Otto Funcke

Livet i Gud

Drake University
Library

Library
Dr. Alfred J. Pearson

Dars Pwensom

En liden erindring

fra

Anna Haaland

Livet i Gud

Efter Patriarken Josefs Liv

fremstillet

af

Otto Funcke

Autoriseret Oversættelse for Norge og Danmark

af

Sognepræst D. Bull

THEOLOGICAL SEMINARY LIBRARY

Kristiania

F. Beyers Forlag

1890

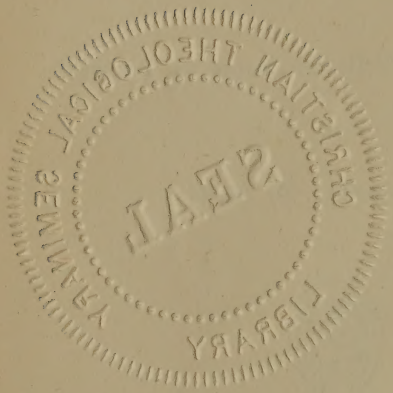

Thronsen & Co.s Bogtrykkeri.

221.92
J77f

Indhold.

		Side
En aandelig Tale over verdslige Ord (Indledning)		1—20
1.	Læge eller Præst — hvad har vi Brug for?	1—14
2.	„Den vakreste af alle Historier"	15—20
I.	**I Patriarken Jakobs Telte**	21—33
1.	En bøiet Pilgrim	21—26
2.	Familieliv før og nu	26—33
II.	**Samme Fader, uensartede Sønner**	34—48
1	Faderen og hans Yndling	34—42
2.	De vanartede Sønner	43—48
III.	**From og miskjendt**	48—66
1.	Hvorfor er jeg, som jeg er?	48—53
2.	Indre og ydre Liv	53—57
3.	Mellem Linjerne	58—59
4.	Josefs Drømme	59—63
5.	„Skadelige Fluer i Salven"	63—66
IV.	**Helvede oplades**	66—79
1.	Gifttræet „Misundelse"	66—72
2.	Gifttræets Frugter	72—79
V.	**De gudmodiges Afmagt**	80—87

81755

Side

VI. Det ublodige Fadermord ..... 88—100
1. Paa Skraaplanet ..... 88—90
2. Tilstaa eller dølge Synden —? ..... 90—94
3. Syndens alt formørkende Magt ..... 95—100

VII. Hvor er nu din Gud? ..... 100—121
1. Forladt, forladt! ..... 100—107
2. Jeg slipper dig ikke! ..... 107—114
3. Redningstaug ..... 114—121

VIII. Paa Slavetorvet ..... 121—130
1. „Tilsalgs" ..... 121—127
2. Jeg er i min Guds Haand ..... 127—130

IX. En Mand, som udfylder sin Plads ..... 130—149
1. Hvad der er klart for al Verden ..... 130—133
2. Naar du faster, da salv dit Ansigt ..... 133—138
3. Arbeidet i Potifars Hus ..... 139—143
4. Fri og tro ..... 143—149

X. I Lidenskabernes Storm ..... 150—172
1. Skal man springe over dette Kapitel? ... 150—153
2. Skjønheds Farer ..... 153—156
3. Fristelsen ..... 157—161
4. Strid og Seier ..... 161—167
5. Om en stor Morderhule ..... 167—172

XI. Fængselsmure som Dydens Løn ..... 173—182
1. „Saadan er Verdens Gang" ..... 173—175
2. I den mørke Dal er jeg hos dig ..... 175—179
3. Arbeide og Glæde ..... 180—182

XII. Gud eller Tilfælde ..... 183—196
1. Et høivigtigt Besøg ..... 183—184
2. To Slags Verdensanskuelse ..... 184—190
3. Enten — eller! ..... 190—196

		Side
XIII.	**En Fange som Sjæleſørger**	197—208
	1. Hvorfor ſer I ſaa mørke ud idag?	197—205
	2. „Kom mig ihu, naar det gaar dig vel!"	205—208
XIV.	**„Jeg kommer idag min Synd ihu"**	209—218
	1. De rene Blade i Livsbogen	209—212
	2. Om at glemme og at komme ihu	212—218
XV.	**Den ſtore Forandring**	219—237
	1. Fra Fængſlet paa Thronen	219—227
	2. „O Rigsdoms Dyb	227—231
	3. Uløſte Gaader	231—237
XVI.	**De døde bliver levende**	238—259
	1. Hungersnøden ſom guddommeligt Sendebud	238—241
	2. „Han ſkal ſidde og ſmelte"	242—249
	3. Hvorledes bliver jeg vis paa Gud?	249—253
	4. Syndens Udødelighed	253—259
XVII.	**Gjennem Nat til Lys**	259—282
	1. „Vanddyb raaber til Vanddyb,	259—263
	2. En Verden af Hemmeligheder	263—270
	3. Dækket falder	270—273
	4. Herren har gjort alt vel	273—275
	5. Ikke Boden, men Naaden frelſer	276—282
XVIII.	**Som drømmende**	282—293
	1. Alligevel bønhørt	282—287
	2. Det maa dog frem!	288—290
	3. „Jeg vil drage ned og ſe ham"	290—293
XIX.	**Hellige Taarer**	294—303
	1. „Nu vil jeg gjerne dø"	294—296
	2. Og Joſef græd længe	297—303

Side

XX. **To Audientser ved det ægyptiske Kongehof** . 303—315
1. Farao er Brødrene naadig ..... 303—310
2. Jakob velsigner Farao ..... 310—315

XXI. **Josefs Besøg hos den gamle Fader** ..... 316—325
1. Et haltende Sendebud ..... 316—319
2. Sønnen ved Faderens Dødsleie..... 319—325

XXII. **En storartet Begravelse** ..... 325—332
1. Blomster paa Veien ..... 325—329
2. Et Ligtog gjennem to Verdensdele .... 329—332

XXIII. **Jeg tror Syndernes Forladelse** ..... 332—342
1. Hvor vanskeligt det er, ... 332—336
2. Hvorledes Tilgivelse er mulig?..... 336—342

XXIV. **Hjemlængsel og Hjemfart** ..... 343—352
1. Den døende Josefs sidste Bøn ..... 343—347
2. Gud er de levendes Gud..... 348—352

En aandelig Tale over verdslige Ord.

(Istedetfor Indledning og Forord).

---

1. Læge eller Præst — hvad har vi Brug for?

Det var en yndig Søndagmorgen i Høsten 1889. Ikke langt fra Saßnitz sad jeg ved Havbredden under et af de herlige Bøgetræer, som her ubekymret skyder sine Rødder lige ned i Saltvandet. Bag mig hævede Kridtklippernes Væg sig steil og brat, forunderlig sønderrevne og skinnende som Sølv, og øverst oppe tronede den prægtige Stubnitzerskov. Foran mig rullede det stolte Hav; i den solblanke Luft vuggede sig hvide Maager og dalede saa ned paa Bølgetoppene for at bade sit Bryst. Hvide Seil, store og smaa, drog lig Svaner langsomt henover de blaa Bølger.

Ingen Kirkeklokke lød fra nær og fjern; thi i Saßnitz holdes Gudstjenesten først om Eftermiddagen i den verdensberømte Skovkirke. Kun Havets Bølger sang, idet de brødes mod de glatte Granitblokke, sine gamle og dog evig nye Melodier, fulde af Klage og Smerte, af Trods og Mod.

Jeg sad fordybet i en Bog, men ikke længe: først mod, saa med min Vilje lyttede jeg til de forbivandrende

Menneskers Ord. Den egentlige Strandbred i Saßnitz er nemlig saa fuld af Stene, at den næsten ikke kan benyttes af spadserende; men Strandveien er saa smal, at den paa en ubehagelig Maade minder om den trange Vei, hvorom Frelseren taler Math. 7. Saaledes maatte jeg høre, baade hvad godt og ondt de sagde, som gik paa Veien. Jeg lukkede snart min Bog igjen og nedtegnede ubemerket, hvad de forbidragende dikterede mig.

„Har De allerede spist fersk Sild — stegte, mener jeg —"? — „Nei." — „O, det maa de for alt i Verden ikke forsømme; det vilde være en Forbrydelse! Fersk Sild — sand Himmelkost" — saaledes lød det fra en velnæret, sanselig udseende Frue til en endnu mere velnæret Herre, og dertil smækkede hun med Tungen. Saa kom der to unge Mænd: „Hr. Løitnant! Keiserinden er guddommelig, jeg tilbeder hende; men Keiseren . . . ." „Intet Ord mod min Keiser!" indvendte Løitnanten barsk, „der fandtes aldrig en Mand som han!" — — Dermed var de borte. Tre unge Piger svævede henad Veien; fnisende underholdt de hinanden om de forangaaende, men ganske sagte. Jeg hørte kun: „— — denne henrivende Løitnant! Jaften faar vi se ham paa Soiréen." — Derefter kom to Diakonisser, beskedent og fordringsfrit. Den ene, en bleg, sagtmodig Kvinde, fortalte sin Veninde, at hun var bleven kaldet til en Tyfuspatient og maatte reise endnu samme Dag. Veninden lagde sin Haand paa hendes Skulder og sagde: „O lad mig istedetfor dig — — —", det øvrige blev borte i Vinden. — „Og jeg sætter ikke nogen høiere end Wagner," sagde en elegant klædt ung Mand til sin Ledsager, sandsynligvis en Læge, da han blev tituleret „Hr. Doktor"; denne svarede: „Wagner? — hvem er

Wagner! Den nederdrægtigste ørefønderrivende Musikant, som nogensinde har levet paa Jorden, og aldrig det ringeste mere! Det siger jeg, og dermed Basta!"

Dog — jeg vil ikke trætte Læserne med at fortælle dem al den Snak om Toiletter, Seilture, Middagsmad, Høstberetninger, Kortspil, Romaner, Veirforhold, forskjellige Slags Øl o. s. v. De kan omtrent gjætte sig til det, hvis de forøvrigt har nogen Kjendskab til Verden. Thi det er mærkværdigt, hvor de allerfleste verdslig sindede Menneskers Samtaler ligner hverandre paa et Haar.

Men paa denne alvorlige Herre i hvidt Antræk maa jeg endnu give Agt. Kun for hans Ords Skyld omtalte jeg alle de andres. Tydelig hørte jeg ham sige til en Dame, der saa ud til at være en Slags Skolebestyrerinde: „I alle store Byer er nu Lægen traadt i Præstens Sted." Om Damen gav sit Bifald tilkjende eller ikke, undgik mig; thi nu noterede jeg Ord til andet, og jeg understregede med det samme disse Ord i min Notisbog. Jeg understreger dem ogsaa her, idet jeg ikke blot anser dem for at være af Betydning, fordi de angaar mig som geistlig personlig — de indeholder jo aabenbart mit Afskedsbrev; nei, de angaar ogsaa i høi Grad enhver, der læser dette, og jeg vil herved bede Læserne idetmindste i sit indre at ytre sig om Sagen, d. v. s. søge at komme paa det rene med sig selv derom. For ikke at gjøre nogen Uret, vil jeg gjøre opmerksom paa, at vedkommende Herre maaske ikke uden videre hilste den Kjendsgjerning, han omtalte, som et Kulturfremskridt; iethvertfald saa jeg ham som en af de opmerksomste Tilhørere ved Eftermiddagens Gudstjeneste i

Skovkirken, og hvad der er endnu mere at lægge Mærke til: han deltog med Liv i Sangen. Skulde han komme til at læse disse Linier, saa sender jeg ham en hjertelig Hilsen og takker ham, fordi han paa hin Morgen talte saa tydelig og kraftig.

Altsaa — vi anklager ham ikke; vi spørger kun: Hvad er der sagt i hine Ord? Og fremdeles: Er det sandt, som dermed er sagt? Er det en Kjendsgjerning, at i de store Byer Lægen er traadt i Præstens Sted! — Hvis det er saa i de store Stæder, da er det saa overalt, eller det vil dog snart blive Tilfældet overalt. De store Byer slaar uden Tvil den Tone an, som man kalder den offentlige Mening eller Tidsaanden. Landsfolket kan vistnok værge sig derimod en Stund; men i Længden maa det give tabt. De store Stæder er aabenbart Midtpunktet for Intelligensen, Videnskaben, Kunsten og Moden af ethvert Slags; de danner Folkets Aand. Apostlerne vidste derfor godt, hvad de gjorde, naar de med Evangelieforkyndelsen vendte sig til Byboerne.

Hvad vil da dette sige: „Lægen er traadt i Præstens Sted, de geistlige har faaet sin Afsked af den store Mængde"? — Ja, hvad vil det sige? Ganske vist er Præstestanden ikke Religionen selv, men i heldigste Tilfælde kun dens Stedfortrædere. Er de, hvad de skal, saa besvarer de Menneskehjertets Spørgsmaal om den evige Sandhed, viser den Vei, paa hvilken Menneskesjælens evige Trang kan blive stillet, viser, hvorledes Menneskeaandens Hunger efter Fred og Salighed kan tilfredsstilles. Præsterne er Læger for Menneskets indre Liv. Har nu disse Læger faaet sin Afsked, da kan dette kun have sin Grund deri, at man

ikke mere tror paa Tilværelsen af et indre Liv, — at man er hjemfalden til en grov eller fin Materialisme og Naturalisme, — at alt gaar op i verdslige Spørgsmaal og Behov. Kort sagt: I den moderne, oplyste Verden er de timelige Interesser traadt i Stedet for de evige, de videnskabelige for de aandelige, de legemlige og sanselige for de oversanselige. Det er en Kjendsgjerning, hvis det kommer an paa den store Mængde — (men det kommer, Gud ske Lov, ikke an paa den), og fordi det er saa, derfor er Lægen den rette Mand. Det er ham, som er kaldet til at holde det timelige Liv vedlige; han skal styrke den svækkede Organisme, befæste den vaklende Sundhed, styrke Organerne til sanselig Nydelse, ja, han skal efter Evne forlænge det jordiske Livsløb. Dette er hans utvilsomt højst vigtige Kald, og for den store Mængde kommer alt an paa dette naturlige, fysiske Liv — thi hinsides ligger jo det triste „intet," Nirvana med sin mørke Afgrund. Om „Nirvana" taler nu hver Butiksvend; det lyder saa poetisk, medens det i Virkeligheden intet andet betyder end: Ormene faar Resten.

Hvorledes skulde nu Lægen være den Mand, hvem det ganske Hjerte, den fulde Tillid og den hele Begeistring tilkommer? Det er dog ude med al Virken, Erhverven og Nyden, naar det er forbi med det legemlige Liv og Velvære.

Altsaa: „Lægen er traadt i Præstens Sted", og uden Tvil raaber Millioner og atter Millioner af vort Folks Børn, Ekscellenser og Gadefeiere, Syfrøkener og Prinsesser: „Bravo! Dacapo!"

Engang var det anderledes; da var Theologien den herskende Videnskab; engang var det almindelig

Mode at være kirkelig, og ve det Menneske, (om det saa var en almægtig Minister), der vilde unddrage sig den kirkelige Indflydelse, som f. Eks. vendte Ryggen til den offentlige Gudstjeneste og de hellige Sakramenter. Hvor er det blevet ganske anderledes! Det kirkelige Liv er jo ganske vist ikke et med det indre Liv. Der gives et indre Liv, et Bønnens Liv uden kirkeligt Liv; der gives endnu oftere kirkeligt Liv uden indre Liv. Men det vil ingen forstandig negte, at det kirkelige Liv for Tiden meget mere end før er en Gradmaaler for et Folks religiøse Liv.

Nutildags regner man ofte ud den Brøkdel af Folk, som endnu besøger Kirken, og de Resultater, som fremgaar deraf, er i store Byer skrækkelige. Her regner man 4, der 3, 2 Procent eller endnu mindre. Og vilde man dernæst regne dem fra, som paa en eller anden Maade er kommandert i Kirke eller af alle Slags ydre og alt andet end aandelige Hensyn har ladet sig bevæge til at møde frem, eller dem, som kun kommer der paa visse Pligtdage, som f. Eks. ved Konfirmationen, — saa vilde man faa et endnu mere trøstesløst Resultat. Paa Landet vil man følge efter, og man har i denne Henseende allerede ydet ganske forbausende Bidrag.

Se derimod, hvorledes Tusender af vort Folks Børn strømmer til de store Forlystelsessteder, hvorledes her Øinene lyser, hvor Hjerte, Mund, Haand og Fod er i begeistret Bevægelse; se, hvorledes „Arbeiderne" timevis fylder Lokaler, imod hvilke de fleste Kirker kun er smaa Rum, medens hine endog er meget for smaa til at rumme alle de Skarer, som strømmer ind. Og hvad søger disse Folk her? Forkyndelsen af et nyt

Evangelium, Evangeliet om den nye sociale Verden, der skal stige frem paa den gamles Ruiner, hvor Fyrster og Paver har Magten! Og de jubler i Tobak- og Øldunst:

„Paa hinsides Liv vi ei haaber, ei frygter det mer;
Forbedre vort Jordliv — det er vort Begjær."

Læg videre Mærke til, hvorledes Mennesker af alle Stænder trænger sig frem til Opera- og Skuespilhusenes Billetkontorer for at faa en Billet til „Quitsowerne" eller Wagners „Siegfried" eller til „Tiggerstudenten". Det er, som om det gjaldt at komme ind ad Døren til Himmelen, saa trykker, støder, puffer man hinanden. Ja her lægger de en Engels Taalmodighed for Dagen, og saa sidder disse Tusender af alle Samfundslag 3 til 5 Timer i et Theater eller paa en Bülow-Koncert og sveder i en Temperatur af 23 eller flere Grader Reaumur; men de mærker det ikke, den levende Begeistring lyser ud af alles Øine.

Men paa dette Omraade er fort væk Smagen forskjellig. Folkemødernes Mænd foragter Kunstsværmerne. Tilhængerne af den nye socialdemokratiske Religion ler af dem, som i de glimrende Saloner og Boudoirer hykkelsk løfter hinanden til Skyerne. De, der med en rørende og gribende Taalmodighed og Selvopofrelse forfølger videnskabelige Maal, ser — ikke med Urette — ned paa de Tusender af Jøder og Jødevenner, som badede i Sved rasende danser om Guldkalven.

Men i et er de alle hinanden lige: den Mand, der sørger for Menneskenes legemlige Sundhed, han fortjener den største Ære, det være nu en Homøopat eller Allopat, en uddannet Læge eller en Fabrikant af

„ubedragelige Lægemidler," — ligemeget, naar det kun hjælper, kun hjælper for Legemet. I dette Stykke lægger fattig og rig en Taalmodighed, en Udholdenhed, en Selvfornegtelse, en Offervillighed, for Dagen, som vækker vor Forbauselse. Den Tid, man tilbringer i Lægens Ventеværelse, er aldrig spildt. Men hvem gider vente længe paa en Præst? Hvad skulde man ogsaa vente efter? Nogle siger kort og godt: al Religion er Usans, og alle Paver er Narre eller Hyklere. Andre gaar forsigtigere frem. De henviser til, at de forskjellige Religioner indbyrdes modsiger hinanden, ja at den samme Religions Tjenere i Hobetal paa det heftigste bekjæmper hinanden. „Hvad der er Sandhed, ved man ikke; hvorfor skal man saa besvære sig med Ting, som man ikke kan vide noget om! Bedst derfor at lade disse Spørgsmaal hvile i Ro — at indtage en afventende Stilling er det eneste fornuftige."

Nei, saa beskjæftiger man sig heller med Gjenstande, som frembyder noget virkeligt. Lægevidenskaben — ja, den er noget ganske andet. At de forskjellige medicinske Skoler bekjæmper hinanden paa Liv og Død, at alle Slags Kurmethoder, der igaar lovpristes som Videnskabens største Seier, idag bliver skildret som et sandt Menneskemord, — at Lægemidler, der idag faar Berømmelse som en ubeskrivelig Velsignelse for den lidende Menneskehed, om et Par Aar bliver fordømte som rene Giftstoffe, — at endog de verdensberømte Specialister ofte indbyrdes modsiger hinanden (man tænke kun paa Keiser Frederik-Tragedien!) — alt dette overser man ganske godsligt. Enhver sværger paa *sin* Læge og anstrenger sig krampagtig for at gjøre saameget som muligt af Videnskaben til sin egen Eiendom

for med Tiden selv at blive saadan en Smule Doktor. Den stakkels Kone kysser under Taarer Lægens Haand, fordi han dog har „reddet" to af hendes difteritsyge Børn. Den rige tilbyder Halvparten af sin Formue for fem Aars Forlængelse af sin Levetid eller giver den Mand, som har revet hans elskede Hustru „ud af Dødens Favntag", et massivt Sølvservise eller en Sukkerskaal fyldt med Sølvpenge.

Ganske og aldeles vilde imidlertid Læseren misforstaa mig, hvis han opfattede mig saaledes, at jeg, maaske endog af Misundelse, vilde nedsætte Lægestanden og forringe dens Arbeide. „En slet Fugl den, som tilsmudser sin egen Rede" — og jeg er selv fløiet ud af en Læges Rede*). Lige fra min Ungdom har jeg ogsaa seet, hvor uendelig meget godt en klog, dygtig og menneskekjærlig Læge kan udrette blandt Menneskene. Jeg blev saa meget var deraf, at min hele Hu stod til at blive Læge, og jeg var ogsaa bleven det, hvis ikke Herren i Himmelen paa en ganske umiskjendelig Maade havde styret mig efter en anden Kurs. Ja endnu mere — jeg vilde, menneskelig talt, ganske vist ikke nu have levet, hvis ikke trofaste Læger med min Fader i Spidsen med saa stor Opofrelse havde taget sig af mig. De troede i Sandhed ikke selv, at al deres Møie skulde kunne føre til noget; de har tit og ofte priset det som et Under, at jeg trods alt dog forblev ilive. De har altsaa ikke forudseet det, — nei, de har bagefter ikke engang selv kunnet begribe, at det gik, som det gik. Jeg bemerker dette kun for at vise, at de paalideligste

*) Funckes Fader var som bekjendt Læge.

Overs.

og heldigste Læger selv ofte med Smerte beklager sin Videnskabs Dunkelhed. Jeg ved, at ingen mere ler over den afgudiske Tillid, hvormed Publikum møder Lægerne, end de forstandige Læger selv. De ved bedst, at de trods alle Naturvidenskabens nye Opdagelser, trods alle Fysiologiens nye Opfindelser og Oplysninger dog tusend Gange famler iblinde. De ved selv bedst, at de meget ofte først da, naar de har obduceret et Lig, faar Klarhed for, hvorledes Patienten skulde været behandlet. De ved meget godt, at utallige Gange har Lægevidenskaben mere skadet end gavnet den syge. Jeg hørte engang en udmærket Læge paa et Lægemøde sige: „Af alle Bibelens Ord er intet saa sandt som dette: Hun havde lidt meget af mange Læger". (Mark. 5, 26).

At dygtige, paalidelige og menneskekjærlige Læger er store Velgjørere for Menneskeheden, at de i utallige Tilfælde bortskaffer eller dog lindrer Menneskenes Lidelser, at de i utallige Tilfælde hjælper til at forlænge Menneskenes Liv, — det skal dermed intet Skaar have lidt, men fuldt og helt være anerkjendt. Mellem Læger og Præster er der ikke den ringeste Modsætning, naar man paa begge Sider vogter sig for at overskride Grænsen. Fanatikere gives der jo paa begge Sider; men i Virkeligheden hører Læger og Præster sammen, saaledes som Legeme og Sjæl broderlig er forenede. Der gives, som jeg antydede, Fanatikere blandt Lægerne, der kun kjender et legemligt Liv og nedsætter Mennesket til et høiere udviklet Stykke Kvæg — deres Tal er desværre ikke lidet, — der anser enhver Beskjæftigelse med religiøse Spørgsmaal, ethvert Samkvem med Præsten, ethvert Kirkebesøg som skadeligt for den syge.

Kirkeluften er efter deres Mening fuld af det giftigste Smittestof; men det er dog iethvertfald kun et Mindretal. Der gives ogsaa Fanatikere blandt de geistlige og endnu mere blandt fromme Lægfolk, som ler af alt Lægernes Arbeide, enten fordi det, som de mener, vilde være ugudeligt at modarbeide de Straffe, hvormed Gud hjemsøger vort Legeme, eller fordi de mener simpelthen ved Bøn at kunne bortskaffe alle legemlige Lidelser. Der gives jo i England f. Eks. Sygehuse, paa hvis Vægge der med store Bogstaver staar skrevet: „Her bliver enhver Sygdom helbredet ved Bøn og Haandspaalæggelse.“ Men de allerfleste religiøse Mennesker er, til hvilken Bekjendelse de end hører, fuldstændig fri for saadanne Daarskaber og giver med Glæde Lægen, hvad Lægens er. I utallige Tilfælde henviser Presten, hvis han ellers kjender noget til Menneskenaturen, sine Menighedslemmer til Lægen, naar de henvender sig til ham. Han forstaar let, at tusend formentlig indre Lidelser eller endog sjælelige Anfegtelser og dæmoniske Indvirkninger ene og alene har sit Udspring fra legemlige Lidelser. Hvor ofte siger ikke paa den anden Side forstandige Læger til sine Patienter: „Lad din Præst komme, jeg formaar her intet mere; hvad du behøver, kan ingen Apotheker levere; der maa Lys og Trøst ind i dit inderste Hjertekammer, hvad din Sjælesørger alene kan skaffe dig.“

I Sandhed — det er en daarlig Menneskekjender, som ikke ved, at der gives et indre Menneske, ved hvilket man ingen Vei kommer med alle Sonder og Luper, Lægemidler og Afrivninger, Massage og Luftkure. Og om end Fysiologien, som i Virkeligheden har gjort saa store Fremskridt, fremdeles gaar fremad

med Kjæmpefkridt, om man end med Tiden lærer i ethvert Sygeværelfe at fkaffe ren Højfjeldsluft, om man end lærer at udføre endog de frygteligfte Operationer uden et Fnug af Smerte for den fyge, om man end lærer at udtage, reparere og indfætte ikke alene Mave og Lunge, Hjerte og Nyrer, men ogfaa Hjernen, om man end lærer at fremfkille og indpumpe i Menneffet rent, friffkt Blod, om man end virkelig fkulde bringe det faa vidt, at Menneffenes Liv blev i den Grad forlænget, at man for Fremtiden kunde fige: „Vort Liv varer 200 Aar, og, naar det er kort, 100," om end alt dette engang fkulde blive Tilfældet (hvormed det endnu har god Tid), faa vil det alligevel fremdeles blive, ganfke fom da David ud af fit heftigt bevægede Hjerte med Taarer i Øiet raabte: „Ligefom en Hjort forfmægter efter Vandbække, faa forfmægter min Sjæl efter dig, o Gud! Min Sjæl tørfter efter Gud, efter den levende Gud; naar fkal jeg komme og fremfkille mig for Gnds Anfigt?" (S. 42, 2, 3) — det vil alligevel ganfke blive fom i den graa Oldtid, at nemlig ingen Sjæl finder Hvile uden i Gud, der har fkabt den; det vil alligevel blive ganfke faaledes, fom det altid har været, at den ganfke Verden med al fin Herlighed er meget for liden og ringe til at fylde et eneffe Menneffehjerte, og det netop fordi Evigheden er nedfænket i dette Hjerte.

Lad tufend nye Spørgsmaal bevæge Verden, lad dem blive løfte eller ikke, — alligevel vil det religiøfe Spørgsmaal atter og atter med ligefrem Magt gribe alle Hjerter, fom er komne til fig felv! Lad talløfe nye Skatte fra Univerfets Dybder komme for Dagen, alligevel vil de aldrig kunne erfatte den Fred, fom er

ovenfra. Og hvor meget end Videnskaberne i Tidens Løb skrider fremad, Spørgsmaalet efter den evige Sandhed vil aldrig forstumme: hvor finder jeg Gud, al Tilværelses Urgrund og Skaber? hvorledes finder jeg hans, hvorledes finder jeg mit Hjerte? hvorledes frigjøres jeg fra de mørke Magter, som ødelægger mit Væsen og stiller sig mellem mig og min Gud, — hvorledes finder jeg Løsningen paa alle Jordlivets Gaader, — mit Livs Gaade? hvorledes finder jeg evigt Liv og Vished for, at jeg stakkels, hendøende Menneskebarn faar Del i det evige Liv? med et Ord: hvorledes finder jeg Fred og en sikker Frelsens Grund?

Og dette er ikke Spørgsmaal, som taber sig i Luften. Lad Heine, den frække Jøde, opkaste disse Spørgsmaal og derefter til Slutning sige med bitter Spot: „En Nar er den, som venter paa Svar," lad døbte kristne uden Tal, Folk i Filosofkapper og i Kjøkkenforklæde slutte sig til denne Spotter, — alligevel er endnu aldrig et eneste Menneske blevet til Skamme, som søgte Svaret i det hellige Evangelium hos Jesus Kristus. Og de Millioner, som iler ham forbi, er trods al Klingklang Folk med et utilfredsstillet eller endog ødelagt Hjerte. Og utallige, som spotter over Evangeliet, bærer dog inden i sig selv en stille Røst, som atter og atter vidner for dem: Der er Redningen, der alene! Og naar knusende Gudsdommes Torden tidlig eller sildig ruller hen over Jorderige, saa vil de sande Menneskekjendere aldeles ikke forundre sig, om de religiøse Spørgsmaal igjen kommer op i første Linje, om Millionerne kommer og med skjælvende Læber spørger efter ham, som paa Golgata blev ihjelslagen for dem. Da vil ogsaa i de store og største Steder — jeg vil ikke

sige Præsten være mere end Lægen — det har for mig saare liden Betydning —, men Evangeliet vil da være mere end al Verdens Visdom, Videnskab og Kunst.

Herrens Folk skal altsaa ingenlunde forsage, men med usvækket Mod fortsætte sin Vei, glad bekjende sin Tro, i Livets Gjerning prise sin Forløser og udkaste Garnet til høire og venstre. Fremtiden tilhører dog uomtvistelig det alene; vi maa kun have en Smule Taalmodighed, være stille og tro.

Men et maa de kristne ogsaa gjøre: de maa stille vor Tids forvirrede og forvildede Børn de første religiøse Sandheder bedre, kraftigere, mere indlysende for Øine, end det som tiest sker. En kristen er et Menneske, som har fundet en Forløser, d. v. s. en Redningsmand fra Synd og Død, og uden Tvil er intet ham sødere og kjærere end at aflægge Vidnesbyrd om denne Forløser og det er ganske vist hans Kald, hvorpaa hele hans Levnet og al hans Tale maa være rettet. Men vi hører Millioner sige: Kunde vi dog engang først og fremst tro, at der overhovedet er en Gud til, at der gives en usynlig Verden, et evigt Liv! Kunde vi blot først tro paa det guddommelige Forsyns Styrelse, paa en dømmende og elskende Guds Regimente over Verden og over de enkelte Menneskesjæle! Her snubler vi allerede — saa siger utallige — her er allerede for os den tillukkede Dør.

Saadanne Røster lyder overalt omkring mig, og derfor har jeg paa Grundlag af en Række Prækener, som jeg har holdt i min „Fredskirke“*) forfattet denne Bog. Den behandler Josefs Historie,

*) Saaledes heder den Kirke i Bremen, ved hvilken Pastor Funcke er ansat. Overs.

2. „Den vakreste af alle Historier".

Saaledes har idetmindste Muhamed, Stifteren af Islam, betegnet den. At Muhamed ikke er mig den høieste Autoritet, behøver jeg vel neppe at forsikre, om jeg end er af den Mening, at han ikke blot var en dybsindig Mand, men ogsaa var, hvad man pleier at kalde „et religiøst Geni af første Rang." Og derfor var det mig ogsaa betydningsfuldt, at han har kaldt Josefs Historie den vakreste af alle Historier. — Vi kristne er vel ikke netop ganske af hans Mening; vi kjender jo en meget skjønnere Historie, og det er Historien om vor Frelser Jesus Kristus. Men bortseet herfra turde Muhamed have Ret i sin Dom. Det er en Kjendsgjerning, at smaa Børn og Professorer er lige begeistrede for denne Fortælling; jeg føler mig ogsaa overbevist om, at Sokrates og Goethe, Cato og Hegel, den gamle Keiser Wilhelm og hans otteaarige Ætling vilde være enige i at lovprise den, hvis man kunde føre dem sammen.

Hvori bestaar nu vel denne Histories Skjønhed? Det er uden Tvil det underfulde gyldne Underlag, som atter og atter skinner frem gjennem Josefs Skjæbne — jeg mener selve Frelserens Billede. Som i et hemmelighedsfuldt Skyggerids er i Patriarken Josefs Førelser Grundtrækkene af Jesu Liv forud aftegnede. Læg dog Merke til denne lysende, rene Josefsskikkelse midt i Kredsen af simple og raa Brødre! Det er disse Brødres Misundelse, som forfølger ham og styrter ham i uendelig Jammer! Menneskene gjør med ham, hvad de vil; men han bliver fast i Tillid til Gud og Kjærlighed til Menneskene.

Desuagtet, ja netop derfor gaar det altid dybere ned, ja saa dybt, at det ser ud, som om Gud har forladt ham. Da bryder endelig Lyset frem, og han ophøies til Hovedet for det mægtigste Verdensrige, han bliver Redningsmanden for sine Brødre, som har traadt ham under Fødder, ja endog det Folks Frelser, i hvilket han var en Slave.

Vi indskrænker os her til disse faa Træk, da vi i sin Tid nærmere vil gaa ind derpaa. For den indviede er det det klart, at, bortseet fra Davids Liv, træffer vi i den hele Skrift intet saadant Forbillede paa Jesus Kristus som dette. Og allerede dette alene vilde for den kristne gjøre denne Historie til en af de vakreste. Men derpaa har ikke alene ikke Muhamed tænkt — nei, denne Side af Fortællingen er ogsaa skjult for millioner ærlige Mennesker i vor Tid, som ikke har erkjendt Jesus; den er ogsaa for os ved denne Leilighed kun Bisag.

Vor Slegts underskye Børn vil give denne Fortælling Fortrinnet for alle andre bibelske Beretninger, fordi der i den ikke fortælles os et eneste Under. Jeg mener, der forekommer ikke i den, hvad man sedvanlig pleier at kalde et Under, nemlig en Begivenhed hvori den umiddelbare guddommelige Styrelse aabenbarer sig paa Bekostning af Naturens vante Gang og de evig faste „uforanderlige Naturlove". Som bekjendt er for vor Tids Børn — ogsaa de velmenende — disse Undere Forargelsens sværeste Sten. — Nu, de kan trøste sig; i den Forstand gives der intet Under, da man dog ikke kan henregne Drømme dertil. Ingen død bliver levende, intet Stykke Jern svømmer paa Vandet, ingen lam faar sin Førlighed, ingen Aseninde taler med Menneske-

stemme, Vand forvandles ikke til Vin, heller ikke aabenbarer sig hverken Engle eller Dæmoner fra den hinsidige Verden. Overalt forløber Begivenhederne saaledes, at man maa sige: det er jo intetsomhelst usandsynligt eller forunderligt — saadant forekommer jo tit. Kort og godt, de underskye Folk behøver i dette Tilfælde ikke at være bange, for at der hvert Øieblik skal forekomme noget, de ikke „kan komme over" — og derover kan jeg rigtig glæde mig med dem.

Men hvori bestaar da denne Histories meget roste Skjønhed, der allerede i den Grad har begeistret Muhamed? Jeg mener deri, at den hele Fortælling aabenbarer os *et eneste* stort, fortløbende saligt Under. Et *underfrit Under* (som vi har seet) og dog et stort saligt Under, nemlig hvorledes det guddommelige Forsyn raader, fuldt af Visdom og Hellighed, fuldt af Tugt og Forbarmelse over hver enkelt Menneskesjæl. Man tænke vel over, hvad det vil sige! Hvorledes den guddommelige Styrelses skjulte Traade drager sig gjennem al Menneskenes Synd, Ondskab og Daarskab, — hvorledes Gud tager dem i en streng Skole, som han herlig vil smykke, men hvorledes han heller aldrig forglemmer dem, som stoler paa ham, om han end synes ganske at have forglemt dem, — hvorledes ingen Taare, intet Suk falder til Jorden, men hvert eneste tages med i hans hellige, salige Plan, — hvorledes alt, endog det forteste Djævelskab og den nederdrægtigste Ondskab maa tjene til at bringe hans Fredstanker for Dagen som seirende over alle Fiender, — hvorledes han tilsidst langt ud over al Bøn og Forstand opfylder ethvert Troens Haab, efterat han først ganske har tilintetgjort ethvert Haab — det er, synes

mig, den mest fremtrædende Skjønhed i denne Fortælling. Og netop heri bestaar dens opbyggende Kræfter for alle, som endnu ikke har afkastet enhver Bro til Evighedens Verden, for alle, siger jeg, enten de nu forøvrigt er troende kristne eller staar paa lige Trin med en from Jøde eller Muhamedaner.

Overalt bliver i denne Historie Menneskehjertet og det guddommelige Hjerte, Syndens Væsen og den sande Fromheds Væsen, de menneskelige Handlinger og den guddommelige Styrelse saaledes skildret, at man Skridt for Skridt gjenfinder sig selv og sine Erfaringer. Saaledes leverer da ens eget Liv Bevis for Sandheden af Josefs Historie, og denne belyser og forklarer os til Gjengjæld vor egen Livsvei.

Mine kjære Læsere! Det vrimler i vor Tid (ogsaa blandt dem, der endnu ikke er blevet døve for Evangeliet) af saadanne, hvem Tvilen paa den guddommelige Sandhed er vokset over Hovedet. Jeg mener ikke hermed saadanne, som ikke vil tro, fordi de ikke vil forstyrres i sin af Lyster opfyldte og for Gud fremmedgjorte Digten og Tragten*); nei, jeg tænker paa dem,

*) Tidens halvdannede og indbildske Mennesker pleier at sætte sig paa sin høie Hest, naar man henviser dem til Guds Ord. De giver sig en kritisk Mine, smiler fornemt og siger: „O vi ved nok, at det staar meget ilde til med Bibelen; det er en aldeles upaalidelig Bog. Vi har hørt, at det er daarlig bevendt med enkelte Bøgers Ægthed; vi ved endvidere, at der i de forskjellige ældste Haandskrifter gives ikke mindre end 3000 Læsemaader, som afviger fra hinanden" o. s. v. Saa mener de dermed at være færdige, gaar over til Dagsordenen og — fløiter en Operettemelodi.

Men ganske anderledes stiller Sagen sig, naar man efter Skriftens eget Krav anser den for et Speil, hvori man

der ved Tanken paa de guddommelige Sandheder hvert Øieblik staar fast, fordi Tvil besnærede deres Sjæl. Denne Kjendsgjerning vækker heller ikke nogen Forundring hos den, der kjender Aanderne, som nu regjerer i Luften, ligesaalidt som hos dem, der kjender den Skole, i hvilken Størsteparten af vore Dages Børn vokser op.

Enhver prøve sig nu for en Gangs Skyld rigtig nøie og blive sig selv klar over dette Spørgsmaal: hvor begynder for mig den faste Grund? Hvad har jeg for en Evighedsgrund, som ikke vakler, og hvorpaa jeg saa kan bygge videre? Og kunde nu

---

med glødende Iver søger sig selv, sit sande Billede, sin tabte Gud, Guds sande Væsen. Ganske anderledes stiller det sig, naar man ikke betragter Bibelen som en Gjenstand for Kritiken, men som levende Brød for den hungrende Sjæl. Ganske anderledes forholder det sig, naar man efter dens egen Anvisning bruger den som en Hammer og som et Sværd til at knuse og sønderskjære det gamle stolte Hjerte. Det bliver helt anderledes, naar en Sjæl giver sig ifærd med Bibelen, som intetsteds kunde finde Ankergrund og Holdepunkt i den hele vide Verden og nu søger derefter med Taarer, bedende om en Grund, som er ubevægelig, et Holdepunkt, som ikke rokkes. Ja, da er det en anden Sag, og da handler man som et fornuftigt Menneske; thi hvad er nødvendigere for et Menneske end fast Grund? Men den, der med et saadant Sind gaar til Bibelens Læsning, vil ikke blive til Skamme, og den, der kommer saaledes til vor Fortælling, vil lære at juble og udbryde i Fryderaab: „Jeg har fundet min Gud!" Han vil, oplyst af Guds Helligaand, hvem han bønfaldt om Lys, først og fremst erkjende, at denne Historie umulig kan være opfundet, men at den i et og alt virkelig er gaaet saaledes for sig. Men er alt i den fuld Virkelighed, da er det Slut med alle hans Tvil om den evige Guds Styren og Dømmen.

denne Bog om Josefs Historie paa nogen Maade hjælpe ham til at faa Vished for, at der gives en levende, personlig Gud, som styrer hvert Menneskes Vei med vis Barmhjertighed og hellig Tugt; — kunde han først blive ganske tryg og sikker derpaa, saa turde det nok ske, at han med Glæde gik lige til Evangeliet. Da blev denne Historie ham en underdeilig Historie, ja en salig Oplevelse. Ak Herre, lad det komme dertil med ret mange! — Men nu frisk Haand paa Verket!

I.

I Patriarken Jakobs Telte.

1. Mosеb. 37, 1*).

1. En hviet Pilgrim.

I den gamle Israels Telte maa vi først gjøre os det bekvemt, dersom vi skal kunne blive fortrolige med Sønnen Josef og hans Livsførelse. Vi maa slaa op Bibelens første Bog for at finde hans Historie. Det er i en gammel, gammel Tid, vi hensættes, og til et fjernt, fjernt Land, et Land, i hvilket paa hin Tid Kultur og Kunst, Videnskab og Filosofi var ukjendte Ting. Kjender du Landet? Kjære Læser, du skulde kjende det! En kristen skal have et tredobbelt Fædreland, har man sagt; først det, hvori han er født, hvad enten det heder Tyskland eller Finland; dernæst det, fra hvilket han er født, jeg mener det himmelske; endelig det, i hvilket hans Frelser er født, og hvori alle de

*) Jeg lader denne Gang ikke Teksten aftrykke, da jeg senere hen ofte maa behandle lange Afsnit i et Kapitel; men jeg beder, at man hver Gang med Opmerksomhed vil læse det angivne Bibelsted igjennem.

Forf.

hellige Mænd levede, som i Bibelen blev stillet os for Øie. — Kjender du Landet? Kan du gjøre dig en Forestilling om Hebron, Palmestaden, som ligger næsten ved Randen af den arabiske Ørken, og hvorhen vor Fortælling nærmest fører os? (1 Mosеb. 37, 14). Kan du gjøre dig en Forestilling om Sikem, hvor Jakob gravede den Brønd, der ved Jesu Samtale med den samaritanske Kvinde har faaet en evig Betydning? Er du istand til at danne dig et Billede om det Liv, Jakobs Familie har ført? — De har store Hjorde af Kjør og Øksер, Heste og Faar, Æsler og Kameler; det mangler ikke paa talrige Drenge og Piger. Ikke lang Tid ad Gangen kan denne Folkestamme forblive paa et Sted; thi de faa grønrige Sletter er snart afgnavede. Teltpælene slaaes idag ned her og imorgen der, og der, hvor idag Leirilden flammer op, betegner om faa Dage kun nogle Askehobe, at et broget Liv for kort Tid siden udfoldede sig. Hvad du den Dag idag læser om Beduinernes Liv og Levnet, gjælder i sine Hoveddrag ogsaa om hine Tider, der ligger Aartusender tilbage; thi Orienten er Uforanderlighedens Verden.

„Men naar det forholder sig saaledes, hvorfor skal da vi, Børn af en stor, kjæmpemæssig fremskreden og rigt bevæget Tid, endnu plage os med denne forældede Historie?“ — kunde en eller anden sige. Ja, saa taler ogsaa mange, der anser sig for meget dannede, men de dømmer dog mere end overfladisk. Uden Tvil er overmaade meget fra de gamle Aarhundreder forældet, og alligevel er den gamle Tid aldeles ikke en forældet Tid. Som en guddommelig Røgelsesky svæver den hele Menneskeheds Fremtid, Verdens Frelse hemmelig-

hedsfuldt over det hellige Land. Det er blevet velsignet derved, at Gud, den evige skjulte Gud her har lukket sit Hjerte op, her har afdækket sine evige Fredstanker. Disse ærværdige, fremmede Skikkelser, som vi ser drage over de brune Høie, de ensomme Stepper, gjennem de dunkle Dale, — deres Livsførelse gjengiver os i et klart Speil, hvorledes Gud med Naade og Retfærdighed omgaaes Menneskene; derfor er disse Fortællinger saa opbyggelige for os, som endnu spørger efter Gud, og derfor bliver de aldrig forældede.

Læg nu Merke til den gamle Jakob, hvis Gjæstfrihed vi nyder! Det er ikke en Idealskikkelse som Abraham, ikke engang i det ydre. Hans Hofte er forvreden, og som Følge deraf halter han. I hans naturlige Karakter finder vi ganske vist mere end et Træk, som virker frastødende. Hvad man den Dag idag over den hele Verden hader hos Jøderne, træder hos ham klart frem. Sansen for at tjene Penge er meget sterkt udpræget hos Jakob, og han er desværre ikke ængstelig i Valget af Midlerne, naar det kommer an paa at naa Maalet. Han forstaar helt listigen at forfordele sin Broder, sin Fader, sin Svigerfader. Ogsaa ved Opdragelsen af sine Sønner lægger han, som vi kun altfor snart skal se, saare liden guddommelig Visdom for Dagen. Kort og godt: han bærer sig ad som et Menneske. Vi finder her intet af, hvad man kalder en „skjøn Sjæl" -- den gamle Adam er og bliver uelskværdig.

Men det store ved ham er, at denne gamle Adam er ifærd med at dø bort og et nyt Menneske at fremstaa. Det gaar langsomt, men det gaar dog fremad. Og Kraften i dette „fremad" er det standhaftige

„Alligevel", alligevel, Herre, bliver jeg altid hos dig!" Og paa den anden Side: „Jeg slipper dig ikke, førend du velsigner mig!" At ogsaa du, min Broder, maa have det paa samme Maade — se, det er for dig Hovedsagen, ligemeget om du hjemmefra har medbragt en skjøn eller en hæslig Sjæl. Spørgsmaalet er ikke, hvorledes Barometret staar, høit eller lavt, men om hvorledes det staar i Forhold til den Dag igaar, om det er stigende eller faldende. Hvad jeg mener hermed, vil du forstaa af dig selv.

Jakob er en Skikkelse, der holder paa at udvikles og har meget at kjæmpe med, et Menneske, der kjæmper og strider med sig selv, kjæmper med Gud for at seire over sig selv og skaffe Aanden Magt over Kjødet, og netop derfor har Jehova givet ham det store Navn „Israel" (Gudskjæmperen); „thi han har kjæmpet med Gud og vundet Seier." (1. Mosеb. 32, 28).

Og naar du nærmere betragter den gamle, mer end hundredaarige Mand, saa vil du paa denne dybt furede Pande finde Ordet Evighed indskrevet. Ser du dybere ind i disse gamle Øine, saa taler de vistnok til dig om svar Hjerteve og om tusend knuste Forhaabninger — alligevel ser du deri Glansen af et Haab, som ikke har noget at gjøre med Op- og Nedgang af denne Verdens Sol.

Denne Jakob lever nu, foreløbig idetmindste, i det Land, hvor hans Fædre boede som fremmede (Vers 1.); ogsaa han er en fremmed i Landet. Det gamle Testamentes fromme yndede at betegne sig som fremmede, Gjæster og Pilgrimme paa Jorden. 22 Aar senere taler Jakob om sit ganske Liv som en Pilgrimsfærd. (1. Mosеb. 47, 9). Pilgrimmen søger efter sit Hjem,

sin Helligdom. Pilgrimsvandring antyder, at det Land, hvori man færdes, kun er en Gjennemgang, og Patriarkerne kalder sig fremmede og Pilgrimme, ikke fordi de fører et Beduinliv og slaar sine Telte op snart her, snart der, heller ikke først og fremst fordi det forjættede Land endnu ikke var deres; ogsaa senere, da Kanaan forlængst var blevet Israeliternes Fædreland, kalder Konger som Hyrder sig „Pilgrimme, Gjæster og fremmede". (Salm. 39, 13; Hebr. 11, 13). Ja endog Apostlerne tiltaler de kristne blandt alle Folk og i alle Lande som „Gjæster og fremmede". (1 Petr. 2, 11; Filip. 3, 20). Den, der bruger saadanne Udtryk, giver dermed tilkjende, at han endnu ikke har, men søger et Fædreland.

Verdensmenneskets og Evighedsmenneskets bor ganske vist kun en Tidlang her paa Jorden, og *forsaavidt* er de ogsaa begge Gjæster og Pilgrimme; men Verdensmenneskets søger med Hænder og Fødder at klamre sig til Jorden — Evighedsmenneskets stræber af al Magt indvortes at blive løst fra den og dybt at feste sine Livsrødder i Sjælens sande Hjem deroventil. En fuldstændig Modsætning er altsaa her raadende. Begge har Ret til at handle, som de gjør: saalænge et Menneske kun kjender *denne* Verden, *maa* han klamre sig til den med hele sin Styrke — hvad andet skulde han vel gjøre? Men hver den, som kjender noget bedre, er en Nar, hvis han længere hænger ved det ringere.

Ak kjære kristen — prøv dog hver Aften dit Hjerte, om du Dagen igjennem har vandret som en Pilgrim, om du har levet i Verden og dog *ikke* som „*af* Verden". Vi er Forrædere mod os selv, mod vort

Haab, mod vor kongelige Adel, i samme Øieblik som vi ophører herneden at føle Hjemve og at være fremmede.

2. Familieliv før og nu.

Kaster vi nu et Blik ind i Jakobs Familieliv, faar vi se et meget bedrøveligt Billede. Dette maa vække vor store Overraskelse, naar vi betænker, hvilken from Mand den gamle Israel var. Af Patriarkens tolv Sønner er en ganske liden, nemlig Benjamin, hvis Fødsel kostede Moderen Livet. Rakels anden Søn, Josef, udmerker sig ved guddommelig Adel. Men alle de andre Sønner er gjennemgaaende raa og gudløse Knegte. „Knegte", siger jeg, om de end er Mænd, der tildels allerede har gifte Sønner. Vi vil snart lære dem nøiere at kjende, disse hjerteløse, hevngjerrige Mennesker, saaledes som de uden Barmhjertighed kan gaa hen og sælge sin egen Broder. Vil du vide mere om deres Færd, saa læs kun vor Bogs 32., 34., og 38. Kapitel! Modbydelighed og Rædsel griber os, naar vi ser ind i Kredsen af disse vanartede Sønner, som volder sin Fader idel Hjerteve.

Det er altsaa ligefrem Vrængebilledet af et yndigt Familieliv. Men hvad taler jeg om Familieliv! Der fandtes overhovedet intet Familieliv. Hvad vi kalder saa, var for de gamle Jøder ligesaa ukjendt som for Hedenskabet og nutildags for Muhamedanerne. Det er og maa overalt være en ukjendt Ting, hvor Husfaderen har flere Hustruer. Der er fra først af Kvinden beskjæmmet og fornedret, der kan ikke mere være Tale om den ædle Kvindeligheds velgjørende Ind-

flydelse — der gives der ingen ædel Kvindelighed. Kiv og Intriger mellem de forskjellige Hustruer, Misundelse, Had og Trætte mellem de forskjellige Mødres forskjellige Børn er der endeløs. Og Jakob havde fire Hustruer og fire Kuld Børn. At en Mand, som har fire Hustruer, i Virkeligheden ingen har, — at han aldrig har en Egtehustru, skulde man dog tro enhver Menneskekjender let maatte forstaa, og at der ikke kan være Tale om et Familielivs Lys og Lykke, hvor der ikke raader nogen Egtehustru, ligger ligeledes klart i Dagen.

Vi siger ikke dette for at nedsætte den gamle Israel. Han var i dette Stykke et Barn af sin Tid, og han er vist ikke bleven synderlig sterkt berørt af sin Samvittighed, da han til sine rette Hustruer endnu føiede to Medhustruer. Men det paastaar vi: et Familieliv er under saadanne Forhold aldeles umuligt. Den gamle Napoleon spurgte engang en ædel og fintdannet Kvinde: „Hvad trænger vi til, for at vor Nation virkelig og varig kan trives?" Svaret lød: „Mødre!" — altsaa: Mødre, som de skal være, Mødre i Evangeliets Mening. — Jeg synes, det var et fint Svar. Ikke en eneste Kvinde i hele den klassiske Oldtid kunde givet et saadant Svar, men heller ingen Konge eller Profet i den gamle Pagt. Kvinden har først modtaget sin ophøiede Plads, sin Indflydelse og sin Betydning gjennem Evangeliet. Det er ikke blot en løs Paastand, men en Kjendsgjerning, som ingen verdenskyndig vil rokke ved. Men hvor Kvinden er, hvad hun bør, der og kun der gives der et hjertekvægende Familieliv.

Familielivet med sin uudtømmelige, friske Kilde til Nationernes Velvære og Bestaaen er altsaa en Evangeliets Triumf. Vi fremhæver dette her. Thi man finder desværre ofte kristne, som efter egen Mening bærer sig meget fromt ad, naar de skildrer de kristelige Folkeslags og især vore store Byers sedelige Tilstand med rigtig sorte Farver. De mener paa den Maade at gjøre Nødvendigheden af en Omvendelse saa meget mere indlysende. Jeg lukker sandelig ikke Øinene for vor Tids grufulde Skader; men det er ligesaa utilladeligt som utaknemmeligt kun at male sort i sort. Det er utilladeligt og utaknemmeligt, naar man paastaar, at Paris og Berlin er ligesaa ryggesløse som engang Sodoma og Gomorra; eller naar man skriver: „London er en Giftpøl, en Skarndynge, hvorimod Ninive og Babylon vilde været sande Dydsmønstre.“ Det er Uret naar man bruger saadanne Udtryk, som om kun den lille Skare afgjorte kristne skulde besidde en højere Sedelighed; „men alt andet,“ saa læste jeg nylig, „er det rene Hedenskab.“

Saadanne Talemaader antyder næsten en Falliterklæring om Kristendommen og dens Arbeide i Verden. Gudskelov, det er ganske og aldeles blottet for Sandhed, at det rene Hedenskab nu hersker overalt indenfor den kristne Verden, hvor Evangeliet ikke anerkjendes. Pessimisterne skulde blot tilfældigvis opholde sig en 7 Maaneders Tid blandt Zulukafferne eller Hinduerne eller Haarpiskønnerne af det „himmelske Rige“, saa vilde de nok fælde en anden Dom. Nei, Evangeliet har frembragt en ganske ny sedelig Luft der, hvor det nu har været forkyndt i Aarhundreder. Menneskenes hele indbyrdes Forhold er dog overalt i de kristne

Folkeslag mere overensstemmende med Gud end udenfor Kristenheden. I den kristne Verden har Kjærligheden aabenbaret Kræfter, der i det hele og store virker som en Surdeig, — Kjærlighedsmagter, hvorom Jødedom og Hedenskab ingen Anelse havde. Og hvor mange sønder-splittede Familier der end gives ogsaa i den kristne Verden, saa tør man dog trygt udtale, at der i det store og hele tage raader et Familieliv, som er en vældig Dæmning mod Fordærvelsens fremstormende Magter; kun uvidende og uoplyste Mennesker kan miskjende det.

Men naar jeg har givet vort Familieliv Ros, saa har jeg kun gjort det i Sammenligning med de ikke kristne Folkeslags, men ingenlunde i Forhold til, hvad det skulde og kunde være efter Evangeliets Aand. Ak, vi maa desværre bekjende, at vort tyske Folk i dette Stykke bløder af dybe Saar. Talrige Mænd indtræder i Egteskabet med ødelagte Nerver, ak — kun altfor ofte ogsaa med forgiftet Blod! Eller hvoraf skulde vel ellers disse titusend uanstændige Kvinder leve? Hvoraf kommer det fremdeles, at utallige brave og sædelige Piger, som med ufordærvet Legeme og Sjæl tager Tjeneste i saakaldte „gode Huse", igjen forlader disse lig knækkede Liljer for at forøge hine Skarer, som har hengivet sig til Lasten, eller at de sørger sig tildøde? O, her skriger Synder uden Tal mod Himmelen, og utallige knuste Hjerter anklager den mandlige Slegt for den levende Gud. Disse ulykkelige og skjændige Egteskabsdramaer og Egteskabsbrud i Romanerne er paa den ene Side en Afspeiling af den Giftluft, hvori vi lever, og paa den anden Side opfylder de denne Luft endnu mere, end den allerede er, med det dræbende Smittestof. De tøilesløse Fremstillinger af den „bedragne"

Egtemand, disse utugtige Fortællinger om, hvorledes Mænd sender sine Hustruer til Sanatorier og lignende helbredsstyrkende Steder for kun at skaffe sig selv saa meget mere uhindret Leilighed til at leve sit skammelige Liv, og saa paa den anden Side: hvor er ikke Hustruerne glade over engang imellem at være udenfor sine Mænds og Børns Synsvidde — disse Klager over det kjedsommelige i Egteskabet, hvor man „taber baade Glæde og Frihed", denne Fornegtelse af og Spot over den trofaste Kjærlighed, denne skjulte eller aabenbare Lovprisning af „den frie Kjærlighed", disse længselsfulde Spaadomme om, at den oplyste Verden snart vil gaa over til en anden Slags Egteskabsstiftelse, — ak, man vænnes ved at rode mere i dette Smuds! Paa en „overbevisende" Maade fremstilles Berettigelsen af de sanselige Lidenskaber, af Uimodstaaeligheden i den sanselige Drift; at sætte sig til Modværge mod Forføreren bevises at være Snerperi. Troløshed i Egteskabet skildres som noget naturnødvendigt og derfor berettiget! Det er en Jammer, der kun skaber uendelig Jammer! Det er ubegribeligt, at endog alvorlige Forældre lægger frem Bøger og holder Tidsskrifter, som er gjennemtrængte af denne Aand. Hvilket Ansvar har de ikke engang at aflægge for Gud, at de har skaffet Børn og Tjenere saadan Gift i Sjælen!

Tænk dernæst paa Vertshuslivet! Enten dette nu kommer tilsyne i de simple Ølhaller og Brændevinskneiper eller i de fine Tivolietablissementer — er det ikke i enhver Skikkelse en Kræftskade i vort Folk, en Kræftskade paa vort Familieliv?

Det svimler for en, naar man læser, at alene i Tyskland bliver der hvert Aar givet ud 500 Mil-

lioner Mark (450 Millioner Kroner) til Brændevin; og naar man kommer ind i disse moderne Ølslotte, „gammeltyske Vinstuer" og lignende Steder, saa finder man overalt, at Drikkeriet blir adlet ved humoristiske Ordsprog og „klassiske Billeder". Men medens Mændene sidder her til langt paa Nat, og den ene søger at blive den andens Mester ved sit Drikketalent, sidder Familien hjemme i Sorg, lider maaske endog Nød; lider den ikke udvortes Nød, saa er den indre Nød desto større. Naar saa Faderen eller den voksne Søn endelig kommer hjem, saa har de intet Hjerte for sine, men forlanger kun at lade sit ødelagte, blytunge Hoved synke ned paa Puden. Kun altfor naturligt er det derfor, at Konerne ogsaa søger en Erstatning i altslags Selskabsvæsen, i Kaffebesøg, Pyntesyge og Overdaadighed, ja i endnu værre Ting. Og Børnene — ja, de gaar naturligvis sin egen Vei, følgende sine Forældres Fodspor.

Men ogsaa Forældre, der ikke er uden sædeligt Alvor og borgerlige Dyder, skorter det dog kun altfor ofte paa den rette Omsorg for Familien. Det er jo vakkert og i sin Orden, at Manden viser megen Iver for sit Kald; men naar han i den Grad graver sig ned i sine egne Anliggender, at han intet Hjerte, intet Øie, intet Øre, ingen Tid har for sine egne og sidder som en aandsfraværende midt iblandt dem, — saa er dette dog et afskyeligt Forhold. Det er fremdeles vakkert og i sin Orden, at Manden har et varmt Hjerte for alle Fædrelandets, Byens og Almenvellets Interesser; det er hans Pligt at søge den Bys bedste, i hvilken han bor, og efter Evne og Leilighed bidrage sit til, at det kan gaa hans Medborgere godt; men naar

hans egen Familie bliver sat tilside for alleslags nye Møder i almennyttige Øiemed, — naar Husfaderen taber Hjertelaget for sine nærmestes Ve og Vel, kjeder sig hjemme, sidder stille og sturer, ja endog opfører sig som en Tyran, da staar det i Sandhed ilde til.

Og Sagen bliver ikke bedre derved, at det istedetfor „almennyttige" heder „religiøse" Interesser eller Guds Riges Anliggender. Jeg er vel hævet over enhver Mistanke om, at jeg vil søge at holde mine Læsere borte fra alt saadant; ofte nok har jeg sagt, at en Del af vor Tid tilkommer Gudsrigets Anliggender; men ogsaa her gjælder det, at vor egen Familie er den Del af Guds Rige, der ligger os nærmest. Der behøves ogsaa meget mere Taalmodighed, Selvfornegtelse og Ydmyghed til at ofre sig for sine egne i Hjemmet, læse for dem, synge for dem, underholde sig med dem, give sig af med hver enkelts Anliggender end til i kristelige Møder at lade sin „vegtige Stemme" høre eller glimre i store Partimøder og kristelig-sociale Foreninger. Ja, her er Laurbær at plukke, som hjemme ikke bliver rakt en, og i al den moderne kristelige Driven paa med fromme Lotterier, Bazarer, Themøder, Kaffemøder, Ølmøder, Menighedsfeste, Aarsfeste spiller, uden at man selv rigtig forstaar det, den personlige Forfængelighed ofte en meget stor Rolle.

Men den, som stræber efter at forblive ung med de unge, at gjøre Hjemmet dyrebart for de store og smaa Børn, at knytte dem til sit eget Hjerte, ganske stille og ømt ogsaa til Frelserens, han yder dog tilsidst saavel Fædrelandet som Guds Rige den største Tjeneste. Mange Mænd og Kvinder i vor Tid, som med „stort Udbytte" arbeider i Guds Rige, burde

paa Væggen i sit Hus skrive Apostelens Ord: „Den, som forsømmer sine egne, især sine Husfæller, har fornegtet Troen og er værre end en vantro."

Ja, det staar overalt ikke saa glimrende til med Familielivet hos os, som det skulde og kunde, og enhver, som læser dette, har nok nødig at slaa sig for sit Bryst og spørge: Er jeg en Fader, er jeg en Moder, som jeg skal være, ligeoverfor mine Børn, mine Tjenestefolk, min Egtefælle? Og hvorledes kan det blive bedre, naar det ikke er, som det bør være? Og igjen: Jeg, som er Søn eller Datter i Huset, udfylder jeg min Plads; er jeg Lys og Salt, er jeg et Fredens og Glædens Barn, som jeg skulde være? Hvorledes kan det blive bedre?

Sandelig, paa intet Livets Omraade hævner Forsømmelsessynderne sig saa raskt og saa tungt som paa Familiens, og vi forstyrrer ikke vor Lykke ved nogen af det Slags Synder saaledes, som ved Mangel paa Kjærlighed og Hengivenhed mod dem, som Gud selv har stillet os nærmest. — Men nu er det paa høi Tid, at vi vender tilbage til den gamle Israels Telte.

II.

Samme Fader, uensartede Sønner.

1. Mosеb. 37, 2—4.

---

1. Faderen og hans Yndling.

„Og dette er Jakobs Slegtshistorie." Saa heder det V. 2, og videre: „Josef var 17 Aar gammel" o. s. v. Fra nu af er ikke, som man kunde tro, Jakob, men Josef Hovedpersonen. Jakobs Historie gaar næsten op i hans Søn Josefs. Omendskjønt de øvrige Sønner er 10 i Tallet, kan de dog ikke være Bærere af den hellige Historie, da de ganske og aldeles lever efter Kjødet. Men Faderen er fra nu af og til henimod Enden (da han endnu engang fremtræder i hele sin Betydning) kun Tilskuer og lidende Deltager. Han bliver mere ført med, end han optræder selvstændigt handlende. — Indtil denne Dag gaar det i Regelen saaledes til, at Sønnerne og Døtrene lidt efter lidt træder i Forgrunden og uden at have det til Hensigt trænger Forældrene tilbage i Baggrunden. Det er Verdens Gang og maa ikke gjøre os ældre Folk forstemte. Man kan her med Rette sige: „Ungdommen maa vokse og de ældre tage af." Saadan Aftagen i

verdslig Ære, Anseelse og Indflydelse vil ikke trykke os ældre, naar vi blot tager til i Herren og hans Styrke og jo længere desto mere lader os lære, lede og oplyse af ham.

Denne Aftagen fandt nu ogsaa Sted hos den gamle Jakob, ja i en ganske særegen Grad. Vi kan — til vor Sorg — desværre ikke spare ham for den Bebreidelse, at han for en Del selv var Skyld i det sørgelige Forhold, der herskede iblandt hans Børn. Vi vil her omtale dette for at advare dem, der staar i Fare for at slaa ind paa lignende vildledende Stier.

„Jakob elskede Josef mere end alle sine Børn." Hvorfor? Fordi han var den ædleste og frommeste? Desværre kan Moses, den ubestikkelige Nedskriver af vor Fortælling, ikke stille denne Grund først; han nævner tvertimod en anden, nemlig: „fordi han var hans Alderdoms Søn." Han var kommen meget senere til Verden end alle de øvrige Børn og kunde uden Vanskelighed være Jakobs Barnebarn. Lige til Benjamins nylig stedfundne Fødsel havde Josef været den yngste. Han var endvidere Søn af Patriarkens Yndlingshustru, den vakre Rakels Søn og denne skjønne Moders hjertekvægende Billede. Dertil kom nu vistnok ogsaa, at han var en from Yngling, et bedende Menneske, et Menneske med Evighedstørst, han badede og bekjæmpede det onde og stræbte efter indre Fornyelse. Josef alene forstod Faderen i det høieste og helligste, der rørte sig i hans Sjæl; alene ligeoverfor Josef kunde han tale udaf sit Hjerte, med ham alene bede ret af Hjertet.

Det laa altsaa i Sagens Natur, at Josef var Jakobs Hjerte nærmere end de øvrige Brødre, og naar Jakob netop for denne Søn daglig bragte Gud i

Himmelen sin inderlige Tak, saa var det ganske i sin Orden og kunde ikke være anderledes. Men at hans Glæde over denne Søn forledede ham til at forkjæle ham, til aabenlyst at give ham Fortrinnet for alle de andre, det var en sørgelig Daarskab, der snart paa en forfærdelig Maade skulde hævne sig paa ham selv. Den brogede Kjortel, som Jakob gav sin Søn, var et stribet Klædebon, saaledes som Fyrstesønner dengang brugte det. Sandsynlig har Jakob ved denne Udmerkelse villet antyde, at han havde bestemt ham til sin Hovedarving.

Man skulde ikke tro, at en saa from og oplyst Mand skulde have kunnet begaa en saadan Daarskab. Han havde dog i sit Fædrehjem erfaret, hvilken Jammer og Hjerteve det bringer med sig, at Forældre gjør en slem Forskjel paa sine Børn. Men ak, hvad Gavn har Menneskene som tiest af andres Erfaringer og Eksempel? Lidenskaberne er meget sterkere end Fornuftens Grunde og river disse afsted med sig, som en vældig Strøm en Dæmning af Kork. De allerfleste Mennesker maa blive kloge af egen Skade, men heller ikke det hjælper altid, saaledes som Digteren udtaler det:

„Skade Klogskab gi'r,
Saa siger kloges Flok;
Ja, Skade led jeg nok,
Men Nar jeg er og bli'r."

Ak, i hvilket Vildrede og i hvilken Trængsel bringer ikke vore Lidenskaber os!*)

---

*) Det er et Tegn paa Bibelens ubønhørlige Sanddruhed, at Feilene hos „Guds Yndlinge" bliver stillet os for Øie paa den mest usminkede Maade. Vi har seet, hvorledes dette er

Hvad nu den Ting angaar at foretrække de enkelte Børn for de andre, saa ved jeg nok, hvor meget mangen en kan sige til sin Undskyldning. Jeg ved, at mange Fædre og Mødre med Bøn og Taarer maa stride for at blive istand til at skjænke ogsaa de Børn, som volder dem Vanskelighed, sin fulde, varme Kjærlighed uden at trættes. Men jeg beder eder saa bønligt ikke at spare paa Bønner og Taarer, indtil I har faaet Overtaget, i Tilfælde af at eders Fornuftgrunde er for svage til at sætte eder i den rette Stilling. Naar begge Forældre har foretrukket et Barn for et eller flere af de andre, eller naar Fader og Moder sætter det ene Barn op mod det andet, som Tilfældet var i Isaks Telte, — saa skulde jo allerede deres Fornuft kunne sige dem, hvor ulykkebringende saadant maa være. Baade den ene og de andre er, saa siger allerede Fornuften og den naturlige Retfærdighedsfølelse, eders Børn, hvem I gav Livet, og som er eders eget Kjød og Blod; ogsaa deres Feil er for den største Del eders Feil. Den ene og de andre er hver især en Del af eder selv, og I er ethvert af dem den hele Kjærlighed skyldig.

Tilfældet med den Mand, som Gud selv giver Navnet Israel (Gudskjæmperen). Samuel, der i det hele er en saa lys Skikkelse, har vanartede og, som det synes, slet opdragne Sønner, uagtet han hver eneste Dag i sin Plejefader Elis Hus kunde tage og føle paa, hvilken Jammer og Hjerteve det fører med sig, at en Mand er saa svag mod sine Børn. David, Guds Yndling, har aldeles ingen Respekt blandt sine Børn. Aron, Ypperstepresten, maa paa en og samme Dag se begge sine Sønner bortrevne ved en Guds Straffedom. Saa usminket fortæller den hellige Skrift. Skal ikke det give os Tillid til dens Sandruhed? Forf.

Fornuften og Livserfaringen vil desuden sige os, at der ved enhver Art af Partiskhed opstaar en hemmelig Krig mellem Forældrene, at Misundelse og Had vinder Rum i Søskendkredsen, at altsaa Husets Fred og Lykke derved bliver undergravet i Bund og Grund; at endvidere ogsaa Forældrenes Autoritet ligeoverfor Børnene, Børnenes Pietet ligeoverfor Forældrene fuldstændig undergraves; at de tilsidesatte Børn bliver kolde og indesluttede overfor Forældrene; at paa den anden Side den foretrukne vokser dem over Hovedet og til Slut vil foraarsage dem de allerdybeste Hjertesaar. Alt dette indrømmer ethvert tænkende Menneske. Eksemplerne derpaa ligger overalt og i mængdevis for hver Mands Fod. Og dog — og dog kan utallige Gange saavel dannede som fromme Folk ikke overvinde sin „Abekjærlighed". Udtryk som: „Det er vel Mamas Barn", „det er klarlig Faderens Yndling", „det er Forældrenes Kjælebarn" — hører man hvert Øieblik og paa hvert Sted, hvis man ellers har Øren at høre med. O, I Fædre og Mødre: har I eders eget og eders Børns Liv kjært, — saa kjæmper, strider med Gud, indtil I elsker i Lighed med Gud, upartisk omfatter alle med den samme Kjærlighed, giver alle det hele Hjerte! O, du stakkels gamle Jakob: hvilket Tugtens Ris har du ikke beredt dig selv med din brogede Kjortel! Saa forblindet er du i din Kjærlighed, at du ikke engang aner, hvad der maa komme. „Brødrene hadede Josef og kunde ikke tale venlig til ham." Det var den brogede Kjortels første Velsignelse. Saaledes forskaffede Faderens Forkjærlighed, som skulde gjøre Josef særlig godt, ham i Virkeligheden kun Hjerteve. Forladt stod han i Kredsen af sine Brødre: forladt,

forhadt og snart tillige forstødt. Hver den, som har fine Øren, hører det allerede drønne under Jorden. Denne uhyggelige Stemning mod Josef maa hos Mennesker, hvis Følelser øieblikkelig slaar ud i Haandgribeligheder, sent eller tidlig føre til et Udbrud; den lummerhede Luft maa udlade sig — det er en Naturnødvendighed.

Der var dog endnu en Udvei til at forhindre dette, nemlig en aaben Udtalelse fra Brødrenes Side ligeoverfor ham. De skulde have sagt Josef, hvad de havde mod ham, alvorlig foreholdt ham, at han skulde tage den brogede Kjortel af sig og ikke i Fremtiden anklage dem for Faderen. — En aaben Udtalelse — ja, det er en prægtig Ting! Den er ligesaa prægtig, som den er sjelden. „De kunde ikke tale venligt til ham," læser vi. Stygge Ord turde de ikke bruge til ham i Faderens Nærværelse; venlige Ord vilde de ikke tale til ham. Saaledes talte de aldeles ikke til ham med Ord, men ganske vist saa meget mere med haanende og vrede Miner. Denne Taushed var dog et skrækkelig veltalende Sprog; det sagde saa meget som saa: vi vil ikke have noget med dig at gjøre. O, gyselige Stumhed overfor et Menneske, med hvilket man engang talte venligt! Kanske du ogsaa kjender den? Gives der maaske et Menneske, til hvem heller ikke du mere kan tale et venligt Ord? Ja? — O, bæv da over dig selv! Vid, at da er du paa Jakobsønnernes Vei. Lad ikke Sol gaa ned, uden at du i den guddommelige Naades Lys har tilintetgjort din Hjertekulde og talt ud med din Broder, aabent har sagt ham, hvad du dadler hos ham!

Hvor meget mindre Jammer, Strid og Splittelse var der ikke i Verden, hvis man i store og smaa Sager, naar den ene har noget imod den anden, sagde ham det ærligt, frimodigt og uden Lidenskab, lige i Øinene. Hvor ofte viser det sig ikke, at alene Misforstaaelser er Aarsagen, og om end ikke netop det — hvor let kommer ikke i Almindelighed en Forsoning istand, naar man merker sin Næstes varme Hjertelag og varme Haand. Men ak, dette sker sjelden, fordi de fleste Mennesker, desværre ogsaa mange kristne, er saa heltemodige ti Gange heller at tale om et Menneske bag hans Ryg end en Gang frimodigt lige i Øinene. O hvilken elendig Feighed, og hvilken Pest, som sniger sig frem i Mørket! Denne Hvisken om vor Næste, som ikke er tilstede og ikke kan forsvare sig! Og det sker saa „ganske i al Fortrolighed" og ganske i Hemmelighed, og man maa for alt i Verden ikke tale et Ord derom! Det er „under Tausheds Segl!" Men Menneskekjenderen ved, at dette Segl frister mere til at læse Brevet, end om det laa i en aaben Konvolut. Jeg siger endnu en Gang: hvad er dog dette for en umenneskelig, slangeagtig Adfærd! I Mænd, hvor tør I kalde eder Mænd, naar i bærer eder saa lumpent ad! Men i Kvindernes Kaffe- eller Teselskaber burde man heller opføre Koncerter med Sækkepiber og Trommer end udbrede onde Rygter om fraværende. Hver ærlig Mand, men ganske i Særdeleshed hver ærlig kristen skulde hade Sladderens og Bagtalelsens Uvæsen lige til Døden og brændemerke det, hvor han end maatte møde det. Og vil Læserne af disse Blade i Aanden forpligte sig til for bestandig at forsage Bagtalelsens Lumpenhed, saa har denne Bog ydet en Tjeneste, der vældig skal bidrage til vor

stakkels Jords Forklarelse og Himmelens fremtidige Befolkning. Men naar det endnu den Dag idag i det Frelsens Aar 1890 staar saaledes til iblandt os, som det gjør, hvad kan man da vente af Jakobs forslagne, listige Sønner? Synderlig meget var der vel heller ikke i det foreliggende Tilfælde kommet ud af en aaben Udtalelse og hvorfor ikke? Simpelthen af den Grund, at man ikke forstod hinanden. Modsætningerne laa dybere end mellem en broget og en almindelig Kjortel. Om Striberne paa Kjortelen var man vel med Lethed kommet til Forstaaelse; vanskeligere vilde det allerede blevet, om man af Josef havde forlangt, at han skulde holde op med at fortælle Faderen om dem. Josef vilde da grædende have bønfaldt dem at begynde et nyt Levnet, forat ikke noget ondt Snak mere skulde høres om dem. Men paa den anden Side ansaa han det for en Samvittighedssag at give Faderen Underretning. Og om der end er kommet noget af Egenretfærdighed og Forfængelighed med ind i denne Anklage, hvad vi ikke tør betvile, saa har dog Josef virkelig været forpligtet til at fortælle Faderen om sine Brødres stygge Gjerninger.

Men disse har aldeles ingen Forstaaelse af sin yngre Broder. Hvorfor ikke? Nu, simpelthen fordi de og han levede i to forskjellige Verdener. De levede i Verden og for Verden, i Tilfredsstillelsen af sine Lyster og Lidenskaber; dermed var for dem Hensigten med Livet udtømt. Josef derimod levede, ihvorvel han ikke var nogen Engel, et indre Liv, et Bønnens Liv, et Evighedsliv midt i Tiden. Vi skal snart grundig belyse dette Punkt; her siger vi kun: det var to Slags Verdener, hvori de færdedes, to Slags Liv, de levede;

det var en Forskjel ikke i Grad, men i Beskaffenhed, altsaa ikke blot mere eller mindre af Synd. At der med alt dette ogsaa fandtes det, som var godt hos Brødrene, det er her en Bisag, ligesaa, at der hos Josef ogsaa var indblandet det, der var ondt. Spørgsmaalet er: hvad havde Overtaget? og denne raadende Aand var en ganske forskjellig, ligesom ogsaa Livets Hensigt og Maal var i et og alt forskjelligt. Intet Under derfor, at Evnen til at forstaa hinanden fattedes. Man kunde vel komme overens om den bedste Tilberedelse af Øst, om Uldvaskningen, om Indretningen af en ny Vævstol, men saasnart det kom til Hjerte- og Samvittighedsspørgsmaal, var enhver Forstaaelse umulig.

Og saaledes er det endnu den Dag idag, hvad Verdensmennesker og Guds Børn angaar. Ligesaa forskjellige som en Sten og et Græsstraa er i sin inderste Grund, ligesaa stor er Uligheden mellem et verdslig sindet Menneske og et sandt Guds Barn; de berører hinanden i mangfoldige Ting, men hvad den dybeste Grund angaar, saa hører der enhver Berørelse, enhver Sympathi ganske op; thi „det naturlige Menneske fatter ikke de Ting, som hører Guds Aand til; de er ham en Daarlighed, og han kan ikke fatte dem.“ Han kan det ikke — man maa altsaa heller ikke kræve det. Han kan det ikke, førend Gud oplyser ham, og vi maa heller ikke tage ham det ilde op, om han indtil den Tid smiler ad os, ja foragter, spotter os. Der skulde jo endnu komme en Tid, da Lyset fra Gud ogsaa oplyste de ti Brødres Hjerte. Men indtil det Øieblik maatte der rinde mange Taarer. — Foreløbig raader iblandt Brødrene en ond Aand.

2. De vanartede Sønner.

Der har været lærde, som aldeles ikke har kunnet begribe, at Jakobs Sønner virkelig var saa raa. De har ikke villet tro, at en saa from Faders Børn, at Mennesker, der levede i en ufordærvet Naturs storartede Ensomhed, og som stadig maatte drages opad ved Synet af Skaberens ophøiede Gjerninger, skulde have været saa fordærvede. Men saaledes kan kun Mennesker tale, der ingen Verdenskundskab har. Det er barnagtigt at tro, at den rene Uskyld hersker blandt Menneskene i afsidesliggende og „ikke vanhelligede" Klippedale eller paa ensomme Havøer; kun Sværmere og Idealister kan indbilde sig saadant. Ser man nærmere til, saa erfarer man ofte, at naar Usedelighed og Skjendsel af enhver Art først engang har bygget Rede i saadanne isolerede Kredse, da har den der siddet meget fastere og været meget vanskeligere at udrydde end i de aabne Stæder. Hvor Menneskene strømmer forbi hinanden i store Skarer, sniger sig ganske vist ogsaa alslags Pestilense ind, som i afsidesliggende Strøg ofte ikke engang er kjendt af Navn. Men i Byerne kan der ogsaa meget lettere indtræde og indtræder der ogsaa virkelig meget lettere en mægtig Modstrøm, en god Aands Reaktion. I store Stæder er ogsaa Arbeidet for Guds Rige organiseret paa en Maade som intetsteds paa Landsbygden. Naturens ensomme Herlighed og det stadige Samliv med Faar, Kvæg og Kameler har overhovedet ingen Magt til at forædle Hjertet. Abraham og David er hverken ved sine Lam eller ved de himmelstræbende Palmer blevet saadanne vældige Guds

Vidner, men derved, at de fulgte sin Sjæls instinktmæssige Skrig efter den levende Gud, saaat han kunde tage Bolig i dem. Og Jakobs Sønner kunde i Dyr og Træer, Blomster og Stjerner ligesaa lidet finde Værn mod en indre Fordærvelse, som Sydhavets Øboere i sine Øers paradisiske Natur mod det raaeste Menneskeæderi.

Man burde dog engang sige Farvel til Drømmerierne om „Naturens rensende Virkning!"

Noget vanskeligere er det at forstaa, at ikke Faderens Eksempel havde nogen dybere Virkning. Nu ja, vi vil allerede her antyde, at dog senere en bedre Aand bryder igjennem, og dette turde staa i en dyb indre Sammenhæng med Patriarkens Troeskiv og Bønner. Men at de nu er sunket saa dybt, er desværre kun gaaet altfor naturlig til. Engang havde Jakobs indre Liv, som vi allerede har seet, et saadant ulykkeligt naturligt Hylster, og Faderens store Svaghed stak i Brødrenes kjødelige Øie meget mere frem end hans Hjertes skjulte Skat. — Dertil kom Virvaret med de forskjellige Mødre og det demoraliserende Intrigevæsen, som altid findes ved Flerkoneriet; vi maa endvidere betænke, at Brødrene for det meste drev sit Væsen fjernt fra Faderen. Jakob var blevet gammel og maaske lidt magelig af sig. Aar og Dag boede han paa et Sted, som han fandt Behag i; men Sønnerne drog imidlertid omkring paa Stepperne og Fjeldene i Landet og stelte sig, som de vilde. Saaledes udartede de snart, da ingen høiere Magt værgede dem mod Fordærvelsen.

Den, som er noget bevandret i Naturvidenskaben, ved nok, hvad Ordet Udartning betyder. Naar man

f. Eks. overlader en Have med deilige Roser til sig selv, saa finder man efter en Del Aars Forløb, at Roserne vistnok ikke er uddøde, men ganske og aldeles udartede. De er atter sunket tilbage i den Tilstand af Vildhed, hvori Stamroserne engang befandt sig. Man har hensat tamme forædlede Duer paa en ensom Havø og efter to, tre Aars Forløb iagttog man, at de atter fuldstændig havde antaget de vilde Duers Natur. Ja, endnu mere! Der gives visse Dyr, som lever i Vand og især i Vandsamlinger, paa hvilke Solen skinner. Men nu har en Del af disse „Crustaceer" trukket sig tilbage til Vanddammene i mørkere Huler. Og hvad er gaaet for sig? De, som flygtede for Lyset, har maattet bøde med Tabet af sine Øines Lys, med Øinene selv. De elskede Mørket mere end Lyset, og saa er Straffen kommet over dem. De er blevet berøvet sine Øines Lys, fordi de har indrettet sig saaledes, at de ikke mere behøver det. Naturen er nemlig sparsommelig: den øder aldrig sine Gaver paa saadanne, som foragter dem.

Men nu er blandt alle Verdenshusholdningens Skabninger ingen saaledes skikket baade for Forædling og for Udartning som Mennesket. Endog en Søn af den ædleste Familie udarter og fornedres med rivende Hurtighed, naar han giver sig ind i gemene, raa Menneskers Kreds. Han udarter i den Grad hurtig, at man saagodtsom ikke mere kjender igjen hans medfødte og oprindelige Væsen. Naar Mennesker (ogsaa saadanne, der er opvokset og har faaet sin Uddannelse i kristelige Kredse) er kommet til det skrækkelige Punkt, at at de elsker Mørket mere end Lyset, saa indtræder jo længere desmere det forfærdelige, at de hader Lyset, ja at de tilsidst overhovedet ikke mere er istand til at

skjelne mellem Lys og Mørke, godt og ondt. De kan tilslut ganske miste det indre Øie, saaledes som Crustaceerne, om hvilke vi nys talte, i Mørkets Huler taber det ydre Øie. Baade det ene og det andet sker med Naturnødvendighed og ifølge en ubønhørlig Naturlov.

Nu vil vi ikke netop sige, at Jakobs Sønner ligetil var aandelig blinde og indvortes forstokkede. Men de er blevet forfærdelig raa, efterson de har unddraget sig Faderens velgjørende Indflydelse, og hvad værre er, den guddommelig Aands Tugt. De var, som vi snart skal se, ikke helt igjennem lige slemme. Der maa formodentlig fra først af have været ret betydelig Forskjel paa dem; men der fandtes ikke en iblandt dem, som havde sedeligt Mod til at kalde Synd for Synd, at advare for Synden, at løfte den guddommelige Sandhed høit op og formane til en gudfrygtig Vandel. Ogsaa de, der i forbigaaende havde gode Tilskyndelser, vovede af Frygt for Spot ikke at komme frem dermed. Og saaledes gik det ganske naturligt til, at de frækkeste, letsindigste og frivoleste angav Tonen og „Aanden".

Det vilde være overflødigt at tale om israelitiske Ynglinge, som drog omkring bag sit Kvæg og sine Kameler for mere end 3000 Aar siden og længere borte fra os end 3000 Kilometer — det vilde ikke være til nogen Nytte at tale herom, hvis det, som jeg har sagt om dem, ikke ogsaa havde Gyldighed og passede saa vel den Dag idag. O I Ynglinge og Jomfruer, vogt eder for Selskaber, hvor der herster en letfærdig, frivol Tone! Maaske tiltrækkes I her mægtigt af vakre Mennesker eller talentfulde, aandrige og humoristiske, vittige Personer, som færdes i disse Kredse. Maaske tænker I ikke paa den Omstændighed, at I lettelig kan

blive som de. Men I overvurderer eder selv, naar I tænker, at I bagefter som forud kan blive Sandhed og Dyd tro. Flertallet vil kvæle eder; med Naturnødvendighed drages I med ind i Udartningsprocessen; i Begyndelsen protesterer I maaske endnu og siger: Nei, det og det er gement; det vil vi ikke være med paa. Men den ustanselige Latter, som bryder løs, vil allerede være nok til snart at gjøre eder stumme. Maaske siger I en eller anden Gang frygtsomt: Nei, det maa vi dog ikke gjøre; hvad vilde vel Fader sige? — Men med giftige Haansord vil de fare løs paa eder — frygteligere end en hel Bisværm. — „O disse Smaabørn" vil det lyde — „o disse Smaabørn tør endnu ikke gjøre et Skridt uden at spørge Papa og Mama. I vil kanske begynde at blive myndige hundrede Aar, efterat I er døde. Af bare Frygt for at gjøre Synd vil I aldrig komme saa langt, at I drikker af Lystens skummende Bæger, og eders elskede Gud i Himmelen vil le eder ud, at I var saa dumme at skjælve for ham." — Lignende Ytringer hører i saadanne Kredse til Dagens Orden. Da gives der kun en eneste Udvei: F l u g t, Skilsmisse, hensynsløs Skilsmisse uden Barmhjertighed mod dig selv og mod andre, og saadan Flugt er det største Heltemod. Er du for feig til denne Helteflugt, saa er din Skjæbne sikker og vis; — den heder Udartning. Eksemplerne er i Kristenheden ligesaa hyppige som for Aartusender siden i Kanaan. Den moralske Verden er og bliver ikke mindre sig selv lig end den sanselige; thi her som der raader de samme uforanderlige og ubønhørlige Love. — Kort og godt, i enhver menneskelig Omgangskreds hersker en vis Aand, god eller slet, og denne Aand danner og former —

ja, om jeg saa maa sige, ælter lidt efter lidt dem, der hører til denne Kreds, efter et og samme Grundmønster. Men i Jakobssønnernes Kreds raadede en slet Aand, og saa blev de alle udartede Sønner. Undersøg nu du Aanden i den Kreds, i hvilken du færdes! Er den saaledes beskaffen, at du gjerne engang vil dø og dele Skjæbne med disse Venner? — Undersøg Aanden i de Bøger, du læser, i de Billeder, du ser, de Koncerter, det Theater, du besøger! Overalt vifter en bestemt Aand dig imøde. Fører den dig til Lys og Sandhed, Renhed og Guds Fred eller til modsatte —? Nu tier jeg, forat du kan tale — eller rettere, forat din Samvittighed kan gribe Ordet.

III.

From og miskjendt.

1. Mosb. 37, 5—11.

---

1. Hvorfor er jeg, som jeg er?

„Ethvert Menneske er et Resultat af sine Forældre og sine Omgivelser.“ Denne Sætning lærte jeg nys i en ingenlunde aandløs Bog. Maaske er ogsaa mangen Læser straks rede til at give den sit Bifald. Men de skulde dog være lidt forsigtige; thi med dette Bifald sætter de sig i Klasse med Planterne

og Dyrene. Nu ved jeg vel, at der gives mange moderne „Profeter", som i det høieste kun vil betragte Menneskет som et høiere udviklet Dyr og fastslaar, at „hvad et Menneske æder, det er han" — hvormed Materialismens Raahed bliver sat paa Spidsen. Men om vi med Væmmelse vender os bort derfra, saa kan vi dog ikke miskjende, at der i den anførte Sætning ligger en Brøkdel af Sandhed. Naar man vil skrive et Menneskes Livshistorie, vil man først og fremst beskjæftige sig med dets Forfædre og derefter med de Omgivelser, i hvilke han er opvokset. Man vil klargjøre, hvad det betyder, at han er disse Forældres Søn; man vil eftervise, hvor mange Træk i hans legemlige og aandelige Væsen stammer fra dem. Man vil vise, hvormeget hos vedkommende Menneske, hvor meget i dets Kjærlighed og Had, Gjøren og Laden, Tanker og Længsler har sin Forklaring deri, at han er disse Forældres Søn. At Æblet ikke falder langt fra Stammen, træffer vistnok meget ofte ikke til; men der er dog en Sandhed deri. Om end Menneskет vistnok ikke som Racehesten ene og alene er en Frembringelse af Forældrene, saa maa det dog alle sine Dage takke Gud, hvis det hører til en god Æt.

Det andet, som kommer i Betragtning, er Omgivelserne. „Ethvert Menneske er et Barn af sin Tid," saa siger Gadevisdommen, og endskjønt de største Aander har modstaaet sin Tids Aand og skabt en ny, saa gjælder det dog om den store Mængde. Den særlig bestemte Tid, hvori et Menneske vokser op, den Jordbund, i hvilken hans Udvikling foregaar, den aandelige, ja endog den legemlige Føde, han faar, alle de Livsforhold, der omgiver ham — kan ikke være uden sterk

Indflydelse paa hans Udvikling. Og du, som opdrager Børn, skal med Frygt og Bæven vaage over, at de indaander god, sedelig ren Luft, saameget Himmelluft, som det er muligt, og at de forgiftede, hemmende og fordærvelige Indflydelser bliver holdt langt borte fra dem.

Men den kjender dog lidet til Menneskenaturen, som mener at kunne fremstille Menneskene som en Frembringelse af deres Forældre og deres Omgivelser. Skildrer man Sokrates som en Frembringelse af Billedhuggeren Sofroniskus og Jordemoderen Fænarete paa den ene Side og det hele daværende athenienssiske Samfundsliv paa den anden, saa latterliggjør man kun ligefrem sig selv. Og i Goethe aabenbarer sig en Genius, der rager hundrede Gange op over hans Forældre, og som endnu mindre kan forklares derved, at man sammenstiller de Fortrin, som den gode Stad Frankfurts klassiske Jordbund frembød for en saa glimrende begavet Gut.

Hvis Mennesket er en Frembringelse af sine Forældre og sine Omgivelser — hvorfor er da Kain og Abel, de første Sønner af de første Mennesker, saa grundforskjellige? Hvorfor David, hvorfor Josef saa grundforskjellig fra sine Brødre? Hvorfor møder vi end den Dag idag de samme Uligheder i vore Barnekammere, ligemeget om det er ved Rhinen eller Rhone, ved Nordkap eller Kap det gode Haab? Et Blik ind i Verden viser os, at Mennesket ofte hæver sig langt over Forældre og Omgivelser og paa den anden Side synker dybt under dem!

Du maa vende og dreie dig, saa meget du vil, — der er i ethvert Menneske et „noget", som hverken er kommet ind i det ved Forældre eller Omgivelser, men

kun kan finde sin Forklaring i en særegen guddommelig Skabelse. Man behøver ingenlunde at henvise til saadanne Genier og verdensbevægende Aander som Moses, Daniel, Plato, Paulus, Luther, Goethe o. s. v., — nei, du kommer ikke til nogen Forstaaelse af dine egne, maaske middelmaadig begavede Børn, hvis du ikke vil gaa ind herpaa. Du støder overalt paa en Eiendommelighed, støder paa Talenter, Drifter, Anlæg eller Skrøbeligheder, som ikke paa nogen Maade kan forklares, uden at du vender dit Blik mod Skaberen og Mesteren i det høie.

Vi vil her kun tale om den religiøse Sans. Det er Løgn og Hykleri, naar en vil retfærdiggjøre sit helt igjennem verdslige Sind dermed, at han siger: „Jeg har nu engang intet religiøst Anlæg.“ Saa vist som man er et Menneske, har enhver et religiøst Anlæg. I ethvert Menneske er der et Drag indad og opad, opad mod Gud. Om ethvert Menneske gjælder Augustins Ord: „Gud, du har skabt mig til dig, og mit Hjerte er uroligt, indtil det finder Hvile i dig.“ — Men det maa man indrømme, (og enhver kan se det paa sine egne Børn), at den ene har et sterkere Drag mod det ideale, den anden mod det lave, den ene mod Verden, den anden mod Gud — og det af Naturen. Det er ikke Spørgsmaal om, at den ene har meget mere at bekjæmpe end den anden for virkelig at blive et fromt Menneske. Der er ikke Spørgsmaal om, at den ene har meget tungere sedelige Kampe at føre end hans Broder, da hin, i sin Forstand eller i sin sedelige og sanselige Natur støder paa Vanskeligheder, som er denne fuldstændig ubekjendte. Han vil altsaa med samme alvorlige Anstrengelse skride meget langsommere fremad.

81755

Derfor advarer ogsaa det guddommelige Ord med saadant Alvor: „Dømmer ikke før Tiden!" Naar vi overhovedet vil give os af med at dømme, saa bør vi i det høieste tage et Menneskes *Bestræbelser*, men aldrig det vundne Udbytte til Maalestok.

Vi erkjender altsaa helt og fuldt, at det ene Menneske har meget vanskeligere for at tro, end det andet. Men vi paastaar, at Gud ikke for nogen Sjæl lader sig uden Vidnesbyrd, og at han vil give enhver Sjæl fuld Adgang til at tro paa Kristus, naar han blot vil. Tilsidst er og bliver dog Viljens frie Selvbestemmelse det afgjørende. Judas Iskariot havde uden Tvil religiøs Sans, — og dog blev han den, „som forraadte Jesus," fordi hans Sjæl unddrog sig Lysets Tugt. Apostelen Paulus, Jesu Kristi største Tjener, holder det endog paa sit Livs Høidepunkt for muligt, at han kan blive forkastet, medens han præker for andre. Den ene af Misdæderne paa Golgata har vanskelig af Forældre og Omgivelser faaet noget synderlig godt med sig ud i Livet, og der er heller intet, som berettiger os til at tro, at hans religiøse Sans var af nogen Betydning — alligevel finder han Guds Hjerte, fordi han ikke modstaar det himmelske Lys; hvad han kan yde, er ikke stort — men Jesus bedømmer ham og bedømmer enhver efter hans særegne Standpunkt.

Hvad jeg altsaa vil fremholde er dette: Sand Gudsfrygt er hverken noget medfødt eller ved Opdragelsen frembragt eller af Gud medskabt. Ogsaa i gunstigste Fald indeholder alt dette kun Draget og Stoffet til Gudsfrygt; denne selv begynder først da, naar Mennesket for Alvor siger: „Jeg *vil*, — jeg vil følge det guddommelige Drag, som findes i mig." Saaledes

er ogsaa Gudsfrygtens eller det indre Livs Bedvaren afhængig af, at det fromme Menneske Dag efter Dag, Trin for Trin, i ethvert nyt Forhold, ved enhver ny Anfegtelse gjentager dette „jeg vil.“ Af en gudfrygtig kan der altsaa blive en gudløs eller af en gudløs en gudfrygtig; alt kommer tilsidst an paa Menneskets Vilje.

Sagen er altsaa ikke den, at Josef engang var forudbestemt til Gudsfrygt og hans Brødre til det modsatte; heller ikke den, at Josef med Nødvendighed maatte vedblive at være from, efterat han havde været det i 17 Aar: ak, hvormange, som engang var saa lykkelige i sin Tro, har ikke lidt Skibbrud derpaa! hvor mange, som allerede havde kastet Anker i Verden her oventil, har ikke igjen faaet denne Verden kjær! Ve dem, som under et fromt eller gudløst Dække gjør det indre Liv til en naturnødvendig Proces!

2. Indre og ydre Liv.

Hvori bestaar da Josefs indre Liv, og hvori bestaar indre Liv overhovedet? Uden Tvil har det indre Liv sin Modsætning i det ydre. Hvad dette er, er snart sagt. Det bestaar deri, at et Menneske kun sysler med denne skabte Verdens Gjenstande, at det i denne har alle sine Rødder, alle sine Formaal. Dette kan gaa for sig paa en raa Maade, saa at det heder: „Lad os æde og drikke og være glade; thi imorgen dør vi.“ Men det kan ogsaa finde Sted paa en fin og ædel Maade, som naar man med begeistret Sjæl stræber hen imod Kulturens, Kunstens, Videnskabens eller Fædrelandets høie Idealer. Imellem disse to Yderpunkter

ligger der en Mængde af de forskjelligste Retninger, og det være langt fra os at slaa dem alle i Hartkorn. Menneskene med de høie Idealer er for Verdens Bestaaen og Udvikling af uendelig større Betydning end hine, som stiller sig i Klasse med det umælende Kvæg. Idealmenneskene staar ogsaa Himmeriges Rige langt nærmere end hine. Lad dem kun komme paa det rene med, at i Kristus finder alle Idealer sin Virkeliggjørelse — og de bliver kristne. Følgelig siger vi med Rette, at de *ikke er langt borte* fra Guds Rige — men dog altid *udenfor*. Saa længe de alene i denne Verden søger sit Liv, sine Diemed, sin Fremtid, er de lig hine paa Fortabelsens Vei. En forfærdelig, alt tilintetgjørende Afsløring venter dem tilslut; thi — „denne Verdens Skikkelse forgaar," og ethvert Menneske, som kun har Rod deri, forgaar med den.

Men hvad er nu det indre Liv? — I Skriften kaldes det ogsaa gudeligt eller aandeligt Liv, fordi Gud er dette Livs Grund, Kilde og Maal. Den, som lever et gudeligt Liv, er dybt gjennemtrængt af Forvisningen om en levende og personlig Gud, en Gud, som er alle skabte Tings Væsen og første Oprindelse, og om at denne Gud er Menneskesjælens egentlige Liv og Livskraft, at Mennesket kun da naar til indre Fred og Harmoni, naar det søger Forening med Gud og trods alle hindrende Magter holder denne vedlige. Det i Sandhed fromme Menneske er altsaa paa det rene med at søge og finde Gud, at gjøre alt i hans Nærværelse, lade sig bestemme af ham.

Hvad Erkjendelsen af Gud angaar, saa har det sig meget forskjelligt dermed blandt de fromme. Erkjendelsen var i de forskjellige Tidsafsnit af Guds Riges

Historie meget uligeartet. Først i Evangeliet finder Sjælen, som søger Gud, en Erkjendelse af ham, der i dybeste Forstand tilfredsstiller. Men om end de nytestamentlige Guds-Mennesker i fuldkommen Forstand kan sige med Paulus: „Vi har Fred med Gud ved vor Herre Jesus Kristus," — saa vilde dog aldrig en Paulus have faldt paa den Tanke at fraskrive det gamle Testamentes troende det indre Liv. Og om Abraham, Moses, Esaias kom sammen med Sokrates eller Konfucius, saa vilde de beredvilligen indrømme, at at de i bedste Forstand var aandsbeslegtede, Aands-mennesker, fromme Mennesker, — at de var Mennesker, som førte et indre Liv.

Det afgjørende er her altsaa ikke Erkjendelsens Maal, men Alvoret i at søge Gud. Heller ikke er det altsaa af væsentlig Betydning, om man hjemmefra har med sig en sedelig skjøn eller en uelskværdig, egensindig, uren Natur. Ikke hvad man har med sig fra Hjemmet gjør Udslaget, men hvad man *vil blive* i Samfundet med Gud. Fra Hjemmet var Josef, hvad man kalder, en skjøn Menneskesjæl; med sin ulutrede og egensindige Karakter var hans Fader lige det modsatte — og dog var han den Israel, som havde kjæmpet med Gud og vundet Seier. Elias havde i sit Væsen meget mere at stride med end disse. Petrus maa atter og atter lade sig tugte af Jesus, medens Johannes neppe fik et dadlende Ord. I sin Natureiendommelighed havde Luther Klippevægge at gjennembryde, hvorom Melankton neppe havde nogen Anelse. Men alligevel er de dog alle lige fromme og Herrens Hjerte lige nær og lige dyrebare.

Og du, min Broder, behøver ikke at tvile om dig selv, om saa al Verden siger, du er uelskværdig og ubehagelig, og om du virkelig er det fra Hjemmet af. Herren ser ikke paa, hvad du er, men paa hvad du vil blive i hans Skole og ved hans Aand, — om du virkelig vil, hvad du vil. Den frommeste er i Guds Øine den, i hvis Sjæl dette: „kom og bo i mig" har fundet det sandeste og varmeste Udtryk. Og var han end af Natur det uudstaaeligste Menneske og henrandt — jeg taler daarligen — Millioner af Aar, førend denne Natur var bleven forvandlet i den guddommelige Smelteovn og gjennemlutret af Guds Aand — han er dog den frommeste. Altsaa ogsaa her gjælder det: „Dømmer ikke før Tiden!" — Det vil engang ved Verdens Ende vække stor Forundring, naar Gud selv kundgjør, hvem der har været de frommeste.

Vi har ovenfor talt om den store Betydnig, som Omgivelserne har for hvert levende Væsen og ikke mindst for Menneskets. Den sande, alene tilfredsstillende, alene lykksaliggjørende Omgivelse for Menneskets, — den sande Livsnæring for et Menneske er Gud. Menneskets er først da kommet til sig selv, naar dets Sjæl tørster efter Gud, efter den levende Gud. Han er først da kommet til den saliggjørende Fred, naar hans Sjæl er ganske gjennemtrængt af Gud og løst fra alt modstræbende. Men foragter Menneskets denne guddommelige Livskraft, saa begaar han Selvmord. Han synker tilbage i Rækken af Naturvæsener, og det gjør her ingen Forskjel, enten han er en Filosof eller en Linedanser. — Men hvor Menneskene fulgte det medfødte Drag mod Gud og søgte den guddommelige Omgivelse, der har de ogsaa fundet den, uagtet de verdslige Omgivelser var

saa ugunstige som mulig. Mænd som Noah, Elias og Jeremias f. Eks. levede paa en Tid, da almindelig Fordærvelse og Gudløshed herskede; de fandt i sine Omgivelser kun Hindringer for Troen, og dog var de, hvad de var. Josef havde i sin Tid ogsaa vanskeligt nok for at kunne føre et gudeligt Liv. Hans Fader Jakob var vistnok en from Mand, og uden Tvil havde Josef ham at takke for det bedste; men vi har allerede seet, at Patriarkens Fromhed var knyttet til meget uelskværdigt, hvorover man let kunde blive stødt. Af sin Moder havde Josef faaet Skjønheden i Arv, en meget behagelig, men ogsaa meget skjæbnesvanger Medgift. Jeg ved vel, at Verden tilgiver en vakker Mand meget og en skjøn Kvinde alt; men det kan dog ikke afholde os fra at aflægge det Vidnesbyrd, at Rakel efter alt, hvad Skriften fortæller os, var en herskesyg, egensindig, egenkjærlig Kvinde, der hverken kunde eller vilde frigjøre sig fra det hedenske Væsen, som fandtes i hendes Slegt.

Fra sin Moder har Josef altsaa ganske sikkert ikke faaet sit aandelige Liv; om Brødrene tier vi ganske; saa mange Brødre, saa mange Hindringer for Troen. Og forøvrigt gaves der intet „de helliges Samfund" i i hans Nærhed. Om en Bibel, hvorved han kunde opbygges, var der ikke Tale. Hans religiøse Erkjendelse indskrænkede sig til Overleveringerne om Skabelsen, Paradiset, Syndefaldet, Vandfloden, Guds nye Pagtslutning med Noah, Adspredelsen ved Babel og fremfor alt Guds Pagt med Abraham, hans Oldefader. Disse Overleveringer er uden Tvil kommet til ham gjennem Jakob, og deri var for Josefs rene Sjæl ogsaa Tilskyndelse og Kraft nok til at føres ind i den stille, alvorlige Vandring med Gud.

3. Mellem Linjerne.

Man kunde ganske vist indvende mod mig: „Hvor staar der noget om Josefs store Fromhed? hvor staar der noget om hans Børneliv? hvor bliver hans Tillid til Gud fortalt?“ Jeg medgiver, at der i den hele Fortælling intetsteds staar: „Josef troede paa Gud, og det blev regnet ham til Retfærdighed.“ Jeg medgiver, at der ikke nogetsteds heder: „Og Josef bad.“ Men det staar overalt at læse mellem Linjerne. Forstaar du ikke i Bibelen at læse mellem Linjerne, saa har du overhovedet intet Begreb om at læse Bibelen. Der staar heller ikke skrevet, at Lot bar sig urigtigt ad, da han slog sig ned midt iblandt Sodomiterne. Vi hører endvidere ikke et bebreidende Ord i Anledning af Jakobs og Rebekkas Bedrageri imod Isak, intet dadlende Ord om, at Jakobs ti Sønner fulgte sin Broder. Ikke med Ord taler Gud altid, ofte blot gjennem paafølgende Straf eller Velsignelse. Saaledes er det ogsaa med Josef. I hele hans Historie nævnes aldrig et særligt Naadensord, hvormed Gud skulde have trøstet Josef; men den Omstændighed, at han stedse forbliver ved godt Mod, taler tydeligere om Guds Naade, end noget Ord kunde gjøre det. — Saaledes er i hele det 37te Kap. Josefs Fromhed ikke nævnt med en eneste Stavelse. Han har allerede været længe i Ægypten, da der kommer en Leilighed (jeg mener Fristelsen ved Potifars Hustru), ved hvilken han ogsaa *udtaler*, at for ham gjælder Samfund og Omgang med Gud mere end hans eget timelige Liv. Da bliver det tydeligt, at det indre Liv er hans egentlige Livsgrund. Dette, at han med saadant Heltemod modstaar Forførelsen, *er* ikke det

indre Liv. Heller ikke Bøn, Læsning af Bibelen, Kirkegang, Udøvelsen af Kjærlighedsgjerninger, Samfund med Guds Børn, Kamp mod det onde — heller ikke alt dette er til den Dag idag det indre Liv. Det er altsammen kun dets Frugter og Følger eller dets Næringsmidler. Det indre Liv selv bestaar ene og alene i den usynlige Forening med den usynlige Gud.

Denne skjulte Livsgrund træder hos Josef atter og atter frem, saaledes som vi skal faa se det i Enkelthederne, og kun i Kraft af denne skjulte Livsgrund er han den ideale Skikkelse, i hvilken han med Rette staar for os. Til denne Grund henvises vi ogsaa af

4. Josefs Drømme.

Jeg har ingenlunde til Hensigt her at levere en Afhandling om Drømmenes Oprindelse, Væsen og Betydning. Herom gives der tykke Bøger nok, ligesaa om Aneler, Sympathi, magnetisk Søvn, Somnambulisme o. l. De fører os kun ind paa et hemmelighedsfuldt og ofte uhyggeligt Omraade. — Kjender man om end aldrig saa lidet til Menneskelivet, saa ved man ogsaa, at Drømme ofte har været virkelige Profetier. Hvad enten man vil udlede saadanne Drømme af en guddommelig Aabenbaring eller af slumrende Egenskaber hos Sjælen, som under Søvnen har tabt Selvbevidstheden, eller af Sympathiens hemmelighedsfulde Magt eller af andre Aarsager, det er os her ligegyldigt. For os er det ingen Tvil underkastet, at den skjulte Gud atter og atter har aabenbaret sig for Menneskene gjennem Drømme. At Drømme kun er Taagebilleder

er en almindelig Tale, og hvad de fleste Drømme angaar, saa er derimod intet at indvende; af 50 Drømme er dette Tilfælde med 49; men ved den 50de eller 500de slaar det ikke til; der var det noget mere, der var eller er det en guddommelig Indvirkning. Det ligger i Sagens Natur, at hvor ingen skreven Guds Aabenbaring fandtes, har han hyppigere aabenbaret sig gjennem Drømme. Den Gud, der ikke for noget Menneske vil lade sig uden Vidnesbyrd, talede f. Eks. til Farao og Nebukadnesar gjennem Drømme, medens der sprudlede meget klarere Kilder for Karl den store og Wilhelm I.

Vist er det, at i Josefs Liv havde Drømmene en stor Betydning, og alle peger de hen mod hans Ophøielse, ja de er de guddommelige Midler til at fremkalde den. De Drømme, hvorom vor Tekst fortæller, skal give Josef tilkjende, at Gud har store Ting fore med ham. Ganske vist bliver han netop ifølge disse Drømme først solgt som Træl; men ihvorvel denne Førelse tilsyneladende betyder saa meget som saa: „Du trædes under Fødder, du er forladt af Gud", — saa er den dog aldeles nødvendig for indvortes at rense ham og gjøre ham moden til at modtage Herligheden. Men at Josef her to Gange drømmer det samme under forskjelligt Billede, det skal gjøre ham desto sikrere i Sagen. Det forholder sig heller ikke anderledes med de Drømme, som Farao senerehen faar.

De første Drømme har Josef selv, og han kan ikke tyde dem; det er ham en Gaade, hvorledes de skal kunne opfyldes. Det andet Par Drømme bliver andre tildel: disse kan selv ikke tyde dem; her er Josef den, hvem Gud giver Tydningens Evne. (1 Mosеb. 49, 9—13).

Bagerens og Mundskjænkens Drømme er i og for sig af underordnet Betydning; men derved, at Josef kan tyde dem, sker det, at han i sin Tid kaldes til Kongehoffet. Hos Farao handles der om ægte kongelige Drømme, der er af den største Betydning, for at store Lande og Folk kan holdes ilive. Men Verdensherskeren forstaar ikke sine egne Drømme, og hans Drømmetydere er heller ikke istand til at komme paa den rette Udtydning, hvor nær den end ligger. Gud havde til Hensigt at gjøre Josef til Hoved for et stort Folk og til Frelser for Israels Hus netop derved, at han lader ham tyde Drømmene. (1 Mos. 41, 15).

Man forklare altsaa forøvrigt Drømmevæsenet, som man vil, — at heller ikke vore Drømme er et blot og bart Tilfælde, at Gud staar bag, vil ingen kunne negte, der ikke negter Gud. Enhver, som tror, at den menneskelige Natur er i Slegt med Gud, — hvorledes skulde det kunne volde ham Vanskeligheder at tro, at Gud kundgjør sig for Menneskesjælen, der er anlagt i Retning af ham, netop da, naar den er i fuldkommen Stilhed og har ladet Selvbevidstheden fare? Hvorledes vor Samvittighed, de hemmeligste Ønsker, Planer, Forhaabninger og Ængstelser ofte bedre „kommer tilorde" i Drømme end i vaagen Tilstand — kjender enhver Læser til. Ja, gjennem Drømme har Gud atter og atter talt til Menneskene. Men at ved Drømmene i Josefs Historie den guddommelige Indvirkning er en ganske tydelig og planmæssig, springer os let i Øinene. Gud har altsaa gjennem vort Kapitels Drømme talt til Josefs spørgende, granskende Sjæl. Han har ingen Betænkelighed havt i fra det fjerne at vise Ynglingen den Høide, hvorpaa han engang vilde føre ham op.

Visselig vover Josef selv ikke at tyde disse Drømme. I al Ligefremhed fortæller han den første (om Aksene) til sine Brødre. Disse forklarer den straks: „Skulde du blive Konge og herske over os?“ — Og de fik end mere imod ham for denne Drøms Skyld. Vi maa ikke undre os herover. Maaske ansaa de ogsaa Drømmen som en Opdigtelse af Josef og troede, at han i denne Form indklædte sine Ønsker. Saadant er formentlig ofte skeet i gamle Dage, da det for Tiden sker hver Dag. Det var ogsaa, mildest talt, uforstandigt af Josef at fortælle sin Drøm. Havde han kjendt det menneskelige Hjerte, særlig sine egne Brødre en Smule, saa maatte han vide, hvilken Storm denne Drøm vilde fremkalde. Men om det nu kom af en vis Forfængelighed, eller fordi hans Sjæl var saa aldeles opfyldt af hans indre Oplevelse, at han ikke kunde tie, — nok er det, han kommer frem med sin Drøm. Ogsaa den anden, at Sol, Maane og Stjerner bøiede sig for ham, fortæller han med en merkelig Aabenhed og Naturlighed. Betydningen laa atter lige ved Haanden. Denne Gang bøier ogsaa hans Fader og Moder sig for ham, og denne Gang har Josef sin Fader selv imod sig, den Fader, som dog ellers finder alt godt og vel hos Sønnen. Ak denne ene Gang, da Faderen dadler ham, gjør han det med Urette. Ganske sikker er dog imidlertid ikke Patriarken selv ved sin Straffetale; Fortælleren bemerker: „Hans Fader bevarede alle disse Ord,“ d. e. de stod dog fremdeles for ham, hvormeget han end havde dadlet dem som en forfængelig Tosses Ord. Der kom vel en Anelse over ham om, at det her gjaldt noget andet end et blot og bart Fantasifoster.

Josef var virkelig lige saa uskyldig i Drømmen som et toaarigt Barn i sin. Faderen kunde dadlet ham, at han fortalte sin Drøm. En Jomfru, til hvem en taabelig Mand siger: „Du er den deiligste Pige, jeg nogensinde har seet," kan dog være ganske uskyldig i sligt taabelig Snak. Men hun gjør klogt, om hun glemmer saadanne Ord som Ord af en Nar; iethvertfald vilde det være meget ukvindeligt, om hun gik hen og fortalte det til andre, selv om hun ikke var sig bevidst, at hun pralede dermed, eller havde dette til Hensigt.

5. „Skadelige Fluer i Salven."

Josef forstod vel ikke tydelig, at en Del Forfængelighed var kommet ind med i hans Beretning. Det var dog saa; der var kommet skadelige Fluer ind i den hellige Salve. (Præd. 10, 1). En Del Egenretfærdighed var vel ogsaa med, naar han fortalte sin Fader om al den onde Tale, der lød om Brødrene. Det var saa menneskeligt, saa naturligt, at han regnede sig sin Dyd og Fromhed noget tilgode, at han lidt farisæisk saa ned paa den „vilde Bande", at han holdt sig for Abrahams eneste og sande aandelige Ætling. Faderens Velbehag og Forkjærlighed vil alligevel snart kaste sine Straaler paa ham, og netop denne Forkjærlighed maatte øge Egenretfærdigheden med alle dens Farer. Men af alslags Gift, som Djævelen har opfundet til at fordærve Menneskesjæle, er dette den farligste, — ja den farligste, netop fordi man har saa vanskeligt for at erkjende Giften deri, altsaa tillige saa vanskeligt for at bekjæmpe den. Egenretfærdighed

er ligeoverfor Gud den skarpeste Modsætning til det sande Barnekaar; thi kun den ydmyge giver han Naade, kun til den ydmyge kan han give sig selv. Naade er Guds Væsens Dyb; men den egenretfærdige behøver, som han mener, ikke Gud. Gud saa Faren for Josef; for at gjøre ham helt og fuldt skikket for Naaden — derfor førte han ham naadigen paa den dybeste Fornedrelses Vei.

Jeg ser i Aanden mange fromme Børn af fromme Forældre, særlig unge Piger, som man efter et overfladisk Bekjendtskab gjerne anser for ubesmittede af Synden. Fra Barnsben af har de hørt Guds Ord fra en dyrebar Mund, fra Barndommen af har de elsket Frelseren. Intet synes dem naturligere end at elske Jesus, intet unaturligere, mere afskyeligt, mere uværdigt end at tvile paa Frelsen i Kristus, — overhovedet at tvile paa noget, som staar skrevet i Bibelen. Jeg ser fuldt vel saadanne benaadede Sjæles Fortrin, der aldrig vidste af Svingninger, der heller aldrig steg ned til det lave, der atter og atter var virksomme i hellige Kjærlighedsgjerninger, — jeg anerkjender fuldt vel saadanne Menneskers Fortrin og Adelskab. Men de skal dog ogsaa blive den Fare var, hvori deres ligesom Josefs Sjæl svæver. Og denne Fare er stor og mangeartet: en fin Egenretfærdighed, et lønligt Selvbehag, at anse sig færdig i det væsenligste. De Mennesker, om hvilke jeg taler, er sig ikke denne Tilstand ret bevidst. Ja, var de det, saa vilde de vel snart gaa i Gang med at bekjæmpe den; thi jeg taler her om oprigtige Sjæle. Naar disse siger: „Det er jo alt Naade, hvad vi er og har," — naar de tager sig selv med i „alle Mennesker" og siger: „Vi er allesammen Syndere og har ingen Fortjeneste hos Gud," — saa

taler de ganske vist ikke Usandhed. Dog har et høist fordærveligt Selvbehag bygget Rede i deres Sjælelivs Dyb, og dette kommer særlig tilsyne i en ofte skarp, forkastende Dom over kristne, der staar sedelig dybere end de, i fuldeste Maal over saadanne Mennesker, der endnu er hildede i Vantro, Tvil eller endog i Fiendskab mod Evangeliet.

Erfaringen lærer, at Gud, den hellige Mester og Menneskevogter i det høie, maa bringe saadanne ædle, men til aristokratisk Stolthed tilbøielige Sjæle ned i særlige dybe Dale, ind i hede Smelteovnes Luer, for at den skjulte Underfundighed i dem kan blive kjendelig. Fjernerestaaende undrer sig da sedvanlig over, at det behager Gud at dukke disse „rene, ædle Sjæle" ned i Lidelsens Vande. De staar og taler om Guds dunkle Veie eller trætter endog i Hemmelighed med den hellige i Himmelen. Men hine Mennesker selv undrer sig mindst, efterat de er komne over den første Overraskelse. De forstaar snart, hvad Herren har at sige dem.

O, hvorledes kommer ikke alt for Dagen under Guds tugtende Haand; hvorledes bliver ikke da alt aabenbaret! Alle Slags hemmelige Lænker, som man ikke tænkte paa, alslags daarlig Forelskelse i sig selv, i sin egen Handlen og Virken; alslags Selvberømmelse under Fromheds Dække, alslags Usandhed mod andre og mod sig selv; ond Uvilje mod usympatetiske Mennesker, fint forklædt Uforsonlighed o. s. v. Ja, man maa skamme sig, naar man da faar se, hvor meget der endnu trænger Forladelse. Man bliver da saa liden, saa ussel, saa ringe og sætter sig først da ret egentlig paa de fattige Synderes Bænk, om hvilken man allerede havde talt

saa mangt et Ord. — Men nu er ogsaa det Øieblik kommet, da Guldsmedens Billede straaler i Guld, rent og ubrudt som aldrig nogensinde før.

Jeg taler om os. Jeg taler om Josef. Min Mening var ingenlunde paa Forhaand at ville retfærdiggjøre Gud, — ak nei, det behøves ikke. Nei, ikke ønskede jeg at retfærdiggjøre ham med Hensyn til de frygtelige Trængselsdale, han fører Josefs „rene Sjæl" ind i; men jeg vilde saa gjerne bane Vei for en ret Forstaaelse af det følgende. Thi nu vil det snart hede: „Du forvandler dig til en grum; du er som en Brønd, der ikke længere vil give Vand."

IV.

Helvede oplades.

(1. Mosеb. 37, 12—28).

1. Gifttræet „Misundelse".

„Se, hvor godt og lifligt det er, at Brødre ogsaa bor sammen; thi der har Herren befikket Velsignelsen, Liv indtil evig Tid" — det er en kostelig Tone fra en gammel hellig Sang (Salme 133). Der turde findes faa Ord i Bibelen, som i den Grad vinder alle hæderlige Menneskers Bifald som disse. Lige til den Dag idag priser man overalt det Hjems Velsignelse og Lykke,

hvor Brødre og Søstre, enten de er smaa eller allerede voksne, lever sammen i Endrægtighed og Fred, hjælper og tjener hverandre, rækker hverandre Hænderne, den ene bærer den andens Byrde, gjensidig glæder sig harmløst over hinandens Fortrin. Ja, hvor det gaar saaledes til, der er, om de udvortes Kaar end er ringe, dog en Himmelens Forgaard. Og dette vil sikrest og vakrest være Tilfælde der, hvor Kristi Kjærlighed forener alle Hjerter, saaledes som blandt de tre Søskende i Betanien eller blandt Jonas's og Zebedæus's Sønner.

Men med Sorg maa vi sige, at forfærdelig ofte er der midt i Kristenheden ingen Tale om, at Søskende bor sammen. Hvor ofte hersker ikke netop mellem store og smaa Søskende Trætte og Strid! Enhver vil gjerne være den bedste og have det bedst. Saa ærgrer den ene sig over, at den anden er vakrere eller mere begavet og bliver foretrukket af Husets Venner, eller den ene søger at sværte den anden hos Forældrene for derved selv at vinde saameget mere i Gunst o. s. v. O, I Brødre og Søstre, som læser dette, I burde rædes, hvis det staar saaledes til iblandt eder; thi da maa det lyde: „Ve, hvor hæsligt og ulykkeligt det er, naar Brødre og Søstre lever sammen i Misundelse og Trætte! Her bryder Jammer og Mørke ind baade for Tid og Evighed.“ — Saaledes var det straks i den første Menneskefamilie, hvor Kain følte Misundelse mod Abel. Saa var det i Isais Familie, hvor David blot for sine indre Fortrins Skyld blev hadet af sine Brødre. Men hermed staar det bedrøveligt til i Israels Familie, som vi her har at gjøre med.

At der er fire Kuld Børn af fire Mødre er ganske vist en Grundaarsag til Splittelsen; dernæst har Husfaderen ved sin Forkjærlighed for Josef gjort Tingen endnu værre, end den allerede var; men Hovedondet ligger dog i de 10 Sønner, som lader Misundelsens Dæmon have uindskrænket Herredømme i sine Hjerter.

Det er ikke længe, siden en preussisk Finansminister paa høiere Steder ytrede: „Børsen er et Gifttræ." Nu, han vidste vel, hvad han sagde, og jeg har iethvertfald beundret Mandens Mod, at han ikke var bange for Verdensmagten „Børsen". Han havde sikkerlig ikke udtalt Ordene, hvis han ikke havde været fast forvisset om Sandheden af dem. Imidlertid vil jeg dog ikke uden videre være enig deri; thi jeg indser ikke, hvorfor jeg skal gjøre alle Børsfolk til mine Fiender og gjøre dem kjed og lei af denne Bog.

Men Børsfolk, Ministre, Skuespillere, Bønder og Forretningsfolk, ja allerede Skolegutter og Skolepiger, — alle, som kun har en Smule Kjendskab til et Menneskes indre, vil medgive mig, at Misundelsen er et Gifttræ, — at Misundelsen er en vidt udbredt Synd, og endvidere, at den er ligesaa modbydelig som almindelig. Ja, hvem maa ikke — var det end den mest egenretfærdige Farisæer — anklage sig selv for denne Synd! „Jeg vilde ikke gaa med paa den almindelige Syndighed, hvis ikke den forbistrede Misundelse var til; men naar dette Ord bliver nævnt, saa maa endog den mest trohjertede Hædersmand blegne." Saaledes hørte jeg nylig en udtale sig. Saaledes har jeg ogsaa gjort mangt Menneske, som fandt det krænkende, at ogsaa han skulde være en Synder, taus og stille,

naar jeg viste ham Misundelsens Slangeyngel i hans eget Hjerte. Misundelsen drev Djævelen til at forføre de lyksalige Mennesker og saaledes føre dem langt bort fra Samfundet med Gud. Misundelsen var det, som drev den første Menneskesøn til at dræbe sin Broder. Ypperstepresternes Misundelse bragte (menneskelig talt) Frelseren paa Korset. Misundelsen, som hersker blandt Jordens store Nationer, er Aarsagen til, at Verden stivner af Vaaben. Men som det er med den hele Skare af Folkeslag, saaledes er det ogsaa med de enkelte Mennesker: i Handelskonkurrence, blandt Ølverter, Kunstnere, Æseldrivere, Fiskesælgersker, Professorer, Skolebørn, Ministre, — overalt, overalt Gifttræet Misundelse! Man ved ikke ret, om man skal sige, at Misundelsen er mest dæmonisk eller mest naturlig. Ak, netop derpaa, at man er i Tvil om, hvilket Udtryk man skal vælge, merker man, at vort naturlige Væsen kun er altfor nær beslegtet med det dæmoniske.

Ethvert dybere tænkende Menneske *hader* Misundelsen; men alligevel — endskjønt det hader den, ligger det dog under for den. Ja, netop her viser vor Fordærvelse sig i det afskyeligste Lys. Som ingensinde ellers stadfæster sig her Apostelens Ord: „Det gode, som jeg vil, det gjør jeg ikke; det onde, som jeg ikke vil, det gjør jeg.“ Sandelig den, hvis Øine ikke er blevet fulde af Taarer under Erfaringen af den indvortes fortærende Misundelse, ved endnu lidet om Bedrøvelsen efter Gud. De enkelte høitbenaadede Sjæle, som maatte blive bevarede derfra, er kun *Undtagelser*, som stadfæster Regelen.

Ak, hvor vanskeligt er det endog for den bedste ret af Hjertet at glæde sig over en stor Lykke, der

bliver en anden til Del! Hvor vanskeligt falder det os ikke uforbeholdent at anerkjende andres legemlige eller aandelige Fortrin! Hvor vanskeligt det dog er at vogte sig for Skadefrohed, især naar en, som var sprunget os forbi, ligger i Støvet. Saa naturlig er disse Trin: først det „uskyldige Ønske" at komme i Besiddelse af, hvad vor Næste har forud for os, men dernæst forvandler dette uskyldige eller faafængte Ønske sig ganske i Hemmelighed snart til Uvilje mod den, af hvem vi stilles i Skyggen.

Vor Herre har nok vidst, hvorfor han lod de ti Bud slutte med det Ord: „Du skal ikke begjære." Idet vi har ladet den uædle Begjærlighed efter det, som er os negtet, men vor Næste givet, frit Raaderum i vort Hjerte, forrykkes umerkelig det rette Forhold til vore Medmennesker. Istedetfor Kjærligheden, som søger deres bedste, kommer en Stemning, der ønsker at kunne nedsætte og kue dem. Vort Hjerte bliver koldt mod Næsten; ja der indtræder en hemmelig Bitterhed, og af dette kolde og bittre Hjerte kommer der saa onde Tanker. Om disse bliver til Trættens eller Bagtalelsens onde Ord, eller om de endog slaar ud i Gjerninger, ved hvilke vi ligetil søger at ødelægge Næstens større Lykke, det kommer an paa den misundeliges Karakter og paa de Forhold, i hvilke han lever. Kloge og dannede Folk, som har dannet Omgang, er mere forsigtige med at lade sin Misundelse komme tilsyne, ikke fordi de ønsker at skaane den misundte, — nei tvertimod, ham skadede de gjerne saa meget som muligt; men det er sig selv, de ønsker at skaane. De ved helt vel, at man blandt de misundelige bliver udleet og spottet paa Grund af sin Misundelse; her gjælder det altsaa

at være forsigtig; det gjælder at bruge sin Tale for at tilsløre sin Tanke.

Men om det hos den Slags misundelige end aldrig kommer til et udvortes Udbrud, saa er for vedkommende selv den ulmende Ild i det indre saa meget desto farligere, og den er saa meget vanskeligere at slukke, som ingen kan komme til den. Evigheden vil engang vise os, at talløse Sjæle fordærvedes af den Grund, at de lod sit Hjerte fortæres af hemmeligt Nid og Had. Og forat dette ikke skal være Tilfældet med dig, undersøg da hver Dag dit Hjerte! Forudsæt kun ikke, at hos dig som et Guds Barn kan ikke Misundelsen have slaaet Rod. Den sniger sig ofte ind under et meget fromt Dække; den er ofte den skjulte Gift, som fordærver enhver Virken af Guds Aand. Se derfor vel efter, om det ikke er, fordi du er misundelig, at du ikke kan „udstaa" den eller den. Misundelsen er Datter af den begjærlige Egenkjærlighed, altsaa den uegennyttige Kjærligheds Modsætning, som alene gjør skikket til det himmelske Samfund.

Jeg talte nys om saadanne, der af Klogskab eller Feighed beholdt Misundelsen hos sig selv, eller som ikke engang kommer saa vidt, at de erkjender Misundelsen som saadan. Hos udannede, raa eller varmblodige Naturer og i fuldt Maal hos de saakaldte *Naturmennesker* (som Jakobs Sønner), eller ogsaa hos saadanne Mennesker, som er mægtige nok til ikke at bryde sig om nogen, — kan man med Hænderne tage paa og med Øinene se, hvorledes Niddet bliver til Had, Hadet til Gjerning. Her udvikler med en Naturlovs Nødvendighed Misundelsen sig til Strid og efterhaanden til Mord eller anden haandgribelig Udaad. Kains Misundelse voksede trods alle Advarsler fra den trofaste

Guds Side snart til Mord. Den misundelige Saul søgte at spidde David til Væggen; han var jo Konge og behøvede ikke at frygte nogen Hævner. De misundelige Ypperstepresster forstod at bringe Jesus paa Korset; de var jo theologisk dannede nok til at iklæde sin Iversyge „Iver for Trone og Alter". Men for Jakobs Sønner kom det kun an paa at skuffe Faderen, for hvem de dog endnu havde en hellig Respekt.

Og Timen slog snart. „Der kom en beleilig Dag" (saa heder det etsteds i Evangeliet) — en beleilig Dag for Herodias, som ønskede at skaffe den ædle Døber Johannes ud af Verden. Ak, for de ugudelige kommer altid en beleilig Dag; de speider saa længe derefter, indtil de har den. Den beleilige Dag til at gjøre godt, bringe et Offer, opofre sig selv kommer for fromme Mennesker desværre aldeles ikke. Hvorfor ikke? Formodentlig, fordi de ikke ser efter den med synderlig Længsel; formodentlig, fordi deres hellige Begjæring ikke er saa varm som hin vanhellige. Formodentlig finder de derfor altid, at det ikke er den rette, fordi de dog i Grunden ikke er villige. Det skulde enhver tænke vel over! — Nok, der kom en beleilig Dag for Jakobs ti Sønner; da blev det indre Helvede til et ydre Helvede; da modnedes

2. Gifttræets Frugter.

Uden at ane noget hidførte den stakkels Fader selv den beleilige Dag. Han sad stille og i sine egne Betragtninger ved Hebrons gamle Palmeby, medens Sønnerne, som han troede, vogtede Hjorden ved Sikem. Josef var som sedvanlig forblevet hjemme hos ham, —

hans Øines Trøst, hans Hjertes Barn, hans tro Deltager i Bønnen. Men nu opstaar hos Patriarken Ønsket om at faa Besked om, hvorledes det staar til med Sønnerne og med Hjorden; han opfordrer derfor Josef at se til dem.

Jakob var ingen Menneskekjender; iethvertfald kjendte han ikke sine egne Børn. Maaske var han alligevel en Menneskekjender — men sine Børn kjendte han ikke. Det gik med ham, som det desværre er gaaet med Millioner af Fædre og Mødre lige til den Dag idag, fordi de er ganske forblindede med Hensyn til sine egne Børn. Det er slemt nok; men endnu værre er det, at de med Hensigt blinder sig selv og holder enhver, som vil aabne deres Øine, for en Fiende. Deraf kommer idel Hjerteve over dem, og deres Øine aabnes først da, naar det er for sent.

Havde Jakob kun nogenlunde gjennemskuet sine egne Sønner, saa havde han ikke sendt sin Yndling som et Lam blandt Ulve. Josef kjendte upaatvilelig sine Brødre bedre. Han maa vel være blevet meget angst, da Faderen gav ham det Erende. Han vidste, at han i bedste Fald kun vilde møde Mennesker med kolde Hjerter, jernhaarde Ord og jernhaarde Miner. Men det er et Bevis paa hans Ydmyghed og barnlige Lydighed, at han ikke ytrer den allermindste Modsigelse. Ja han gjør end ingen Betænkelighed gjældende, men er straks færdig til den skjæbnesvangre Vandring. (V. 12—14).

Josef kommer altsaa til Sikem, men finder ikke Brødrene der. Han har desuden forvildet sig i den ukjendte, menneskefattige Egn. Da møder en kananitisk Mand den ensomme trætte Yngling; han ved Besked

og fortæller ham, at hans Brødre er draget mod Nord og har opslaaet sin Teltleir ved Dotan; han har nemlig hørt dem sige: „Lad os drage til Dotan!“ — Josef havde jo nu kunnet slaa sig til Ro: mit Erende er udført; min Fader har jo kun sendt mig til Sikem. Da jeg ikke har fundet mine Brødre, har jeg Lov at vende om; og hvad den fremmede Mand og hans Oplysning angaar, saa er den temmelig usikker, og om de virkelig er draget til Dotan — hvem ved, om de endnu er der? Altsaa: jeg vender om. Men Josef er ikke den Mand, hvem det kun er om at gjøre at redde Skinnet. Han drager igjen videre. Træt, mat, taalmodig og taus gaar han afsted, om end med bævende Fødder og bævende Hjerte, indtil han i Nærheden af Dotan virkelig ser Røgen af Leirilden. (V. 15—17).

O, I himmelske Engle, som Aarhundreder senere saa trofast har bevaret og beskjermet Elisa, Guds Tjener, da Syrerne havde omringet ham i Dotan, — o, I himmelske Skytsengle, vis dog, at I heller ikke nu sover eller slumrer! Om nogensinde en from Sjæl har behøvet eders Beskyttelse, saa er det ham; thi i hele Verden er der ellers ingen, som kan tage sig af ham. — Men vort Raab om Hjælp bliver borte i Vinden. Vi hører snarere alt andet end Englevingernes Susen; hvad vi hører, er et Haanskrig. Da Josef kommer tilsyne paa en Høi og gaar ned i Dalen, hvor de havde slaaet Leir, raaber Brødrene til hverandre: „Se, der kommer denne Drømmemester! Og nu, kom og lad os slaa ham ihjel og kaste ham i en af Vandgravene, og vi vil sige: et vildt Dyr har ædt ham; saa vil vi se, hvad der bliver af hans Drømme.“ (V. 19 og 20). — Vi ser, at disse Mennesker ikke fattes Evne til at

tænke klart. Det er, som om deres Plan var blevet udtænkt gjennem Aar og Dag, saa sikkert er den lagt. Det glødende Had til den formentlig saa hovmodige Drømmemester slaar ud i den gruesomste Spot. Af Kjærlighed, Medlidenhed er der ikke det mindste Spor, heller ikke af Skam over den elendige Feighed, at ti Mænd vil styrte sig over en eneste vergeløs Yngling. — De maa kjøle sit hede Blod paa ham, maa bringe ham ud af Verden, forat de kan faa Fred for ham. Myrde ham vil de uden Barmhjertighed og derefter kaste ham i en Grube, at han skal dø og raadne der; en Grav skal ikke blive ham forundt.

Her ser vi Frugterne af Gifttræet Misundelse. I „beleilig Tid" udvikler den sig til en forfærdelig Forbrydelse. Misunderne er blevet til en Morderbande, og Djævelen, som er en „Manddraber fra Begyndelsen af", gnider sig i Hænderne; han har vundet Spil!

Øieblikkelig giver Knegtene sig ifærd med at udføre sin Plan. De overfalder den trætte, hungrige Yngling, og under Spot og Haan afører de ham den brogede Kjortel, som han uheldigvis og ubetænksomt nok har taget paa sig. De kaster ham i en Cisterne, der var tom for Vand; til Svar paa hans Taarer, Bønner, Jamren har de kun Spot. Der er ingen, som med virkeligt Mandsmod sætter sig op imod Ondskaben og Feigheden. I Gruben skal han faa jamre sig, blive gjennembævet af Dødsangst, indtil de — har spist. Og efter Maaltidet skal Ofret dræbes. „Saa sætter de sig til at æde." Er det ikke en storartet Historieskrivning, der fortæller saa ligefremt og jevnt? Blodet stiger os til Hovedet, naar vi tænker os ind i denne Pøl af Raahed, at de efter at have begaaet en

saadan Riddingsdaad i samme Øieblik kan sætte sig til at spise med Mordtankerne i Hjertet, Mordtanker, som de straks efter Maaltidet agter at udføre! — Jeg hører ganske vist mangen alvorlig Mand og navnlig mangen ømtfølende Kvinde sige: „Nei, dette er mig for sterkt; det er for fort malet; saa slette kan dog ikke Menneskene være!“ Men de, der taler saaledes, kjender kun daarlig Verden. Ogsaa Goethe siger et Sted: „Der er saa mangen Grav omkring os, som Skjæbnen har gravet; dog — den dybeste er her i vort eget Hjerte.“ Og Platen, ved hvem der visselig ikke er noget Drag af Pietisme, skriver: „I Sindet ligger Afgrunde dybere end Helvede.“ Og den, som kjender sit eget Hjerte, stemmer i med og takker Gud for, at der „hvor Synden er blevet overflødig, der er Naaden blevet end overflødigere.“ (Rom. 5, 20). Ak, saadan hæslig Adfærd er ganske naturlig, naar man lader de indre Lidenskaber hensynsløst komme til Udbrud.

Alt dette fortæller Moses ganske jevnt, uden et Udraab af Forfærdelse. Den Helligaand, som har inspireret Skriften, vil ikke saa meget indgyde os Afsky for enkelte himmelskrigende, grove Synders Udbrud; nei, den vil meget mere bringe os til at gyse tilbage for Ugudelighedens og Selvsygens hemmelige Fordærvelse, hvoraf alle de enkelte grufulde Gjerninger af sig selv vokser frem, ligesom giftige Blomster af en giftig Jordbund.

Men at Brødrene ikke kommer til at udføre sin Mordplan, har — for at tale paa Verdens Vis — sin Grund i et Tilfælde. Af en Hændelse kommer der fra Gilead et Reisefølge af Ismaeliter med sine Kameler, der bærer Krydderier, Balsam og Ladanum, som de vil

føre ned til Ægypten. Medens Brødrene holder Maaltid, faar de Øie paa Karavanen, og med et dukker en ny Plan op i Judas Hjerte. „Hvad gavner det, at vi slaar vor Broder ihjel og dølger hans Blod? Kom og lad os sælge ham til Ismaeliterne; men lad os ikke lægge Haand paa ham; thi han er vor Broder, vort Kjød.“ (V. 20—28). Der er i denne Tale et Anstrøg af Barmhjertighed, endnu mere af hemmelig Angst for at udgyde sin egen Broders Blod. Altsaa findes der dog her endnu noget godt, og saa slet er vel overhovedet næsten aldrig et Menneske, at man ikke skulde finde om end aldrig saa lidet godt hos det. Ogsaa raa Mennesker føler, naar de er ædru, dog en Gru for at udgyde Menneskeblod. Under Maaltidet var desuden Brødrenes hede Blod blevet noget afkjølet. At spise er en prosaisk Handling, fremkalder prosaiske Tanker, ja, man paastaar endog, at Spisningen bevirker en vis menneskekjærlig Stemning. Jeg kan ikke indestaa derfor; men det er sikkert, at ethvert Menneske har en instinktsmæssig Gru for at udgyde Blod. Jeg mindes endnu levende og vil (selv om jeg mod Formodning skulde blive meget gammel) bestandig mindes, hvorledes jeg engang fandt 2 Mursvende i blodig Strid. Den ene knælede paa den andens Bryst, holdt en skarp stor Sten i Haanden og var netop i Begreb med at knuse Modstanderens Pande. Jeg tog ham i Armen og raabte ind i hans Øre: „Kain, Kain!“ Halvt rasende, halvt forundret saa han paa mig, var, som det syntes, et Øieblik i Uvished, om han ikke skulde vende sit Vaaben mod mig; men saa lod han Stenen falde, stod op og gik hjem. Her saa

jeg atter stadfæstet, at der for at udgyde Broderblod dog skal en vis Sanseløshed til.

Jakobs Sønner holdt det dog for Hovedsagen paa en eller anden Maade at faa ryddet sin Broder af Veien. Men til dette Øiemed kom Ismaeliterne ganske beleilig, — Folk, med hvem de havde fælles Oldefader. Blandede der sig nogen Vindesyge ind med? Faldt maaske Tanken om paa denne Maade ogsaa at kunne gjøre en liden Forretning medbestemmende i Vegtskaalen? Man kunde let falde paa en saadan Tanke, da Kjøbesummen, 20 Sekler Sølv (altsaa 2 Sekel paa hver), angives saa nøiagtig. Men vi vil heller ikke tro det og ikke uden Nødvendighed gjøre Mændene sortere, end de allerede er. — Uden Barmhjertighed afgjøres Handelen. Josef kan bønfalde Brødrene, saa meget han vil, aldrig saa meget bede dem om at have Barmhjertighed med hans Faders graa Haar — det hjælper altsammen lige lidet. Han bliver bundet, sat paa en Kamel, og afsted gaar det mod Syd, til Ægypten.

Saa har da de ugudelige atter engang opnaaet sin Hensigt. De var kvit sin Broder, for bestandig kvit ham, som de mente; thi hvorledes skulde han vel nogensinde kunne gjenvinde sin Frihed? En frygtelig Hævn havde de taget. Thi det er et stort Spørgsmaal om ikke Josef, den fribaarne Søn af en Nomadefyrste, havde foretrukket en hurtig Død for en forsmædelig, aarelang Trældom i Kains Land. Men hvad bryder Brødrene sig herom? De er glad over at have bragt den besværlige Fredsforstyrrer tilside. Ja, er de virkelig glade —? Var Kain glad, da det var lykkedes ham at bringe Abel ud af Verden? Eller hører vi ham ikke meget mere stønne fra det dybe: „Ustadig og flyg-

tende vil jeg blive paa Jorden!" Og denne Stønnen, lyder den ikke fra alle Morderes Bryst, i alle Lande, til alle Tider? Var Judas Iskariot glad, da han han holdt de længselsfuldt ventede 30 Sølvpenge i Haanden? Gjorde han ikke meget mere i sin Fortvilelse nogle faa Timer senere Ende paa sit Liv? — „To Ting stod for mit Øie som det herligste Paradis, nemlig at jeg havde mange Penge, og at jeg kunde lade min Vellyst faa frie Tøiler. Begge Dele naaede jeg overflødig paa Syndens Vei. Men da jeg var kommet saa langt, da spurgte jeg mig selv, hvorledes jeg paa hurtigste Maade kunde faa gjort en Ende paa mit elendige Liv, og jeg valgte Barberkniven." Saaledes fortalte en, som efter et uheldigt Selvmordsforsøg blev besøgt af en alvorlig kristen. Og du, som nu stræber efter ved alle Slags lastefulde Handlinger at „gjøre din Lykke", merker du ikke, hvorledes du narrer dig selv? Stakkels bedragne Menneske, som mener at blive lykkelig ved Tilfredsstillelsen af dine Lidenskaber!

V.

De godmodiges Afmagt.

1. Mosеb. 37, 21. 22. 29. 30.

„Naar Begjærlighed har undfanget, føder den Synd, og naar Synden er fuldkommet, føder den Død." Saaledes skriver Apostelen Jakob i dybt Kjendskab til Menneskenaturen. Det er en almindelig Erfaring, at Synderen i visse Stykker eller ganske og aldeles føler sig skuffet, naar han har begaaet Synden. Djævelen holder ikke, hvad han har lovet; han bedrager Mennesket. Det var allerede Tilfælde i Paradiset, da Slangen lovede den første Kvinde: „Paa den Dag, I æder deraf, skal eders Øine oplades, og I skal blive ligesom Gud i at kjende godt og ondt." Vistnok, deres Øine oplodes, men kun for at blive var, at de (Menneskene) var ulykkelige. Og mere eller mindre skuffer Synden altid. Den giver ikke den Tilfredsstillelse, som den lover. Naar Synderen har fuldbragt sin Synd, ja om han ganske nøiagtigt har opnaaet, hvad han vilde, saa mærker han (hvad vi ovenfor allerede antydede) til sin Forfærdelse, at han dog alligevel ikke har opnaaet, hvad han vilde. Ikke om de himmelske Magter, som en af vore (d. e. tyske) Digtere har sagt, men om Helvedes Magter gjælder det:

„I hvirvler ham i Livet ind,
I lader Staklen skyldig blive
For saa til Pinen ham at overgive."

Gaa ind i et Fængsel, og Celle for Celle vil stadfæste det for dig. Den vellystige, Menederen, Bagvaskeren, Morderen, Brandstifteren, — de vil alle bekræfte det med en Mund. O, tro det kun du stakkels Menneskebarn; ingen Jøde bedrager dig i den Grad som dit eget Hjerte. Lad os nu kaste et Blik paa Josefs Brødre! Der staar de og ser efter Karavanen, hvorledes den bliver mindre og mindre, utydeligere og utydeligere, indtil den endelig forsvinder i Horisonten. Haanlatteren og den høirøstede Tale er forstummet. Vistnok forsøger de frækkeste endnu at lave en Vittighed, men den dør hen paa deres Læber; thi de lægger Mærke til, at de, som skal le med dem, kun ser mørkt hen for sig. Den ene tør ikke se den anden i Øinene. Enhver ser til at tage sig noget for og tør dog ikke ret tage fat. En mørk Sky har sænket sig over Brødrene.

Maaske vil man indvende: „Du taler som en Digter, vi læser ikke noget i Bibelen af det, du siger.“ Det sidste forholder sig ogsaa saa, men hvorvidt jeg taler som en Digter, tør jeg ikke afgjøre. Dog det ved jeg vidst og tør sætte mit Hoved ind derpaa, at jeg taler Sandhed. Og hvad der staar, peger i samme Retning, idetmindste for den, der forstaar at læse mellem Linjerne. Thi der er en, som nu bryder ud i en Klage, der gaar gjennem Marv og Ben; det er vistnok for sent; men netop derfor er Klagen saa hjerteskjærende. Denne Rubens Klage foraarsager ogsaa stor Uro hos Brødrene. Vi har hidtil endnu ikke talt om Ruben. Han var den førstefødte og havde det nærmeste Ansvar ligeoverfor Faderen. Men han synes ogsaa at have været den godmodigste blandt Brødrene. Denne Godmodighed hindrede ham vistnok ikke i at træde i en

blodskjænderisk Forbindelse med sin Faders Hustru. Men han var aabenbart, hvad man i Verden kalder godmodig. Han har besværget Brødrene ikke at dræbe Josef, men heller kaste ham i Cisternen. Da de andre styrtede sig over Ynglingen, sneg han sig bort. Hvorfor? Han vilde overveie med sig selv, hvorledes han ubemerket og i Hemmelighed, maaske beskyttet af Natten, skulde kunne redde Josef og igjen føre ham tilbage til Faderen.

Var nu ikke det meget smukt? Ganske vist; men det var fuldkommen faafængt. Begivenhederne udviklede sig videre trods hans gode Hensigter. — „Ja", kunde en indvende, „det var dog ikke den stakkels Rubens Skyld." Men vi svarer: det var dog ogsaa hans Skyld. Var han et fromt Menneske, da skulde han ikke give et saadant Raad: „Kast Josef i Vandgraven;" men han skulde sige: „hvad er det, I vil gjøre? Hvorledes kan I falde paa at øve saadan Udaad og synde mod Gud?" — Og om han ikke engang var en from Mand, men kun, hvad ogsaa Verden kalder, en Mand, saa skulde han stillet sig imod Brødrene og sagt: „Jeg vil ikke finde mig i, at vi bereder vor gamle Fader en saadan Hjertesorg."

„Hvor man kan bruge Bast til at binde med, skal man ikke bruge Jern," saaledes lyder et fint schweitzisk Ordsprog. Hvad dermed menes, er indlysende. Hvad man kan fremme med Kjærlighed og Sagtmodighed skal man ikke fremtvinge med Vrede og Heftighed. Hvor Evangeliet kan gjøre det, skal man lade Loven blive hjemme. — Dette maa vi aldrig glemme i Omgangen med Menneskene; men der gives Leiligheder, hvor Grovhed er en stor Dyd, saaledes som atter Ordsproget

siger: „Der skal skarp Lud til skurvet Hoved.“ Stædige Okser kan man ikke bringe til Fornuft med Musik i Moll, og fremfor alt maa du ikke tænke, at du ligeoverfor den afgjorte Ondskab kan udrette noget med en tom Halvprotest; der gjælder det at lægge en hellig Vrede for Dagen.

Havde Ruben været en afgjort Forkjæmper for det gode, saa havde han formodentlig i Øieblikket fremkaldt en forfærdelig Storm; men den skrækkelige Begivenhed var ikke skeet. Men nu er hans Halvprotest uden nogensomhelst Virkning. Ikke Godmodighed hjælper, men Bestemthed, hensynsløs Optræden mod det onde for Sandhed og Ret. Den godmodige gamle Eli vilde ingenlunde, at hans Sønner skulde bære sig gudløst ad; men han vilde heller ikke skarpt og med helligt Alvor træde op imod dem, — og saa gik de Fordærvelsen imøde. Herodes, Johannes's Morder, var en godmodig Herre; han havde et afgjort religiøst Drag, hørte gjerne paa Døberen og fulgte ham ogsaa i mange Stykker. Hvem ved, om han ikke kunde udnævnt ham til sin Kultusminister! — Men fordi han ikke afgjort hadede det onde og heller ikke bestemt vilde sætte sig imod den egteskabsbryderske Kvinde, blev han den Guds Mands Morder trods sin Hengivenhed for ham. Saaledes forholder det sig ogsaa med Ruben. Hemmelig vil han det gode; han vil det virkelig, men i al Hemmelighed, og han vil det ikke helt, heller ikke med den Følge, at han bliver udleet af sine Brødre som en „Hellig“. Derfor gaar det, som det gjør. Det gjør jo hans Hjerte al Ære, at han bryder ud i høie, smertelige Klageraab, sønderslider sine Klæder, river sig i

Haaret. Men det er altsammen afmægtig Gjerning; i Virkeligheden bliver dermed intet forandret.

Og det gjør dit Hjerte al Ære, min Ven, at du ikke vil gjøre det onde, naar du ikke egentlig vil det, fordi du har Afsky derfor; — naar du ikke vil lade dig forlede til Usædelighed af ukyske Kammerater, — naar du ikke vil indvilge i en bedragersk Handling, — naar du ikke vil søge din Lyst i Fraadseri og Drukkenskab sammen med slette Mennesker. Ja, det gjør dit Hjerte al Ære, at du har Afsky derfor. Men det hjælper dig aldrig et Gran, og du vil komme did hen, hvor du ikke vil, naar du er for feig til at brændemerke Synden som Synd, og for feig til at sige: „jeg vil ikke synde, det koste, hvad det vil." Det hjælper dig altsammen ikke et Gran, naar du af Frygt for Spot, af Frygt for at blive udskreget som en Pietist og skinhellig kun saa ganske smaat advarer og vender dig bort. — Det hjælper dig altsammen intet, naar du kun fører praktiske Grunde i Marken mod Synden og kanske henviser til, at Sagen kunde komme for en Dag og faa slemme Følger. Det hjælper altsammen intet. Hvorfor ikke? Fordi man med Lethed vil kunne bevise dig, at disse Følger kan undgaaes ved lidt Kløgt, og at ialtfald enhver, der vil opnaa noget i Verden, ogsaa maa vove noget. Og det sidste er ganske rigtigt.

Et fast Standpunkt har du først, naar du kan sige: „Vig fra mig, Satan; jeg lover Synden Krig paa Kniven lige til Døden." Alene paa den Maade er det, du kan vinde Seier. Alene saaledes vinder du Agtelse og Respekt hos Modstanderne. — Ja, Agtelse og Respekt, uagtet de ler dig ud. Kun en Karakter, en Karakter, som er befæstet og tapper i det gode, kan

seierrig træde frem mod en Karakter, som er befæstet i det onde. Den, som vil noget, maa ville det, d. v. s. ganske ville det, eller der kan aldeles ikke være Tale om nogen Vilje. Vil du være en Mand, saa maa du kunne trodse, trodse en hel haanende Verden og for mig gjerne det hele Helvede. Saaledes alene faar du ogsaa Respekt for dig selv. Men de godmodige Mennesker, som ikke vil komme paa Kant med nogen, saaledes som den stakkels Ruben, bliver altid et Bytte for de onde, som er vis i sin Sag og staar fast paa sit.

Det er en Jammer i den nærværende Tid, at vi har saadan Mangel paa faste Karakterer. Det gjælder næsten paa alle Omraader. „Man maa se at komme overens med den offentlige Mening, med Tidsaanden, — eller med Familieaanden." Dette gjælder for en dyb Visdom. I politiske Anliggender er de allerfleste Mennesker Slaver af sit Parti, hvor meget end den enkeltes Samvittighed (hvem ved hvor ofte!) bløder derved. Man snur sin Kappe efter Vinden, enten den blæser fra en socialdemokratisk Kneipe eller fra Varzin*) eller fra en Børshal. Og paa det kirkelige Omraade er det ikke stort anderledes. Hovedsagen er hos de fleste, at de er af samme Mening som de toneangivende Kredse og ikke ødelægger sin Løbebane; paa den Maade er de da kun et Siv, som bevæges hid og did af Vinden. Hvad der er godt og ondt, Ret og Uret, Sandhed og Løgn har meget mindre at betyde end dette: hvad hjælper mig frem i Livet, hvad er praktisk?

Men fremfor alt, saa siger man, maa man vogte sig for at gjøre sig latterlig iblandt sine Omgivelser.

*) Varzin er som bekjendt Fyrst Bismarcks Familiegods. Overs.

At blive udleet, at maatte taale Spot og Haan kan man ikke tilraade nogen. — I Verden, især i den dannede Verden er den største Skam ikke Synden, men Dumheden. At være dum er en stor Forbrydelse; men Dumhed kaldes alt, hvad der skader os i vor Stilling til Verden. En Synd bliver fordømt, naar den har bragt os i en slem Stilling. Men dersom vi ved, den samme Synd har bragt os udvortes Fordele, — ja, da faar den Lovord. Det er den gamle Visdom, som Spartanerne indprentede sine haabefulde Ynglinge: „Unge Mænd, stjæle tør man; ja, det er meget klogt at stjæle; men den, som lader sig gribe, faar Prygl og har ærlig fortjent det." — Ikke fuldt saa grovt, men ganske i samme Retning siger idag Millioner: „Ethvert Middel til at forbedre din Stilling har du Ret til at benytte; men du maa i intet Tilfælde derved fordærve din Stilling i Samfundet." — Saa er man da kun et Blad for Vinden og kalder sig desuagtet stolt: en Mand!

„Vil I engang blive Mænd eller svaiende Rør?" spurgte min ellers saa milde Moder spottende, naar vi Gutter ikke havde Lyst til at besørge alle Slags Kjærlighedsgjerninger udførte mod elendige og fattige, fordi vore Skolekammerater lo os ud derfor. „Vil I engang blive Mænd eller svaiende Rør," sagde hun og føiede gjerne til: „spørg dog kun efter et: om den store Gud i Himlen engang paa den store yderste Dag vil rose eller dadle eder derfor!" Og lige til den store yderste Dag vil jeg takke min kjære Moder, at hun saaledes førte os ind paa Frihedens sande Vei, altsaa ogsaa paa Mandsmodets Vei.

Tør du ikke lade det komme an paa, om du skal staa alene, gjælde for dum, blive udleet; vil du ikke vove at byde hele Samfundet omkring dig Trods, — saa kan du ligesaa gjerne straks gaa hen og sælge dig som Træl; ak nei, det behøves ikke: du *har* allerede gjort det. De faa, som er ganske befæstede i det onde, river snart den hele Hob af ubestemte med sig. Jesabel driver Akab til at myrde Nabot; Ypperstepresterne bringer Frelseren paa Korset trods alle Pilatus's godmodige Modforestillinger og teatralske Kunststykker. Og saaledes har det været overalt og til alle Tider. Saaledes er det ogsaa den Dag idag, saaledes vil det bestandig være. Det forstaar enhver Menneskekjender. Derfor kan man opleve, at brave, hæderlige, elskværdige Mennesker falder i de groveste Synder, naar Fristelsen — lad mig sige til Vellyst eller til Pengevinding eller til Hævn — kommer dem med bedaarende Magt nær ind paa Livet. De havde altid været brave; men nu kan de ikke modstaa; „Leiligheden er for gunstig." — Nei, det er *ikke* Grunden. Den *egentlige* Grund er den, at de, naar de gaar tilbunds i Sagen, ikke i Synden hadede *Synden*. Fra det onde er der ikke Redning hverken i verdslig Klogskab eller i naturlig Godmodighed, men ene og alene i den afgjorte Omvendelse til Gud, i den Omvendelse, der hviler paa det fuldstændige indre Brud med Synden. Dette er, hvad vi lærer af Ruben, — den stakkels bedragne, veklagende Ruben.

VI.

Det ublodige Fadermord.

1. Mosb. 37, 31—35.

1. Paa Skraaplanet.

Om Skraaplanet taler Alverden. Det ligger lige ved Haanden, at man næsten med Naturnødvendighed maa løbe videre og jo længere desto hurtigere, naar man engang er kommet ind paa Skraaplanet. Der ser vi en ellers elskelig Pige; men hun har paa Grund af en eller anden Daarskab maattet sidde igjen paa Skolen. Hun ved, at Moderen vil straffe hende derfor (merk: Moderen burde ikke gjøre det, da Barnet jo allerede har modtaget sin Straf!). For nu at undgaa ny Straf lyver hun sig fri og siger, hun havde idag en Ekstratime. Men da dette bliver draget i Tvil, indvikler hun sig i Modsigelser og lyver blot mere og mere. Og til sin Ulykke lyver hun sig ogsaa lykkelig igjennem. — Ak, hun havde ikke om Morgenen tænkt sig, at hun kunde føre sin inderlig elskede Moder saaledes bag Lyset! Hun er kommet langt dybere ned, end hun egentlig vilde. — En Mand sniger sig en Nat ind i et Hus for at stjæle. Han foresnakker sig selv, at han ikke mener det saa ondt; han vil jo kun afhjælpe den yderste Nød, og Rigmanden lider jo ingen Skade derved. Uventet træder denne ham imøde, tager fat paa ham, det kommer til Kamp, — og Tyven bliver til

Morder. Ak, det vilde ikke den brave Mand; nei, det vilde han ikke; men det er nu skeet saa alligevel.

Og saaledes gaar det næsten altid paa Syndens Omraade, hvad enhver ved, der kjender Verden og sig selv en Smule. Er Synden begaaet, da gives der kun et Middel til atter at blive fri: det er sand Bod, Brud med Synden. Og dertil hører meget ofte den aabne Bekjendelse. Den lille Pige, om hvem vi talte, kunde ved en Tilstaaelse have undgaaet videre Ulykke. Hun skulde kun ved Aftenbønnen faldt sin Moder om Halsen og under Taarer tilstaaet sin Synd. Tyven kunde ved en ærlig Bekjendelse undgaaet videre Skjændsel. Og Jakobs ti Sønner? — Ja, paa Faderen havde de virkelig ikke tænkt, da de solgte Broderen. At de derved forstyrrede den gamle Mands Livslykke, faldt dem i Lidenskabernes Rus ikke et Øieblik ind. Volde sin Fader saadan Sorg, nei, det vilde de virkelig ikke. Pieteten mod Faderen var dog ikke uddød hos disse ugudelige Knegte. Ærefrygten for Alderdommen er en Dyd hos den israelitiske Stamme, en Dyd, som vi sammen med mange andre Dyder ogsaa finder i de moderne Jøders Familier oftere end hos mange, der i det ydre bærer Kristennavnet. — Men nu, da Ruben jamrer sig for den solgte Broder: „Drengen er ikke der; hvor skal jeg gaa hen?“ paatrænger sig det Spørgsmaal dem: „hvad vil min Fader sige? hvad skal vi anføre som Grund for Josefs Udebliven?“ Og nu maa de gjøre, hvad de ikke vilde. De maa begaa Mord paa den gamle Mand mod sin Vilje. Ja myrde, begaa et indre Mord! — Da Israel 22 Aar efter den Tid erfarer, at hans Josef endnu lever, da han endelig tør tro det utrolige, da, saa

heder det, „blev den gamle Israels Hjerte igjen levende.“ Det havde altsaa været dødt hele denne lange Tid. — Altsaa de maa nu dræbe Faderen. Schiller har ikke udtalt et sandere Ord end dette: „Det er netop Forbandelsen ved den onde Gjerning, at den fortvæk maa føde ondt af sig.“ Enhver vilde ud af sit eget Liv kunne skrive en Fortolkning dertil. Og dog tager jeg det Ord „maa“ tilbage. Med en ærlig, angerfuld Bekjendelse havde de betydelig kunnet formindske Jammeren for den gamle Mand. Skal vi

2. tilstaa eller dølge Synden —?

det var Spørgsmaalet. Ganske vist maa de under enhver Omstændighed berede sin Fader stor Hjerteve. Om de ogsaa tilstaar sin Synd, saa er dog Josef for det første tabt for ham. Men man kunde dog sætte efter Ismaeliterne, maaske kjøbe Josef tilbage eller opsøge ham i Ægypten. Men iethvertfald havde det været en Trøst for Faderen, hvis de gudløse Sønner nu, da deres Ondskab havde naaet sit Højdepunkt, just ved at bekjende sin Ondskab var vendt tilbage til Guds Hjerte. Altsaa, en ærlig Syndsbekjendelse ikke alene for Gud, men ogsaa for Faderen, vilde her havt uendeligt Værd.

Der er skrevet meget om, hvorvidt man er forpligtet til at bekjende sin Synd ogsaa for Mennesker. Paa overfladisk Vis har man forklaret Jakobs Ord: „Bekjender Synderne for hverandre,“ saaledes, at man skal bekjende hver enkelt Synd, der tynger paa en, for hvilketsomhelst Menneske. Det er visselig ikke rig-

tigt. Det kan ofte være meget uheldigt. Jeg kjender en Mand, som for sin meget ømfindtlige Hustru tilstod, at han for 25 Aar siden i en Duel havde dræbt en Student. Den eneste Følge heraf var, at hun fra den Stund af med Afsky betragtede sin Mand som en Morder. Hun delte ikke samme „ophøiede" Anskuelse som de fleste Fyrster, Professorer, Generaler o. s. v., der siger: „Den, som i en Duel dræber sin Modstander, er ikke paa langt nær en Morder; han er ikke engang ærerløs. Tvertimod, hans Ære krævede Duellen." Nei, saa „dannet" var hun ikke. Hun kunde ikke mere blive sin Ædsel for Manden kvit. Og om jeg end er en Mand, saa maa jeg dog sige: jeg havde heller ikke kunnet det. Og ret ufornuftigt var det ogsaa af en omvendt Kvinde, at hun tilstod for sin Mand, der endnu ganske levede i Verden, at hun engang i en Butik havde tilvendt sig en Silkesløife. Følgerne af denne Tilstaaelse var af en meget ulykkelig Natur, som Menneskekjenderen let kan tænke sig. Hun maatte nu høre: „Aa, med Pietisternes Fromhed er det nok ikke stort bevendt. Jeg skal kun minde dig om Sløifen." Altsaa, det er idetmindste overilet, ja, det er uforstandigt for alle Tilfælde at kræve en Tilstaaelse. Men det er sandt, at der tusend Gange er en uendelig Velsignelse deri. Ja, i mange Tilfælde vil først Tilstaaelsen for Mennesker være et Tegn paa, at Synderen virkelig er gaaet ind i Ydmygelsens Dal, og netop i selve Tilstaaelsen bliver Ydmygheden fuldbaaret. I hvilke Tilfælde en Bekjendelse for Mennesker er nødvendig, og i hvilke Tilfælde det er tilstrækkeligt at bekjende sin Misgjerning for Herren i Himmelen

— ja, derfor lader intet System sig opstille. Guds Aand vil med Sikkerhed ogsaa i dette Stykke lede de oprigtige. Men det er udenfor al Tvil og udenfor ethvert Spørgsmaal ikke alene blandt levende kristne, men ogsaa blandt alle sedelig alvorlige Mennesker, at vi maa tilstaa vor Synd — det koste, hvad det vil —, naar vi dermed kan gjenoprette vor Broders Ære, som vi har angrebet, eller et Menneskes Livslykke, som vi har gjort Skaar i.

Man skulde mene, at dette var et ganske ligefremt Eksempel blandt alle Mennesker, som har Æresfølelse (og Ære vil de jo alle have). Men ak, i Virkeligheden er Tilstaaelsen ofte forfærdelig nok. Og Millioner, som ikke bæver tilbage for Forbrydelsen, bæver for at tilstaa den. De er mindre bange for den evige, hellige Dommer i det høie end for de menneskelige Dommere. De er mere bange for de udvortes Følger end for de indre, endskjønt de er nær ved at kvæles deraf.

Saaledes har det ogsaa været med Jakobs Sønner. Det er dem som Døden at skulle tilstaa for den gamle Fader, hvad de har gjort. Nei, da beslutter de sig heller til at gjøre ham ulykkelig. De faar ham til at tro, at et vildt Dyr har sønderrevet Josef. Fra nu af staar dette Billede Dag og Nat for Patriarkens Øie. Han ser sin Josef kjæmpe med Hyæner eller Løver; han ser, hvorledes de slaar den jamrende til Jorden og sønderslider hans skjønne Legeme og — — — ja, videre vil jeg ikke gaa.

Men for en Østerlænder var det endnu meget forfærdeligere end for os, at hans Hjertebarn ingen Grav

skulde faa, men sønderlemmet begraves i vilde Dyrs Bug. Sønnerne spiller imidlertid Komedien saa godt, at Jakob i de 22 Aar aldrig nogensinde har havt den mindste Tvil om Josefs Død, og de maa siden bruge den største Møie for at overtyde Patriarken om, at han er ilive.

Forøvrigt er de ved sin grufulde Komedie kommet ind i en Sækkegade. Da de kommer hjem, da de ser Oldingens grænseløse, Dag og Nat vedvarende Jammer, hører den i Sæk klædte Fader atter og atter med Øine uden Taarer og hæs Stemme klage: „Det er min Søns Kjortel! Et vildt Dyr har ædt ham! Visselig er Josef revet ihjel!“ — da de hører den hensygnende, næsten i Nattens Mulm nedsunkne stønne: „Jeg vil med Sorg stige ned til min Søn i de dødes Rige“ — da havde vel mangen en tilstaaet, hvad der var skeet, og forsikret den gamle, at den elskede Søn maaske dog endnu var ilive. Men den ene turde ikke for den anden; de havde høit og helligt givet hverandre sit Ord paa intet at aabenbare. Og iethvertfald var Tilstaaelsen nu meget vanskeligere end lige efter Ugjerningen. Nu havde de ikke alene maattet tilstaa, at de havde folgt sin Broder, men ogsaa, at de skjændigen havde bedraget sin Fader og ubarmhjertig voldt ham Smerte.

Saa var der da for Tiden intet andet tilbage for dem at gjøre end at hobe Synd paa Synd, Skjændsel paa Skjændsel. For ikke at vække nogen Mistanke maa de lade, som om de er dybt bedrøvede. For ikke at vække nogen Mistanke maa de græde med Faderen, maa forsøge at yde den trøsteløse Trøst. Blodet farer

os til Hovedet, naar vi læser: „Og alle hans Sønner stod op for at trøste ham.“ Ja, det er oprørende. Men det er en ganske naturlig Tingenes Gang; Lavinen ruller kun videre. I smaa og i store Forhold gaar det endnu bestandig saaledes til: enten Synderen vil eller ikke, springer altid den ene Synd frem af den anden. Saaledes gaar det videre og videre, saa længe han ikke faar Mod til at bryde med sig selv. Men hvor maa ikke Sønnernes Hjerte være sønderrevet, da de „trøstede“ sin Fader, trøstede ham formedelst det vilde Dyr, medens de maatte sige til sig selv: de vilde Dyr — det var os. Hvilken Væmmelse for sig selv maa de ikke have følt over sit afskyelige Hykleri! Hvilken rystende Straffepræken uden Ende var ikke deres Faders forgræmmede Ansigt! Og havde de end tidligere været Mennesker, der uagtet al sin Raahed dog pleiede at bede, — nu kunde de dog ikke mere under nogen Omstændighed løfte sine Øine mod Himmelen. Men hvad har dog ikke dette at betyde i 22 Aar ikke at kunne bede! 22 Aar derimod at være gjennemtrængt af Bevidstheden om at staa under Guds Vrede! Vel sandt, for den, som ikke kjender til noget Liv med Gud, kan dette ikke være saa skrækkeligt; men hver den, som ved, at Gud er den eneste levende, ham kan det næsten gjøre vanvittig, naar han en Timestid har den Overbevisning: „Guds Vrede tynger paa dig!“

3. Syndens alt formørkende Magt.

Om nogetsteds i Skriften, saa har vi her et Bevis paa, hvilket forfærdeligt Uhyre Synden dog er, og hvilken Jammer og Hjertelidelse det dog bringer at forlade Herren sin Gud. Hvilken mørk Sky har dog ikke sænket sig over Israels Telte! Fred og Glæde er uddød, Sang og Strengeleg forstummet! Mørke og kolde, den ene foragtende den anden, gaar de hverandre forbi. Ja, Døden er Syndens Sold. Ikke først hinsides og heller ikke først i Dødstimen, nei, som Gud har sagt: den Dag du synder, skal du dø!

Det er rigtig nok, at ikke engang store Forsyndelser altid anretter saa ulykkebringende Ødelæggelser i de menneskelige Omgivelser; men saa er dog den indre kvælende Forbandelse saa meget gyseligere.

O Menneskebarn, — lige meget, om du er en oplyst kristen eller et alvorlig sindet Verdensmenneske, — jeg beder dig, at du efter bedste Evne dog engang vil stille dig for Øie al den Jammer, alt det Mørke og al den Nød, som du har bragt over dig selv ved din egen Daarskab, Letfærdighed og Uretfærdighed. Da skal du faa se, hvorledes enhver Synder er sin egen Dødsfiende. Hvad Mennesker har gjort dig, er Smaating mod det, du selv har gjort ilde mod dig selv og din Livslykke! Alt hvad Gud Herren lagde paa dig af Lidelse og Kors, drev dig kun saa meget mere hen til hans Hjerte og hindrede dig aldrig i at haabe paa en gunstig Vending, ja paa en kommende lykkalig, solbeskinnet Dag. Men egen Skyld, — ja den forgifter og sønderknuser ganske det alvorlige Men-

neske, hvis det ikke som en bodfærdig finder den evige, forbarmende, guddommelige Kjærligheds Hjerte. „Det største onde er egen Skyld," — og saa kan endnu millioner og atter millioner Mennesker midt i Kristenheden le over Evangeliet om Naade og Tilgivelse, over Ordet om Gjenfødelse, hvori dog det eneste Haab skinner frem for den, der virkelig har Dine!

For en Tid af 22 Aar tager vi nu Afsked med Jakobs Feltleir for at drage med Josef til det fremmede Land. Vi beklager de stakkels Mennesker, ihvorvel de selv er Skyld i sin Elendighed. Ak, naar ogsaa du støder paa Mennesker, som selv er Skyld i sin Ulykke, saa skal du føle Medlidenhed med dem, tage Del med dem i deres Jammer. Frygtelig hævner Synden sig i utallige Tilfælde allerede her paa Jorden. Altfor frygtelig, kunde man næsten sige, naar man lod sine Følelser komme tilorde. — End ikke Gud har forskudt disse ugudelige Mennesker, men ledet dem til Bod, som vi senere skal faa se. Og den gamle Israel venter dog efter en Nat paa 22 Aar en Opstandelsens Dag, saa yndig, saa lyksalig, at alle hans Lidelser forsvinder, som Aprilsneen smelter for Vaarsolens Straaler.

Men foreløbig staar han dog for os som et Træ, der har mistet sine Blade. Hans Hjerte er dødt. Heller stige ned i de dødes Rige idag end imorgen — det er hans eneste Længsel.

Om der gives flere saadanne Fædre og, føier vi til, saadanne Mødre, som bliver ulykkelige paa Grund af sine egne Børn? — O, at vi kunde svare nei derpaa! Men det kan vi ikke. — I Kirken i Bergen paa Den

Nügen fremvises en forstenet Haand med den Forklaring, at dette er en Fadermorders Haand; i den Skikkelse skal den være vokset ud af Graven. Heller ikke Graven har villet beholde den Haand, der har været løftet mod ens egen Fader. — Hvorfra den Stenhaand har sin Oprindelse, ved jeg ikke. Jethvertfald er den ikke vokset ud af Graven. Men man ser af dette og lignende Sagn, hvorledes Folket eller rettere selv det naturlige Hjerte forfærdes over denne unaturligste af alle Forbrydelser, at en lægger Haand paa sin egen Fader. I Sandhed, der er Mordet paa sin grufuldeste Høide, naar et Menneske dræber den, som skjænkede ham selve Tilværelsen, hvis Blod rinder i hans Aarer, som blot ved sin stadige Kjærlighed og Opofrelse har opholdt Morderens Liv. Der gives ingen Maalestok for den Grufuldhed, der indeholdes i det lille Ord „Fadermorder" eller „Modermorder". Derfor har hin vise athenienſiske Lovgiver heller ikke sat nogen Straf for Fadermord. Da man gjorde ham opmerksom paa dette Hul i hans Lovbog, svarede han smilende: „Denne Forbrydelse forekommer ikke, altsaa har man heller ikke nødig at fastsætte nogen Straf derfor."

Og, Gud ske Lov, lige til den Dag idag forekommer det dog høist sjelden. Ja, høist sjelden — naar man kun tænker paa det blodige Fadermord; men gruelig ofte, naar det ublodige Mord ogsaa er et Mord. Og det paastaar jeg, det er. Jeg paastaar, at det er mange Gange grusommere; thi det fremkalder, som hos den gamle Jakob, en Døen, der ofte strækker sig gjennem Aartier. Til Morderne og endnu mere til dem, der staar i Fare for at blive det, henvender jeg dette mit Ord, — man kan jo ikke vide, i hvilke Hænder

saadan en Bog kan komme! — O, hvor mange Yng-linge og unge Piger gives der ikke, som skjænder sine Forældres ærlige Navn ved alle Slags Synder og Laster, ved Løgn og Bedrag, ved ussel Lyst og Vellyst, og som derved har knust deres Hjerte og gjort deres Haar graat før Tiden! Vi vil ikke nærmere gaa ind her-paa; men min Livserfaring siger mig, at utallige Fædre og Mødre allerede før Dødens Time bliver indvortes knækket, tilintetgjort, dræbt ved, hvad der kommer over dem fra deres Side, som har dem at takke for alt. Jeg ser Børn, som ved sine Forældres Kjærlighed, Møie og Opofrelse har naaet en høiere „Dannelse" og et høiere Samfundstrin end Forældrene selv. Og hvad faar de kun altfor ofte til Tak? At disse Børn lige-overfor andre skammer sig over sine egne Forældre! En Vaskekone i X. har strævet sig tilblods for at kunne opfylde Sønnens Ønske om at faa Lov til at studere. Og Sønnen har virkelig bragt det til at blive Doktor i Filolo-gien og Lærer ved et Gymnasium. Men han har ladet sin Moder blive ved Vaskebaljen. Og ikke alene det. En Dag møder han hende paa Gaden. Han kan ikke andet end blive staaende lidt hos hende, men river sig dog snart løs, da han ser en Kollega nærme sig. Denne spørger da: „Hvem var den Person, der talte saa fortrolig med dig?" — „Den Person — — aa, Konen mener du", svarede han — „det var min Vaskekone. Hun har en saadan næsvis Fortrolighed." — Jeg vilde ikke fortalt denne sørgelige Anekdote, hvis den kun var en Anekdote; men den er en Lignelse om, hvad der maaske blandt tusend Sjæle kan forekomme en og anden Gang. Jeg møder Vaskerkonen hver Dag!

At Ordsproget: „En Fader kan lettere ernære seks Sønner end seks Sønner en Fader" endnu den Dag idag er ligesaa sandt som dengang, det blev opfundet, — vil neppe nogen betvile, som kjender lidt til Menneskene. Men at en stakkels gammel Faders Hjerte paa det dybeste maa saares, naar hans velhavende Sønner af Øvrigheden maa tvinges til at hjælpe ham, — at hans Hjerte knuses, naar han maa vandre i Fattighuset, medens hans Børn uden store Opofrelser kunde tage ham til sig og forsørge ham, — det forstaar den let, der ved, hvad disse Ord betyder: „som en Fader forbarmer sig over sine Børn." Og at det ikke er det mindste bedre, om Faderen vistnok er godt stillet i pekuniær Henseende, men Sønnerne neppe har en Timestid tilovers for den syge og ensomme Mand og, selv om de for Skams Skyld en sjelden Gang besøger ham, netop da har det saa forskrækkelig travelt og straks maa gaa igjen, — at dette ikke er et Gran bedre, behøver jeg vist ikke at bevise.

Jeg kunde endnu længe blive ved saaledes; men dette faar være nok. Sandelig, der gives talløse Forældre iblandt os, hvem ingen har nødig at forklare Betydningen af disse Ord: „Et Sverd skal gjennemtrænge din Sjæl." Uden Tal er de graa Haar, som vilde have skrækkelige Historier at berette, dersom de kunde fortælle os, hvorfor de var blevet graa. Men at der hviler en Forbandelse over de Sønner og Døtre, som er Skyld deri, — at deres Hjerte befinder sig i Mørke, i hvor stor udvortes Herlighed og Pragt de end lever, — at de har reist en Skillemur mellem Gud og sig selv, idet de har traadt det første „Bud med Forjættelse" under Fødder, — derom gives der

forfærdelige Vidnesbyrd nok, ligefra Jakobs Sønner af og til den Selvmorder, som igaar druknede sig, hvad ingen kunde begribe Grunden til undtagen jeg, der kjendte hans Fortid.

O, maatte disse ringe Ord ramme nogle Hjerter hos Sønner og Døtre og advare dem for Veie, paa hvilke de ikke alene tilintetgjør sin Forældres, men ogsaa sin egen Lykke, eller raabe dem tilbage fra vildsomme Stier, som ufeilbarlig fører i Afgrunden! Far ikke vild, Gud lader sig ikke spotte; hvad et Menneske saar, dette skal han og høste. Tilsidst pleier ligegyldige, utaknemmelige og haardhjertede Sønner og Døtre af sine egne Børn at høste, hvad de i sin Tid har saaet.

VII.

Hvor er nu din Gud?

1. Mosb. 37, 36.

1. Forladt, forladt!

For omtrent et Aar siden reiste i Skotland hundrede Søndagsskolebørn med Jernbanen til Høilandet. Nei, — de vilde reise til Høilandet; men Toget stødte sammen med et andet, og der skede en skrækkelig Ulykke. Jeg vil ikke beskrive, hvorledes Børnene ligger sønderknust om hverandre, hvorledes man har samlet deres Ben sammen og lagt dem i en Dynge. Pr. Telegraf

blev deres Forældre kaldt hid, men de kunde blot med sønderknust Hjerte sanke sammen, hvad der var blevet tilovers af deres Yndlinge. — Skriv nu over dette Billede: „Gud er Kjærlighed!" Skjælver du ikke paa Haanden? — Søndagsskolen er dog sikkert en Gud velbehagelig Sag, saa vist som der gives en Gud. Og det maa dog ligeledes være Gud velbehageligt, naar en Menneskeven en Gang vil berede de stakkels Børn en Glæde og skaffe dem en fornøielig Dag i Høilandet. Mange fromme Folks letsindige Tale om, at der her handles om en guddommelig Straffedom, (hvad de straks har paa rede Haand, naar det gjælder en Fornøielsestur om Søndagen) hører iethvertfald ikke hjemme her. Og dog gaar det, som det gjør!

Eller kom og gaa med mig ind paa Kirkegaarden! Her ligger begravet den trofaste ømme Moder til 9 Børn, hvoraf det ældste kun er 14 Aar gammelt. Og der staar Faderen, en Drukkenboldt, med glasagtige Øine og et dyrisk, oppustet Ansigt. Selv ved sin Hustrus Jordefærd, som han har myrdet med sin Last, er han ikke ædru. — Skriv saa over Graven: „Gud er Kjærlighed!" — Skjælver du ikke paa Haanden? Kunde den Gud, som er Kjærlighed, faa det over sit Hjerte at tage Moderen fra disse stakkels Børn og overlade dem til den ligesaa dyriske som grusomme Fader? — Tænk paa de henrundne Tider! Se, hvorledes ikke Tusender, ikke Titusender, nei Hundredetusender af Martyrer er blevet pint, martret ligetil den ynkværdigste Død formedelst sin Tro og sin Dyd, — og skriv saa derover: „Gud er Kjærlighed!" — Skjælver du ikke paa Haanden?

Der gives Millioner af Mennesker, (jeg mener ikke ugudelige Mennesker, men Mennesker uden Dybde), som

hvert Øieblik udtaler denne Sentens: „Gud er Kjærlighed." Det høres saa ligetil; det er deres Yndlingsdogme, maaske deres eneste Dogme. Men sandelig den, som kjender Livet, kommer kun altfor ofte i en Stilling, hvor han ikke kan smutte bort fra det frygtelige „enten —eller": enten gives der overhovedet ingen Gud, — eller, hvis der er en Gud til, saa kan denne Gud gjerne være alt muligt, men Kjærlighed er han ganske sikkert ikke. — Saaledes maa ethvert tænkende Menneske tale, der kun ser paa det, han har for Øinene. Troen paa en Guds Kjærlighed, som bærer og styrer alt, er den største Usans, naar man ikke fastholder to Ting: 1) Menneskenes, ogsaa de bedste Menneskers syndige Natur, hvorved de dybe, hemmelighedsfulde Veie for Dom og Lutring bliver uundgaaelig. 2) I en anden Verden Afsløring af Guds skjulte Veie. Gives der ikke en saadan Afsløring, vinker os ikke fra det fjerne en Dag, da Gud „retfærdiggjør sig" og kundgjør sig som den vise og barmhjertige, saa er det ude med Troen.

Henvisningen til Menneskenes Synder alene er ingenlunde nok til at forklare Guds Domme; thi de rammede mangfoldige Gange dem tungest, der i Tro, i Tillid til Gud og i trofast Arbeide paa sig selv stræbte efter dette ene: at bevise sig som hans Børn midt i den onde Verden.

Det gjælder ogsaa om Josef. Hvor frygtelig strengt føres han ikke! Man har en Folkevise fra Steyermark*) med en gribende Melodi og med gribende Ord. Den begynder saaledes: „Forladt, forladt, for-

*) Som bekjendt et Hertugdømme, der tilhører Østerrig-Ungarn. Overs.

ladt jeg er som liden Sten paa breden Vei" — en tung Klage i dette ene Ord med de to Stavelser: Forladt! Mennesket er skabt til Samvære. Elske og elskes er Livets Liv. Liv uden Kjærlighed er Død. Skrækkeligt, naar intet kjærligt Øie ser ind i dit Øie, — naar ingen øm Haand trykker din, — naar intet Trøstens Ord vederkvæger din søndersplittede Sjæl! Og nu netop den skjærende Modsætning hertil: ikke blot forladt, men forstødt, traadt under Fødder, — af sine nærmeste Blodsforvante traadt under Fødder; ikke blot forladt og forstødt af Mennesker, men ogsaa af Gud, som det synes! Ja, det er vel at styrtes i Afgrunden!

Hvor frygtelig maatte ikke Fremtiden staa for Josef! Betænker vi, at han ikke er mere end 17 Aar gammel, en Yngling, forvænt til Kjærlighed, — og saa falder hans egne Brødre over ham som vilde Dyr; paa hans Hjertes Bønner, paa hans Læbers Veklage er Haanlatter det eneste Svar; derpaa drager de ham op af Brønden og sælger ham til Ismaeliterne! Nomadefyrstens fribaarne Søn er nu blevet en Handelsvare, hvormed man kan gjøre, hvad man vil. De gjør virkelig ogsaa med ham, hvad de vil. I ¦13 lange Aar er der ikke et Menneske hos ham, der har Hjertelag for ham eller forstaar noget af alt det, der er ham høit og helligt; ikke et Menneske, for hvem han kan udøse sit Hjerte, ikke en eneste, med hvem han kan bede! O skrækkelige Stilling for den største Helgen og endnu mere for et saa ungt Menneske!

Og med alt dette skal man dog endnu tro paa Gud! Med alt dette skal man alligevel holde Hovedet opreist! I Sandhed, i Guds Riges hele Hi-

storie ser vi neppe en eneste, der var saa forladt, saa enslig som Josef. Noa var en meget ensom Mand i en gudforladt Verden; Abraham vandrede sin Livsvei uden at blive forstaaet; David klagede i Ørkenen: „Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig!“ (S. 22, 2). Men de havde dog nogle Mennesker om sig, der nærede idetmindste et varmt, kjærligt Hjertelag for dem. Ja, selv Job har i sine store Lidelser Venner, som idetmindste vil trøste, om de end tager Sagen forkjert.

Jeg tror, at hvis Josefs Historie kun var et Brudstykke, — hvis den brød af her med Salget til Ægypten, saa vilde vi slutte os til, at den unge Mand vilde lidt Skibbrud paa sin Tro og indvortes gaaet tilgrunde i Hedningelandet. — Vi ved, at det modsatte skede. Vi ved, at hans Tro kun blev befæstet og lutret gjennem alle Trængsler; vi ved, at han med løftet Hoved saagodtsom nogen har udfyldt sin Plads i Verden; vi ved, at han ikke har forsaget og paa den anden Side heller ikke bukket under for de sværeste Fristelser. Alt det ved vi. Mig tykkes, at enhver, som kjender Menneskehjertet, deri maa opdage en aldeles underfuld Triumf af Tro og Guds Naade. Han maa her indrømme, at det virkelig er muligt, at Guds Naade kan være nok endog i den største Forladthed og Nød, og at det altsaa hverken er nogen grusom eller umulig Fordring, naar Gud i dette Øieblik ogsaa til en eller anden af Læserne siger: „Lad min Naade være dig nok! Du, hvem jeg har frataget alt, hvad der var dit Hjerte søbt og kjært, hvem jeg har frataget Penge, Verden, Ære, Menneskenes Kjærlighed, Sundhed og Aandskraft, — lad det være dig nok, at du har min Naade!“

Jeg hørte engang en Præken over dette Ord, idetmindste var det blevet oplæst som Tekst. Det var en af de nu saa „tidsmæssige Prækener" og en af de mange, som min Hr. Embedsbroder holdt over Tidens Skjødesynder. (At tale om Evigheden er visselig vanskeligere end at belyse Manglerne ved vor Tid). Prædikanten forklarede nu, at han idag af dette Paulus's skjønne Udsagn kun vilde benytte de tre smaa Ord: „hav du nok." Imidlertid, det er aldeles intet Ord af Paulus, men et Kristi Ord fra Himmelen, og den, som forstaar Grundteksten, ved, at Ordene: hav du nok" — aldeles ikke staar der, men: „min Naade er dig nok." Men hvad er Meningen deraf? Ogsaa paa evangeliske Prækestole maa Skriftordet kun altfor ofte alene være den Krog, hvorpaa man hænger sine egne Tanker frem til Skue. Altsaa handlede Prækenen om, at et Menneske skal have nok i det, som han nu engang har. Egentlig var Prækenen en Tordentale mod den Utilfredshed, der mere end noget andet for Tiden er udbredt i de lavere Klasser. Arbeiderne vilde have større Løn, de Fattige vilde blive rige, de udannede vilde bringe sine Børn op i de høiere Samfundslag, enhver vilde udover sine egne Forhold; det var en skrækkelig revolutionær Tid, Utilfredshed paa alle Kanter. Dette blev tydeliggjort ved meget ligefremme, indlysende Eksempler.

Jeg ærgrede mig. Den tykke, trivelige, velnærede Herre, Indehaver af et sjelden godt Præstekald, havde let for at præke saaledes. Jeg havde Følelsen af, at hvis jeg var en af de „arveløse", saa vilde denne Præken kun gjøre mig bitter og meget snart til en Revolutionsmand. Jeg tror, det er grusomt at afspise

de Mennesker, man kan tage sig af, hvis man vil, med en Anvisning paa Evigheden. Jeg tror, at det er ganske lovligt, naar „Smaafolkene" inden lovlige Grænser ønsker at forbedre sine Kaar. Jeg tror, at Utilfredsheden ikke hersker mindre i de saakaldte høiere end i de lavere Stænder. — Intet er desuden mere naturligt end denne Utilfredshed i alle Samfundslag. Et Menneske kan virkelig overhovedet ikke være andet end utilfreds med denne Verdens Forhold. Da han er skabt for Gud, kan de klarlig ikke tilfredsstille ham. „Min Naade er dig nok," siger Kongen i Himmelen. Naar du ret betænker, at han er dig naadig, ja da kan du være tilfreds i Verden, — ikke før. Da kan du, sidder du end i Lænker og Fængsel med hudstrøget Ryg, synge, som han ogsaa gjorde, til hvem Ordet blev sagt. Og kan du end ikke synge, saa kan du dog være stille. Det bedste kan ingen fratage dig. Beholder du Guds Naade, saa beholder du Freden og Forvisningen om, at hvorledes det end gaar dig, saa maa dog alt ende i Lys og Glæde.

Netop medens jeg skriver dette, hører jeg mine Børn ovenover mit Hoved synge:

„Stans din Taare, du som græder,
Og vær stille!
Vær tilfreds, som Gud det leder,
Hver en Vilje!"

Det er en ret fin liden Sang og, som en har sagt, gjennemtrængt af en guddommelig Sorgløshed; den synger Glæde og Frimodighed ind i en. Men der gives mangfoldige Tilstande i Livet, hvor Hjertet og Læberne vilde skjælve, naar man vilde synge disse Linjer, fordi dette „som Gud det leder" næsten er

rædselsfuldt, og hvor den omtumlede Sjæl overhovedet kun holder ud, hvis den med sine dybeste Rødder hviler i Gud. Dette gjælder ogsaa om Josefs Tilstand. Lad os sænke os dybere ned deri!

2. Jeg slipper dig ikke!

Intetsteds bliver det i hele denne Fortælling sagt os, at Josef har bedet. Men mellem Linjerne læser vi det overalt. Et Menneske, der kommer velbeholden ud af saadanne Kampe og Anfegtelser og senere saadanne Æresbevisninger uden at tage Skade paa sin Sjæl, — en Mand, som altid, i Glæde og i Lidelse, henviser til den Gud, som alene giver alt og styrer alt; — han maa ogsaa være et bedende Menneske. Forvist har Josef udøst sit Hjerte for Herren i Himmelen, da han nærmede sig til sine fiendske Brødres Leir i Dotan. Men (jeg taler paa menneskelig Vis) der var ingen Bønhørelse! Og hvor bønfaldende har vel ikke hans Stemme lydt fra den vandløse Brønd, — men der var ingen Bønhørelse! De barbariske Brødre bryder sig ikke om hans inderligt bedende Røst, og Gud i Himmelen lægger heller ikke Mærke dertil. Nu sidder han bunden paa en Kamel; mod Syd gaar Reisen. Karavaneveien fører forbi Hebron, i hvis Nærhed hans Fader boede. Hvor let kunde ikke Gud føiet det saa, at Patriarken eller en Kjending blev ham var. Og hvor har ikke Josef speidet til alle Sider, og hvor har han ikke bedet med tonløse, dybe Sukke! Men der var ingen Bønhørelse! Endog Haabet led Skibbrud. — Jeg har lært at kjende mange alvorlige og gode kristne, der har sagt: Sand Fromhed forbyder os at udbede os enkelte Ting af Gud med

Undtagelse af hans Nærværelse, hans Naade, hans Aand, hans Fred. Hvorledes han vil føre os, det maa vi overlade til ham; han ved bedst, hvad der er til vort Vel, og derfor har vi ikke Lov til at bede ham om Opfyldelsen af jordiske Ønsker eller om Forløsning fra jordiske Lidelser, men om Kraft til stille og viljeløst at tage mod alt af hans Haand! — Se, det lyder jo meget fromt, og saadanne Mennesker beraaber sig paa, at ikke engang Paulus altid har vidst, hvad der tjente til hans Vel (2 Kor. 12), og saaledes heller ikke Josef. Men jeg har mine sterke Tvil, om der nogetsteds gives et saa helligt Menneske, at han bærer sig ad efter ovenstaaende Recept, naar Vandet gaar ham lige til Halsen. I ethvertfald er dette Standpunkt ikke Barnets. Hvad vil vel en Fader sige om sit Barn, naar det sluttede saaledes for sig selv: „Jeg er en kortsynet Skabning og ved ikke, hvad der er godt for mig; men min Fader er Kjærligheden og Visdommen selv; saa vil jeg da elske ham af min hele Sjæl, bestandig villig underkaste mig hans Vilje, men aldrig bede ham om noget. Vilde ikke Faderen rædde for saadan Mangel paa Barnlighed? I Sandhed, Faderen vil blive bedet, og Barnets Bønner rører hans Hjerte, og han vil opfylde dem, naar han tror, at det kan være til Barnets Vel. Men det ægte Barn vil ikke tvile om, at Faderen ogsaa da er den kjærlige og vise, naar han negter det, hvad det beder om. Og om denne Fader til visse Tider end maa sige „nei", vil han lade sin Kjærligheds Sol falde med dobbelt sterke Straaler ind i Barnets Hjerte, fordi det har bedet ham.

Denne ubarnslige og altfor fromme Ikkebeden er den *ene* Yderlighed; den anden er den, at mange kristne mener, at alle denne Tids Lidelser kun er tilstede for hurtig at blive „bortbedte". De misbruger Ordet om den „paatrængende Fyrighed"; hvis det er muligt, fører de sammen en hel Hær af Bedere og vil tvinge Gud ved sterkt Raab og Massеanføgninger. Eller man telegraferer endog i vanskelige Tilfælde efter en Mand langveis fra, der har, som man siger, en særegen Bønnens Naadegave, og hvis Røst ved den syge Husfaders Leie skal ombestemme Gud, medens han (al Trøstens Gud!) ikke hører den klagende Hustrus og hendes Børns Suk. Ak, i den Henseende gives der nutildags lige saa megen affekteret forvendt Fromhed som nogensinde før, — ja ikke blot i England, men ogsaa i Tyskland og andre Lande. Man siger omtrent saaledes til den syge: *Tror* du, at du paa vor Bøn faar Hjælp, saa bliver du hjulpen." Man sætter sig i Guds Sted. At han ikke engang fra en Paulus *vilde* tage Pælen i Kjødet, ja, at selv den bedende Frelser dog maatte drikke Kalken — synes man at være ganske uvidende om. Indtræder nu Helbredelse paa saadan Stormbøn, — eller rettere *efter* saadan Bøn, saa bliver det udbasuneret for al Verden. Men hvorledes bærer man sig ad, hvis Helbredelsen trods hin faste Forjættelse om Hjælp alligevel udebliver eller om Døden indtræder? — O, man lege dog ikke med det helligste; Følgen deraf er, at man farer vild med Hensyn til *den* hellige.

Josef er ikke bleven tvilraadig; thi han har ikke bedet i denne Tone: „Du kan og maa ikke styrte mig i Trældom og Hedenskab!" Den Vei gik det virkelig med ham. Hos den hele Verden var intet at haabe; Fremtiden

laa som en mørk Afgrund for Ynglingens Øine. Ja, som en mørk Afgrund — saa vilde det været, hvis Josef ikke havde havt fast Grund i Gud. Men han havde en Gud. Ikke paa Papiret, ikke i Katekismen, ikke i Forstanden, heller ikke blot i Ord og Følelser, — nei, han havde en levende Gud, for hvem han levede, en Gud, som levede i ham, en Gud, der levede saaledes, som intet ellers lever, den, som ene og alene virkelig lever. — Den fromme Josef havde, som vi har seet, ogsaa sine svage Sider, han havde desuden meget ringe religiøs Erkjendelse. De hellige Troens Mænd, ved hvem vi opbygges og henter Mod, kjendte han ikke. Han levede jo kun i den israelitiske Histories Morgendæmring; Profeternes Skrifter, fulde af Trøst og Haab, var endnu ikke skrevne, og Salmerne, disse sprudlende Kilder med Livsens Vand for ængstede Hjerter, havde endnu ikke lydt. Om Frelsen i Kristus, hvormed alt først faar sin Forklaring, havde han neppe en fjern Anelse.

Ja, vi *ved* meget mere. Konger og Profeter havde gjerne villet se og høre, hvad vi ser og hører, og de har ikke seet det, ingenlunde heller Josef. Han kunde med faa Ord sige, hvad han vidste om Gud. Men hvad han vidste, det troede han virkelig, det var som en alt gjennemtrængende Lysets Magt gaaet over i hans Hjerte og i hans Vilje. I hans efter Gud tørstende oprigtige Sjæl havde virkelig den evige taget Bolig. At oplyses, ledes og styres af ham, det var hans dybeste Længsel. Alt andet derimod var kun Bisag. Og saa havde han desuden virkelig *erfaret*, at der er en Gud, *saaledes* erfaret det, at der ikke

gaves noget Mørke, der havde kunnet gjøre ham tvilraadig om Guds Væsen, Visdom og Godhed.

Og vi —? Uden Tvil har vi, den nye Pagts Børn, meget dybere Erkjendelse af vor Guds Fredstanker, Rigsplaner og Endemaal. Ja, — og dog sætter en dunkel Bølge dit lille Skib op paa Land! Hvoraf kommer det? Ja, hvoraf kommer det? Skal vi være ærlige, saa lad os sige det rent ud: det kommer deraf, at vi, (ak saa ofte, saa ofte!) kun vil fryde os i det guddommelige Lys, men klogelig smutte bort fra den hellige Tugt. Saa slipper da ogsaa paanyt Guds Kraft *forbi os*. Vi mangler den frimodige Overbevisning om hans Nærværelse, om hans virkelige levende Nærværelse. Tvilen sniger sig ind i Hjertet, — ja Tvilen, den afskyelige Tvil, om vi, om alt dog ogsaa virkelig staar i Guds Haand? Da kan det hos orthodokse og for sin Fromhed berømte Mennesker endog komme til et saadant Spørgsmaal: „Hvor er nu min Gud?" Ak, var *det* kun alt; nei, de synker endnu dybere, de synker ned lige til dette Spørgsmaal: „Mon der ogsaa gives en Gud? Mon der idethele ogsaa gives en usynlig Verden?" Skrækkeligt — ja skrækkeligere, end naar et Barn tviler, om det har en Moder, har et Hjem.

Jeg maatte foragte mig selv, naar jeg taler saaledes, ifald dette ikke var den sørgelige Sandhed. Men dertil har jeg desværre kun altfor rigeligt Stof for Haanden. Og hvor sandt det end er, vilde jeg dog aldrig tale derom, kunde jeg ikke vise Veien til Lægedom. Og hvor er den? O, se kun paa denne stakkels Træl, dette unge Menneske, som har levet for 3700 Aar siden! Han giver os Svaret. Han giver os det uden

Ord, ved sit Levnet. Han var trofast i sin Omgang med Gud. Det var ham mest magtpaaliggende at gjøre hans Vilje, og derved fik han en Fortrøstningsfuldhed, som overstod alle Storme. Og Josef levede dog 19 Aarhundreder *før Kristus*. Paa den anden Side har jeg kjendt Mennesker, som kunde glæde sig over den fulde Erkjendelse af Evangeliet og rose sig af Kristi Kors, og se! da det kom til tunge Kampe og Lidelser, lagde de ikke saapas Heltemod, indre Stilhed eller Tillid til Gud for Dagen som andre, der intet forstod af Forsoningen paa Golgata, men havde den barnlige Fortrøstning til Gud. — Hvad vil jeg sige hermed? Maaske dette, at vi skal skille os af med Evangeliet og blive staaende ved en gammeltestamentlig Fromhed. Nu, jeg behøver vel ikke at forsikre, at det ikke er min Mening. Men *det* vil jeg sige, at den, som er tro i det mindre, kommer videre end den, der *ikke* bliver fundet tro i det større, som var ham betroet. Den, der er standhaftig i Troen paa den første Artikels Sandheder, vil i Livets Skibbrud være sterkere end den, som kjender alle den anden Artikels salige Sandheder, men har leget dermed og kun villet glæde sig i dette Lys. Den, som har Øren at høre med, han høre!

Se paa Josef! Det gjorde ham ikke forsagt, at Gud (for at tale paa menneskelig Vis) ikke bønhørte ham. Det voldte ham hede Taarer; men det bragte ham intet Øieblik paa Vildspor. Han erkjendte visselig ikke, hvad vi nu ved, at denne Mangel paa Bønhørelse netop var den herligste Bønhørelse; han vidste ikke, til hvilken Herlighed Gud vilde føre ham paa disse dunkle Veie, og hvorfor dette kun var muligt paa saa dunkle Veie. Han havde end ikke den mindste Kundskab om

Fremtidens Hvilesteder, ingen Kundskab om det endelige Maal. Men et vidste han (ihvorvel Ordet endnu ikke var udtalt), nemlig: „Ingen bliver til Skamme, som tror paa Gud.“ Ja, det vidste han virkelig, omend Ordet endnu ikke havde lydt. Han vidste det fra sit skjulte Liv med Gud. Han vidste det og holdt sig urokkelig dertil. Han handlede i Overensstemmelse med denne Formaning: „Kast din Sorg paa Herren; han vil have Omhu for dig og ikke evig lade din Sjæl blive i Uro!“ Heller ikke dette Ord var endnu udtalt, men Gud selv havde dryppet denne Trøst ind i Josefs oprigtige Sjæl. Han havde den mest klippefaste Overbevisning, om at Gud er Gud, den vise, almægtige, alt dømmende, barmhjertige og retfærdige. Han havde den Overbevisning, at Gud hører alle sine Børns Bønner, ogsaa naar han ikke bønhører, d. v. s. naar han ikke øieblikkelig bønhører, ja endog gjør netop det modsatte, af hvad man beder om. Han havde den Overbevisning, at den Dag maatte komme, da al Verden skulde erkjende, at han hørte sine Børns Suk; at han saa, hvorledes de bedende udbredte sine Hænder mod Himmelen, at han havde samlet alle deres Taarer som kostelige Perler i et Skrin. Han nærede denne grundfaste Overbevisning; thi han kjendte Gud. Og han kjendte Gud, fordi han levede med Gud.

Forvist maa han lære Taalmodighed. 13 Aar varede det, inden den guddommelige Hjælps Morgenrøde begyndte at lysne. Og derefter 9 Aar, førend Solen virkelig gik op. Men Josef kan vente. Han ved, at Gud er Gud og ikke et Menneske, at vi altsaa ikke tør maale ham med menneskeligt Maal, og at hans Tanker og Planer ifølge Sagens Natur er skjulte for

os. Saaledes tabte han hverken Taalmodighed eller Fromhed og indre Trøst. Ak, hvor maa vi ikke føle os bestjæmmede, vi, som vandrer i Naadens fulde Solskin og alligevel straks er færdige til at tale om uopfyldte Bønner; vi, som saa ofte blander os ind i Guds Styrelse, tviler paa hans Visdom og gjerne kunde være istand til at raabe: „Herre, du griber feil!“ — vi, som saa snart taler om dunkle Førelser eller vel endog tager det store Ord i vor Mund: „Min Gud, min Gud! hvorfor har du forladt mig?“ „Feilen ligger deri, at vi trods al kristelig Erkjendelse, al den fromme Tale, al den fromme Travlhed og Foreningsvirksomhed ikke kommer saa langt som til det ene fornødne, til den enfoldige og stille — Vandring med Gud.

3. Redningstoug.

Man tænke nu blot ikke, at Josefs Tro og Stilhed skulde være kommet af sig selv. Den kommer aldrig, ikke hos en eneste en af sig selv. Den er ikke hos en eneste naturlig, naturnødvendig, men overalt imod Naturen og vokser frem gjennem hed indre Kamp og mange Taarer. 22 Aar senere staar det endnu tydeligt for de 10 Brødres Øine, af hvilken Smerte Josefs Sjæl gjennembævedes. „Vi saa“, siger de til hverandre, „vi saa hans Sjæleangst.“ Josefs troesfaste Sjæl var alligevel den kjæmpende Sjæl. Og hvad der utvilsomt voldte ham størst indre Kamp, var dette, at al hans Smerte var ham foraarsaget af Mennesker, ja af hans egne Brødre. Heri ligger en dobbelt Fristelse, paa den ene Side, at man forbitres paa Menneskene, og paa den anden Side, at man tviler

paa den guddommelige Styrelse, fordi Menneskene tilsyneladende gjør alt.

Hvad det første angaar, saa ved enhver, som har udstaaet meget af Menneskene, at intet i den Grad bringer vore Lidenskaber i Oprør som Mishandling fra Menneskenes Side, hvad enten den er en haandgribelig (som med Josef) eller den sker i Had, Haan eller Spot. Vi vil heller lide paa enhver anden Maade end af Mennesker. Naar vore Medmennesker vil kvæle os, naar vi (tilsyneladende vergeløse) er i deres Vold, har det noget særlig fornedrende ved sig. Vi siger alle med David: „Jeg vil heller falde i Guds end i Menneskenes Hænder; jeg vil heller udstaa en Lidelse, der ligefrem kommer fra Gud, f. Eks. en tung Sygdom, end hvad Menneskene foraarsager mig.“ Ja, da er det meget vanskeligt at tage sig vare for at forbitres. Jeg taler som en, der i dette Stykke burde have samlet Erfaringer, og som har samlet dem under Taarer. Men netop ud af denne min Erfaring kan jeg ogsaa sige, at vi er fortabte, at vort indre Liv er lammet, at det er ude med vort Liv i Bønnen, dersom vi giver Bitterheden endog mod de „nederdrægtigste“ Mennesker Rum i vor Sjæl.

Josef har overvundet denne Bitterhed, og derfor kommer der under alle ydre Storme ingen Sky paa hans Sjæls indre Himmel. Han har ikke taget nogensomhelst Slags Hævn over sine Brødre, da i sin Tid den mest glimrende Anledning dertil frembød sig for ham. Han er tydeligvis fri for enhver Bitterhedens Rod. — Hvorledes var det muligt, og hvorledes er det muligt? Kun derved, at vi stiller os klart for Øie, at ogsaa Menneskene med al sin Ondskab staar under Guds

ligefremme Styrelse. Ikke saa at forstaa, at Gud vil Menneskenes Ondskab; men saasom denne Ondskab nu engang er der, maa de tjene hans Fredstanker.

Den troende hviler altsaa dog ene og alene i Guds Arme, om han end ogsaa tilsyneladende er faldet i Menneskers Hænder. Josef har senere udtrykt dette saaledes: „Menneskene tænkte det til det onde; men Gud tænkte det til det gode." Og han gjorde ogsaa alt godt. Det kunde Josef 22 Aar senere tage og føle paa. Men han troede det ogsaa allerede den Gang, da alt syntes netop at pege i stik modsat Retning. Og fordi han havde saadan Tro, kunde han holde sit Hoved opreist. — Den, som har Øren at høre med, han høre!

Hvor ofte siger ikke endog fromme Mennesker under sine Lidelser: „Ja, jeg skulde gjerne tro, at alt er Kjærlighed og Godhed, hvis blot ikke min Trængsel var foraarsaget af saa slette Mennesker! Men nu —!" Ja, men saaledes har det tusend Gange været i Verden lige fra Martyrerne af, som ganske og aldeles var i Hænderne paa djævelske Mennesker, og til dig, du unge Pige, som man har vist tilbage fra en Sangforening, fordi du underviser i Søndagsskolen. Det er fuldstændig ude med vor Tro paa Guds Forsyn, naar vi ikke betragter Menneskene med deres Gjøren og Laden, Kjærlighed og Had som Væsener, der uden Guds Vilje ikke kan røre en Haand eller en Fod, — som intet andet kan gjøre end at være hans Redskaber, hvad enten de vil eller ikke.

Vi er ogsaa meget beredvillige til at indrømme dette, naar venlige Mennesker uventet hjælper os ud af vor Nød. Da taler vi gjerne om, at Gud har

sendt en Engel i Menneskeskikkelse. Men skulde da Djævlene i Menneskeskikkelse have Magt til at krydse Guds Planer? — O, du lidet troende, lær af Josefs Historie, at omend Menneskene: de ti Brødre, Ismaeliterne, Potifar, hans utugtige Hustru, Kongens Mundskjænk, Kongen selv, — lær, at omend alle disse mener at handle som frie Væsener og virkelig handler som frie Væsener, saa er de dog ligesaa meget Guds Redskaber som Fluen, der „tilfældigvis" fløj dig i Øjet, netop da du vilde skrive en Usandhed. Tror du det? Tror du det ikke, da er der for dig ikke engang mere Tale om en guddommelig Verdensorden, end sige om noget Evangelium.

Dette altsaa, at intet Menneske kunde røre Haand eller Fod mod ham uden Guds Vilje, var uden Tvil et Redningstoug, ved hvilket Josef i sit Jammers-Dyb holdt sig oppe. Et andet var den grundige Overbevisning, at han for end mere i Sandhed at kunne vandre paa Guds Veje fuldt vel behøvede en lutrende Smelteovn. Selv en Paulus siger: „At jeg ikke skal hovmode mig af de høje Aabenbarelser, er mig givet en Torn i Kjødet." At dette var Grunden, har Frelseren ikke ligefrem sagt ham, Paulus har selv i sin Ydmyghed draget en saadan Slutning. Denne store Mand holdt det for muligt, at han, som prisede Ydmygheden fremfor alt, alligevel kunde komme til at hovmode sig, at han, som prækede for andre, selv kunde blive forskudt. Ak, Forfængeligheden og Hoffærdigheden i vor Natur er forfærdelig stor. Og medens det naturlige Menneske praler og prunker med verdslige Ting — med sin Skjønhed, sine Penge, sine Talenter, sine Børn, sin Virken og sit Held i Forretninger og i det offent-

lige Liv, — staar en opvakt kristen i Fare for at prale med aandelige Gaver og Goder, f. Eks. med sin Skriftkundskab, med de Bønhørelser, hvormed han er blevet benaadet, med sit Held i theologiske Kampe, sine seierrige Disputationer med vantro og endelig (man skulde neppe kunne tro det), — med en smuk Død.

Jeg stod sammen med en Kvinde ved hendes netop hensovede Mands Baare. „O, han døde saa fromt og opbyggeligt," sagde hun grædende. Jeg spurgte nærmere efter, og da fik jeg høre: „Hans sidste Ord var: Sørg endelig for et stort Følge!" — Nu, det var til at le over, hvis det ikke snarere var til at græde over. Han havde altid været uden aandeligt Liv, om end ikke just ukirkelig. — I et andet Tilfælde betroede en levende og prøvet kristen mig i Dødssieblikket, at han i timevis havde ligget og søgt efter slige Ord, som han kunde udtale paa Dødssengen, forat fromme Mennesker længe bagefter kunde fortælle hinanden derom. Nu var han netop dybt bedrøvet paa Grund af denne Forfængelighed. Og dog er Ydmygheden den Egenskab, der først adler alle andre, og Satan anstrenger sig ikke saa meget for noget som for paa en fin Maade at faa lokket Ydmygheden ud af Guds Børn. Og Gud lader en ikke fare, fordi han begynder at blive syg af hemmeligt Hovmod. Men da heder det: „Frelst — dog som gjennem Ild." Det er en kostelig Ting, naar det under den guddommelige Ildprøve bliver os indvortes klart, at det for vor Fuldendelses Skyld alene kunde gaa saaledes til. Er dette blevet os klart, da staar Trængslen ingenlunde for os som et Udslag af Guds Vrede, men som et Vidnesbyrd om hans søgende Kjærlighed, — ikke som en Straffedom, men som en Tugt til Liv.

Vi maa tænke os, at det ogsaa med Josef har forholdt sig paa samme Maade. Det havde vel ikke tidligere staaet klart for ham, at allehaande Forfængelighed og sin Egenretfærdighed havde sneget sig ind i ham. Men Brødrene, som i Dotan kunde sige til ham alt, hvad de vilde, har taget Sløret væk fra hans Øine. Deres Misundelse, deres Had formedelst den brogede Kjortel og Drømmene havde Josef nu lært at kjende, og medens han bunden paa Ismaeliternes Kamel blev slæbt gjennem Ørkenen, blev det vel klart for ham, hvor meget ogsaa han havde feilet. Denne Selverkjendelse var Trængslens første Frugt, og fordi det var en Livsens Frugt, kastede den ogsaa et forsonende Skin over Trængselen, et Skin, der tillige forklarede ham Nødvendigheden og Velsignelsen af den strenge Skole.

Saaledes gives der for en oprigtig Sjæl allehaande Redningstouge, hvorved den kan holde sig oppe i Trængselsbølgerne. Men naar der nu kommer en Time, da ingen Forklaringsgrund slaar til? En Time, da Sjælen ganske fattes Lys og Trøst? — Da gives der dog endnu en Redning og det en sikker Redning. Og hvad er vel det? Det er det, at man trods sin Forstand og sin Fornuft, trods sit Hjerte, sin Tanke og al Erfaring dog siger: Jeg vil alligevel ikke tvile paa Guds Magt og Godhed; hører du, Satan: Jeg vil ikke, jeg vil ikke! Hører du, bævende Hjerte? Jeg vil ikke! Hører du, haanleende Verden? Jeg vil ikke!

Ja, men er det da ikke ufornuftigt at tale saaledes? Jeg svarer: Fornuft her og Fornuft der! Menneskesjælen har noget endnu høiere end Fornuften: den uformidlede og sikkre Fornemmelse af, at den kun

kan leve i Gud, men at den ogsaa ganske vist lever i Gud, naar den søger sin Redning og sit Skjul hos Gud, og at den aldrig bliver skuffet, naar den standhaftig holder fast ved ham. Gud er din sande Livskraft, saa taler denne uformidlede Trøst til Menneskets. Gud er ligesaa vist og sandt det ene fornødne for dit Liv, som Vandet er det for Fiskens, og den bævende Sjæl vil snart blive var, at den igjen er kommet til sin Livskilde, om den end nærmest reddede sig derhen med et Fortvilelsens Sprang.

Vi ved ikke, om det er gaaet saaledes til i Josefs indre. Vi ved ikke, om der rasede saa heftige Storme, førend han blev stille. Men mange, som læser dette, vil nok med Tiden lære at forstaa mig. O Menneskebarn, naar din Herre og Frelser fører dig ind i Ørkenen, naar han tager Livets Glæder fra dig, naar han lader dig blive legemlig usel og aandelig mat, naar han fører dig saaledes, at du bliver forladt af Mennesker, ensom, ja maaske foragtet, naar han tager fra dig alt, hvad her i Verden har Tiltrækning og Tillokkelse for dine Sanser, — da skal du i den dunkle Dal sige dit „alligevel" (Salme 73) og med krampagtig Iver og Kraft klynge dig til din Gud. O, det er en kostelig Ting, naar det afbladede Træ alligevel priser Skaberen, ikke i kold Sløvhed, men fordi Troen paa den himmelske Forbarmer (denne Tro, som er hans eget Aandepust) lever og forjætter en Fremtid fuld af Herlighed. Og denne Fremtid begynder netop nu, da du er forladt af dig selv, af den hele Verden, ja — som det synes — ogsaa af Gud og alligevel fortaber dig i ham. Nu, da

du er kommet til den yderste Afmagt, vil du salig erfare, hvad det betyder: „I din Skrøbelighed fuldkommes min Kraft.“ Et Vidne herom var Paulus, et Vidne herom var Josef, og et Vidne herom vil da ogsaa du blive.

VIII.

Paa Slavetorvet.

1. Mosеb. 39, 1.

1. „Tilsalgs“.

Jeg har liggende foran mig en Bog af den verdensberømte Ægyptolog Georg Ebers. Den har til Titel: „Ægypten og Mosebøgerne.“ Den behandler følgelig ogsaa vor Historie. Til min Glæde afgiver denne Kjender af de gamle ægytiske Forhold det Vidnesbyrd, at der i den bibelske Beretning om Josef ikke findes et eneste Træk, som i noget Stykke bærer Usandsynlighedens Præg; alt passer fortræffeligt paa et Faraohof i Rigets bedste Tider. Endog den Maade, hvorpaa Josef blev solgt og kjøbt, møder os overalt i de ældste Tidsafsnit og vender atter og atter tilbage lige til den nærværende Tid. Saaledes fortæller Ebers om en Gjedehyrde, som for omtrent 15 Aar siden blev grebet af arabiske Handelsmænd, stukket i en Gummisæk og

bragt til Kairo. Her kjøbte Regjeringen ham og brugte ham som Trommeslager. Den stakkels Slave, som hedte Saad, ledsagede senere hen Baker Pascha til Nilens Kilder og ydede ham udmerket Tjeneste.

Jeg vil aabent tilstaa, at jeg under Læsningen af denne Bog grebes af Fristelsen til ogsaa engang at agere lærd. Jeg havde kun havt nødig at plukke lidt ud af Ebers's Bog, laane nogle høitvidenskablige Verker af vort Stadsbibliothek i samme Hensigt og give mig Udseende af grundig at have studeret dem alle (med laante Fjær kan man jo pynte sig saa fint!). Jeg behøvede dernæst kun at afskrive nogle Dusin Dekreter fra Ramses II's og III's Tid, hvoraf man blandt andet kan se, at Ægypterne ikke behandlede sine Trælle saa ilde endda; thi Dødsstraf ventede ogsaa den, der dræbte en Slave. Men saa havde jeg ogsaa ved en ældgammel Fortælling kunnet vise, at de heller ikke behandlede dem altfor ømt; thi en fornem Dame lod skjære Ørene af paa sin skjønne Slavinde for at gjøre hende modbydelig for sin Søn, der ønskede hende til Hustru. Jeg havde endvidere fra den hieratiske Papyrus kunnet hidsætte et Citat, hvori Prins Attafamen 4000 Aar f. Kr. udlovede en Belønning for at opdage og bringe tilbage to bortløbne Trælle. Til Hjælp kunde jeg have taget Indskrifterne paa Pyramiderne, Templerne, Obeliskerne og Beretningerne i Dødsbøgerne, og jeg kunde have gjort det saaledes, at enhver maatte tænke, jeg havde havt det altsammen imellem mine egne Hænder. Heraf havde jeg kunnet bevise, at det især var Fønikierne, som besørgede Slavehandelen for Ægypterne, og at der allerede i den ældste Tid forekommer Slaver af semitisk Oprindelse, Syrere og

og andre. Ligesom om Trællevæsenet havde jeg ogsaa i Anledning af vor Fortælling kunnet meddelt lærerige Beretninger om Ægypternes Egteskabsforhold, om deres Fængsler, Hofembeder, Drømme og Drømmetydere, om Høitideligholdelsen af de kongelige Fødselsdage. Jeg kunde givet noget tilbedste om Hieroglyfskriften: smaa Gjæs, Fugle, Ben, Hoveder, Kaffebønner, Horn, Fiske, Maanetegn, alle Slags krydsende Linjer —, dette havde jeg kunnet lade fotolitografere og optage i min Bog. Den forbausede Verden havde da vel troet, at jeg kunde læse Hieroglyfskrift ligesaagodt som almindelig tysk. Maaske havde jeg ogsaa narret enkelte lærde, hvis jeg hist og her den hele Bog igjennem havde indflettet nogle Dusin uforskammede „kritiske Bemerkninger". I det Stykke har der forekommet ganske merkværdige Ting. Men jeg har hverken med den forbausede Verden eller med de Herrer lærde at gjøre, men med hungrige Mennesker, som begjærer nærende Føde.

Imidlertid har jeg tappert overvundet denne Fristelse. Jeg har intet imod, at en Literat engang skriver Josefs Historie som ovenfor antydet. Men vi vil behandle Beretningen efter Apostelen Paulus's Regel: „den ganske Skrift er indblæst af Gud og nyttig til Lærdom, til Overbevisning, til Rettelse, til Optugtelse i Retfærdighed, at det Guds Menneske maa blive fuldkomment, dygtiggjort til al god Gjerning." (2 Tim. 3, 16. 17). Men lad os nu forsøge at komme i Sporet igjen!

Karavanen, som fører Josef med sig, har Ørkenen bag sig. Nu drager de over Landtungen ved Suez, som dannede en Bro mellem Asien og Afrika, indtil Franskmanden Lesseps lod grave den verdensberømte Kanal.

Et venligere Landskab vinker i det fjerne. Kamelerne løfter de ludende Hoveder i Veiret og spiler Næseborene ud; thi de veirer Vand. Men ogsaa Menneskene faar nyt Liv efter den forfærdelige Vandring gjennem den arabiske Ørken. Snart ligger det herlige Nilland for det speidende Øje, det Land, der var som en Guds Have, men netop af den Grund ogsaa lige til den Dag idag gjennem Aartusender et Tvistens Æble mellem Nationerne, saaat det er vædet af Menneskeblod som intet andet Land. Vi ser i Aanden, hvorledes vor Karavane drager opad Nildalen. Den brede Strøm er bedækket med utallige Seil, og dens Bredder er kranset med store og smaa Stæder og Landsbyer. Det hele Land er lige til Ørkengrænsen gjennemskaaret af Vandledningskanaler; thi paa hin Tid, da den største Del af Jorden endnu var ubeboet, besad allerede Ægypten en høi Grad af Kultur. Vore Ismaeliter kommer da til Hovedstaden — uden Tvil (som Georg Ebers beviser) Memfis, om hvis svundne Herlighed de mest storartede Ruiner den Dag idag synger en gribende Klagesang. At de er komne til Residensstaden er klart. En saa høi Embedsmand som Potifar, der kjøbte Josef, kunde kun bo i Kongens Nærhed.

Allerede et Par Dage efter Ankomsten finder vi Josef paa Slavemarkedet. Man har ved Hjælp af kraftig Kost og et forfriskende Bad atter faaet ham til at se godt ud. Og den vakre semitiske Yngling tager sig ogsaa virkelig ud til sin Fordel. Vi ser ham midt iblandt Negre, som man har bragt hid fra den øvre Nilegn og fra Ætiopien; vi finder unge smukke Piger, som man har røvet i Asien eller ogsaa kjøbt af hjerteløse For-

ældre. Vi ser Krigsfanger fra forskjellige Folkeslag, som man har bragt hid, hvor det aldrig skorter paa kjøbelystne og paa Rigmænd. Vi bemerker skibbrudne af enhver Farve, som af det ugjæstmilde Hav er kastede iland paa Ægyptens Kyster og af Strandboerne grebne som et velkomment Bytte.

En Del af disse stakkels Mennesker er hensunket i en fuldstændig Sløvhedstilstand. De venter ligegyldigt paa sin Skjæbne. Andre skjærer Tænder og pønser paa Flugt eller Hævn. Andre igjen ler og spøger med Galgenhumor. — Midt imellem dem vandrer de velhavende Borgere i Memfis omkring med Kjendermine. De betragter og undersøger den „levende Vare". De lader Slaverne og Slavinderne føre frem, gjøre alle Slags Bevægelser og Bøininger for at kunne se, hvorledes de tager sig ud, og for at prøve deres Kræfter. De ulykkelige bliver befølte, deres Muskler undersøgte. Man underholder sig med hverandre om deres større eller mindre Værd, man taler om et og andet, hvortil denne eller hin kunde due eller ikke due. Alt gaar her for sig som paa et — Kvægmarked.

Hvad maa ikke Josefs ædle Hjerte have lidt herunder! Enhver, som har et Hjerte, kan sætte sig ind deri. O, det maa være skrækkeligt saaledes at blive udstillet til Salgs! — Allerede havde mangen kjøbelysten Ægypter ladet sit Øie med Velbehag hvile paa det vakre unge Menneske. Dog for den ene var han for svag, den anden for dyr. Men nu kommer en fornem Mand ledsaget af Tjenere gjennem Markedshallen. Opmerksomt og gjennemtrængende fæster han sit Blik paa den unge Hebræer. Hvad Potifar, Faraos Mini-

ſter, ſøger, er ikke et dygtigt „Arbeidsdyr", men et tænkende Menneſke. Han ſøger et Menneſke, der kan hjælpe ham i alle hans mange Gjøremaal, og ſom desuden kan hjælpe ham at tænke, og det opvakte, ædle Udtryk i den fremmedes Aaſyn, de ſtore, trofaſte og dog ſaa kloge Øine ſiger Menneſkekjenderen, at han har fundet, hvad han ſøger. Han kommer ſnart overens med Ismaeliterne; thi det kommer ham ikke an paa nogle Sølvſtykker mere eller mindre. Fra det Øieblik af, da det ſidſte Sølvſtykke ruller ned i Ørkenſønnernes brune Hænder, er Joſef Potifars Eiendom.

Med bankende Hjerte og bøiet Hoved følger han ſin nye Herre ind i hans Palads, hvor han ſtraks faar ſig altſlags Arbeide anviſt. Han føler, hvorledes alles Øine hviler paa ham; han hører, hvorledes de mandlige og kvindelige Slaver hviſker og gjør ſine Bemerkninger om ham. Snart ſidder han tilbords med dem; det mangler ikke paa Vandmeloner og Fiſk, paa Kjød, Grøntſager og altſlags fint Brød. Men idet han lader ſit Blik glide henover ſine Bordfæller, finder han ikke en eneſte, der ſer ud til at fortjene hans Fortrolighed. Han føler ſig uſigelig ene, uſigelig forladt i ſit nye Hjem, ſom dog intet Hjem er. I Aanden ſer han Jakobs Telte under Palmerne ved Hebron. I Aanden hører han ſin gamle Fader klagende ſpørge: „Hvor er Joſef, min Søn?" — En tung Taare fylder hans Øine, og Madbiden i hans Mund tykkes ham ſom forgiftet! Ak, du ſtakkels enſomme Yngling!

Ja, det bliver tungt for ham, meget tungt. Ikke en eneſte Sjæl var der, for hvem han kunde klage ſin Smerte. Der var ikke engang et Øre, ſom forſtod hans Sprog; omkring ham lød Ord, der indtil videre kun

var som tomme Lyd for ham. Og dog ved vi, at han ikke var ulykkelig. Et Lys skinnede for ham i dette Mørke: „Om jeg og vandrer i den mørke Dal, er du, o Gud, hos mig.“ Et var ham ogsaa nu sikkert, dette nemlig:

2. Jeg er i min Guds Haand.

Gjennem mange Hænder var det stakkels Menneske gaaet i Løbet af de sidste Uger. Fra Faderens milde Haand i Brødrenes haarde Hænder og fra deres i de føleløse Israeliters og derfra igjen i Potifars Haand, og nu følte han sig ganske givet de andre Slaver til Pris. Men dette var kun Sagens ydre Side. Josef var et Troens Menneske. Derfor vidste han, at ingen af alle disse Hænder kunde løfte sig mod ham, medmindre Guds gode Haand vilde tillade det. Han vidste, at han kun tilsyneladende var i Menneskenes Hænder, men i Virkeligheden var i Guds Haand. Og det gjorde hans Sjæl stille. Den Taarevei, som han nu vandrede, var alligevel en tryg Vei. Det var ikke hans egen selvvalgte, men den Vei, som Gud lod ham gaa, og derfor vidste han ogsaa, at trods alt vilde nok Lyset rinde op over den.

For et Menneske, der har en af Gud oplyst Fornuft, er under alt, som han foretager sig eller maa lide, dette Hovedspørgsmaalet, om den Vei, han vandrer, er Guds Vei. De tungeste Tider i Livet er ikke de, i hvilke vi har mange Gjenvordigheder, men de, i hvilke vor Samvittighed anklager os, om end ikke en eneste Røst i den hele Verden løfter nogen An-

klage mod os; fremdeles de, i hvilke vi har at stride med sterke Tvil, om det ogsaa er den rette, Gud velbehagelige Vei, vi vandrer paa. Der gives Timer i Livet, da vi maa træffe store Afgjørelser, Afgjørelser af gjennemgribende Betydning, og saadanne Afgjørelser er forfærdelige, hvis vi fattes den indre Klarhed om, hvor Guds Vei gaar.

Verdensmennesket træffer simpelthen sin Afgjørelse efter, hvad der kildrer hans Lyster og Begjærligheder, eller hvad der lover ham størst jordisk Fordel. Finder han sig saa skuffet, fortviler han. Gaar alting glat og godt, saa er alt vel. Han kjender jo kun til jordisk Vinding og jordisk Tab. Men Gudsbarnet er selv i de mest glimrende Forhold uroligt og altsaa tillige ulykkeligt, naar det ikke i sit indre har Forvisningen om, at Gud er med ham. Hans Skridt er derfor usikkre, hans Hænder skjælvende, hans Øie tilsløret, hans Stemme uklar. Fordi han fattes Visheden om Guds Nærværelse, derfor fattes ham ogsaa Freden.

Jeg har oplevet Tider i mit Liv, da alt i Verden smilede til mig, men mit Hjertes Magnetnaal svingede alligevel stadig uroligt hid og did. Jeg flyede den mig ellers saa kjære Ensomhed for ikke at komme til mig selv. Men Taarer fyldte mine Øine, naar jeg alligevel maatte være ene med min Gud, maatte høre paa hans Røst, som spurgte mig: „Mit Barn, hvor er du kommen hen?“ — Vel ved jeg, at verdsligsindede Mennesker anser saadant for sentimentalt Snak af en svag Sjæl; jeg tager dem det heller ingenlunde ilde op; men dog ved jeg, at det i saadanne Tider var en Redning, naar Gud uden Barmhjertighed med et eneste

Slag knuste hele den tilsyneladende Herlighed. Denne Ubarmhjertighed var den største Barmhjertighed. Thi den bragte mig atter hen til hans Hjerte, til den levende, fulde Forening med ham. Og mange, som læser dette, vil være enige med mig. De vil paa den anden Side ogsaa kjende til saadanne Følelser, da de efter Menneskenes Mening var meget ulykkelige og modtog de mest begrædelige Trøstebreve, saaledes som det har været Tilfælde med mig. Men de behøvede dem aldeles ikke. I deres Hjerte skinnede et klart Lys; thi de vidste hos sig selv: vi er paa Guds Veie, i hans Haand; vi ved ganske sikkert, at vi maa handle, som vi gjør. Følgelig gaar alt godt.

Igaaraftes skulde jeg hente noget paa Loftet. Min lille toaarige Datter bad om at faa være med. Jeg sagde: „Mit Barn, der er saa mørkt deroppe." Da hun alligevel blev ved med sin Bøn, tog jeg hende paa Armen, og vi kom ind paa Kvistværelset, hvor der var ganske mørkt; dertil hylede Stormen, og Tagstenene klirrede uhyggeligt. Dette var noget ganske nyt for den søde lille, og jeg følte, hvorledes hendes spæde Lemme skjalv. Ogsaa hendes Stemme skjalv, da hun sagde: „Fader, du er hos mig." Men hun sagde dog saa, og hun følte dog saa. Hun græd heller ikke, da jeg med Hensigt ventede lidt med at tænde Lyset. Hun slog kun sine smaa Arme fastere om min Hals og sagde endnu engang som for at trøste sig selv: „Fader, du er hos mig." — O hellige Enfold! tænkte jeg; deri er Summen af al Theologi og Moral, at vi ved, tror og holder fast paa, at den himmelske Fader er hos os. Er det klart, saa er de „dunkle Veie" ingen dunkle

Veie mere. Og netop dette: „Jeg er i min Guds Haand", var for Josef hævet over enhver Tvil. Derfor vil vi ikke beklage ham saa meget. Vi skal snart faa se, at han heller er at misunde end at beklage.

IX.

En Mand, som udfylder sin Plads.

(1 Mosb. 39, 1—6).

---

1. Hvad der er klart for al Verden.

En menneskekjærlig Mand i Skotland lod paa en Vei, som mange hundrede Fabrikarbeidere daglig maatte gaa, grave en Brønd og forsynede den med et vakkert Tag. Brønden gav bestandig det deiligste Vand; heller ikke lod han det mangle paa rene Drikkebægere. Efter nogen Tids Forløb fik han Underretning om, at Kritiken havde taget fat paa hans nye Indretning. Nogle fandt det at udsætte paa Brønden (saa fortalte man ham), at den ikke var „i Stil", andre, at den ikke laa paa det rette Sted, atter andre, at den ikke vilde give Vand til alle Tider o. s. v. Ophavsmanden til Brønden søgte nu at skaffe sig Oplysning, om de forbidragende Arbeidere benyttede den gode Leilighed. Man

kunde da fortælle ham, at hver Dag trængte hundrede sig frem, drak begjærlig og med Tak velsignede den Mand, der gav dem en saadan Vederkvægelse. Da smilede han og sagde: „Min Hensigt er naaet. Nu kan Kritikerne sige, hvad de vil."

Ikke sandt, vi staar paa den godhjertede Skottes Side? Men hvad der gjælder om Brønden, det gjælder ogsaa om Mennesket, det gjælder ogsaa om de kristne. Skulde Verden end sige om dig, at du er bagefter din Tid, sneverhjertet, indskrænket, en Pietist, uberegnelig i dine Anskuelser, gammeldags i din Tro, saa gjør det altsammen ikke et Gran, naar man blot kan sige: „Denne Mand er tro i alle Ting og en Lykke for sine Omgivelser."

Jeg reiste engang til en By, som ikke ligger i Maanen, men i Tyskland. Mine ubekjendte Medreisende i Kupeen var „liberale, oplyste" Mennesker. Men trods sin Liberalitet underholdt de sig meget kjærlighedsløst om sine „pietistiske" Medborgere. Allermindst vil jeg tro, at det var Sandhed, hvad de sagde om den enes Upaalidelighed i Forretninger, den andens Egensindighed, den tredjes skarpe Tunge. Men da man ogsaa vilde tage fat paa en vis Grosserer, sprang en af de tilstedeværende op og sagde: „I ved, at jeg er en liberal af reneste Vand og Hr. N. N. ganske vist en Pietist. Men den Mand skal ingen røre; havde vi 100 Medborgere som ham, saa var vor hele Stad grundig hjulpet." Ingen vovede at sige et Ord derimod. Og saaledes aflagde de ved sin Taushed et Vidnesbyrd for den Mand, der (som jeg senere forvisstede mig om) ved enhver Anledning traadte aabent op med sin Bekjendelse af Kristus, men fremforalt til

enhver Tid i Gjerning viste, at han var Verdens Lys og Salt.

Guds Ord har saaledes overalt til Hensigt at vise os, hvorledes de troeste Guds Tjenere ogsaa er Menneskenes, ja Menneskehedens bedste Tjenere. Fra Moses af, der „var tro i hans hele Hus", og til Daniel, der var Rigskansler efter Guds og Menneskenes Hjerte, — fra Daniel og ned til Paulus, som har ydet mere i Menneskehedens Tjeneste, end alle Filosofer, Lovgivere og Humanitetsfværmere tilsammen, viser Bibelen os en lang og ubrudt Kjede af Mænd og Kvinder, som leverer Beviset for, at den sande Gudsfrygt er nyttig til alle Ting og har Forjættelse, ikke alene for det kommende, men ogsaa for det nuværende Liv.

Og i samme Grad som du, hvilken Stand og Stilling du end mon have, leverer dette Bevis, at Kristentroen gjør dig til et tro, paalideligt Menneske, til et velsignelsesrigt Familielem, til en ligesaa offervillig, som frisindet Patriot, en Tilflugt for dine nærmere og fjernere Omgivelser, — i samme Grad, siger jeg, som du leverer dette Bevis, i samme Grad herliggjør du din Faders Navn, som er i Himmelen, i samme Grad er du istand til for dem, som endnu er langt borte, at gjøre dette Navn dyrebart og helligt. At tale gjør det ikke, heller ikke den vidtberømte „Aflæggelse af Vidnesbyrd"; Følelsen gjør det ikke, Skriveriet heller ikke. En Kokkepige, som tænker: „Naar jeg kun forarbeider min Salighed, saa kommer det ikke an paa, om jeg skræller Poteterne fint eller grovt, om jeg bruger mere eller mindre Gas;" — en Pastor, som indbilder sig, at naar han blot præker den Herre Jesus, saa har det lidet at betyde, om han ogsaa forbereder sig ordentlig

til sin Præken; — en from Fabrikeier, som uddeler Traktater blandt sine Arbeidere, men intet gjør for at forbedre deres ydre Kaar; — en Professor, som skriver en ypperlig Bog om Forsoningslæren, men blandt Hustru og Børn er som en stum Fisk eller endog en Tyran; — alle saadanne Mennesker vilde yde Guds Rige en større Tjeneste, om de aldeles ikke tog Guds Navn i sin Mund.

Men salig og saliggjørende er den, som med sit hele Levnet beviser, at Evangeliet er Kilden til Frihed, Troskab, Kjærlighed og Lykke. Det Menneske er Guds adlede Menneske paa Jorden, lige meget om det er Mand eller Kvinde, lærd eller Bonde, Fabrikarbeider eller Fabrikeier, Konge eller Arbeidsmand. Vor Historie viser os en Træl, der alligevel var fri som en Konge, fordi han var tro for Gud, — som var hjemme ogsaa i det fremmede, fordi han hvilede i Gud, hans Hjertes sande Hjem, — som var lykkelig midt i Ulykken, fordi en Himmelkilde sprudlede for ham, som ingen Menneskehaand kunde stanse. Sandelig, han er en Reformator, omendskjønt han levede for Aartusender siden, en Reformator til Verdens Lykke, — naar Verden blot vilde høre paa ham!

2. Naar du faster, da salv dit Ansigt.

„Ude er godt, men hjemme er bedst" — saa lyder Ordsproget. Ogsaa Josef maatte erfare Sandheden heraf. Nillandet var jo paradisisk skjønt og Potifars Palads uden Tvil et Mesterstykke af Memfisarkitekterne. Heller ikke har det manglet Josef paa ypperlig Mad og Drikke, ligesaa lidt som paa smukke Klæder. Alligevel kunde ikke en eneste af alle Tryllestaden Memfis's Merkelig-

heder i mindste Grad erstatte ham Hjemmet. Han følte sig ensom i det fremmede Land; thi ingen forstod ham, ingen forstod hans Hjemlængsel efter Kanaans ensomme Fjelde; ingen forstod, hvad der var hans Hjertes dybeste Længsel, hans Tro, Kjærlighed og Haab.

Men den Gud, som Josef tjente, han forstod ham, og han havde Omsorg for ham. Han vidste ogsaa, at hans stakkels, haardtprøvede Barn nu tiltrængte en Vederkvægelse. Der er et Ord, fuldt af usigelig Trøst: „Gud frister os ikke over Evne." Vistnok gives der Tilstande i Livet, da dette Ord for uden-forstaaende kan høres som en Spot; men alligevel er det Sandhed for dem, som vil tro. Det ser ud, som om Abrahams Prøvelse (da Gud krævede af ham, at han skulde ofre sin egen Søn) var for haard. Det ser ud, som om det gik over Evne, naar David Aar igjennem blev forfulgt lig et vildt Dyr. Det ser ud, som om det var for meget af Nød, da Job i en Time tabte baade Børn og Formue. Men alle disse Mænd er hverken blevet Selvmordere eller har tvilet paa Gud. De vilde med en Røst have givet det nysnævnte Bibelord sit Bifald.

Ogsaa blandt Læserne af disse Sider er der mange, som sværede i saadan Nød, at baade de selv og deres Venner gyste derover. Og dog — det viste sig, at det ikke var over Evne, naar de kun vilde holde ved i Troen. Det viste sig paa Stormens Dag, at den Gud, der gjennemskuer Menneskehjertet, som kun Skaberen kan det, — at han ogsaa gav hemmelighedsfulde Kræfter, som man forhen ikke kjendte til; det viste sig, at han i „uudholdelige Tilstande" bar os og vor Byrde. Som aldrig tilforn lod han os af alle Slags

smaa uventede Solstraaler, som faldt paa vor Vei, forstaa, hvad det betyder: „Herren tænker paa dig og velsigner dig.“

Heller ikke det ensomme unge Menneske i Potifars Hus skal paa nogen Maade gaa til Grunde midt i det ligesaa brogede som usedelige og hjerteløse Liv omkring ham. Der mangler ham ganske vist ethvert af de Midler til Opbyggelse, som vi kan glæde os ved. Om Gudstjeneste, Bibel, Kirke, kristeligt Samfundsliv, Sjælesørger er der ikke Tale. Han er henvist til den uformidlede Omgang med Gud. Men af den Grund skal han ikke komme til kort. To Ting har han tilbage, Bøn og Arbeide. Og disse to hjalp over alle Stene. Gud lod snart sit Barn forstaa, at han havde seet hans Taarer og var rede til at belyse hans Vei.

Men naar Gud skal kunne hjælpe Josef, er det nødvendigt, at Josef vil lade sig hjælpe af Gud, og det paa den Maade og paa de Veie, som han finder, han maa slaa ind paa. Ak, Tusender af kristne, som er i Trængsel, fordærver sin Sag derved, at de mener, Guds Hjælp maa komme saa eller saa; f. Eks.: kun ved at det syge Barn bliver frisk igjen, kan der komme Hjælp; eller Forretningsæren maa blive gjenoprettet, ellers gaar man til Grunde. Gud vil derimod trøste dem paa en anden Maade, hjælpe dem ad en anden Vei. Da de imidlertid kun ser til den ene Kant, hvorfra de egensindigen alene venter Hjælp, saa lægger de aldeles ikke Merke til den Guds hjælpende Haand, som nærmer sig, end sige at de med Hjertens Tak griber denne Haand.

Havde nu Josef ogsaa været af den Art, saa var han forblevet i Mørke. Havde han sat sig fast i den

Tanke, at det var helt og holdent uværdigt og utaaleligt for et Guds Barn at være en Hednings Slave, — havde han da ogsaa rettet sin Bøn kun paa dette ene, at Gud paa en eller anden underfuld Maade skulde befri ham og føre ham tilbage til Hjemmet, saa havde han ingen Hjælp faaet. Gud lader sig ikke kommandere. Han kommer ikke fra Øst, fordi vi foreskriver ham, at derfra maa han komme; maaske kommer han da netop fra Vest. — Men saadant et egensindigt Gudsbarn var ikke Josef. I sine Bønner for Fremtiden har han ikke forelagt Herren et selvtænkt Udkast, men sagt ham: „Herre, hjælp mig, som du vil; men hjælp! Lad mig kun smage din Kjærlighed, kun erfare din salige Nærværelse, saa vil jeg forholde mig stille med Hensyn til de kommende Ting. Giv mig idag, for denne Dag Lys, Visdom, Velsignelse, Glæde, Evne til at bære Byrden; imorgen kommer jeg saa igjen og beder for den Dag."

O hellige, salige Enfold, der handler saaledes og lever fra Haanden i Munden, som lader Guds Haand fylde din Mund Dag for Dag! Vi Narre vil altid gjerne have Garanti for alle Slags Spørgsmaal, som dog først kan blive afgjorte i Fremtiden, og som (ak, hvor ofte!) allerede imorgen ikke mere er Spørgsmaal, fordi Forholdene omkring os ganske har forandret sig. Men det er det hellige, salige Enfold, som er tilfreds, naar man idag fra den store Guds Bord modtager, hvad man idag behøver, og som fra før af har den sikre Fortrøstning, at hans Forraad ogsaa vil strække til for imorgen. Saaledes kommer man gjennem de vanskeligste Tider. Den hungrige, bedende Sjæl faar dog saa meget Manna, at den bliver mæt;

men hvis den er bange for, at Himmelen imorgen kunde falde ned, saa forgifter den selv det Manna, som er mellem Læberne. — Ak, bliv dog kun barnlig, du usikre, bekymrede Hjerte!

„Sørger du endnu, min Sjæl?
O nu, hvortil tjener Sorgen?
Tro din Gud, han vil dig vel,
Skjønt hans Raad dig er forborgen:
Ak, hvor ofte har hans Magt
Roser ud af Torner bragt!"

Saaledes tænkte Josef og levede hver Dag, som han bedst kunde. Og Gud lod ham ikke blive til Skamme. Naturligvis — hvorledes kunde han ellers være Gud? Han satte ham paa en Plads, hvor Ynglingen kunde udnytte de ham betroede Talenter og Evner. Men Josef vidste paa sin Side, at et sundt Gudsmenneske er til for efter bedste Evne at bruge sine Kræfter paa det Sted og under de Forhold, som er ham givne, — hvad enten disse Forhold behager ham eller ikke. Havde nu Josef klynket og klaget over den gudløse Verden omkring sig, havde han med sure Miner udført sit Arbeide, kun fordi og for saavidt det var ham paalagt, saa var han kommet ud i en Sump og havde kun gjort sin Stilling end værre. Men længe førend Frelseren har sagt de Ord: „Naar du faster, da salv dit Hoved!" har Josef handlet derefter. Han har med Tak glædet sig over alt det behagelige og gode, der blev ham til Del, saaledes ogsaa over enhver Anerkjendelse fra sin Herres Side. Han har altsaa ikke altid sukket: „Hvad hjælper det altsammen mig, som dog er en Træl?" Nei, Josef har ikke en Blodsdraabe tilfælles med de hellige

Hængehoveder, som aldrig kan høre op med at synge sine Jeremiader over Verdens Fordærvelse, som agter det verdslige Arbeide ringe, fordi det kun er et verdsligt Arbeide, — som mener, det var godt, om de altid var i Trængsel. Nei, Guds Børn er ingen Dienskalke. Lig Josef tager de med Lyst og Liv, med Begeistring og Daadskraft, med Tak og Glæde fat paa den Gjerning, som de har at udføre. Snart erfarer de ogsaa, at Gud sender Velsignelse, Fred og Glæde ned derover.

Han giver os et Hjerte fro
Og sand Frimodighed,
At vi kan tjene ham med Ro
I Verdens Vildsomhed.

Josef er glad og villig gaaet i Gang med sit Arbeide og har lagt sin fulde Kraft, sin fulde Iver deri. Han har forstaaet, at Arbeide er bedre end Grubleri, og at det for Legeme og Sjæl er sundere ærligt at bruge sine Kræfter end at skrive Sørgekvad, — selv om det er fromme Sørgekvad. Han betragtede sit Arbeide, som om Gud selv ligefrem havde anvist ham det, og som om han stod Gud selv personlig til Ansvar derfor. Og det er den eneste rigtige Betragtningsmaade af vort jordiske Kald. Saaledes driver da Bønnen til Arbeide og Arbeidet igjen til Bøn til Gud; eller rettere: saaledes er Arbeide og Bøn et og det samme, og saaledes opfyldes Apostelens Formaning: „Beder uden Afladelse!“

3. Arbeidet i Potifars Hus.

Hvad det var for Arbeide, Josef havde at forrette, derom har de lærde opstillet alle Slags Formodninger. Engang kaldes Potifar en Eunuk (altsaa en Gilding), en anden Gang Chef for Livvagten. Da mange høiere Hofembedsmænd var Eunuker, saa pleiede man at benævne dem alle saaledes, selv om de i Virkeligheden ikke var det. Og da Potifar iethvertfald havde en Hustru, kan han ikke have været en Gilding. Under alle Omstændigheder var han den øverste over Livvagten, som havde at slaa Kreds om Faraos Trone og udrette hans blodige Befalinger. Om han var saa behagelig en Herre, som mange vil gjøre ham til, synes mig et stort Spørgsmaal. Til saadan en Post pleier man ikke ved de orientalske Hoffe just at vælge sagtmodige Lam. At han beærer Josef med saa stor Tillid, taler kun for hans Klogskab og Menneskekundskab. Han kunde ikke sørge bedre for sig selv end netop paa den Maade. Og at han efter at have faat fat paa en saadan Tjener ikke bekymrer sig om noget andet end at spise og drikke, viser os ham mere som en lad end som en flittig Mand. Det er mangfoldige Orientalers utækkelige Sedvane at strække sig paa Divanen, vænne sig af med at arbeide og tænke, naar de ved sine Sager i gode Hænder. Vor Potifar var ingen Bismarck. Først ved Kristendommen er Arbeidet blevet adlet.

Potifar var forøvrigt heller ikke, hvad Englænderne kalder en „Gentleman". Da hans utugtige Hustru senere falskelig anklager Josef, lader han ham kaste i Fængsel. Havde han virkelig skjænket hende Tiltro, havde han ikke havt en Anelse om den sande Sammen-

hæng, saa havde han uden Tvil gjort Brug af sit Skarpretterembede. Men da han for sit høiadelige Hus Skyld ikke tør blotstille sin Hustru, maa Josef ofres. Det er i et og alt den Maade, hvorpaa det kun altfor ofte atter og atter er gaaet til i fornemme Huse.

Kort og godt vi tror, at Potifar hverken har været værre eller bedre end de fleste Paschaer, der har været før og efter ham i Ægypten. Han er saaledes ganske og aldeles uden Skyld i, at han er blevet saa berømt. Over dens Hoved, der var i Tjeneste hos en saadan Overskarpretter, hang Sværdet stadig kun i en Traad. Et slet Lune hos hans Herre, en kløgtig Bagvaskelse fra en misundelig Medtjeners Side kunde overskjære denne Traad og havde ogsaa overskaaret den, hvis ikke Gud selv havde holdt den i sin Haand.

Forøvrigt har ikke Potifar straks gjort Josef til Hushovmester, det vil sige Forvalter af alt hans Gods. Han har maattet tjene fra neden af. Men den kloge Ægypter merkede snart to Ting: for det første, at han var et meget dueligt, og for det andet at han var et meget paalideligt Menneske. Skriften fortæller os ogsaa, at han ganske vel har forstaaet, hvad der er den hemmelige Kilde til Josefs Styrke, Visdom og Frimodighed. Han merker, at Jehova er med Josef, fordi han gaar ind og ud hos Gud, og dette giver ham den uforbeholdne Tillid, saa at han nu trygt overlader denne fremmede alt, en Tillid, som ligeoverfor et verdslig sindet Menneske vilde have kommet ham dyrt at staa.

Krigerkasten var i Ægypten i Besiddelse af meget Land og den øverst kommanderende har nok sørget for, at han i denne Henseende ikke er kommet

tilkort. Saaledes har Josef havt med den økonomiske Forvaltning at gjøre og taget imod det stakkels Folks Tiendeydelser, magasineret og afhændet dem. Dette var en god Øvelse til den storartede Virksomhed, han senere skulde komme til at udfolde i Kongens Tjeneste. „Midt imellem de Redskaber for Agerdyrkning og Landbrug, som er afbildet i de ægyptiske Grave, ser vi ofte en Hushovmester, der holder Regnskab og Bog over det indhøstede. I en Grav ved Kumel el Ahmaar ser man Hushovmesterens Skrivestue med alt Tilbehør." (Ebers).

Man maa saaledes tænke sig Josef som en Overinspektør eller lignende. I ethvert Fald var han ligesaa paalidelig som duelig. Det er tilvisse en herlig Ting, naar Troskab er forenet med stort Talent. Desværre forekommer det sjelden i Livet. Kun altfor ofte lader talentfulde Mennesker sig forlede af sit eget daarlige Hjerte og af andre smigrende Daarer til at mene, at de ogsaa uden synderlig Flid og Troskab vil have Lykken med sig. Men de kommer ikke, som de mener, gjennem Verden med Leg og Skjemt — nei, med Leg alene bærer det ned i Sumpen. Derimod udfylder de i Sandhed tro Mennesker altid sin Plads, naar de kun har valgt den rette. Jeg har seet meget i Verden, men endnu aldrig, at et tro Menneske efter sin Død ikke er blevet savnet og begrædt.

I den hellige Skrift blive nu mange Personer stillet os for Øie, hos hvilke det sjeldne Tilfælde indtræffer, at stor Paalidelighed og fremragende Dygtighed findes forenede. Jeg erindrer kun om Abraham, Moses, David, Daniel. Og naar jeg nævner disse Mænd, nævner jeg blot israelitiske Navne. Herover vil ingen forundre sig, der kjender Jøderne. Lige til den Dag idag findes

der inden dette Folk en paafaldende stor Procent talentfulde Mennesker. Derimod er deres Paalidelighed forlængst kommet betydelig i Miskredit. De bruger fordetmeste kun sine Talenter til egen Fordel. Gjennemgaaende har de det Ord paa sig, at det kun er dem om at gjøre at udnytte sine Medmennesker — dog med hæderlige Undtagelser.

Engang havde jeg i et Foredrag talt om Israels store Fremtid, paa hvilken jeg end den Dag idag tror; thi jeg tror Profeterne. For at forebygge Misforstaaelse føiede jeg dog til: „Foreløbig er Jøderne vistnok forbandet af Folkene og som oftest ogsaa en Forbandelse for Folkene." — Det har Jøderne taget mig helt ilde op; thi de er overordentlig ømfindtlige. De har endog stævnet mig, hvad der naturligvis kun blev til deres egen Skade, hvorom jeg for Kjærlighedens Skyld ikke nærmere vil udtale mig. „Naturligvis," sagde jeg; thi hvad jeg paastod, var jo ingen Fornærmelse, men en ligefrem historisk Udtalelse. Jeg krænker dog ikke den enkelte Franskmand, om jeg siger: „Vore Brødre hinsides Rhinen er Revolutionens Fædre." Jeg er heller ikke nogensomhelst Jødefiende og har offentlig mere end en Gang sagt: „Beflittede først alle kristne sig paa Jødernes Dyder, nemlig Maadehold, Sparsommelighed, Flid, Helligholdelse af Sabbaten, — saa vilde den finansielle Ligevegt mellem Jøder og kristne nogenlunde kunne gjenoprettes." Men det er nu en Gang, som det er; for Tiden er Jødefolket indvortes sygt, fordi dets store Talent i det hele og store er traadt i den kolde Selvsyges Tjeneste.

Ethvert Talent faar først da Værd for Gud, bliver først da en Velsignelse for Verden,

først da ogsaa en Velsignelse for sin Besidder, — naar det er forenet med Troskab. Men denne Troskab er en religiøs Dyd, der ene og alene har sin Rod i Menneskesjælens rette Forhold til Gud.

4. Fri og tro.

Medens jeg endnu var Student, sang jeg ofte med gode Kammerater disse Vers:

„Altid tro i smaat og stort
Her paa Jord og hist i Himlen;
Ei fortabes du i Vrimlen,
Har du det til „Stjerne" gjort.

Frist til Kamp og aldrig bange,
Gud er overalt tilstede;
Frihed og Guds Himmelglæde
Kan et Tvesind aldrig fange."

Med Troskab begynder Sangen, som vi ser, og med Friheden slutter den. Den Gang anede jeg ikke, hvor megen Sandhed der indeholdtes i disse Ord. Frihed og Troskab er Tvillingbrødre, naar man opfatter Friheden ret. Vi spørger: Hvem er fri? — og svarer: den, der kun har en Herre, nemlig Gud, men som ogsaa for Alvor tjener denne ene Herre.

Fri er følgelig ikke den, der ingen Herre har. Eller er kanske Vellystlingen, Drankeren, Aagerkarlen fri? De, der ikke bryder sig om nogen sedelig Lov, nogen Gud, noget Menneske, men kun om Tilfredsstillelsen af sine Lyster? Ethvert Barn forstaar, at de er i Sandhed Trælle. — Eller maaske den er fri, som fremfor alt søger at holde gode Miner med den offentlige Mening

og med de „toneangivende Kredse“ i ens Omgivelser? Enhver Menneskekjender ved, at han er en Slave, en Mennesketræl. At tjene Gud — det og det alene er Frihed. Hvert eneste Menneske, som ikke vil tjene Gud, er for en eller anden Pris tilfals, nogle for en lavere, andre for en høiere. Enhver, der er tilfals, hvad enten det er for en Kammerherretitel eller for en Flaske Brændevin eller for en Plads i Statsraadet, er i ethvert Tilfælde ingen fri Mand.

Men er det din første og sidste Tanke, at du kan forblive forenet med Gud og gjøre hans Vilje, — er dette dit Livs Tanke, og maa alt andet underordne sig denne Tanke, — da er du forvist en fri Mand, ogsaa i de ringeste Forhold. Josef var fri Mand, da han var Træl, hvad hans Herskerinde snart skulde erfare. Josef var fri Mand, da han sad i Fængsel, ligesaa fri som senere hen, da han var blevet ægyptisk Rigskansler. At man omvendt kan være en Ekscellense og dog en Træl har vi allerede forhen sagt.

Sandelig enhver, der ikke har faaet sit Frihedsideal fra Urskovens vilde Dyr, maa medgive, at den og *kun den* er fri, som ene og alene følger sin Samvittigheds og sin bedre Overbevisnings Røst, hvad der i Virkeligheder er det samme som at følge *Gud*. Luther var uden Tvil den frieste Mand paa den hele Jords Kreds, da han ganske alene i Worms trodsede al Verden: „Her staar jeg; jeg kan ikke andet.“ Keiseren derimod var en Træl; thi han spurgte mindre efter Sandheden end efter de *Følger*, som hans Afgjørelse kunde faa. Alt sammenlagt: den i Sandhed fromme Mand er den frie Mand. Han trodser den

ganske Verden, fordi han har en, men ogsaa kun en Herre, hvem han tjener — den ene Herre i Himmelen, der bekræfter det samme, som Samvittigheden siger. Den fri er følgelig i fuld Overensstemmelse med sit eget jeg, og derfor er han den frie Mand.

Nu ligger det nær for Haanden, at saadan en fri Mand ogsaa i alle Tilfælde er en tro Mand. Thi tro er den, som gjør alt med Henblik paa Gud og kun spørger efter hans Dom. Han har kun en Tilskuer, kun en Tilhører, kun en, paa hvis Dom han lægger Vegt, men ogsaa al Vegt, — nemlig sin Gud.

Troskaben bestaar altsaa ikke deri, at man ikke forgriber sig paa fremmed Gods. Det hører ogsaa med; men det er ikke paa langt nær den hele Sag. Troskaben bestaar heller ikke deri, at man holder sit Ord, bevarer Kjærlighed og Venskab, som man har sluttet. Dette og lignende er kun enkelte Sider ved Troskaben. Sjælen deri er det, at man uden at spørge efter Menneskers Ros og Menneskers Dadel, efter Løn eller Straf bruger de Evner og Gaver, som Gud har givet, efter hans hellige Vilje.

Gaver og Talenter har i og for sig intet sedeligt Værd, end ikke de største Gaver og Evner. Saaledes siger ogsaa Paulus: „Jeg takker Gud, at han har agtet mig at være tro.“ Dette er ham det høieste. Han siger ikke: „Jeg takker Gud, at han gav mig Magt til at gjøre Undere, at han gav mig en saa hjertegribende Veltalenhed, at han forlente mit Arbeide saadan Frugt.“ Nei: at han gav mig Naade til at være tro. Den trofaste Sjæl, selv om det kun er i de ubetydeligste Forhold, den har at bestaa Prøven, er

et Kar, i hvilket den evige, herlige Gud kan og vil udgyde sin Fyldes hele Rigdom. Ved Troskaben i det lille, som Frelseren lægger os saa paa Hjerte, bliver vi skikkede for det store, nemlig for Barnekaaret hos Gud. Ja, dette Barnekaar er det store, og i Sammenligning dermed er alt lidet, en Keisers Gjerning ligesaavist som et Skolebarns Arbeide. Men naar Keiser og Skolebarn gjør sin Gjerning med hel og fuld Hengivelse, gjør den som for Gud, da vokser de op til det høieste.

Sagen staar følgelig ikke saaledes, at man paa den ene Side besørger sin jordiske Gjerning, fordi man maa, da man ellers intet har at spise eller dog bliver tilskamme, men paa den anden Side med stor Begeistring kjæmper for at blive et Guds Barn. En saadan Betragtningsmaade kan maaske efter katholsk Opfatning være ret from; men for den, der kjender Evangeliet, er den en Gru. For ham heder det: jeg staar, som jeg altid staar, i den store Guds Tjeneste og gjør hans Gjerning, naar jeg udfører, hvad der hviler paa mig. Paa den Maade har jeg min Del i Menneskehedens Opholdelse, gjør mit til, at Verden er i Gjænge. Som en Guds Riges Tjener nyder jeg saaledes den største Ære.

Er det ikke en forsonende Tanke, en Tanke, som gjør alt Verdens bittre Vand sødt? Og en saadan har sandelig Verden nødig, om den ikke skal gaa istykker. Uden et saadant Sindelag er Livet her paa Jorden for de fleste Mennesker utaalelig tungt eller forfærdelig kjedeligt eller endog begge Dele paa en Gang, — navnlig i denne Arbeidsdelingens og Fabrikarbeidets Tid. Den berømte Amerikaner George skriver: „Kunde

et Menneske før sin Fødsel vælge, hvor han helst vilde komme til Verden, blandt Ildlandets Beboere, i Australien eller i de laveste Klasser af vore Dages høitciviliserede Nationer, saa handlede han viseligen, hvis han valgte det første." Nu vel, det er overordentlig ensidigt; men saa meget er sandt: for Millioner og atter Millioner er det nuværende Arbeide skrækkelig ensformigt, „aandsdræbende" og dertil endog meget lidet lønnende. — I tidligere Tider, da de fleste Folk var Agerdyrkere, frembød Livet meget mere af Interesse; da gaves der en stor Afveksling i Arbeidet, og en Ørkenens Beduin har det med sin Gjerning virkelig meget bedre end et Postbud, som intet andet har at gjøre end hver Dag 3—4 Gange at gjennemvandre de samme Gader. Han er som et Ur, der atter og atter trækkes op, atter og atter løber ud paa samme Maade. Beduinen derimod lever under Guds frie Himmel, pleier og opdrætter Kameler, Faar, og Hornkvæg, planter Palmer, graver Brønde, gaar paa Jagt o. s. v. Han er maaske en fattig Mand; men det er let at forstaa, at han har Glæde af sin Livsgjerning.

Men hvad er Millioner af Fabrikarbeidere? Udvortes seet er enhver af dem intet andet end et af Egerne paa et lidet Hjul i en stor Maskine med mange Hjul. Hvorledes skal dog et Menneske, som Time efter Time, Dag efter Dag, Uge efter Uge intet andet tør gjøre, end at aftrykke et Stempel eller ophede en Dampkjedel, — hvorledes skal han kunne have Glæde af sit Arbeide? Det er kun muligt, naar han er gjennemtrængt af den Bevidsthed, at det er Guds Kjærligheds Vilje, som har sat ham paa den Plads, og som nu ønsker at finde ham tro i det mindre for saa senere at sætte ham over

det, som større er. Ja, saaledes bliver det mest udholdelige udholdeligt, naar man siger til sig selv: Dagen nærmer sig, da de jordiske Arbeider hører op, da hele det jordiske Klædebon falder af, og saa træder den Sjæl, der bliver befundet tro, ind i en høiere Stilling. Da heder det: „Du gode og tro Tjener! Du har været tro over lidet; jeg vil sætte dig over meget."

Forøvrigt har, som vi allerede antydede, Troskaben Forjættelse allerede for dette Liv. Den trofaste har ogsaa et frimodigt Hjerte og en god Samvittighed, altsaa Livets største Goder. Han vil i Regelen ogsaa vinde sine Medmenneskers Hjerter; han vil delvis allerede paa Jorden høste, hvad han med sit trofaste Hjertelag har saaet. „Ethvert Menneske er sin egen Fader, og ethvert Menneske er sin egen Arving. Han danner og skaber sig sin egen Fremtid, og han arver sin egen Fortid", har den aandrige Dr. Hodge sagt. Jeg har ikke nødig at give disse paradokse Ord sin Forklaring.

Men det kan dog ske og sker ofte, at endog den største Troskab her paa Jorden kun har Spot, Skam og Elendighed til Følge. Saaledes var det f. Eks. med de Tusender af Martyrer, der af Troskab mod Evangeliet og mod sine Medmenneskers lod sig pine og myrde af disse. Med Josef var det heller ikke stort anderledes, som vi snart skal se; men det har ikke voldt ham nogen Tvil.

Evigheden er stor og rummelig nok til, at Gud deri kan hjælpe sine Børn til deres bestemte Del. Og iøvrigt har de et frimodigere Hjerte, om de end hernede sidder i Jammer, end alle de mæskede Ofser, som kun har tænkt paa at fede sig selv. Endog i Fængslet var Josef lykkeligere end Potifars Hustru og Potifar selv;

thi han var og blev i sit rette Element, i Omgangen med Gud.

Lad os da lære at agte alle vore jordiske Pligter høit og deri tjene Gud! Paa den Maade tjener vi ogsaa Menneskene bedst, og saaledes bliver det hele Liv en Gudstjeneste. Den ene Tilskuer maa altid staa os for Øie, ligesaavel naar vi udfører vort daglige Hverv, som naar vi sidder i Kirken. Da er det ikke mere muligt paa de seks Virkedage at have en anden Gud end om Søndagen. Bevidst eller ubevidst er alle de Hyklere, der beder Gud om Redning, men ikke vil tillade ham at øve Kontrol med deres daglige Beskæftigelse. Spurgeon har paa sin sedvanlige slaaende Maade fremstillet dette, idet han lader en Høker sige til sin Svend: „Bob, har du blandet Kalkstøv i Melet?" — „Ja, Herre!" — „Har du strøet Sand i Sukkeret?" — „Ja, Herre!" — „Har du lagt Smaasten i Kaffen?" — „Ja, Herre!" — „Det er meget godt, alt er i Orden; nu kan vi . . . . gaa i Kirke."

Læserne ler og siger: „Det er dog egte engelsk. Disse Englændere løber Benene af sig med at gaa i Kirke og kan ved Siden deraf lyve og bedrage, saa det har god Skik." — Nuvel, det tør gjælde mange Englændere. Den tyske Handelsmand, der bærer sig ad som ovenfor skildret, sparer sig som oftest for Kirkegangen, og hans Svend gaar i Ølhallen. Men er ikke i ethvert Kristenhedens Land og i alle Samfundslag deres Tal stort, som kun har en Søndagsgud, men paa sit Kontor eller i sin Butik eller sit Verksted er sin egen Gud? O Frihed, o Troskab! — store Ord! Jeg bliver kun forstaaet af Sjæle, som — bøier sig for Gud.

X.*)

I Lidenskabernes Storm.

1 Mosеb. 39, 7—20.

---

1. Skal man springe over dette Kapitel?

Den berømte franske Forfatter Jean Jacques Rousseau har under Titelen „Bekjendelser" givet en Skildring af sit eget Liv.

Det er en meget læst Bog. Forfatteren begynder den med følgende stortalende Ord: „Jeg tager fat paa et Arbeide, som ingen Forgjænger har havt og neppe heller faar nogen Efterfølger. Jeg vil vise mit Kjøn et Menneske i dets Væsens hele Sandhed, og dette Menneske er mig selv. — Den yderste Dags Basun kan lyde, naar den vil: med denne Bog i min Haand vil jeg møde for Verdens Dommer, og høit og lydt vil jeg sige: „Se, dette har jeg gjort, dette har jeg tænkt, saadan har jeg været. Jeg har med samme Aabenhed talt om det gode og om det onde; jeg har fremlagt mit indre saaledes, som du, uendelige Væsen, selv har seet det." — Saavidt Rousseau. Den, der kjender hans Bog, vil medgive, at jeg ikke dømmer for haardt, naar jeg paastaar, at hver eneste Linje er dikteret af en ligefrem barnagtig Forfængelighed. Rous-

---

*) Dette Kapitel er meget vigtigt, men egner sig ikke til at forelæses i blandet Selskab.

Forf.

ſeau praler ikke alene af ſine „ophøiede og ædle Gjerninger"; nei, han praler endog af de Gemenheder, ſom han har begaaet. Han føler ſig overalt „ſom en Sjæl, der tør lade ſig befkue". Men fremfor alt regner han ſig til ſtor Fortjeneſte, at han fremſtiller alt plat og nøgent. Dette ſkal tydeligvis være hans Bod, og det forſtaar ſig af ſig ſelv, at „det uendelige Væſen, ſom ſer alt", maa give ham Forladelſe, ja ſtor Løn.

Hvilken ganſke anden Aand gaar der dog ikke gjennem en Auguſtins og — føjer vi til — ethvert af Gud oplyſt Menneſkes Bekjendelſer! Der heder det: „Hvor ſkal jeg flygte hen, betynget ſom jeg er, med mange ſtore Synder? hvor ſkal jeg finde Redning?" Den eneſte holdbare Grund og Trøſt er dette, at der er en Gud, ſom udſletter Synderne og helbreder alle Skrøbeligheder. Men hvad Dyderne og de enkelte Seire over Synden angaar, ſaa er for det Menneſke, der er kommet til en ſand Selverkjendelſe, intet visſere, end at vore Seire i Virkeligheden kun er Guds Naades Seire. Men at et Guds Barn ſelv under de vanſkeligſte Omſtændigheder kan ſeire, naar han virkelig vil ſeire, naar han vil give Rum for Guds Aands Indvirkning, — derfor leverer vor Hiſtorie et hjertekvægende, ſtyrkende Bevis. Den viſer os ikke blot, hvorledes unge og gamle, Mænd ſom Kvinder ſkal kunne ſeire i Vellyſtens Anfegtelſer; nei, den Maade, hvorpaa Joſef her kjæmper med Friſtelſen til Utugt, er i Sandhed mønſtergyldig for Kampen mod hvilkenſomhelſt Synd. Men alligevel er Forlokkelſen til Egteſkabsbrud dog det, der her nærmeſt bliver ſtillet os for Øie.

Jeg hører vistnok ængstelige Sjæle raade mig til at lade Behandlingen af denne Fortælling fare; men det er umuligt at følge dette Raad, hvis ikke alt det følgende skal blive uforstaaeligt. Men vi maa da igjen stryge den opbyggeligste Del af Josefs Historie og saa at sige skjære Hjertet ud deraf. Det er netop denne Fortælling, der lader os skue ind i Josefs Hjerte, som ingen anden. Men den viser os ogsaa som ingen anden, hvad den almægtige Gud evner at udrette hos et svagt Menneskebarn.

Sandt nok, Bibelen fortæller den hele Begivenhed usminket og utilsløret. Men baade her og overalt ellers viser den os Synden — ikke paa mange Romaners Vis som en lokkende Nydelse, men som en skrækkelig Gift. Den viser os ikke efter hine Romaners Skik, at den „svage menneskelige Natur" i saadanne Tilfælde nødvendig maa ligge under; den viser os tvertimod, at den troende i Hjerteforening med Gud finder Kraft nok til at knuse Slangens Hoved. Det er latterligt, naar man tror, at saadanne Historier er meget farlige for unge Mennesker. Ak, de unge og de gamle læser hver Dag i Aviserne meget farligere Ting, der adler Synden og latterliggjør Dyden. Der læser man alenlange Beretninger om Retsforhandlinger, der fortæller utugtige Menneskers Synder lige til de mindste Enkeltheder. Jeg minder kun om „Modelhistorier" (Bertha Rother), fremdeles Beretningerne om Kronprins Rudolfs Egteskabsbrud, der i ugevis omtaltes i Aviserne med tusend smudsige Hentydninger. Derfor være ingen saa ængstelig for Bibelens Fortællinger og heller ikke for det, som jeg vil sige derom! Jeg tænker, at det ikke skal mangle mig paa den tilbørlige Takt til at tie

om det, der bør forbigaaes, og tale om det, som bør siges. Jeg beder saaledes paa det indstændigste, at allermindst unge Mennesker maa gaa dette Kapitel forbi. Det vil kun tjene til at drive dem ind i Kampen mod Syndens Midgardsorm.

2. Skjønheds Farer.

En hel Række af stille Aar var henrundne for Josef i Potifars Hus. Omendskjønt en Slave, var han dog blevet en kundskabsrig og indflydelsesrig Mand. Som han selv siger til Husets Frue: „Min Herre har givet alt, hvad han eier, i min Haand; han er ikke større i dette Hus end jeg, og han har ikke forment mig noget.“ (V. 8 og 9). Hvilken stor Fare var der ikke for, at han under saadanne gunstige Forhold skulde komme bort fra Ydmygheden og den enfoldige Omgang i Bønnen med Gud! Ja, Fristelsen til Hovmod var visselig ikke liden. Men der skulde dog komme en Anfegtelse af en ganske anden Art, og denne var foranlediget ved Josefs Skjønhed (V. 6). Han stod nu i sin fulde Manddoms Kraft. Vi maa erindre, at i Østerlandene er allerede den 17aarige Yngling baade paa Legeme og Sjæl langt mere udviklet end i vort Klima. Men paa vor Fortællings Tid er Josef maaske allerede 25 Aar, en Mand i sin fulde Kraft og af en paafaldende Skjønhed. Skjønheden øver ogsaa i den hellige Skrift en betydelig Indflydelse. Man har ikke nødig først at godtgjøre dette; thi den Del af Bibelen er bedst kjendt. Det lader sig ikke negte, at ogsaa de legemlige Fortrin som en Guds Gave bliver anerkjendte i Bibelen. Gud selv er al Skjønheds Ophav, og den

hører derfor med til det Guds Billede, som Mennesket skulde bære. At den i den nuværende Verden er en ligesaa sjelden som flygtig Fremtoning, er ogsaa en Syndens Følge. I Forklarelsens Land, hvor Synden med alle sine Følger vil være bortskaffet, skal de forløste Mennesker straale i en Skjønhed, hvorom vi her neppe kan have en fjern Anelse. Men stundom møder man ogsaa her paa Jorden en Skjønhed, der er ligefrem profetisk og retter vore Tanker paa den hinsidige Verden. Hernede falmer den hurtig, og den bliver skuffet — det være sig Mand eller Kvinde —, som ved Valget af en Ægtefælle først og fremst lader Afgjørelsen bero paa legemlige Fortrin. Som oftest kommer Skuffelsen snart, og paa Forgudelsens Rus følger i Regelen Modbydelighed. Ganske og aldeles bedrager den sig selv, der indbilder sig i sin Skjønhed allerede at have sikret sig en Grundvold for sin timelige Lykke — for ikke at tale om den evige.

Men hvor flygtig end Skjønheden er, saa øver den dog næsten paa alle Mennesker en ligetil magnetisk Tiltrækningskraft. Enhver maa tage sig ivare, at han ikke bliver bestukket eller endog forhekset deraf. Hvis en siger mig, at Skjønhed aldeles intet Indtryk gjør paa ham, saa tror jeg ham ikke. Men maatte jeg alligevel i et enkelt Tilfælde tro det, saa vilde jeg dog ikke af den Grund anse ham for særlig from, men tænke, at der fattedes ham noget af den sande Menneskelighed.

Legemlig Skjønhed er altsaa et stort, men meget farligt Gode. Langt flere Mennesker bliver i Verden ulykkelige ved sin Skjønhed end ved sin Grimhed eller legemlige Skrøbeligheder. Ak, hvor ofte er ikke Skjønheden Aarsag til, at det aldrig kommer til den uvisne-

lige indre Skjønhed, — at Hjertets skjulte Menneske, der alene er kosteligt for Gud, aldrig vinder Skikkelse! „Det kvindelige Legeme er en Musling; det gjør intet til Sagen, enten den spiller i alle Farver eller har et uanseligt Ydre. Den kostelige Perle, som den indeslutter, giver Muslingen dens egentlige Værd.“ Saaledes taler en af vore Digtere. Og medrette! Bortseet fra, at Skjønheden i de allerfleste Tilfælde forfærdelig hurtig svinder og visner, saa taber den ogsaa for ethvert sandt Menneske snart sin Tiltrækningskraft, naar de rette sedelige Egenskaber og indre Dyder ikke er tilstede. — — Hvor ofte bliver ikke allerede de vakre Børn foretrukne og fordærvede, idet man bestandig lader dem høre, hvor „fortryllende“ de er. Forsyndelser uden Tal bliver ogsaa begaaet mod de stakkels Børn af iøvrigt alvorlige og forstandige Folk. Ak, der behøves ikke mange Ord for at forgifte et ungt Hjertes hellige Enfold og rørende Ufkyld. Man gjør dels ved taabelige Talemaader, dels ved Pyntning Børnene kokette; men det betyder: man dræber Barnet i Barnet.

Men i fuldt Maal bliver de legemlige Fortrin hos voksne saare ofte en Kilde til Fordærvelse for dem, hvem de er givne. Verden „forguder“ ligefrem Skjønheden. Den tillader de smukke alt og giver dem paa Forhaand Tilgivelse for alt. Naar saa Skjønheden er afblomstret, har de fordums Tilbedere kun et medlidende Smil. Saaledes lønner Verden! I Regelen er — i det mindste hos de kristelige Kulturfolk — Skjønheden farligere for det kvindelige end for det mandlige Kjøn. Begivenheder som den i vor Historie, at Kvinden vil forføre Manden, hører hos os dog til Undtagelserne, — omend desværre ikke til de ganske sjeldne. I Al-

mindelighed sker den første Tilnærmelse ikke fra den forførske Kvinde, men fra Mandens Side. Han smigrer hende for hendes Skjønhed og andre sanselige Egenskaber; han søger ved allehaande Kunster at drage hende ud af Uskyldighedens Verden og ned i Lastens Sump, — og desværre hvor ofte med skrækkelige Følger!

Men ogsaa i de Tilfælde, hvor den smukke Kvinde ved sit Tænkesæt og sin hele Samfundsstilling er sikret mod grov Forførelse, er alligevel den store Fare forhaanden, at hun, bedaaret af de fine Smigrerier, man ødsler paa hende, og af den Opsigt, hun gjør, kommer ind i Forfængelighedens Selvtilbedelse. Det er et latterligt Forlangende, at vakre Mennesker aldeles ikke skulde *vide*, at de er vakre. De kan ikke forandre det, naar de ved det; men de behøver ikke derfor at være behagesyge. Vel for dem, om de har forstaaet, at Sjælens indre Skjønhed, Aandens Renhed, Troens Enfold er tusen Gange mere værd end alle legemlige Fortrin! Vel for dem, om de er gjennemtrængte af den Bevidsthed, at den legemlige Skjønhed kun er et visnende Blad, men at den Sjæl, i hvilken Gud har taget Bolig, iler *evig* Herlighed imøde! Vel for dem, hvis netop de hver Time og hver Dag beder om Ydmyghed og Enfold og i Evighedens Lys atter og atter skiller og udskiller, hvad der er noget, og hvad der intet er.

Josef er et herligt Eksempel paa, hvorledes man kan være smuk og æret og dog paa samme Tid enfoldig kan blive i Troen og i Ydmygheden, ja hvorledes man kan holde Stand i de skrækkeligste Fristelser. — Dog, hvad enten vi vil eller ikke, maa vi skjænke Kvinden vor Opmærksomhed.

3. Fristelsen.

Dyd og Last, Fryd og Smerte, Haab og Angst, Strid og Fred — alt pleier Kunstnerne hos de tonegivende Nationer at fremstille i en Kvindes Skikkelse. Hvorfor? Uden Tvil, fordi alt er mere udpræget hos Kvinden end hos Manden. Sagtmodighed, Varsomhed, Ydmyghed, Barmhjertighed, Kydskhed, Hengivelse, — alt fremtræder hos Kvinden paa en saa yndig, solskinsagtig Maade som aldrig hos Manden. Men desværre er ogsaa Lasten hos hende meget modbydeligere og hæsligere end hos Manden. Har en Kvinde engang givet Afkald paa Kvindelighedens Adel, har hun engang gjennembrudt sin Naturs Skranker, saa gives der heller intet mere, som holder hende tilbage. Den hellige Skrift viser os f. Eks. i Jesabel og Herodias Kvinder, som er fulde af et dæmonisk Had og aldeles ikke skyr noget Middel, hvorved de kan ramme sine Ofre. Videre er Jobs Hustru en saa fræk Spotterske, at man, naar man hører hende, kunde tro at høre en Røst fra det 19de Aarhundrede. Er en Kvinde engang letsindig, saa kjender heller ikke hendes Letsind nogen Skranke mere. Beviserne derfor finder du overalt, hvor du sætter din Fod. Jeg behøver kun at minde om de Titusender af offentlige Piger, som (Gud bedre det!) under den høie Øvrigheds Beskyttelse*) er vort Folks Pestilense. Ligesaa er det ogsaa paa andre Omraader. En Mand, som er uordentlig og smudsig, er ikke saa modbydelig som en Kvinde, der har kastet Orden og Renhed overbord. En

*) Gjælder ikke nu i sin hele Udstrækning, hvad vore norske Forhold angaar. Overs.

taktløs Mand er aldrig saa utaalelig som en utugtig og taktløs Kvinde. Og saa en ond Kvindes onde Tunge —!

Men de skrækkeligste af de skrækkelige er en Kvinde som Potifars Hustru, der fortæres af Vellyst. Vi behøver ikke at føie meget til vor Fortælling. Potifars Hustru har kastet sine Øine paa den smukke Mand, den onde Lyst er blevet til en flammende Ild. At hun nedværdiger sig selv, at hun bryder Troskaben mod sin Mand, at hun gjør Hushovmesteren til en Skurk — det kommer altsammen aldeles ikke i Betragtning. Kun en Tanke har hun: at kunne tilfredsstille sin Lyst. Da Hentydninger og Miner ikke har nyttet noget, kommer hun frækt og utilhyllet frem med, hvad der ligger hende paa Sinde. Hun bliver heller ikke tvilraadig, fordi Josef afgjort viser hende fra sig; naar en Kvinde engang vil noget, saa vil hun det, og lægger for Dagen en Handlekraft, Omtanke og Kløgt, der er storartet, — saavel i det gode som i det onde. — Saaledes har ogsaa Potifars Hustru en Dag under alle Slags Paaskud vidst at fjerne samtlige Personer, der bor i det store Hus. Og nu er Øieblikket kommet, da der maa ske en Afgjørelse. Saa ophidset er Kvinden, at hun ikke blot med Ord søger at forlokke Josef, idet han gaar forbi, nei hun holder ham krampagtig fast ved hans Overkjortel. Nu er der for den unge Mand kun en Maade at undfly hende paa — han maa lade sit Klædebon blive i hendes Hænder og ile ud.

Nu er hun alene, — forladt, foragtet, forstødt, beskjæmmet, som hun siger. For et Øieblik tør Angst være kommet over hende — men ikke længe. Med Raskhed har hun fattet en dæmonisk Plan. Hun

sætter i et høit Skrig, og da Husfolkene styrter til for at hjælpe hende, fortæller hun den Historie, vi kjender. Med en Frækhed uden Lige vender hun fuldstændig op og ned paa Sagen, det samme gjør hun ogsaa senere, da hendes Egtefælle kommer til. Hun har den Driftighed at bebreide ham, at han har ført Hæbræeren ind i Huset for at „paaføre hende Skam." (V. 17). Hun, hun er altsaa den krænkede Uskyldighed, den lidende Dyd i egen Person, Eksemplet paa en Kvinde, som hun bør være.

At hun med sin falske Anklage overgiver Gjenstanden for sin rasende Lidenskab til Død og Fordærvelse, volder hende ikke et Øieblik Bekymring. Tvertimod, det er netop, hvad hun ønsker. Naar han ikke vil tjene hendes Lyster, saa skal han tilintetgjøres. Enhver Kjender af det menneskelige Hjerte ved, at Vellysten staar end ikke i det fjerneste Slegtskab med den virkelige Kjærlighed. De, der sætter Vellyst og Kjærlighed lige, nedværdiger den himmelbaarne Datter til en dyrisk Drift. Derimod er det en Kjendsgjerning for Erfaringen, at Vellyst og Grusomhed, ja Blodtørst er beslegtede Laster.

Vi møder her for første Gang Intrigen og det straks i en dæmonisk Skikkelse. Den er altid hyppigst og virksomst øvet af sunkne Kvinder. Ligesaa lidt behøver man noget Bevis for, at hvert Slags Intrige mest var og er i Kurs i de saakaldte fornemme Kredse, i „Selskabet", som man nutildags siger. (Potifars Frue hørte jo ogsaa til „Selskabet"!). Vi ser altsaa her et afskrækkende Billede paa, til hvilket Uhyre Mennesket kan blive, naar det kun lader sig glide ned ad Syndens skraanende Bane. Om det er troligt, at et Menneske i

Virkeligheden kan synke saa dybt som denne Kvinde her, er et Spørgsmaal, som kun Børn kan gjøre. Hvad Intrigen angaar, saa har Ordet Gud ske Lov en fremmed Klang for os, og vi har heller ikke i tysk*) noget Udtryk, som dækker Meningen af dette Ord. Gud give, at vi heller ikke havde Sagen selv! Men den forekommer desværre ikke sjeldnere hos os end paa Bibelens Blade. Jeg minder blot om Jesabel, Akabs Gemalinde. Den samme, som i religiøs Fanatisme lod Jehovas Profeter bestige Baalet, den samme er det ogsaa, som ved Hjælp af falske Vidner bringer Døden over Nabot, fordi han ikke vil afstaa sin Vingaard til den havesyge Akab. Jeg minder om Herodias. Hun benytter sig af sin Datter Salomes Ynde og Skjønhed til først at fortrylle Herodes's Sans og dernæst fravriste ham et Løfte, ved hvis Opfyldelse han tilintetgjør sig selv. Men hun er lige glad ved det altsammen; hun opnaar, hvad hun vil: Johannes's Hoved, og hun faar det ogsaa. Her har vi ogsaa en Egteskabsbryderske, som har svoret Guds Tjener Død og Fordærvelse, fordi han forsøger at bringe den af hende bedaarede Mand tilbage paa ret Vei.

Det gyser i os over saadanne Ondskabens Dybder. Men denne Gysen har lidet moralsk Værd. Bedre var det, om Læseren og Læserinden alvorlig vilde overveie med sig selv, om de selv er rene i dette Stykke, om de f. Eks. aldrig har benyttet sig af Bagvaskelsens forgiftede Vand, aldrig ladet sig forlede af Misundelse eller Hævngjerrighed til at frarøve et af sine Medmennesker hans Ære eller dog sætte et stort Spørgs-

*) Ligesaalidt i norsk. Overs.

maalstegn ved hans Ære, hans Dyd, hans gode Hensigter. Saadan Overveielse er et Menneske mere værdigt, end at samle Stene (Joh. 8, 7), hvormed man gjerne vilde knuse dem, der er faldne i grove Synder. Saadan Overveielse vil da snarere lede ind i „Bedrøvelsen efter Gud", som er Kilden til al sand Glæde. Men den vil ogsaa bringe dig til med alle Midler — skulde du end derved stille dig selv i Gabestokken — igjen at gjenoprette din Næstes krænkede Ære eller knuste Lykke.

Vi vil dog nu forlade den slemme Kvinde, med hvem vi kun ugjerne har opholdt os saa længe, og kaste et Blik paa den Kamp, Josef kjæmpede.

4. Strid og Sejer.

Jeg vil her ikke disputere med dem, som spotter over den „kyske Josef" og kalder ham en Nar, at han ikke havde Mod til at tømme Lystens skummende Bæger, der saa sødt blev kredenset for ham.*) Tallet paa dem, der mere eller mindre højlydt taler saaledes, er desværre meget stort. Lidet er derimod Tallet paa dem, for hvem Josefs Adfærd synes beundringsværdig, ja

*) En af den „dannede Verden" meget yndet Forfatter, Paul Lindau, gjør under Omtalen af et svensk Drama de kyske Ynglinge ligefrem latterlige og giver at forstaa, at saadanne i Virkeligheden ikke er til. Gud ske Lov, han kjender da i dette Tilfælde Verden kun daarlig og slutter vel saaledes kun efter sine egne forsumpede Omgivelser. Men hvad skulde der blive af vort tyske Folk, hvis han havde Ret eller engang fik Ret?

Forf.

saa heltemodig, at de „ærligt maa tilstaa, de kan ikke tro Fortællingen". Til hine siger jeg kun med Ordsproget: „Den ler bedst, som ler sidst," men disse tilraaber jeg: „I kjender ikke Guds Kraft, som er mægtig i vor Skrøbelighed."

Josefs Stilling var idetheletaget frygtelig og Fristelsen overhændig stor, menneskelig talt. Men Udfaldet viser, at den dog ikke var for stor, eftersom i Lidenskabernes Storm den almægtige hellige Gud, med hvem Josef altid vandrede, stod for hans Øie i straalende Klarhed. Synet af Gud og Guds Hjælp gav Josef den Magt, han behøvede. Og det vil heller ikke være anderledes for dig, naar du som han for Alvor er paa det rene med, at du vil vandre som et Guds Barn.

I og for sig var Mandens Stilling skjæbnesvanger nok. Paa den ene Side stod Kjød og Blod, der fordrede sin Ret ligesaavel hos Josef som hos andre Mennesker. Ogsaa verdslig Klogskab talede for at føie Kvinden. Josef vidste vel, at i en ægyptisk Husholdning raadede Husfruen med uindskrænket Magt, at hun uden Vanskelighed kunde gjøre hans Stilling endnu behageligere, — men at hun ogsaa var i Besiddelse af alle Midler til at hævne sig. Han vidste paa Forhaand, at denne Hævn vilde blive frygtelig, hvis han gjorde Modstand. Han vidste endelig, at en Slave ligeoverfor Husets Herskerinde aldrig vilde kunne faa Ret; thi „en Træl har ingen Mund." — Paa den anden Side stod kun Hensynet til hans jordiske og hans himmelske Herre. Tanken paa Potifar, der havde vist ham saa stor Tillid og følgelig gjort Regning paa hans Troskab, vilde aldrig alene hjulpet ham til Seier

i denne frygtelige Stilling. Men Potifars Tillid til Josef havde sin Rod deri, at han var et Guds Menneske (1 Mosb. 30,3). Og fordi han var et Guds Menneske, derfor troede han ogsaa at skylde Potifar en saa stor Troskab.

Det er en overraskende Vending i Josefs Ord. Efterat han har anført, hvilken Tillid hans Herre har vist ham, slutter han saaledes: „Hvorledes skulde jeg gjøre denne store Ondskab og" — — — — synde mod en saadan Herre? Man skulde tænke, at han havde sluttet saaledes. Dog nei, han siger ikke det, men: „og synde imod Gud." Gud er altid tilsidst den afgjørende. Gud har saa underfuldt ledet ham paa hans hele Livsvei; Gud har ført ham til Potifars Hus; Gud har ladet Potifars Hjerte tillidsfuldt vende sig til ham; Gud har nu ladet ham komme ind i denne Prøvelse; det er Gud, hvem han skal aflægge Regnskab for denne som for enhver Ting. Ham er det følgelig, der lægger den sidste Afgjørelse i hans Haand.

Her ser vi atter, hvorledes Frihed og Troskab hænger sammen. Josef er uafhængig af alle Mennesker og tro ligeoverfor alle Mennesker, fordi han er tro mod Gud og kun afhængig af Gud. At sige sig løs fra Gud, at handle ham imod, det er, saa siger han til sig selv, det største Onde. Ja, det største Onde! Han vilde ogsaa været enig med Krysostomus, der 2300 Aar senere sagde: Synden er det eneste Onde." Trældom, Fængsel, Skjændsel, legemlige Lidelser, Formuestab og lignende er ganske vist bitre, smertelige Ting; men naar Gud lægger dem paa os, er de intet Onde. Ifald vi stille og i Tro tager dem paa os, er de kun en

Gjennemgang til varig, evig Glæde. Synden derimod er under alle Omstændigheder et Onde; thi ved den løser vi os fra den egentlige Rod til vor Fred, vor Lykke, vort Liv. Naar Synden er det eneste Onde, saa er Syndens Tilgivelse og Udslettelse det eneste Gode. Det er det eneste Gode, fordi alt andet, som bringer Mennesket Lykke, har sit Udspring derfra. Saaledes taler og Apostelen: „Hvor Syndernes Forladelse er, der er Liv og Salighed." Der udvikler ogsaa Herligheden og Forklarelsen sig af sig selv. Jesu Kristi Kors er det vældigste Vidnesbyrd om den guddommelige Tilgivelse. Ja, det er for de bodfærdige den himmelske Naades Trone. Men derfor er ingenlunde Arbeidet paa os selv, Kampen mod os selv, Vandringen i Lyset overflødig, nei tvertom — alt dette bliver først ved den modtagne Naade muligt og frugtbringende. Man læse i de første Kapitler af Johannes første Brev om Sammenhængen mellem Syndernes Forladelse og Vandringen i Lyset.

Synd bestaar altsaa deri, at man siger sig løs fra Gud og gaar sin Vei uden Gud, som man selv behager og selv vil. Det var netop den første Synd, Evas Synd. Hun vilde blive klog paa en Vei, som Gud havde sagt, var Dødens Vei. Hun fæstede Lid til den Gud fiendske Røst, som tilhviskede hende, at just ved at overtræde det guddommelige Forbud vilde hun naa frem til en høiere Frihed og en høiere Lykke. Men hvad der den første Gang var Synd, det er og bliver altid Synd. Hvad enten man lyver eller myrder, stjæler eller øver Utugt, bagvasker eller giver Hadet Spillerum — Sagen er i sin Kjerne stedse den samme — den nemlig, at man trodser den hellige i det høie, at man bevidst eller ubevidst løser sig fra hans

hellige Vilje, frigjør sig fra Gud. Jo mere bevidst nu Modstanden mod Gud er, jo mere Mennesket er blevet advaret, jo mere han er sig sin Modstand klart bevidst, desto syndigere er Synden, desto syndigere er Synderen.

Bestaar nu Synden deri, at man, naar Fristelsen indfinder sig, slipper Gud, saa bestaar den sande Fromhed deri, at man under alle Omstændigheder holder fast ved Gud. Den fromme Sjæl er gjennemtrængt af den Forvisning, at der ikke gives nogen Lykke uden i Foreningen med Gud. Den trodser derfor Synden, trodser Egenviljen, trodser Lysterne og Begjærlighederne og stiller sig der, hvor Gud staar. Og om end Fromheden, som her og saa ofte ellers, først kun bringer idel Hjerteve, Foragt og Forfølgelse, — saa bringer det ikke den gudfrygtige Sjæl paa Vildspor. Den bliver ved med sit hellige „alligevel!“ — „Alligevel bliver jeg stedse hos dig;“ den holder fast derved, at for den retfærdige maa Lyset altid engang igjen rinde op og Glæde for det fromme Hjerte.

Fyrst Bismarck har i Rigsdagen engang sagt: „Vi Tyskere frygter Gud og ellers ingen.“ Det var et stort Ord og vil blive et berømt Ord, saa længe Verden staar. Og hvis det slaar til, hvis det virkelig gjælder om alle Tyskere, ja blot om Halvparten af alle Tyskere, saa er vor Nation ikke alene den frommeste, men og i Ordets ædleste Betydning den frieste, Nationen med den største Fremtid paa Jorden. Den, som frygter Gud alene, men ogsaa virkelig frygter ham og vandrer i den hellige Gudsfrygt, for ham maa tilsidst alt faa en herlig Ende. Hver den, som ønsker en Vei til blivende Lykke, vælge altsaa den Vei, som

Josef vandrede! Er det end en Stridens Vei, en Taarernes Vei — saa staar der dog skrevet om disse: „De, som saar med Taarer, skal høste med Fryderaab.“ Og om man end ligger under i mangen enkelt Kamp (som det da ogsaa bliver os fortalt om Abraham, Jakob, Moses, Job, David, Jonas, Elias, Petrus og andre hellige Guds Mænd), saa skal man dog ikke fortvile, men altid igjen møde op paa Kamppladsen. Jesus hjælper at seire — endog gjennem tusend Nederlag.

Vistnok er Josef en saa ideal Stridsmand, at mangen, som kun kaster et flygtigt Blik paa ham, kunde tabe Modet for sit eget Vedkommende. Han er ligesaa stor i heltemodig Strid som i stille Taalmod. Det findes sjelden forenet. Der gives Mennesker, som i Troens Kraft stille og hengivne, uden Klage og Knur, uden Mismod og Tvil udholder store og langvarige Lidelser. Denne gudhengivne Taalmodighed er især forundt kvindelige Gemytter. Men disse samme, der uden derfor at tvile paa Gud lader de sorte Vande skylle henover sig, er ofte meget svage, naar det kommer an paa — man tillade mig Udtrykket — at vise Tænder og i daadskraftig Gjerning kjæmpende at træde op mod Ondskaben omkring dem. Det skorter dem paa den frimodige Trods, den hellige Skarphed, som dertil udkræves. Luther besad disse Egenskaber i høi Grad; hans Hjertensven Melankton fattedes dem; derimod havde denne en Taalmodighedens og Lidelsens Naadegave, som man til Gjengjæld forgjæves søger hos Luther. — Men begge to kan ogsaa findes forenede, og under enhver Omstændighed skal vi ved helligt Arbeide stræbe efter dem begge. Da vil Gud ogsaa give os saa meget deraf, som udfordres til vor Helliggjørelse. Den

hellige Guds Øine har til Hensigt at lære os baade det ene og det andet. Vi skal blot under alle hans Førelser have vor Opmerksomhed rettet derpaa, og vi vil da let kunne finde, hvad han vil udrette med os!

Men viser Josefs Eksempel os end den rette Handlemaade i Kampen mod ethvert Slags Synd, saa vilde vi dog ikke fuldstændig løse vor Opgave, dersom vi vilde lade det særegne Tilfælde ude af Betragtning. Om Fristelsen til Kjødssynder taler man jo ganske vist ikke gjerne. Men netop paa dette Omraade gjælder det, hvad Digteren siger:

„Her er Ofre nok
Ei af Kvægets Flok:
Sjæleofre uden Tal."

Derfor heder det ogsaa til dem, der elsker Brødrene: „Løft din Røst og stød i Basunen!" Det vil ogsaa vi gjøre uden dog derunder at glemme, at en saadan Bog ogsaa kan komme i andre end Mænds Hænder.

5. Om en stor Morderhule

taler man, naar man bevæger sig paa Utugtssyndernes Omraade. Det er en Pest, som sniger sig frem i Mørket og raser iblandt de forskjelligste Aldersklasser og paa den forskjelligste Maade. Af nærliggende Grunde kan vi her ikke gaa ind paa Enkelthederne; men det staar fast, at denne Pest i et eneste Aar og det i enhver Nation tilintetgjør mere Livslykke end alle Epidemier i et helt Aarhundrede. Man har regnet ud, hvilke uhyre Summer der gives ud i denne ene Synds Tjeneste. Men selv om virkelig disse Tal, der kan bringe Haarene

til at reise sig paa Hovedet, ikke er for høit, men endog for lavt sat, saa er dog dermed kun betegnet et *lidet* Onde i Sammenligning med det langt større, som denne Synd anretter ved Legemets og Sjælens Fordærvelse. Hos Josef bliver ikke blot Kyskheden rost, men ogsaa den store aandelige Dygtighed og Troskaben i hans Kald. Han synes at have bevaret en herlig Sundhed, da han trods alle de Storme, der gik over ham, forblev frisk paa Legeme og Sjæl. Men imellem hin Kyskhed paa den ene og denne Dygtighed, Arbeidslyst, Troskab og Sundhed paa den anden Side er der en dyb Aarsagsforbindelse. Det slaar maaske ikke ganske til, hvad Goethe siger: „*Enhver* Forsyndelse hævner sig paa Jorden." *Synlig* hævner sig ihvertfald ikke enhver Forsyndelse her paa Jorden. Men om *den* Synd, hvorom vi for Øieblikket taler, er det forfærdelig sandt. Hvor mange tusend unge Oldinge skaber den ikke; hvor mange vaklende, marvløse, brudte Skikkelser, som kunde været det modsatte! Hvor mange unge Mennesker med livstræt Sjæl, med udbrændt Hjerne! Hvor ødelægger den ikke den jevne, glade Livslyst, Arbeidsglæden, men fremfor alt Selvagtelsen! Ak, talløse Mænd træder hos ethvert Folkeslag ind i Egteskabet med slagen Samvittighed — for ikke at tale om meget andet. Hvor denne Synd har Tilhold, der drager ogsaa den *religiøse Tvil* ind, der svinder den barnlige Fortrøstning til Gud, der er det ude med det enfoldige Liv i Bønnen. Enhver, som kjender Verden, vil uden Modsigelse underskrive disse Paastande.

Ganske vist skal ingen, som i dette Stykke er blevet tilskamme, fortvile om Gud. Han skal faa høre Guds Røst: „Kom tilbage; kom tilbage, du som har for-

dærvet din Vei — fald med din Byrde angerfuldt bedende ned for Herren!" Jesus har ogsaa taget venligt imod Utugtssyndernes Trælle. Men det er en Kjendsgjerning, at netop Ofrene for disse Synder vanskeligere end andre trænger igjennem til Troens Enfold, at de vanskeligere end andre gjenvinder den barnlige Tillid til Gud. Jeg indrømmer, at Fristelserne netop til denne Synd er overordentlig store. Jeg ved ogsaa, hvor meget man forebringer til deres Undskyldning. Jeg ved, hvor vanskeligt det isærdeleshed er for saadanne unge Mennesker, der næsten kun færdes i Kredse af Mænd, saasom Soldater, Søfolk, Studenter, — jeg ved, hvor vanskeligt det er for dem til Trods for deres Omgivelser, til Trods for deres egen Lyst at forblive rene. Men Josefs Eksempel viser os, hvor gammelt det end er, dog de bedste Vaaben i denne Kamp.

Det første og vigtigste Vaaben mod denne som mod enhver Synd er den oprigtige Vandring med Gud. Hvis vi vandrer i Lyset, som han er i Lyset, saa vil det ogsaa atter og atter staa levende for vor Sjæl, at vort Legeme er et Tempel for den Helligaand. Fra Guds Nærhed udstrømmer rensende, helligende Kræfter. I det skjulte Liv med den hellige slumrer Kræfter, som kun den aner, der lever et saadant Liv. Derom er Josef et mægtigt Vidne. — Det andet Vaaben heder alvorligt Arbeide og trofast Pligtopfyldelse, som vi atter gjenfinder hos Josef. I den frimodige Hengivelse til sit Arbeide er der en Modgift mod alslags Sygdom og Fordærvelse i Menneskeslegten, medens det til Verdens Ende forbliver Sandhed, at Lediggang er Roden til alt ondt. Naar du som unge Menneske ikke har noget Arbeide, der

lægger synderligt Beslag paa dit Legeme, saa maa du skaffe dig legemlig Bevægelse og Anstrengelse, øve, hærde og staalsætte dit Legeme, fremfor alt vogte dig for Umaadelighed, ganske særdeles for Umaadelighed i Drik. Den fremragende og ligefrem mønstergyldige Tyskér, Ernst Moritz Arndt, levede ved Universitetet i Stralsund under de mest forførende Forhold, man kan tænke sig. I sin Sang: „Hvem er en Mand? — Den, som bede kan" har han betroet os den dybeste hemmelige Grund til sin Styrke. Men fordi han levede i Bønnesamfundet, førte han ogsaa et fornuftigt Liv. Han holdt sit Legeme i Ave ved flittigt Arbeide, var overordentlig maadeholden og hærdede sig uden Skaansel. Paa den Maade stod han som Seierherre og blev den Mand, han er blevet, og den smukke og ærværdige Oldings Dine var endnu ikke blevet matte, da jeg saa ham vandre som en nittiaarig paa Gaderne i Bonn.

Videre burde det være at anbefale som et Hjælpemiddel, at du bliver Medlem af et af de unge Mænds Forbund, der nu, Gud ske Lov, næsten er udbredte over hele Tyskland*). Medlemmerne har for Guds Aasyn givet hinanden sit Ord paa tappert at ville modstaa denne Synd, i hvilken Skikkelse og Form den end maatte nærme sig dem. — Der ligger en stor Styrke i et saadant Forbund. Ikke blot, at man beder med hverandre og saavel offentlig som privat opmuntrer hverandre; nei, saa ofte du møder

*) Vi minder her ogsaa om de norske betydningsfulde Ynglingeforeninger, Ungdomsforeninger, unge Mænds kristelige Foreninger o. l. Overs.

et Medlem af Forbundet, erholder du en taus og dog levende Paamindelse om at bevare dig selv ren.

Men fremfor alt gjælder det for den, som vil forblive ren, at han undgaar Fareme og Anledningerne. Dermed mener jeg ingenlunde kun de Steder, hvor man er Syndens Træl. At et Menneske, som har sit Liv kjært, ikke søger hen til saadanne Steder, siger sig selv. Nei, jeg mener, at alt, som fylder din Sjæl med slibrige Tanker, alt, som ophidser og forgifter din Fantasi, skal du fly. Og har det end aldrig saa meget æstetisk Værd — du maa fly det. Bevarelsen af din Livslykke, din Fred, din Glæde er et saa stort Gode, at den æstetiske Indflydelse ikke derved kan komme i Betragtning. Man kan ikke her give nogen almindelig, i alle Tilfælde passende Anvisning, da Naturerne er saa forskjellige, og hvad der ikke saarer den ene, allerede kan være Gift for den anden. Men jeg tænker paa Bøger og Billeder, alle Slags Theaterforestillinger og Opførelse af Musikstykker, som besmitter Fantasien og fylder Sjælen med smudsige Forestillinger. Guds Aand vil for enhver, som vil høre paa den, tyde og forklare, hvad der særlig gjælder hans Person.

Og naar nu en, med eller uden egen Skyld, virkelig kommer i Fristelse? — Ja, saa er der intet andet at gjøre end at flygte, skyndsomt flygte, lad saa end en Haanlatter skralde bag dig, saa høit den vil. Du redder dig selv, hvis du flyr. Snart vil Latteren være paa din, Tungsindet paa hines Side. Josef flygtede bort fra Fristelsens Sted. Han flygtede ikke blot fra Kvinden, han flygtede ogsaa fra sig selv. Det nagede ham heller ikke, at hans Overkjortel var blevet revet fra ham, og at dette Klædebon kunde anvendes som et

overbevisende Bevismiddel mod ham. Han sagde: Hvad tungt der end mon komme deraf, er det ikke paa langt nær saa ilde, som naar jeg havde tabt min Gud, min Fred og mig selv. — En Mand, paa hvis Tapperhed og Aandsstorhed endnu aldrig et Menneske har tvilet, var den store Kurfyrste, maaske den kraftigste af alle Hohenzollerne*) — og det vil sige meget. Hans Onkel, Prinsen af Oranien, har forudsagt den store Kurfyrste, medens denne endnu var en Yngling, at han var kaldet til engang at udføre noget stort. Ved hvilken Leilighed sagde den verdensberømte Prins dette til ham? — Ved den Leilighed, da Frederik Vilhelm uden videre flygtede fra deres Kreds, som vilde forføre ham til Utugt. Denne Flugt gjorde ham endnu ikke til den store Kurfyrste; men uden den var han visselig aldrig blevet det. Hvor rædselsfuld er ikke derimod den fyrstelige Egteskabsbryders Eksempel, hvem en Keisertrone ventede, og som — man ved endnu ikke om ved Mord eller Selvmord — fik en saa skrækkelig Ende paa sit Liv!**)

Sandelig, hvor Troen paa Gud og Vandringen med Gud bliver erklærede for Narreverk, — sandelig, hvor Naturalismen hersker og Ordene Synd og Skyld kun gjælder for et Taagebillede, — der gives der overhovedet ingen Dæmning mod Synden, allermindst mod den mest lokkende af alle Synder. „Hvor Aadselet er, der forsamles Ørnene." — Roden til Josefs Styrke laa i hans Vandren med Gud; netop deri ligger ogsaa Roden til din Kraft i hellig Strid.

*) Den endnu i Preussen regjerende Herskerslegt. Overs.
**) Kronprins Rudolf af Østerrige. Overs.

XI.

Fængselsmure som Dydens Løn.

1. Mosеb. 39, 20—23.

---

1. „Saadan er Verdens Gang."

„Den som tror paa et Forsyns Styrelse, maa kun lidet kjende Verden. Menneskenes Skjæbne dannes som Figurerne i et Kaleidoskop; om en lovmæssig Orden er der ikke Tale." Disse Ord læste jeg nylig, og jeg kan forstaa, hvorledes man kan skrive saaledes, naar man kun holder sig til Tingene, som de ser ud for vore Øine. I Sandhed, den, som ikke kan *vente*, søger tusend Gange forgjæves en guddommelig Orden i Livets Gang paa Jorden; han finder ikke *den*, end sige en vis Faders kjærlige Haand. Men allerurimeligst synes dog den guddommelige Styrelse, naar man maa se, hvorledes de gudløse gjennemfører sine skammelige Planer, som om de var Verdens Herrer, men Guds Tjenere maa ligge under og til Løn for sin Tro, sin Troskab, sin Dyd kun høster Skam, Skjændsel og Elendighed. — Man skulde tænke, at Gud efter den heltemodige Kamp, Josef saa seierrig havde bestaaet, havde givet ham en æregen sin, liden Krone og desuden forlenet ham med dobbelt Ære for *Mennesкene*. Netop det aldeles modsatte sker. Den ukyske Kvinde beholder „det sidste Ord." Potifar bliver vred, om end — som man maa formode — med en fremkunstlet Vrede. Han ofrer Josef, og for al Verden staar denne som en utro, utak-

nemmelig Skurk. Hvad enhver ved saa almindelige Begivenheder mest maatte forundres over, var den Omstændighed, at Paschaen ikke gjorde kort Proces med ham og gjorde ham et Hoved kortere.

Kun i en Traad hang Josefs Liv. Og hvad var der blevet af Guds Rige paa Jorden, hvis denne ene Traad var revet over? — Hvor ofte ser vi ikke i den hellige Skrift, at, menneskelig talt, alt hænger i en Traad? Ved den lille Moses, som laa i Rørkisten, hang Israels hele Fremtid. Hvor let kunde ikke en Krokodil eller en forbigaaende Ægypter være blevet Kisten var, og da var alt ude. 500 Aar senere afhang alt af, at David blev holdt ilive til bedste for Verden. Og netop han blev i 20 Aar forfulgt af Saul lig et vildt Dyr, og hvert Øieblik var han i den største Fare. Men Traaden brister ikke, hvor tynd den end er. Det guddommelige Forsyn kan, menneskelig talt, tillade sig denne Uforsigtighed at lade alt hænge i en Traad. Det er vis paa sin Sag. Den Traad, som Gud holder, er det mere umulig at slide over, end alle de Jernkjættinger, som smedes og holdes fast af Menneskehænder.

Derfor behøver vi ikke at være for ængstelige, hvad Josef angaar. Efter menneskelig Beregning var der ganske vist ikke den allermindste Udsigt til, at han nogensinde igjen skulde komme ud af Fængslet. For Husets Æres Skyld havde Potifar den største Fordel af levende at begrave Josef. Han var da ogsaa virkelig den sidste, som gjorde noget til, at den fængslede atter kom frem i Dagslyset. Her maatte en høiere Haand gribe ind.

Men den var endnu langt borte. Det er ikke ganske klart, hvor mange Aar Josef har tilbragt i

Fængslet. Fra den Dag af, da Potifar kjøbte ham, og til den Dag, da Farao befriede ham, er der 13 Aar. Efterat Mundskjenken er kommet ud, hengaar der 2 Aar. Saa meget fortæller Skriften. Men hvor mange Maaneder Josef allerede havde været fængslet, da han tydede Hofembedsmændenes Drømme, ved vi ikke. — Det tungeste for ham var, at hans Skjæbne saa ganske mørk og haabløs ud. Ethvert Menneske vilde over Døren til hans Fængsel have skrevet Dantes berømte Ord: „Du, som gaar ind her, lad du alt Haab fare!"

Hvad selve Fængslet angaar, saa beretter Skriften, at det var det Fængsel, hvori Kongens Fanger blev kastede, altsaa ikke almindelige Forbrydere, men saadanne, som paa en eller anden Maade havde forgaaet sig mod Herskerens hellige Majestæt. Gamle Indskrifter fortæller os, at de blev strengere bevogtede, men ogsaa bedre behandlede end de sedvanlige Fanger. Dette Fængsel laa ved Siden af fremragende Templer og de vigtigste Kaserner i Memfis's Fæstning, som (efter Ebers) hed „den hvide Mur". Her maa vi altsaa søge Josef.

2. I den mørke Dal er jeg hos dig.

Med hvilke Tanker maa vel Josef have betraadt denne nye Station i sit Liv? Hans tidligere Lidelser var ikke, som vi har seet, helt og holdent uforskyldte. Men nu blev han ligefrem ene og alene for sin Dyds Skyld bragt i Elendighed. Det var en ganske ny Skole for den Troens Mand. Det bragte ham i en ganske ny Fare: at blive tvilraadig med Hensyn til sin Gud. 19 Aarhundreder senere har Frelseren dybt indprøget i sine Disciples Hjerter! „Salige er I, naar Menne-

skene bespotter eder og forfølger eder for mit Navns Skyld. Salige er I, naar de taler ilde om eder og lyver." Jeg siger, at dette „salig" har han skrevet dybt i deres Hjerte. Naar vore Lidelser skriver sig fra andre Mennesker, skal vi ganske vist ikke være for snar til at anvende dette „salig" paa os selv, men alvorlig prøve, om det ogsaa sker for hans Navns Skyld, og om de virkelig lyver, naar de taler ilde om os. Men er dette i Virkeligheden Tilfældet, saa skal vi ogsaa trøstigen staa fast paa dette „salig" og synge selv under Taarer. Herlige Afsløringer maa sikkert komme, saavist som Jesus Kristus er Konge. Og selv om vi derunder slumrer ind i Døden, er og bliver det dog saa; thi Døden fører os først ret ind i „Afsløringernes" Verden. For Kristi Disciple er Evigheden intet andet end Tidens Udvikling, Udtydning og Forklarelse.

Dette stod nu vistnok ikke klart for Josef. Men Gang paa Gang sender Gud sine Børn, der lider for Sandhedens Skyld, en klar Straale ind i Hjertet og en glad Fortrøstning om, at dette Mørke vil blive lyst og give Lys. En farlig tung Hjemsøgelse er for et Guds Barn et Ærestegn, — den er et Tegn paa, at Gud tiltror ham noget ret stort, — ligesom en Feltherre sender den paalideligste Officer paa de vanskeligste og farligste Poster, — ligesom Moderen dermed ærer en Datter, at hun af hende kræver en Selvfornegtelse, som hun ikke tør tiltro de andre Børn. Det siger sig selv, at siden ogsaa særlig Ære og Glæde bliver den Officer tildel, der med Glæde gaar paa saadanne vanskelige Poster, og den Datter, der uden Klage vandrer Selvfornegtelsens Vei! — Og nu Gud! Han lønner som intet Menneske! De, der forfølges for Retfærdigheds Skyld, vil engang

som ingen anden erfare, hvad det vil sige, at Gud ikke alene tæller Taarerne, men at han aftørrer dem (o livsalige Tanke!), at han selv aftørrer enhver Taare af deres Øie. (Joh. Aab. 7,17). Og naar de erfarer dette, da vil de ganske vist intet Øieblik mere spørge, hvorfor engang deres Taarer maatte rinde. Hvad de da erfarer, er det i alle Dele fuldt ud tilfredsstillende Svar.

Men ikke først i en fjern Fremtid eller endog først i Evigheden vil han bevise dem sin Miskundhed. Uforklarlig vilde Martyrernes Frimodighed under deres forfærdelige Lidelser være for os, hvis de ikke i en ganske særegen Forstand havde kunnet glæde sig ved Guds Nærværelse. Og jo mere haabløs, jordisk betragtet, Josefs Stilling var, jo mindre den overjordiske Fremtid var afdækket for ham, desto kraftigere vil han have erfaret, hvad dette er og betyder: „I den mørke Dal er jeg hos dig."

„Og han var der i Fængslet." Saaledes læser vi Vers 20. Derpaa heder det i Vers 21: „Men Jehova var med Josef og tilvendte ham Miskundhed." Netop her bliver dette utrykkelig bemerket. Men hvad det vil sige, forstaar kun Guds Børn. „Sermo amantis barbarus est non amanti," har den dybsindige, i Gud dybt indforlivede Bernhard af Clairvaux skrevet. Det betyder: „En elskendes Tale er for den, der ikke elsker, idel Daarekistesnak." Det gjælder allerede i de jordiske Forhold. Hvad lykkelige forlovede taler med hinanden, bliver af dem, der ikke har erfaret Kjærlighedens Lykke, betragtet med et medlidende Blik og anseet som en Latterlighed. Men at ynke er i Virkeligheden den, der har en saadan Anskuelse. Han er at

ynke af den Grund, at Kjærlighedens Paradis er ukjendt for ham; han er saa meget mere at beklage, som han er saa taabelig at trække paa Smilebaandet over Ting, han ikke forstaar sig paa. Men alt dette er endnu mere Tilfælde med Hensyn til det aandelige Liv, hvorom den store Bernhard her taler i et Billede.

Det kjødeligsindede Menneske, hvis hele Digten og Tragten gaar op i denne Verden, kan ikke have nogen Mening derom; og han skulde fornuftigvis heller ikke fælde nogen Dom derover. Jeg vilde som dannet Menneske skamme mig over at sige et eneste Ord om Himmellegemernes Bevægelse; thi jeg har ikke beskjæftiget mig med den Ting. Det er maaske en Mangel ved min Dannelse, at jeg ikke har gjort det; men da jeg nu engang har forsømt det, saa er det et Tegn paa Dannelse, at jeg nu ogsaa tier, naar Talen kommer paa den Sag. Saa kan heller ikke de, der ikke har beskjæftiget sig med de guddommelige Ting, vide, ja ikke engang ane, hvad Gud kan være for en Sjæl, der har hengivet sig til ham. Hvorledes han kan løfte den over alt, hvorledes han i de tungeste Forhold kan lykssaliggjøre den med sin Nærhed — det er klarligvis skjult for det kjødelige Menneske.

Det er forbausende, hvor lidet en af ham benaadet Sjæl behøver af det, der hører denne Verden til. Det er for det kjødelige Menneske uforstaaeligt, hvorledes Josef efter saa mange tidligere Kampe og Skuffelser kan udholde det ensomme, forladte og glædeløse Liv i Fængslet og derunder endog være frimodig. Det lader sig kun begribe af den, der ved, at Gud er vor Sjæls egentlige Liv. Josef har nydt og oplevet indre Glædesstunder, hvorom ikke en eneste Sjæl i hele det straalende Memfis havde end den fjerneste Anelse.

Men alle Glæders Glæde var det stadige indre Vidnesbyrd: „Du er mit elskede Barn.“ Den fremtidige Herlighed var dermed allerede klarligen forudsagt. De nærværende Lidelser kunde ingen anden Hensigt have end at modne Sjælen for en stor fremtidig Lykke. Gud giver i tunge Dage den oprigtige den faste Forvisning, at alt dette, som nu vederfares ham, kun sigter til hans Herliggjørelse. Da kan man være rolig. Netop den uskyldig lidende kan være roligst. Netop han ved bedst, at han nu er i Naadens Skole, at alle Lidelser kun er Kjærlighed. Netop ham aabenbarer Gud tydeligst, at man kun gjennem det dybe kan gaa opad mod det høie, men at det i Guds dybe Dale ogsaa altid gaar mod det høie.

Som Slutning paa disse Betragtninger vil jeg hidsætte en liden Sang, som den nu hjemgangne skotske Digter Horatius Bonar har skrevet. Hvorfor jeg meddeler den her, vil ingen spørge om, naar han har læst den. Den heder: „Mesterens Berøring“ og lyder saa:

Den stille Lufts Musik du ei kan høre,
Ei Skjønhed se i Marmorblokken kold;
Musik og Skjønhed fra det stille, skjulte
Kun Mestrens Haand til Livet ud kan føre.

Berør os med din store Kunstnerhaand,
O Mester, at Musiken ei skal dø,
Som hviler i vor Sjæl, da skal dit Billed
Gjengives klart og herligt i vor Aand!

Fuldfør med os din Gjerning, Herre Gud, —
O, intet Stykverk, intet ufuldendt!
Spar ei paa Slag! Gjør med os, som du vil,
At vi dit Billed vorde maa fuldt ud!*)

*) Efter Funckes tyske Oversættelse. Overs.

3. Arbeide og Glæde.

Vi kan ikke slutte dette Kapitel uden at gjøre opmerksom paa, at Josef har arbeidet i Fængslet, og at dette Arbeide næst efter Omgangen med Gud har været den fornemste Kilde til hans Lykke. Eller rettere: fordi han var et Guds-Menneske, længtes han ogsaa efter Arbeide. Denne Længsel bragte han i Bønnen frem for Gud; han bar den uden Tvil ogsaa frem for Fængselsforstanderen. Der bliver fortalt os: „Gud gav Josef Yndest hos Fængslets Forstander, saa at han gav alle Fangerne, som var i Fængslet, i Josefs Haand, og alt det, som skulde gjøres der, det gjorde han. Fængslets Forstander saa ikke efter nogetsomhelst, som Josef havde under Hænder, fordi Herren var med ham; og hvad han gjorde, gav Herren Lykke til." I et saadant Fængsel var der meget at gjøre. Der maatte føres Bog over alt, hvad der blev indkjøbt til Fangernes Livsophold; alt maatte være i behørig Orden; der maatte vaages over Sikkerheden; hver enkelt Fange maatte være under Opsigt og Tilsyn; der var uden Tvil en betydelig Korrespondence at føre o. s. v. Alt dette og andet lignende anbetroede Forstanderen Josef.

Hvorledes kom han til en saadan Beslutning? Hvorledes kom han overhovedet til at skille sig af med disse Forretninger? Hvorledes kom han netop til at anbetro Josef dem? Maaske forstod han, at denne var uskyldig. Men det havde dog blot kunnet fremkalde Medlidenhed hos ham. Jeg tænker mig, at Josef maa have leveret Bevis for, at han var en arbeidsom og duelig Mand. Havde han alene grædt, bedet, fortalt sin Lidelseshistorie og seet misfornøiet ud, — havde han

kun filosoferet over Guds Forelser og ruget over en eller anden Klagesang over sin dunkle Skjæbne, — eller havde han, som visse Fanger har gjort, fordrevet Tiden med at dressere Mus og Edderkopper, saa var Forstanderen neppe kommet paa den Tanke at benytte sig af den hebraiske Ynglings Tjeneste. Mismodige Mennesker pleier man at gaa forbi. Men ogsaa i Fængslet har Josef vist et venligt og lyst Aasyn. Han har vel bedet Forstanderen om at maatte faa hjælpe ham med et eller andet; denne har tilladt ham det og snart merket, at han stod sig godt derpaa. Han merkede den mægtigere Haand, som var med Josef, og saa blev denne hans betroede Mand, fik Hænderne fulde af Arbeide, men ingen Tid til Grublerier; han fik nu uden Tvil ogsaa, hvad det udvortes angik, god Forpleining. Paa denne Maade blev de begge hjulpne, Forstanderen og Fangen, der indenfor Fængslets Omraade fik skalte og valte som en fri Mand.

Det er afskyeligt, naar man ikke sysselsætter Fangerne. Ak, lige til for nogle faa Aartier siden var det i de allerfleste Lande Skik og Brug skarevis at sammenstue Beboerne af et Fængsel og ganske overlade dem til sig selv. Der var ikke Tale om nogen passende Sysselsættelse. Saaledes var det ogsaa hos de „kristne" Folkeslag — et sørgeligt Vidnesbyrd om, hvor liden Magt Tankerne om kristelig Barmhjertighed og kristelig Fornuft havde vundet indenfor den evangeliske Verden! Det er let at begribe, hvorledes paa den Maade Fængslerne blot kunde blive Skoler for Forbrydelser, Raahed og Vanvid. Først i vort Aarhundrede har man begyndt at behandle de saakaldte Forbrydere som Mennesker, som Skabninger, der ikke blot skal lide sin Straf, men

paa Bønnens og Arbeidets Vei gjøres til nyttige Medlemmer af det menneskelige Samfund, ja af Guds Rige. Men endnu er der i det Stykke meget at forbedre.

Vi ser, at Josef ikke havde en Draabe Blod af en Munk eller Eneboer i sig. Han gav tilkjende, at det Menneske, der staar i det rette Forhold til Gud, ogsaa søger at komme i den mest levende Forbindelse med Udenverdenen. Et virkelig fromt Menneske har overalt ogsaa været det mest brugbare Lem af det menneskelige Samfund. Ligegyldighed for de timelige Ting er et Tegn paa aandelig Sygdom. Jeg har kjendt pietistiske Bønder, som halve Dage igjennem har disputeret om den hemmelighedsfulde Forudbestemmelse og om „alle Tings Gjenoprettelse," medens deres Poteter frøs paa Ageren. Jeg har kjendt Mennesker, som ved Bøn vilde slukke en Ildebrand, medens de lod Brandsprøiterne blive staaende i Sprøitehusene. Jeg kjender videre Mennesker, som er blevet friske ved Tillid til Gud og Salmesang, men samtidig ikke har villet gaa løs paa den skammeligste Urenslighed i sine egne Huse. Ja, der gives bedrøvelige Vrængebilleder af Fromheden. I Virkeligheden er det ikke Fromhed, men Hykleri. Fromme Dagtyve, hvorom man taler saa meget, gives der lige saa lidet som springende Bjerge. Er de fromme, saa er de ingen Dagtyve; er de Dagtyve, saa er de ikke fromme.

XII.

Gud eller Tilfælde.

1. Mosb. 40, 1—4.

1. Et høivigtigt Besøg.

I en gammel Troessalme heder det:

„Er blot Stunden
Rigtig funden,
Bryder Hjælpen frem med Magt;
Dig til Skamme
Ser du flamme
Uformodet Stjernes Pragt."

Denne Sandhed er ofte bevidnet af Guds Tjenere. Paa en fin Maade viser vor Fortælling os, hvorledes den er at forstaa. Der skede en Dag noget, der i et saa stort Fængsel neppe kunde kaldes en Begivenhed: der kom nemlig to nye Fanger, Kongens Mundskjænk og øverste Bager. Det var vigtige Hofembedsmænd, betroede Personer — thi netop disse kunde meget let give den store guddommelige Konge Gift. Vi vil ikke opholde os med paa Grundlag af 4000 Aars gamle Indskrifter og Haandskrifter at fortælle, hvilken Stilling de nævnte Personer indtog ved Hoffet. Vi vil heller ingen Formodninger opstille om, hvad der var Grunden til Storherrens Vrede. Os interesserer kun den Kjendsgjerning, at Ankomsten af disse Mennesker, der blev overgivne Josef til hans særegne Omsorg og Opsigt,

betegner det store Vendepunkt i hans Liv. Ganske vist, de selv anede ikke, at deres Forsyndelse, at Faraos i Vrede løftede Haand og endelig deres Drømme havde en saa stor Betydning med Hensyn til denne sælsomme hebraiske Mand, der modtog dem ved Fængselsporten. Heller ikke Josef havde nogen Anelse om, at den ufrivillige Ankomst af disse Mænd skulde være det første Skridt til hans Befrielse og Ophøielse. — Fanger var der komne nok af, medens han havde boet indenfor disse Mure. Deraf var nogle endnu i hans Varetægt, andre havde lidt Dødsstraf eller var blevet sendte til Bjergværkerne, andre igjen var blevet løsladte. Men intet af alt dette havde bragt den mindste Forandring i hans Stilling. Hvorledes skulde han vel kunne tænke sig, at denne Mundskjænk, der nu var berøvet sine kostelige Klæder og iført den usle Fangedragt, — trods Potifar skulde føre ham til Tronen! Og dog blev det saa — uagtet, nei netop *fordi* Mundskjænken *glemte*, hvad han lovede. I de to Aar glemte han sit Løfte om at lægge et godt Ord ind for Josef.

Dog — vi foregriber Sagens Gang. Men vi, som nu overskuer Guds Plan, tør vel paa dette Sted sige nogle Ord om Forsynets Styrelse.

2. To Slags Verdensanskuelse.

„Gud ser en sort Myre, som i den sorte Nat løber over en sort Sten" — saaledes læser vi i *Koranen*, hvor erindrer jeg ikke mere. Den, som stiller sig ret for Øie, hvad dermed er sagt, forstaar let, hvor Forfatteren, den gamle Muhamed, vil hen. Hvad er vel mindre end en Myre, og hvad er vel vanskeligere at se

end en sort Myre i en mørk Nat? Og naar den saa løber over en sort Sten! Men naar alligevel Gud ser denne sorte Myre, saa maa han se alt. Naar han styrer dens Vei, saa maa han styre alt. — Vi har da her den samme Tanke, som naar vor Frelser siger: „Ikke en Spurv falder til Jorden og ikke et Haar af dit Hoved uden den himmelske Faders Vilje.“ Intet, selv ikke det mindste sker uden hans styrende, ordnende Haand. Det gudfrygtige Menneske drager heraf den hjertestyrkende Slutning: „Der kan kun times mig det, som Gud har udseet for mig, og som maa være til mit Gavn.“ Og fremdeles: „Jeg tager det, som han giver det; hvad han vil af mig, vælger ogsaa jeg.“ Den gudfrygtige ved, at alt, ogsaa det fortrædeligste, maa tjene ham til Gode, naar han kun forbliver i den rette Forening med den Gud, som styrer alt.

Det er klart som Dagen, at dette er alle de Mænds enstemmige Anskuelse, som har skrevet og forfattet Bibelen. Man kunde fylde en hel Bog med Steder, som udtaler dette i de forskjelligste Udtryk, og alle disse Ord tilsammen vilde give en henrivende himmelsk Musik. Et Hav af Trøst er indeholdt deri, at vi i alt, som tilstøder os, staar under Guds ledende Faderhaand.

„Ja, det vilde være meget skjønt,“ raaber en eller anden, „naar jeg blot kunde tro det. Men jeg kan ikke tro det.“ Og Millioner er enige i hans Vantro. De paastaar, at vi netop ved nøie at betragte Menneskelivet kommer til den Erkjendelse, at snarere alt andet end det guddommelige Forsyn raader i Verden. „Nogle siger: „Penge regjerer Verden;“ — andre: „Bogtrykkerskværten regjerer Verden;“ atter andre: „Geniet regjerer

Verden;" — ja, der gives endog dem, der siger: „Djævelen regjerer Verden." — Saaledes staar der to forskjellige Verdensanskuelser lige overfor hinanden, og der gives ikke nogensomhelst Bro, ja ikke engang en smal Planke, som kan danne nogen Forbindelse mellem begge de adskilte Leire.

Lad nu foreløbig de stridende Partier blive, hvor de er, og lad os derimod se paa Josefs Historie! Den er utvilsomt et af de kosteligste Beviser for det guddommelige Forsyns vise og naaderige Styrelse. Lad os engang forsøge at omskrive denne Historie i Verdensbørnenes Sprog og efter „Tilfældighedstheoriens" Opfatning. En Tilfældighed er som bekjendt en Begivenhed, der finder Sted, uden at de medvirkende Aarsager var bestemt for hinanden. Det var saaledes en Tilfældighed, at Atomerne, satte i Bevægelse og hvirvlede om ved hemmelighedsfulde Kræfter, saaledes føiede sig til hinanden, at det menneskelige Øie, dette Mesterverk af Visdom og Skjønhed, blev til. Men der stod ingen Mester bagved, som vilde bringe dette Mesterverk istand. Det faldt sig saa. Og saaledes er alt, hvad der er til, blevet til ved et Tilfælde; ogsaa Menneskehedens hele Historie. Den nu saa vidtberømte Udviklingstheori er ikke et Gran mere værd, naar det gjælder Trøst i Liv og Død. Udvikling eller Tilfældighed — det er ubevidste Kræfter, hvorved alt bliver til. Overalt de samme Grundstoffe, overalt det samme Spil af Kræfter, overalt denne Udvikling! Det er alt et og det samme, enten det nu bliver til en Mide i Rævskindet eller et Geni som Goethe. Og bagved — bag disse Anskuelser aabner et Helvede af Fortvilelse eller Vanvid sit Svælg. Og-

saa Menneskehedens hele Historie er et Tilfældighedens Verk — den samlede Verdensudvikling som de enkelte Familiers Historie. Saaledes altsaa ogsaa vor Patriarkhistorie. Hør blot: Tilfældigvis blev der vist Jakob en broget Kjortel, og et ulykkeligt Indfald bragte ham til at kjøbe dette Klædesplag og forære det til sin Søn. Tilfældet vilde, at Jakob ikke lagde Merke til, hvorledes hans Sønner hadede Josef, og saaledes sendte han ham da lige ind i Mordergruben. Han vilde blevet dræbt; men Skjæbnen føiede det saa, at netop i rette Tid kom der gjennem den ellers saa menneskefattige Egn nogle ismaelitiske Handelsfolk, og disse fandt Smag i den smudsige Menneskehandel. Det traf sig saa heldigt, at Potifar paa den Tid behøvede en intelligent Mand, og at han netop den Morgen drev hen paa Slavetorvet, hvor Josef var tilfals. Men et ulykkeligt Tilfælde vilde, at denne hans Herre havde en utugtig, ærefuld Hustru. Saaledes kom Josef i Fængsel. Det var en mørk Skjæbne. Men den, som skal have Lykken med sig, har den ogsaa med sig i Ulykken. Det føiede sig da saaledes, at Josef ogsaa i det store Fængsel kom til Ære. — Men iblandt Fangerne, som de mægtiges Vrede lod kaste i Fængsel, var der tilfældigvis to af Kongens Hofembedsmænd. Ved en sælsom Række af Omstændigheder skulde den ene af disse blive af stor Betydning for Josef. En Drøm, som Josef tydede, idet han ganske tilfældig traf det rette, blev den uforudseede Anledning til at bringe ham den største Ære. Vistnok hændte det den ellers godmodige Mundskjænk, at han i hele to Aar glemte sit Løfte om paa høiere Steder at lægge et godt Ord ind for Drømmetyderen. Men netop denne Glemsomhed skulde, hvor

smertelig den end i sin Tid var for vor Helt, dog skabe hans Lykke. Var det tidligere faldt Mundskjænken ind at tale hans Sag, saa vilde sikkerlig Kongen af Hensyn til den høitstillede Potifar have afvist ham. Men forunderlig nok maatte ogsaa Nillandets Herskere have Drømme, — Drømme, der var saa ligetil at tyde, men som dog tilfældigvis ingen af alle de dybsindige Præster, Stjernetydere og skriftlærde kunde greie. Nu vilde en lykkelig Stjerne, at Mundskjænken huskede paa sin Forglemmelse, og det traf sig saa heldigt, at Kongen fattede Tiltro til Udlændingen. Men Josef var rigtig godt oplagt og kunde paa et Haar sige Kongen, hvad Drømmene skulde betyde. Skjæbnen vilde, at de ogsaa virkelig gik i Opfyldelse. Paa den Maade blev Josef ved en besynderlig Række af Tilfældigheder Rigskansler i Nilens Land.

Det traf sig endvidere saa heldigt, at Hungersnøden ogsaa strakte sig til Kanaan. Saaledes skede det, at hans Brødre maatte løbe ham lige i Armene. Lykken vilde, at ogsaa den gamle Jakob trods al sin navnløse Lidelse endnu levede. Og saaledes sik hele den bedrøvelige Historie den gribende Afslutning, som vi kjender.

Hvad mener I, kjære Læsere, om saadan Historieskrivning? Forekommer den os ikke latterlig og naragtig, selv om vi kun betragter den fra den blotte Fornufts Standpunkt? Alle disse forskjelligartede Mennesker med al sin Ondskab og Dyd, Svaghed og Daarskab arbeider aabenbarlig i en stor Mesters Tjeneste; omendskjønt de alle er frie Folk, medvirker de uden at ane det til at fuldføre en stor, herlig Plan, til at opføre et underfuldt Bygverk, der Skridt for Skridt nærmer sig sin Fuldendelse. Og endelig staar det herlige Kunstverk færdigt

at skue. Og den store Mester skulde hede „Tilfælde"? Sandelig, den, som læser Josefs Historie, maa tilbedende erkjende, at det er en personlig, alvidende og alvis Aand, som styrer og raader deri. Tag af dette en Livsførelses Undervœrk kun et lidet Stykke bort, — lad f. Eks. de ismaelitiske Kjøbmænd komme kun en eneste Time tidligere, lad Mundskjænkens Drøm være udrømt, eller lad Farao paa godt ægyptisk sige: „Jeg vil dog ikke lade en saadan uren udenlandsk Hund komme for mit Ansigt," — lad Hungersnøden indskrænke sig til Ægypten, — kort sagt, tag et hvilketsomhelst lidet Stykke bort, og alt er ude! Jeg spørger: hvad er mest indlysende for vor Fornuft, enten at antage, at det ubevidste, planløse Tilfælde, der intet Maal har, har sammenkjedet og sammenføiet alt saaledes, eller at en ordnende, usynlig Mester, der er sig sit Maal fuldt bevidst, føiede alt saa planmæssigt. I Sandhed, den mest uvittige Undertro er her paa den vantros Side.

Men man kunde indvende: „Ja, hvem kan kontrollere, om disse Ting virkelig er foregaaet saaledes? Mig forekommer denne Historie rigtig at være en Tendenshistorie, som et fromt Menneske har udfundet til Ære for sin Gud." — Nu, derpaa kunde jeg svare: „Opfind du dog ogsaa ved Leilighed en saadan Historie, og jeg forudsiger dig, at du vil gjøre dig latterlig." Jeg kunde beraabe mig paa, at denne Fortælling efter alle kyndiges Vidnesbyrd i en sjelden Grad bærer Sandhedens og Jevnhedens Præg. Jeg kunde henvise til, at Israels hele Historie uden denne Fortælling bliver uforklarlig.

Jeg giver imidlertid Afkald paa alt dette. I ethvert Tilfælde er denne Beretning kun et lidet Afsnit af den store Menneskehedens Historie, og med Hensyn til hele denne Verdens og Menneskeslegtens Historie spørges der, om det er en personlig, vis og hellig Gud, der raader, eller Tilfældet og allehaande blinde, ubevidste Kræfter, Elementer og Magter. Her er det store

3. Enten — eller!

Der gives ganske vist Mennesker nok, der ikke vil vide noget af dette „enten — eller". De siger i et Øieblik: „Gud har klarlig føiet det saa", eller: Det var Guds Vilje". Fem Minuter bagefter kommer de og siger: „Tilfældet vilde det saaledes", eller: „Et lykkeligt eller ulykkeligt Tilfælde føiede det saa". Men det ligger nær for Haanden, at disse Mennesker er meget uklare og inkonsekvente. Enten styrer Gud alt eller intet. Det strider mod hans Væsen at dele Verdensstyrelsen med „Hr. Tilfælde". Og hvem i al Verden skulde da kunne afgjøre, hvorvidt noget er et Tilfælde eller en guddommelig Styrelse, naar det til enhver Tid kan være baade det ene og det andet?

Nei, her slipper man ikke bort. Mellem den lille sorte Myre og den store hvide Dronning af England kan du i denne Henseende ikke gjøre nogen Forskjel; thi for Gud er intet stort eller lidet. Var det et Tilfælde, at Klokkerne lød ved en Jordefærd, netop som du vilde komme med en flet Vittighed, saa har det ogsaa været et Tilfælde, at Molekylerne føiede sig saaledes sammen i en Aleksander den stores eller en Muhameds Hjerne, at deraf fremkom de Mænd, som bar disse Navne. Er

det et Tilfælde, at der idag gik Ild i din Skorsten, saa var det ogsaa et Tilfælde, at i Aaret 1812 Vinteren indtraf saa tidlig i Rusland, — hvad som bekjendt gav hele Verdenshistoriens Gang en anden Retning. Den, som kjender Livet, ved, at de allerubetydeligste Omstændigheder ofte har givet Anledning til de største Begivenheder. Store Ildebrande, ja vældige Krige fremkaldtes af Smaating. Ja, meget ofte viser det sig, at Ting, som man i Begyndelsen ansaa for Smaating, i Virkeligheden var af stor Betydning, og omvendt. Det gaar altsaa ikke an, at du siger: „Ubetydelige Ting sker af et Tilfælde, vigtige ved Guds Styrelse." Enten alt eller intet er et Tilfælde. — Jeg ved ogsaa, at Tusender og atter Tusender, deriblandt høilærde Herrer, ikke viger tilbage for Følgeslutningen og virkelig *skyder alt ind under Tilfældet*. Som jeg allerede har antydet, siger de os, at hele Verden er fremstaaet og udviklet ved et blindt Spil af blinde Kræfter, og at dette Spil skalter og valter med Menneskenes Skjæbner paa samme Maade som Vinden paa Saharas uendelige Sandsletter.

Vi glæder os over *Følgerigtigheden*, selv om den er dæmonisk. Og her er den virkelig dæmonisk. Den er det i den Grad, at Millioner, som staar Aabenbaringstroen fjern, dog bæver tilbage for den. Det er i Virkeligheden klart og greit, at det sidste Skjær af Trøst og Haab forsvinder med denne materialistiske Tilfældigheds Theori. Men hvor skrækkeligt dette end er, maa jeg dog indrømme, at denne Opfatning er følgerigtig, men at derimod deres Opfatning er *ganske uholdbar*, der vistnok ikke affætter Gud, men i Tilfældet vil sætte ham en mægtig *Medbeiler* ved Siden. Det skulde dog alle de, der endnu ikke har

brudt med Troen, lægge sig paa Hjerte, at de driver Spot med denne sin Tro, hvergang de bruger Ordet „Tilfælde".

Vel ved jeg, at man har store Betænkeligheder ved Forsynstroen. Den barnagtige Indvending veier ikke meget, at man ikke kan begribe, hvorledes den ene Gud kan optage 1400 Millioner Menneskers Lidelser og Glæder, Skurkestreger og Dumheder, sedelige Anstrengelser og Forvildelser, de tusend Smaaligheder og Tilfældigheder i en stor Plan. „Dette gaar", saa siger man, „fuldstændig over min Synskreds, altsaa er der ikke noget i det hele!" Men hvad vil du svare din tiaarige Gut, som med vigtig Mine forklarer dig, at han ikke kan begribe, hvorledes Feltmarskalk Moltke i Aaret 1870 kunde lade en Million Soldater marschere efter en Plan? Maaske det maa være Tøv, fordi han ikke forstaar det. Uting?! — Dog denne Lignelse er for svag. Naar du, o Menneskebarn, overhovedet siger „Gud," saa siger du „den ubegribelige". Intet er lettere at begribe end hans Ubegribelighed. Begreb du Gud, saa maatte enten du være Gud eller han et Menneske som du. Du kan ikke begribe, hvorledes han har ladet det første Sandkorn fremstaa, og du vil begribe, hvorledes han regjerer Verden? Denne Fordring gjør sandelig ikke din Fornuft stor Ære!

Men, siger man, det er dog at tage og føle paa, at Gud umulig kan bære alle Ting i sin Haand. Jeg gad dog vide, skrev en fintdannet Verdensmand ganske nylig til mig, hvem der først har opfundet Snakket om en kjærlig Fader i Himmelen. Og selv om virkelig

en Gud har alt i sin Magt, skriver Schoppenhauer, saa vilde jeg ikke være Gud; thi at Retfærd, Visdom og Kjærlighed triumferer paa Jorden, kan kun den paastaa, der er blind paa begge Øine. Men vel ser man, og det ikke saa sjelden, at de ædleste og frommeste Mennesker ikke blot en Tid lang, men stadig bliver traadte under Fødder af de frækkeste Slyngler og forøvrigt forfulgte af de mørkeste Skjæbner.

I Virkeligheden staar denne Kjendsgjerning ikke til at negte. Det er jo ogsaa atter og atter paa det bestemteste slaaet fast af — de ædleste Guds Børn, f. Eks. i den 73de Salme. Disse har derfor ingenlunde ophørt at tro paa Guds ophøiede Haand. De vidste, at Gud har god Tid, ja en Evighed til at udføre sine Planer, og at følgelig ogsaa den fromme maa lære at vente. Det saa virkelig ikke just ud som noget guddommeligt Verdensstyre, da f. Eks. i de tre første Aarhundreder af vor Tidsregning Kristi Disciples Blod blot af den Grund flød i Strømme, at de var hans Disciple. Men Blodvidnerne sang sine Seierssange lige ind i Døden. De vidste, at de ikke kom tilkort under Tabet af alt, hvad de havde paa Jorden. De anede allerede, hvad en Theolog senere har udtalt: „Kristi Kirke paa Jorden vilde forlængst have ophørt at være til, hvis den ikke havde dette Grundlag af helligt Blod."

Denne Forsynets Styrelse er under alle Omstændigheder en Troesartikel. Vi vandrer i Tro og ikke i Beskuelse. En gammel Wülfratherbonde ved Navn Thielenhaus sagde, naar Talen var om forunderlig dunkle Guds Førelser: „Børnlille, ti dog stille! Vi maa dog ogsaa i Himmelen have noget at bestille". Ja, her er Løsningen: „Man være dog kun stille en

liden Stund!" Gud har Tid. Ham tilhører Evigheden, og derfor har han Tid. Hans Time er endnu ikke kommet, naar vor forlængst er forbi. Og fordi han har Tid, maa ogsaa vi tage os Tid. Vi raaber ofte med Forfærdelse: „Herre, hvor kan du dog rolig se til; grib dog for alting ind!" — men han rører sig ikke, og det betyder for os: „Vær stille og vent!"

Men den guddommelige Dunkelhed er dog ikke saadan, at jo Guds mægtige Haand ofte nok kommer tilsyne gjennem Snedækket, — ofte nok til at holde vor Tro ilive. Enhver, der fører et skjult Liv med Gud, er ligesaa forvisset om hans Nærværelse i alle Ting og Forhold som om sin egen Tilværelse. Intet af alt, hvad der i forbigaaende kommer ham for Øine, kan gjøre ham tvilraadig. Det er ikke underfuldt, at Guds Veie er underfulde, da han selv er underfuld. Saaledes maa han altsaa ogsaa for kortsynede Mennesker være en „skjult Gud". Men undertiden lader han Taagen trække lidt bort fra de Bjerge, hvorfra Hjælpen kommer. Undertiden lader han dig ved enkelte Begivenheder gjøre et Indblik i Visdommen af hans Domme og Naadeshusholdning. Naar Josef fra Fængslet betragtede den tilbagelagte Vei, saa var den bestrøet med lutter Stumper og Stykker; men naar han skuede ud over den fra den ophøiede Plads, hvor Gud senere førte ham op, da saa han med Henrykkelse, hvad han tidligere under Taarer havde troet, at nemlig alle disse Stumper og Stykker var de mest fuldendte Stene til den mest fuldendte Herlighedens og Harmoniens Bygning.

Jeg drister mig til at sige det samme om mit ubetydelige Levnetsløb til denne Dag, og mange

Læsere vil være enige med mig: os er det gaaet ligedan. De mindst iøinespringende, de tilsyneladende mest tilfældige Ting, ja de allerubehageligste Begivenheder, de mest tilintetgjørende Slag, ikke mindst mine egne Daarskaber blev Midlerne til at bringe mig derhen, hvor jeg nu ved din Barmhjertighed er. Da disse Ting og Omstændigheder indtraf, havde jeg ikke den ringeste Anelse om, hvorledes de kunde tjene til noget godt. Men siden, ofte først efter lange, lange Aars Forløb, triumferede alligevel den store Arkitekts hemmelige Plan.

Ja, som Josefs Livsførelse er et beundringsværdigt Kunstverk af den himmelske Mester, saaledes er det ogsaa med Førelsen af ethvert Menneske, der hengiver sig til ham. Undertiden drager han Dækket tilside og lader os faa se lidt; derefter sænker Skyen sig igjen derover. Men er du engang kommen til den Overbevisning: det har aabenbart Herren, han personlig, gjort med mig, med min Person, han har ligefrem grebet ind i min Vei, — saa har du nok til i hundrede andre Tilfælde at holde fast ved denne hans Styrelse, selv om du ikke begriber den. At det sedvanlig gaar over din Forstand, er klart i Betragtning af Guds Storhed og din Ringhed og Kortsynethed. Men den, som engang kalder paa dig med dit Navn, giver dermed tilkjende, at han kjender dig; det beviser intet, om han har iagttaget en langvarig Taushed imod dig; dertil kan han have de mest forskjelligartede Grunde.

Det vilde være mig en let Sag baade af mit eget og andres Liv at anføre en Mængde Eksempler som det „umodsigelige" Bevis for, at Gud er en Gud, som er nær, som hører Bønner, som tæller Taarerne, som

ogsaa tæller Drene i vor Pengepung, og som næsten styrer Verden mere ved Menneskenes Daarskab end ved deres Visdom. Men dette „uimodsigelige" Bevis vilde dog straks være gjendrevet for dem, der ønskede at sætte et vantro Spørgsmaalstegn derved. Beviset for de guddommelige Ting kan ikke blive et Menneske paatvunget, saaledes som Beviserne for Fysikens Love med Magt paatvinger sig en. Det har jeg længe vidst. Men jeg ved ogsaa, at (som Claudius siger) Hjorten ikke forgjæves skriger efter det rindende Vand. Jeg ved, at den levende Gud ikke lader sig uden Vidnesbyrd for en Sjæl, der af Hjertet søger ham. Men for den, der først er blevet overbevist om Guds Tilværelse og af fuldt Hjerte kan sige: min Gud, — synker Ord som Tilfælde, Fatum, den blinde Skjæbne, en Kjede af Omstændigheder ned i et Dyb, hvis Ende munder ud i Helvede. Thi derfra er de komne. Sjælen, som atter er vendt tilbage til sit Udspring, til sin guddommelige Kilde, ved ogsaa, at den til enhver Tid er i hans Haand og kun i hans.

XIII.

En Fange som Fjæleſørger.

1. Moſeb. 40, 5—23.

---

1. Hvorfor ſer I ſaa mørke ud idag?

„Jeg anſer ethvert Menneſke for en Skurk, indtil jeg er blevet overbeviſt om det modſatte," ſagde engang en høit dannet Mand, ſom paa Grund af Menneſkenes Adfærd imod ham havde gjort mangen tung Erfaring. Denne Menneſkehader var iøvrigt meget pligttro i ſit Kald. Med en næſten pinlig Nøiagtighed udførte han ſine Forretninger. Men dermed ogſaa Punktum. Han betragtede ethvert Menneſke med miſtænkelige Øine, det vil ſige: uden Kjærlighed. Det ſiger ſig ſelv, at han blev betalt med ſamme Mynt.

Desværre har jeg ofte ſtødt paa ſaadanne Folk. Det er jo ogſaa ganſke naturligt, naar de ſørgelige Erfaringer, man gjør blandt Menneſkene, leder til, at man bliver indeſluttet, ja bitter. Det er naturligt, men dog meget ſørgeligt, naar det ſker. De lider ſelv meſt derunder, ja i levende Live begraver de ſig ſelv. Men de er ogſaa den rene Modſætning af Lys og Salt blandt Menneſkene. De indbilder ſig viſtnok at være ſtore Menneſkekjendere, og dog kjender de kun til en Side af den menneſkelige Natur. Men enſidigt Kjendtſkab er værre end fuldſtændigt Ubekjendtſkab. Traadt under Fødder af Menneſkene, har dog vor

Frelser troet paa det guddommelige i Mennesket. I sin største Smerte paa Korset, der blev ham tilføiet af hans eget Folk, bad han for sine Fiender, fordi han troede, at de endnu stod til at redde, og rakte endog en døende Morder sin hjælpende Haand.

Som Mesteren, saaledes ogsaa Disciplene. Vi har ved en anden Leilighed skildret, hvor hjertelig og broderlig Apostelen Paulus paa sin Reise til Rom omgikkes med Forbryderne, Soldaterne og Søfolkene. Ganske paa samme Maade handler Josef i sit Fængsel, den samme Josef, der havde lært Menneskene at kjende fra den sletteste Side. Kristi Forbillede staar vel ikke for hans Øie; men Omgangen med den Gud, hvis Forbarmelse, Taalmodighed og Trofasthed han indvortes erfarer, gjør ogsaa ham menneskekjærlig, barmhjertig og tillidsfuld.

Da han en Dag gjør sin Runde gjennem Fængslet, besøger han ogsaa de to Hofembedsmænd, vi allerede kjender. Og da hans Øie falder paa deres Aasyn, ser han, at der hviler et sørgmodigt Præg derover. At han lægger Merke dertil, er et Tegn paa hans menneskekjærlige Sind. Han fortaber sig ikke i sig selv; med kjærlig Deltagelse ser han paa de Mennesker, iblandt hvilke han færdes. Og hvor meget han end har at gjøre, spørger han dem dog hjertelig og deltagende: „Hvorfor ser I saa mørke ud idag?“ Det hørte ikke med til hans Tjeneste“. Han var ikke kaldet til at være en Sjæleſørger for Fangerne. Men et egte Guds Barn er altid deres Sjæleſørger, som omgiver ham. Han kan ikke andet. Fordi han er den barmhjertige Guds Tjener, er han ogsaa Menneskenes Tjener. Han kan ikke se nogen være bedrøvet, uden at der paa-

kommer ham en Længsel efter at forvandle denne Sørgmodighed til Trøst og Glæde.

Josefs Spørgsmaal: „hvorfor ser I saa mørke ud idag?“ er et af de skjønneste Ord, Mennesker nogensinde har talt. Det er saa skjønt, fordi den spørgendes Stilling i og for sig er saa tung, at han vel paa Menneskevis kunde tænkt: jeg har nok at gjøre med mig selv; jeg kan ikke bekymre mig om andre Folks forstyrrede Miner. (Uden at han anede det, blev — i forbigaaende bemerket — dette medfølende Spørgsmaal Aarsagen til, at han senere kom til saa stor Ære).

O, hvor kosteligt er det ikke, naar et Menneske fuld af Medlidenhed som Josef kan og vil sætte sig ind i andres Sorger. Vil, siger jeg; thi her som saa ofte har Evnen til at kunne sit Udspring fra Viljen. Man maa vistnok ubetinget gaa ind paa, at der gives Mennesker, som fremfor andre af Naturen har en særegen Evne til at læse sine Medmenneskers Tanker i deres Øine og paa deres Pande. Det er særlig udrustede Aander. Men Kjærligheden maa dog komme til og være det bedste; ellers bruger de ikke sin Gave, eller de bruger den til sine Medmenneskers Skade, hvorpaa der gives meget sørgelige Eksempler. Men hvor den rette Menneskekjærlighed findes, der udvikler der sig af denne Gave til kjærligt at læse andres Tanker altid noget, der i denne kolde Verden har Solskinnets Varme. Ak dette Solskin er saa sjeldent! De fleste vandrer sine egne Veie, hildede i Egenkjærlighedens Garn. De iagttager Menneskene for at beregne, hvorledes de bedst kan udnytte dem paa den ene eller anden Maade, hvad enten det er til timelig Vinding og anden jordisk Fordel eller til deres egen Fornøielse. Dertil duer naturlig-

vis ikke de sørgmodige. De har intet at give, men kan kun tage imod. Fremfor alt ønsker de Kjærlighed og Deltagelse. Og derfor ser man til saa fort som mulig at komme forbi dem. De hjertebedrøvede er ubrugelige for et muntert Selskab. De maa først blive gjort glade, og det er for de fleste et besværligt Arbeide.

En anden, tilsyneladende meget uskyldig Form for Egenkjærligheden er Adspredthed. Hvad vi kalder Adspredthed, er i Virkeligheden ofte den sterkeste Samlen af sine Tanker. Naar man kalder os adspredte, har vi ofte rettet vore Tanker paa et Punkt og er som Følge deraf ikke tilsinds eller istand til at komme ind paa noget andet. Vi hører ikke, hvad man taler til os, ser ikke, hvad der er for vore Øine, mærker overhovedet ikke, hvad der foregaar omkring os. — Der gives uden Tvil Stunder, da vi ikke alene har Ret, men ogsaa Forpligtelse til paa denne Maade at være adspredte eller rigtigere samle vore Tanker. Men vi begaar en Uret mod Menneskeheden, hvis vi i saadanne Stunder modtager eller besøger nogen. Enten man nu er adspredt, fordi man har saa mange behagelige eller ubehagelige, saa mange gode eller slette Planer i sit Hoved, — iethvertfald er man i denne Tilstand uskikket til at sætte sig ind i andres Stilling. De adspredte spørger vel: „hvorledes staar det til?“ men de hører neppe Svaret, end sige at de allerede forud skulde have læst det i den adspurgtes Miner. O, hvor lidet menneskeligt det er i en saadan adspredt Tilstand at skride gjennem Menneskenes Rækker og ikke lægge det mindste Mærke til deres bønlige Suk, deres stille Taarer, deres skjulte Smerte, fordi de er for bedrøvede eller for ængstelige eller for ædle til at gjøre Larm

dermed! Vi skulde ikke gaa ud iblandt Menneskene, heller ikke deltage i nogen selskabelig Sammenkomst uden først at have bedet Gud om at befri os fra os selv og oplade vore Øine og vort Hjerte for den stille Smerte, som tynger paa andre. Man befrier dem for en Del deraf, om man kun med Deltagelse lægger Mærke til dem og søger at sætte sig ind i deres Sorg og Smerte. Nylig saa jeg, hvorledes en Sporveiskonduktør med stor Omhyggelighed var en ældre Dame behjælpelig ved Udstigningen. Hendes Ansigt forekom mig bekjendt, og jeg spurgte Manden, hvem hun var. Han svarede: „Hendes Navn ved jeg ikke; men hun er en Engel!" „Hvad mener De med det?" spurgte jeg. Og nu fortalte han følgende: „Imorges døde mit eneste Barn, og jeg maatte fra Dødsleiet gaa lige i Tjenesten. I hele Dag har jeg ikke havt et eneste Menneske, med hvilket jeg kunde tale om min Sorg. Alle de mange Herrer og Damer, som steg ind, saa i mig kun en Maskine, som blot er til for at affordre dem deres Billetter. Men denne Dame saa mig dybt ind i Øinene og spurgte, hvad der feilede mig; jeg saa saa bedrøvet ud. Ak, det havde endnu ingen bemerket! Til denne Dame kunde jeg nu fortælle alt. Blødt og hjertelig trykkede hun min Haand, og Taarerne randt hende ned ad Kinden. Hun sagde intet, fordi hun af Medlidenhed ikke kunde faa et Ord frem." — Og Konduktøren græd selv paa en Gang Sorgens og Glædens Taarer. — Ak, hvorfor behandler vi saa ofte saadanne Mennesker kun som Maskiner? Hvorfor har vi for Post- og Telegrafbud neppe en Hilsen, men styrter os kun straks over det, som de bringer os, undersøger kun, fra hvem Brevet er, og hvad der staar i Telegrammet? Hvor

meget skjønnere og lysere Verden dog vilde være, om vi lagde os Apostelens Formaning paa Hjerte: „Eders Sagtmodighed vorde vitterlig for alle Mennesker!" Det gjælder ogsaa, naar du kommer ind i et Hus og Tjenestepigen aabner Døren for dig. Hvor godt det vil gjøre hende, om du under hende en venlig Hilsen, førend du spørger efter Herskabet; det er maaske den 20de Gang, Entreklokken har kaldt hende fra hendes Arbeide!

O Sagtmodighed, o Medlidenhed, o salige Kunst at sætte sig ind i andres Ve og Vel — hvor sjelden er du at finde! Men hvor stor er dog din Evne, naar du viser dig! — Paa den store Londonerbro stod for nogle Aar siden en Mand med mørkt Aasyn. Han stod i Begreb med at gjøre Ende paa sig selv. En liden Pige, der gik sammen med sin Fader, havde lagt Mærke til ham. Nu skilte hun sig pludselig fra Faderen, gik tillidsfuld hen til den fortvilede, saa paa ham med sine store Øine og spurgte ham i en sagtmodig Tone: „Hvorfor er du saa bedrøvet?" — Dette simple Spørgsmaal frelste Mandens Liv. Det brød Isen om hans Hjerte og bragte ham atter i Forbindelse med Kjærlighedens Verden. Derimod læste jeg, hvad en forøvrigt ædelsindet, højlærd Mand har fortalt i sine Selvbekjendelser. Han sad netop i dybe Tanker, da et ungt Menneske kom til ham for at gjøre den Tilstaaelse, at han havde bestjaalet sin Principal og formentlig om en Time vilde blive arresteret. Men den lærde var saa fordybet i sine Tanker og saa „adspredt", at han hverken læste Sorgen i den unge Mands Ansigt eller med Eftertanke hørte paa hans Ord. Han rystede kun hans Haand og sagde: „Det glæder mig, at det gaar Dem saa godt. — Er for Øieblikket stærkt optaget. —

Kom dog snart igjen!“ Den unge Mand gik — for at søge Døden.

Hvem handlede her som et Menneske, den lille Pige eller den høilærde Herre? O, hvor megen Ulykke anretter vi ikke med vor Adspredthed, og til hvilken Velsignelse kunde vi ikke være i Verden, om vi havde Kjærlighed, — Kjærlighed fra den guddommelige Kjærlighedsbrønd, hvoraf Josef øste.

Naar vi nu videre hører, at Hofembedsmændene saa saa mørke ud, fordi de ingen havde til at tyde Drømmene, da forekommer dette os at være en latterlig Grund til deres Sørgmodighed. Men de føler som egte Ægyptere. Josef havde selv gjort den Erfaring, at Gud undertiden aabenbarer sig i Drømme. Han kjendte desuden Ægypterne nok til at vide, hvilken overordentlig Vegt de lagde paa Drømme. Vi ved endog, at de havde alle Slags hemmelighedsfulde Opskrifter og Midler, hvormed man kunde tvinge Guddommen til ved Drømme at give dem Svar paa Spørgsmaal i deres Hjerteanliggender. Vi ved, at der i enhver liden By ved Nilfloden fandtes „vise Mænd“, der ganske i Særdeleshed gav sig af med at tyde Drømme. Derom var der meget at fortælle, hvis vi ikke havde noget bedre at gjøre.

Josef opmuntrer dem altsaa til at fortælle sine Drømme. For ikke at tillægge sig selv Æren siger han dem først, at Tydning af Drømme hører Gud til, hvad ogsaa Ægypterne vel vidste. Men han har visselig i det stille anraabt Herren i Himmelen, at han vilde skjænke ham Evne til at borttage disse Menneskers Kummer. Og han bønfaldt ikke forgjæves. Han kunde forkynde den første, Mundskjænken, at han om 3 Dage

igjen skulde blive indsat i sit Embede. For Bageren maatte han ganske vist bringe et haardt Budskab. Han forkyndte ham det for en Ægypter skrækkeligste af alt: nemlig at Farao om 3 Dage ikke blot vilde aflive ham, men ogsaa hugge Hovedet af ham og saa lade det hovedløse Legeme ophænge og prisgives til Himmelens Fugle. For en Ægypter var dette af den Grund saa forfærdeligt, fordi Legemets Uskadthed og Begravelse var den nødvendige Betingelse for Livets Vedvaren efter Døden. Ellers var denne Straf kun bestemt for dem, der havde myrdet sine Forældre.

Man har bebreidet Josef, at han fortalte dette til Bageren. Man siger: om han end var ganske sikker i sin Sag, saa burde han dog beholdt denne sin Kundskab hos sig selv. Men hos en Karakter som Josefs tør vi vel antage, at han ikke blot har sagt de haarde Ord til den ulykkelige, men derhos især formanet ham til at kaste sig i Guds Barmhjertigheds Arme, nu da det var forbi med den menneskelige Barmhjertighed.

Hvorledes det er gaaet til, at Josefs Tydning gik i Opfyldelse, har mindre Betydning for os. Den tredje Dag derefter høitideligholdt Farao sin Fødselsdag, omgivet af sine Venner, Præster og høiere Embedsmænd. Da savnede han Mundskjænkens og Bagerens kjendte Ansigter. Han kom til at erindre baade dem og deres Forseelse. Sandsynlig var Mundskjænkens kun ubetydelig, og derfor lader Kongen ham straks igjen indsætte i sit Embede. Men Bageren, der vel har havt en stor Forbrydelse paa sin Samvittighed, lader han straks og uden videre Forhør befordre ud af Verden. Det er altsammen ganske efter en østerlandsk Despots Seder og Skikke.

Vi vender tilbage til Josef. Vi ser, hvorledes et Guds Barn altid har Evne til at trøste og bringe Velsignelse, om det end ikke har Sølv og Guld, Ære og Indflydelse. Et Guds Menneske er meget rigere, end hele Verden aner, er han end fattig som en Stodder. Om end alt, hvad Verden byder, bliver ham frataget, saa er han dog ligeoverfor sørgmodige Sjæle rigere end de rigeste Verdensmennesker. Han kjender de himmelske Trøstekilder; men han har ogsaa den dybe Længsel og derfor den milde Haand, det rette Ord til at bringe Lys ind i et bedrøvet Hjerte. Held dig, om Kristi Kjærlighed tvinger dig; da er du aldrig afmægtig. Og Held dig, du hjertebedrøvede, om du træffer sammen med et Menneske, der hviler ved Jesu Hjerte!

2. „Kom mig ihu, naar det gaar dig vel!"

Historien er ikke dermed til Ende, at Josef tyder Drømmene for de to Mænd. Han, der havde givet Mundskjænken, hvad han havde at give, holder sig ikke for god til ogsaa at rette en Bøn til ham. I Aanden ser han Fangen atter indsat i sin indflydelsesrige Stilling hos Farao. Han beder ham derfor, at han vil komme ham ihu, vise Barmhjertighed mod ham og lægge et godt Ord ind for ham hos Herskeren. Kortelig fortæller han ham sin Historie, hvorledes han hemmelig er blevet stjaalet fra Hebræernes Land og heller ikke her i Nillandet har begaaet nogen Forbrydelse.

Josef er sikkerlig ikke kommet frem med denne Bøn til hvemsomhelst, der forlod Fængslet. Men nu giver Gud ham ligeoverfor Mundskjænken Frimodighed til at udøse sit Hjerte. Han gribes af en sterk Anelse om, at

netop denne Mand er kaldet til at skaffe ham den længselsfuldt ønskede Frihed.

Josef er altsaa ikke paa en taabelig from Maade afdød fra Verden, saaat han tænker: „Det er mig ligegyldigt, hvorledes det gaar mig her paa Jorden, naar jeg blot tilsidst bliver salig.“ (Man støder nok paa Mennesker, der taler saaledes; men jeg har altid en Mistanke om, at de ikke mener saa meget med, hvad de siger). Josef er heller ingen Fatalist, at han skulde tænke: Hvad der skal komme, maa komme, enten vi foretager noget eller ikke. Heller ikke holder han sig, som vi saa, for god til at henvende sig til en Hedning om Hjælp. Vel ved han, at Gud styrer alt, og at han ikke er overgivet til hver Mands Forgodtbefindende, men til Guds Forbarmelse. Men han ved ogsaa, at hvad Gud gjør, det gjør han i Regelen gjennem Menneskene, og at vi ikke skal foragte, men benytte de Midler, han rækker os. „Hjælp dig selv, saa hjælper Gud dig!“ Dette overalt gjængse Ordsprog kan blive meget misbrugt og bliver det virkelig ogsaa ofte. Det betyder kun altfor ofte intet andet end: „Hjælp dig selv og bryd dig ikke om Gud!“ — Der ligger alligevel en stor Sandhed deri. Heller ikke en Paulus forsmaaede ved flere Leiligheder ligeoverfor sine Fiender at gjøre gjældende, at han var romersk Borger og derfor kunde indanke sin Sag for Keiseren selv. I Skibbruddet paa Maltas Kyst (Ap. Gj. 27) oplyser han vistnok sine medreisende om, at de alle vil blive reddede; men ihvorvel han er vis paa denne guddommelige Aabenbaring, vaager han alligevel med al Omhu over, at Matroserne ikke forlader Vraget. Men de skibbrudne viser ham, hvorledes de skal redde sig paa

Bjelker og Planker. Kort og godt: Den sande Tro er himmelvidt forskjellig fra en sværmersk og lad Fatalisme, der lægger Hænderne i Skjødet og lader Gud „gjøre det hele."

Josefs Anelse om, at Gud vil hjælpe ham gjennem Mundskjænken, har ikke bedraget ham. Men den gik i Opfyldelse paa en ganske anden Maade, end Josef tænkte. Havde han fuld af de skjønneste Forhaabninger lukket Mundskjænken ud af Fængslet, havde han tænkt, at Taknemmeligheden ved den første den bedste Leilighed vilde bringe ham til at tale hans Sag for Farao (hvad der jo meget let kunde gaa for sig; thi det vilde jo have interesseret Selvherskeren overordentlig, om hans Mundskjænk havde fortalt ham om Drømmene og Drømmetyderen), saa havde han taget skammelig feil. — Mundskjænken var hverken bedre eller værre end de Tusender, der i lykkelige Tider saa meget som mulig søger at udslette enhver ydmygende Erindring om de onde Dage. Det gik ogsaa her efter Schillers Ord: „Morianen har gjort sin Skyldighed; Morianen kan gaa." Mundskjænken glemte den Mand, der saa oprigtig og kjærlig havde taget sig af ham, og en ny, kraftig Paamindelse fra Guds vældige Haand maatte til, for at han skulde komme sit Løfte ihu.

O, du stakkels Josef, det var en tung Tid! Gud selv har ladet dig ane, at Frelsen vil komme ved Mundskjænken. Ja, saa var det virkelig. Men du tog feil med Hensyn til Tiden. Endnu skal der gaa to lange, evighedslange Aar hen med at vente og bie. Disse Aar vil blive bitre for dig!

Der gives kanske mange iblandt Læserne, som kan forstaa den særegne Klagelyd i disse sidste Ord. Jeg

kan ialtfald forstaa den. Blandt andet erindrer jeg en Tid, da jeg befandt mig i en meget nedtrykt Tilstand og jevnlig bønfaldt Gud om at fri mig ud deraf. Da fik jeg Besøg af en Mand, og der var som en Lysglans om hans Hoved. Han, saa sagde en indre Stemme til mig, vil tale for dig, og da er du hjulpen. Dette var mig som en Aabenbarelse, og det var virkelig ogsaa en Aabenbarelse. Det gik, som jeg tænkte. Men det kom ikke saa hurtigt; ak nei, ikke saa hurtigt, men meget langsomt. Ganske imod min Forventning og mærkværdig nok gik et Aar hen, medens det kunde være skeet i nogle Dage. O, i dette Aar strømmede de mørke Vande omkring min Sjæl! — Intet er skrækkeligere end at være fast overbevist om, at det og det har Gud kundgjort dig, og dog at maatte finde eller dog mene at finde, at man har taget feil. I saadanne Tider er der stor Fare for at tvile paa alt. — Josef har alligevel holdt fast ved Gud og ved Bøn og Arbeide kjæmpet mod Fristeren, indtil Solen endelig randt op.

XIV.

„Jeg kommer idag min Synd ihu."

1. Mosb. 41, 1—13.

1. De rene Blade i Livsbogen.

En dybsindig Mand har sagt: „Det er de rene Blade i Livsbogen, som bryder Staven over utallige Mennesker." — Ak, det er et frygtelig sandt Ord, et Ord, som synes egnet til at bringe endog de mest egenretfærdige Farisæere til at skjælve. De rene Blade i din Livsbog afgiver netop ved sin Tomhed Bevis for, at du ikke har gjort, hvad du kunde og skulde have gjort, — at du har ladet utallige Anledninger til at blive Verdens Lys og Salt eller til at forarbeide din egen Saliggjørelse gaa unyttede forbi.

Hvem skulde ikke derved komme til at tænke paa, at Frelseren, den ubestikkelige Dommer, forkaster dem, der ikke har gjort, hvad de skulde have gjort, som ikke har besøgt ham, da han var i Fængsel, ikke givet ham at æde, da han var hungrig, o. s. v. (Matth. 25). De har formastelig forsømt de kostelige Anledninger til ved Barmhjertighedsgjerninger at bevise sig som Jesu Kristi Disciple, idet de lod sig beherske af sin Egenkjærlighed. Og nu synker de ned i Mørket. De synker ned i Mørket, ikke fordi de har begaaet denne eller hin Skjændselsgjerning, men fordi deres eget Liv frembyder

et eneste stort Billede af Egenkjærlighed og en fin, maaske ubevidst Selvtilbedelse.

Enhver Dag, Gud forunder dig, er et rent Blad, hvorpaa du skal skrive. Tiden er et Gode, som du skal anvende til hans Pris, til din Næstes Gavn og Velsignelse. Enhver Dag er en Del af denne Tid. Forspildt er den Tid, i hvilken du intet har udrettet til din himmelske Faders Forherligelse. Den er forspildt, og dermed bliver den til en Anklage mod dig selv. — O, de rene Blade, de rene Blade! Hvor mangfoldige Gange havde vi ikke Anledning til at trøste et sørgmodigt Hjerte eller tilkaste en forvildet Synder Redningstauget! Men ak, snart var det vor Magelighed, snart vor Adspredthed, snart vor Feighed, i ethvert Tilfælde vor Egenkjærlighed, der afholdt os derfra. Men hvad vi derved har forsømt og altsaa fordærvet, lader sig ikke paa nogen Maade beregne. — O, de rene Blade! Hvor ofte lød ikke Aandens venlige Røst i vort Hjerte! Den mindede os om at gjøre Alvor af at gribe Frelsen, trolig at bruge de hellige Naademidler, aflægge denne eller hin Synd, forlige os med vor Broder, der var bleven uvenlig stemt imod os; men disse Røster kunde ikke trænge igjennem. Vi overhørte dem, vi skjød det hen i Fremtiden, vi gjorde Løfter: „Snart, snart, kun ikke nu!“ — og alt blev, som det var! O ve, de rene Blade!

Hvorfor mon jeg paa dette Sted taler herom? Fordi vor Historie jo næsten tvinger os dertil. Af et lykkeligt, taknemmeligt Hjerte havde Mundskjænken lovet Josef at gaa i Forbøn for ham hos Kongen. Men da det gik ham vel, glemte han ham. (Kap. 40, 23). Man skulde tro, at Taknemmeligheden mod Gud og

mod den deltagende, hjælpsomme Josef maatte drive ham til at komme ham ihu. Og saa glemte han netop ham! Var det ikke skammeligt? Jo, ligesaa skammeligt som Millioner bærer sig ad, naar de er reddede af sin Nød og atter kan aande frit.

Det forholder sig rigtig, naar man siger, at denne Glemsomhed var en Lykke for Josef. Havde Mundskjænken før tænkt paa Josef, saa havde han mere skadet end gavnet ham. Idag, da Farao paa Grund af sine Drømme er i den største Ophidselse, idag, da alle Landets Theologer, Filosofer og Tegnsudlæggere maa være som slagne af Blindhed, idag er det den rette Tid; idag er det den Dag, da Mundskjænkens Ord kan træffe Kongens Hjerte. Ganske sandt! Men dermed er Manden ikke i mindste Maade undskyldt. Han har ikke forholdt sig taus, fordi der ikke kom nogen gunstig Anledning til at gaa i Forbøn for Josef, men fordi han har glemt sin Velgjører. Han har glemt sit Løfte, fordi han har glemt sin Velgjører selv. I to Aar har han ladet Josef uden Barmhjertighed forblive i Fængslet, og hvis ikke Kongens Nød havde hjulpet paa hans Hukommelse, saa havde nok Josef hele sit Liv igjennem maattet forblive en Fange.

Det var godt, at der ovenover Skyerne var en, som kom Josef bedre ihu end Mundskjænken. Ham var det, som indgav Kongen Drømmene. Ham var det, som slog ham selv og de lærde med Blindhed, saa at de ikke magtede at udfinde den simple Betydning af Drømmene; ham var det, der ogsaa benyttede Mundskjænkens Glemsomhed til at fuldbringe sine Fredstanker. Men Hofmandens skammelige Glemsomhed kom ikke fra Gud; den blev kun benyttet af Gud.

Mundskjænken er da ogsaa forfærdet over sin Glemsomhed. Og det taler til Mandens Fordel. Vi hører ham sige: „Jeg kommer idag min Synd ihu". Han siger altsaa ikke: „Der falder mig med engang noget ind, som jeg næsten havde glemt. Ja, jeg ved nok en Mand, der maaske kunde hjælpe Hs. Maj. ud af Nøden." Det havde været klogt at tale saaledes. Men nei, han siger: „Jeg kommer idag min Synd ihu." Det var samvittighedsfuldt at tale saaledes. — Vi har her med en meget vigtig Sag at gjøre og vi vil et Øieblik dvæle derved.

2. Om at glemme og at komme ihu.

„Det har jeg ganske glemt!" hører man tit og ofte Menneskene sige. De vil dermed undskylde sig og lade, som om denne deres Glemsomhed kommer af en Mangel i deres Hjernes Konstruktion. I Virkeligheden er ogsaa fra tidligste Tid de forskjellige Hjerner i dette Stykke meget forskjelligt indrettede. Man taler om Mennesker, som har en god Hukommelse, og om saadanne, der har en svag. Men ogsaa de, der glæder sig ved en god, har ikke en god Hukommelse for alle Ting. Denne har Hukommelse for Tal og Navne; hin kan i en forbausende Grad mindes Slegtskabsforhold, en anden har en musikalsk Hukommelse og husker med Lethed en Melodi, naar han blot en Gang har hørt den. Atter andre kan indtil de allerubetydeligste Omstændigheder efter Aar og Dag gjengive Historier, der er blevet dem fortalte, o. s. v. o. s. v. — Man kan vistnok gjøre meget for at skjærpe sin Hukommelse eller hjælpe paa den; men her er og bliver dog det ene Menneske det andet

langt overlegent. Den bedste Vilje er her temmelig afmægtig, og den inderligste Kjærlighed formaar her lidet eller intet. Til denne Dag har det ikke været mig muligt at huske mine 7 Børns Fødselsdage, og dog drager jeg ingenlunde deraf den Slutning, at det skorter mig paa Kjærlighed. Paa den anden Side gives der Mennesker, som husker Fødsels- og Dødsdage i hundredevis uden derfor at have et kjærligere Hjerte end andre Mennesker.

Men anderledes stiller Sagen sig, naar der handles om Ting, der hænger sammen med vore hellige Pligter, med vor Vilje og vor Kjærlighed. Naar dit Barn ikke har udført sine Skolearbeider, saa lader du ikke gjælde som Undskyldning, at det siger: „Papa, jeg har glemt det.“ Du svarer: „Glemt det har du, fordi det ikke ligger dig paa Hjerte; at kræve dine Lommepenge har du endnu aldrig glemt.“ Du giver det altsaa en Straf „for“, som du siger, „at skjærpe dets Hukommelse“. Og om end Straffen er ubehagelig, saa vil du dog virkelig opnaa din Hensigt. En Brud vilde med Rette anse det for Mangel paa Kjærlighed, hvis hendes Brudgom Uger igjennem glemte at skrive til hende. — En rig Mand kaldes kjærlighedsløs, naar han glemmer at gjøre noget for de fattige, der bor omkring ham. Denne Glemsomhed er ikke en Mangel paa Evne til at erindre, men en moralsk Mangel. Fordi han er saa egenkjærlig og kun tænker paa sig selv, glemmer han de elendige. — Hvoraf kommer det endvidere, at vi saa ofte ikke tænker paa det, som vi har lovet andre, men derimod saa nøie husker, hvad de har lovet os? Ikke sandt, vi vil heller tage end give? — Og endnu et Eksempel! Har du idag glemt at bede, saa er dette,

som du selv vil medgive, ikke en Mangel ved din Hjernes Beskaffenhed, men et Tegn paa, at du idetmindste idag er et kjødeligt, verdsligt Menneske, der vil hjælpe dig selv og vandre din Vei uden Gud. Men den, som overhovedet glemmer Gud, den, som glemmer at takke ham, at ydmyge sig for ham, — et saadant gudforglemmende Menneske anser vi for at være et slet Menneske.

Enhver, der lig Mundskjænken glemmer Velgjerninger, det være sig fra Guds eller Menneskers Side, — enhver, der glemmer at holde sine Løfter, kan aldrig undskyldes. Streng Dadel rammer ham, og hvis saadan Forglemmelse antager en blivende Karakter, saa kalder vi ham et nedrigt, usselt Menneske. — „Glemmer jeg dig, Jerusalem, da glemme mig min høire Haand", saa sang Jøderne i det babyloniske Fangenskab. De holdt det for rimeligt, at Gud i Himmelen glemte dem, hvis de glemte det gamle Hjem og de guddommelige Forjættelser, der som en Røgelsesky svævede derover. — „Kan og en Kvinde glemme sit Barn, at hun ikke forbarmer sig over sit Livs Søn?" saa spørger Gud hos Profeten Esaias. Det stille Svar lyder: Nei, det kan hun ikke; hun maatte først dræbe det kvindelige i sig, hun maatte først tilintetgjøre sin Modernatur.. Ingen Glæde i Verden, ingen Smerte, ingen anden Pligt kan undskylde hende, hvis hun skulde glemme sit lille Barn.

Vi har anført en lang Række af Eksempler. Bedre end høilærde Forklaringer viser de os, at det at glemme og at komme ihu er en alvorlig Sag. Af Kjærligheden udspringer det at komme ihu, Glemsomheden af den kolde Egenkjærlighed. Det er muligt, at til sine Tider alle Pligter ophører at være Pligter, fordi en høiere

Pligt sætter dem alle tilside eller dog for et Øieblik stiller dem i Skyggen. Naar du kaldes til din Faders Dødsleie, saa maa i den Tid Pligterne mod dine Børn, dine Tjenere eller ligeoverfor almennyttige Bestræbelser hvile, hvor meget de end ellers lægger Beslag paa dig. Men hvad du aldrig tør glemme, det er alt, hvad der angaar dit Samfund med Gud. Og naar du i denne Henseende er tro, naar du lader Gud, som er Kjærlighed og vil udgyde sin Kjærlighed i Børnenes Hjerter, komme til sin Ret, da vil du heller aldrig ligeoverfor Menneskene glemme dine Pligter.

Derfor, kjære Læser, driv intet dristigt Spil med dette: „Jeg har kun glemt det." Dette „kun" peger kun altfor ofte ned i Egenkjærlighedens Afgrund. Politiet straffer det vistnok ikke, om du har glemt dine Løfter. Men hvad kommer Politiet os ved? Det straffer og maa straffe en stakkels Kvinde, der i Fortvilelse stjæler et Brød for at kunne give sine hungrige Børn noget at spise. Men hvor meget mindre vil ikke hendes Feiltrin veie hos Gud mod saa mangen Forglemmelse, hvormed man tager det saa let, og som kun havde sin Kilde i et egenkjærligt Hjerte! O, de rene Blade, de rene Blade!

Hvad nu Mundskjænken angaar, saa viser han os tydelig, hvorledes Glemsomhed og Ihukommelse hænger sammen med Viljen. Saa længe det gjælder at vise den afmægtige Mand en Tjeneste, svigter Hukommelsen ham; men naar det kommer an paa at tjene den almægtige Konge og forhverve sig hans Gunst, — se, da gjør Hukommelsen sin Pligt. — O, om det blot var Mundskjænken, der var saa slet! O, at hverken du eller jeg havde noget af denne onde Natur i os! — For-

øvrigt tør vi nok bedømme denne Glemsomhed hos vor Ægypter noget mildere, da han var en Hedning. Med os selv maa vi gaa alvorligt irette. Vi vil endvidere regne Mundskjænken det tilgode, at han tager Sagen saa alvorlig, kalder det en Synd og fælder Dommen over sig selv. Han behøvede jo ikke, som vi saa, at stille sig selv i Gabestokken og kunde alligevel med Lethed henledet Opmerksomheden paa Josef.

I ethvert Tilfælde har han gjort Verden en stor Tjeneste ved at udtale disse Ord: „Jeg kommer idag min Synd ihu.“ Med dette „idag“ har han lettet sin Samvittighed, og dermed er et kosteligt nyt „idag“ brudt frem for ham. Kongen tilligemed Josef, der jo nu snart ogsaa var en Herre over ham, har ganske vist bevist ham meget godt derfor. Sandelig, han har ved Tilstaaelsen af sin Synd befriet Josef, men end mere sig selv.

O, dette salige, ydmyge „idag“, — om det ogsaa idag, da du, min Ven, læser disse Linjer, kunde blive til et lykſaligt „idag“ for dig! — Da jeg havde prædet over denne Tekst i ovennævnte Retning, kom næste Dag en Haandverker til mig og sagde: „Det gik mig gjennem Marv og Ben, hvad De sagde. For Aar og Dag siden har jeg under en stor Lidelse gjort min Gud det Løfte, at jeg vilde gjøre noget rigtig stort for hans Rige, hvis han udfriede mig. Jeg har fortvæk opsat dermed. Men nu skal Djævelen ikke mere bedrage mig. Her er 50 Mark (45 Kroner) til vor Mission i Afrika.“ Jeg ønskede Manden til Lykke, og i Virkeligheden havde han det saa godt, som han ikke paa længe havde havt det, og han følte sig saa rig, som om han

havde fundet en stor Skat, medens han, menneskelig talt, var blevet 50 Mark fattigere. Gaa da hen og gjør ligesaa! — Men en ung Moder, der intet havde at give bort, kom og bragte mig 2 Mark 70 Pfennig (omtr. $2^1/_2$ Krone), som hun møisommelig havde sparet sammen, og som hun lod mig anvende til at skaffe et fattigt sygt Barn et Sommerophold paa Landet. „For tre Aar siden," sagde hun, „har De skaffet mit Barn Søbad og derved reddet det. Nu ønskede jeg at afgjøre min Taknemmelighedsgjæld med Gud og Mennesker." Det rørte mig meget. Og hvis det rigtig rører Læserne, saa vil deraf endnu en Gang fremspire noget godt. Det vil rinde dem i Hu, hvorledes ogsaa de endnu har at afgjøre mangen Taknemmelighedsgjæld til Gud og Mennesker. Det vilde blive et kosteligt „idag", hvor det saaledes maatte ske!

Og det blev et kosteligt „idag", hvis du idag gjorde, hvad du saa længe har stridt imod: hvis du gav Guds Aand Rum og kom frem med denne eller hin Synd, der tynger saa saare paa dit Hjerte og bringer dig til indvortes at henvisne, fordi du ikke vil tilstaa den, — ja, hvis du idag endelig kom frem med den og traadte din taabelige egenkjærlige Stolthed under Fødder. Det blev et kosteligt „idag", hvis du endelig en Gang gjorde, hvad Guds Aand saa længe har opfordret dig til, og rakte din Broder, paa hvem du, som du mener, med Rette er vred, en Kjærlighedens Haand!

„Idag er dette Hus vederfaret Frelse," sagde Frelseren til Tolderen Zachæus. Hvorfor da idag? — Fordi Zachæus idag har ladet sin hemmelige Længsel efter Jesus komme til Gjennembrud, — fordi han idag

har sat alle Hensyn tilside og trods sine Medborgeres Latter er steget op i Morbærfigentræet for at faa se Jesus. Til dette „idag", som Zachæus's troesterke Vilje har fremkaldt, svarer nu et saligt guddommeligt „idag", som er Frelserens Verk. Og han vil ogsaa for dig skabe et saadant, hvis du, som forlængst i din Sjæl har vidst, at der kun er Frelse i den fulde Hengivelse til Jesus, — hvis du idag endelig siger Farvel til al Menneskefrygt, ikke i nogen Retning mere skammer dig over din Frelser og for Fremtiden ogsaa lader hans Ord bo rigeligt i dit Hus. — Og gjør kun saaledes stadig i alle Forhold! Lad alle Mennesker, som omgaaes med dig, altid merke: „Dig være mit Hjerte og mit Liv ganske og aldeles ofret!" Saaledes vil og engang Dødens Dag blive et saligt „idag", og Frelseren vil til dig ligesaa vist som til hin døende Misdæder sige: „Idag skal du være med mig i Paradis."

XV.

Den store Forandring.

1 Mosеb. 41, 14—57.

1. Fra Fængslet paa Thronen.

En Menneskeven havde givet sin Præst 20 Mark til den Enke i Menigheden, som var mest trængende. Uden Betænkning gik han til en Hytte, hvor den Kvinde boede, som han nu vilde gjøre glad. Men Døren var og blev lukket, hvor længe han end bankede paa. Ingen Stemme hørte han, intet Svar fik han. Han anså da dette (om med Rette eller Urette, faar stå derhen) som et „Vink fra oven" om, at han skulde bringe Gaven til en anden, der ligesaavel kunde trænge den. Flere Uger derefter mødte han den Enke, hos hvem han først havde banket paa. Hun klagede under mange Taarer sin Nød for denne de fattiges trofaste Fader, der nu fortalte, hvad vi allerede ved. Da brød den stakkels Kvinde ud i en lydelig Hulken og sagde: „Ak, var det Dem, der bankede? Jeg troede, det var Husværten, som kom for at indkræve den forfaldne Leie. Da jeg ikke havde Pengene dertil, lod jeg, som om jeg ikke var hjemme. Ak jeg ulykkelige Menneske, som har forspildt min egen Lykke!"

Det forekommer mig, at denne Fortælling er en Lignelse. Bærer vi os ikke ofte ad som denne Enke, nemlig at vi „ikke er hjemme," naar den Herre Kristus kommer til os —? Vi er ikke hjemme for ham, hører

ikke hans Banken og Kalden, fordi vi synes, at han kun vil berøve os noget, medens han dog i Virkeligheden altid vil give og velsigne — ogsaa naar han tilsyneladende tager. Der gives intet sandere Ord end dette, at Gud ogsaa da er Kjærlighed, naar han tager noget fra os. Men vi strider kun altfor ofte imod, som om han vilde røve os vor Lykke. Og saaledes berøver vi os selv de Velsignelser, som han havde i Beredskab for os.

Det er det store ved Josef, at han kyssede Guds Haand, uagtet det altid var en tagende Haand. Tiltrods for det udvortes Skin troede han virkelig, at Guds Visdom og Kjærlighed styrede alt. Han troede det, uagtet det ene Stykke af hans Lykke efter det andet faldt bort lige for hans Øine. Han mistede Fader, Hjem, Fædreland, Frihed, og da han paa en Vis atter kunde drage Aande i Trældomslandet, tabte han desuden ogsaa sin Ære og maatte som en Forbryder vansmægte i et Fængsel. Alle Mennesker syntes at have sammensvoret sig mod ham: hans egne Brødre, Ismaeliterne, hans ægyptiske Herres Hustru, denne hans Herre selv og nu desuden ogsaa den glemsomme Mundskjænk. Jo længere, desto dybere sank han ned.

Og saa med et, da Guds Time var kommet, maatte det blive klart og tydeligt, at hele denne krogede Trængselsvei var den slagne Vei til hans Lykke. Ja i Sandhed, „de Veie, paa hvilke Herren fører sine Børn, er ofte krogede og dog lige; de er ofte høist sælsomme at se til, — men dog triumferer tilsidst hans vise Raad!" Hvad dette vil sige, træder her frem i det mest straalende Lys. Vi vil kun i Korthed dvæle derved og ikke opholde os længe med Enkelthederne. Vi forudsætter

altsaa, at vi kjender Kongens Drømme. De er i et og alt ægte ægyptiske. Nilen (Osiris) er Frugtbarhedens Aarsag, Koen (Isis) er Frugtbarhedens Følge; Aksene er Frugtbarhedens synlige Tegn. At de syv fulde Aks voksede paa et Straa, er ogsaa et Tegn paa Yppighed. — Kongen gribes straks af den Tanke, at Guddommen ved disse vil give ham et Vink, og han forskrækkes over den sørgelige Ende. Han har kun en Tanke, nemlig at Drømmene maa kunne udtydes. Men Indehaverne af den hemmelige Kunst og den hemmelige Visdom er ganske raadvilde. Baumgarten*) bemerker til dette Sted: „Verdens Visdom har den Skjæbne, at den maa blive stum, naar det rigtig gjælder." Kanhænde, at Gud ogsaa slog dem med Blindhed, forat hans Tjener skulde komme tilorde; kan ogsaa være, at de anede Drømmenes Betydning, men ikke havde Mod til at sige sin Herre Sandheden, da han kun var vant til at høre smigrende Tale. Vi maa nemlig have for Øie, at Budskabet om en syvaarig Dyrtid var meget skrækkeligere, end Forkyndelsen af en syvaarig rig Høst var glædelig. Nok er det, Verdens Visdom er stum.

Men nu tager, som vi allerede har hørt, Mundskjænken tilorde, og hans Ord maatte gjøre dobbelt Indtryk, da det kun geraadede ham, som talte, til liden Ære. Vi undres altsaa ikke over, at Farao straks gaar ind paa hans Forslag, og saaledes indtræder da den store Forandring. Kongens Ildbud viser sig i den „hvide Mur". O, jeg skulde vel gjerne have været tilstede, seet Josefs Ansigt og hørt hans stille Jubel, da han fik Underretning om, at han uden Ophold skulde begive sig til Kongeborgen.

*) En bekjendt Skriftfortolker. Overs.

Ihvorvel Josefs Hjerte gaar i Bølgegang, taber han dog langtfra sin Aandsnærværelse. Han skifter ikke blot sine Klæder; nei, han lader sig ogsaa rage. I Ægypten var det fint at bære kort Haar og ganske lade Skjægget afrage. Kun de lavere Klasser havde Skjæg. Men for Kongen turde man kun møde frem i hvid Klædning, med tvættet Legeme og uden langt Haar. Hvor gjerne havde ikke Josef, da han kom ud af Fængslet, villet hilse Himmelens Sol og en Stund indaandet den friske Luft! Men en østerlandsk Hersker maa man endnu mindre lade vente paa sig end enhver anden Magthaver. Derfor ser vi Josef ile lige fra Fængslet til det kongelige Palads og straks skride hen til Thronen. Nu bøier allerede alle sig for den Mand, der endnu for en halv Time siden agtedes for intet. Omslag i Stemning og Holdning indtræder i Hofkredse hurtigere end Omslag i Veiret paa en Aprildag. Et Ord fra Fyrsten, ofte blot en Mine er nok til at gjøre en høitæret Mand foragtet og en foragtet beundret, ja tilbedet. Det har været saa, og det er saa.

Snart staar Josef for Selvherskeren. Nei, først staar han ikke, men ligger paa sit Ansigt. Farao nød guddommelig Ære; han var den almægtige Solguds Stedfortræder. Enhver, der nærmede sig til ham, maatte kaste sig paa sit Ansigt og berøre Gulvet først med sin Næse, dernæst med sin Pande; derefter fik han Tilladelse til at staa op, og nu først turde han tiltale Majestæten. — Netop paa den Tid, da jeg var beskjæftiget med dette Arbeide, holdt den berømte Ægyptolog Professor Brugsch Pascha her i Bremen et Foredrag om Faraos Hof. Aabenbart nærede heller ikke Professor Brugsch den mindste Tvil om vor Fortællings fulde

historiske Sandhed. Hvad Titelen Farao angaar, saa betyder den efter hans Forklaring: „Den høie Port", som bekjendt den tyrkiske Sultans Titel. Hvad nu især den Farao angaar, som ophøiede Josef, saa hørte han ikke til en gammelægyptisk, men til en asiatisk Herskerslegt. Omtrent 300 Aar før Josefs Tid havde et asiatisk Folk erobret Ægypten. Men dette Folks Konger havde antaget den ægyptiske Kultur og Religion.

Interessant var det ogsaa, hvad Professor Brugsch meddelte om de gamle Faraoners Paladser. Uagtet Ægypten er bedækket med storartede monumentale Bygninger, der næsten ikke kan omstyrtes, og hvoraf vel mere maa søges under end over Jorden, saa finder man dog intetsteds Ruiner af en Kongeborg. Løsningen paa denne Gaade er meget simpel. Jordelivet ansaaes af disse Herskere kun som noget forbigaaende, som en Forberedelse til Evigheden. Derfor behøvedes der for dette flygtige Liv kun et flygtigt Hus, opbygget af simple Mursten. Graven derimod var det „evige Hus" (nemlig for Legemet). Derfor maatte det ikke kunne omstyrtes, og vi ved jo alle, hvorledes disse Grave, Pyramiderne, er byggede. Uagtet den fromme Tankegang, der finder sit Udtryk gjennem de gamle Faraoner ved deres Anskuelse om det jordiske Liv, har de alligevel efterladt sig et meget slet Rygte i sit Land, — saa slet, at man allerede i Oldtiden og end den Dag idag sagde og siger: „Gaa din Vei, du Faraos Søn", naar man vil udtrykke sin Afsky for et Menneske, altsaa omtrent som man hos os siger: „Du er et Djævelens Barn." Praksis i Livet har vel altsaa ogsaa her været slettere end den fromme Theori.

Men først taler Farao og siger i Despotens Tone: „Jeg har hørt om dig, at saasnart du hører en Drøm, kan du udtyde den.“ (V. 15). Ydmygt og alvorligt svarede Josef: „Det staar ikke til mig; Gud vil svare til Faraos Vel.“ (V. 16). Kongen fortalte saa derefter sine Drømme, dog saaledes at han indblander alleslags Refleksioner. „Ingen kunde forklare dem for mig,“ saaledes slutter Herskeren og ser med forventningsfulde Øine paa Josef. Denne forklarer nu først, at begge Drømme er en, d. v. s. udtaler en og den samme Tanke, og at Gud dermed vil give Farao tilkjende, hvad han vil gjøre. Paa en ligefrem Maade, himmelvidt forskjellig fra den brugelige Orakeltone, udtyder han Drømmene. Han føier straks dertil det praktiske Raad, at Kongen burde udse sig en Mand, der i de gode Aar skulde tage den femte Del af Afgrøden over hele Landet (vel istedetfor den ellers brugelige tiende Del) og anlægge store Kornmagasiner til Hungersnøden. — Mange lærde mener, at Josef dermed egenkjærligen har bragt sig selv i Forslag. Nu „Tyv tror, hver Mand stjæler!“ De gode Herrer synes ikke at have nogen Tanke om, at en Mand i Enfold og Oprigtighed kun kan have et stort Riges Vel for Øie og derunder fuldkommen glemme sig selv.

Fuld af Begeistring udraaber nu Farao: „Mon der findes nogen som denne, en Mand, i hvem Guds Aand er? Og nu ophøier han i den Grad Josef, at det forekommer os ganske fabelagtigt, hvis vi ikke kjendte Østens Seder og Skikke, og hvis vi heller ikke vidste, at netop Drømmetydningens Gave blev anseet for et Tegn paa en Gudernes Yndling. En lignende Ophøielse blev ogsaa Daniel til Del fra den babyloniske Verdensherskers

Side paa Grund af hans Drømmetydning. Fra den ægyptiske Historie har vi ogsaa mange lignende Eksempler. Saaledes gjorde f. Eks. Kong Rampsinit en Murer til sin Svigersøn alene paa Grund af hans aandelige Egenskaber; thi, sagde han, som Ægypterne overgaar alle Mennesker i Klogskab, saaledes overgaar denne alle Ægyptere i Klogskab.

Lad os kun i al Korthed se paa de enkelte Følger af Ophøielsen. Farao forbeholder sig sine kongelige Rettigheder og vil nu som før blive den første; men iøvrigt skal Josef med uindskrænket Fuldmagt styre for ham. I Kongens Vogn reiser han gjennem Landet; en Herold raaber iforveien for ham: „Bøier Knæ!" og alt Folket maa med Haandkys vise ham Hyldest. Det nye Navn, som Farao tillægger ham, er: Zofnath-Paneah. Dette forklares af nogle med: „Den Mand, der ser i det skjulte", af andre med: „Verdens Frelser." Det har gjort et dybt Indtryk paa Kongen, at han til Held for sit Folk har betroet sig til en Gudernes Yndling. — Det er fremdeles Farao magtpaaliggende, at der til denne høie Stilling ogsaa føies den dertil hørende Klædning og Pragt. Den Signetring, som han før havde brugt, satte han paa Josefs Haand. En Guldkjæde, Tegnet paa hans Embedsstilling, hængte han om hans Hals. Klæder af hvid fin Byssus indhyller snart den Mands Legeme, der for nogle faa Timer siden endnu bar den elendige Fangedragt.

Kongen selv sørger endog for et passende Giftermaal for den nye Storvisir. Asnath (d. e. den til Nereith, til Diana indviede), Datter af Overpresten i On, bliver hans Hustru. Dette On er det samme som Heliopolis (Solstaden) og laa noget nordøstlig for det

nuværende Kairo. Her var Midtpunktet for den ægyptiske Gudsdyrkelse. Der, hvor engang Solgudens herlige Paladser straalede midt i en glimrende By, finder man nu kun en ensom Obelisk midt i en Udmark, omgivet af Jordvolde. Disse Volde indesluttede engang den Stad, der nu blev Josefs nye Hjem.

Vi har altsaa atter her et blandet Egteskab. Israels to Redningsmænd, Josef og Moses, er begge gifte med hedenske Kvinder, et betydningsfuldt Tegn paa, at nævnte Folk trods sin foreløbig adskilte Stilling dog er bestemt til at optage Hedningefolkene i sig. — Som Moses saaledes har og Josef to Sønner, hvem han giver betydningsfulde Navne. Den førstefødte kalder han Manasse (en, der bringer Forglemmelse); thi, saa forklarer Faderen dette Navn, „Gud har ladet mig glemme al min Møie og hele min Faders Hus". Man har benyttet disse Ord til at bebreide Josef, at han nu i sin Herlighed ikke vilde have mere at gjøre med sin Faders Hus. Men i Gjerning har han bevist netop det modsatte. Hvad han her vil sige, er aabenbart dette, at Gud ved sin underfulde Førelse vil lade ham glemme al Elendighed, ogsaa den, som hans egne har voldt ham. Den Elendighed, som viser sig at være en sprudlende Kilde til Herlighed, er ikke mere nogen Elendighed.

Josef hviler altsaa ganske ud i Guds faderlige Barmhjertighed, der ved de mest underfulde Førelser har aabenbart sin umaadelige Dybde. — Det Navn, han giver sin anden Søn, giver tilkjende, at Josef uagtet sin Herskerstilling betragter det skjønne Ægypten som et Forbandelsens Land. Efraim, det er dobbelt Frugt, som han kalder sin anden Søn, forklarer han

saaledes: „Thi Gud har gjort mig frugtbar i min Elendigheds Land". Vi forstaar, at den høitstillede Mand alligevel er opfyldt af en vemodig Hjemlængsel efter Kanaan.

Samler vi alt sammen til et, saa forstaar vi, at Josef pludselig blev stillet paa en svimlende Høide af jordisk Lykke. Sandelig, kun et Menneske, der var saa dybt ydmyget, prøvet og befundet saa tro i de største Anfægtelser, kunde uden Skade for sin Sjæl taale en saa stor Omveksling. Josef har taalt den. 80 Aar er han forblevet paa den høieste Tinde af jordisk Lykke og er altid forblevet den samme. Vidste vi det ikke af andet, saa vilde hans sidste jordiske Ønske, hvorom vi senere skal tale, være det fuldgyldige Bevis derpaa.

2. „O Rigdoms Dyb

baade paa Guds Visdom og Kundskab! Hvor urandsagelige er hans Domme og hans Veie usporlige!" Med dette Udraab betragter Apostelen Paulus (Rom. 11, 33) den Kjendsgjerning, at det vantro Israels Forkastelse var blevet Hedningerne til Frelse. Gud, for hvem dog kun Troen gjælder, har alligevel indesluttet alt under Ulydighed, forat han kunde — — — forbarme sig over alle. (V. 32) Alle! Det nu forblindede Israel ikke undtaget. (V. 25 og 26.)

Det er en Triumf for Guds almægtige Naade, for den Naade, der skrider videre i uopholdelig Seiersgang og indordner enhver menneskelig Modstræben, enhver vantro, ja alle Mørkets Magter under sit Seierstog — det er denne Naadens Triumf, som Paulus med Henrykkelse besynger. „Guds Visdom og Menneskenes

Daarskab styrer Verden", har en dybsindig Mand sagt. Ja, i Virkeligheden bliver ved Guds Visdom og Magt ogsaa de menneskelige Daarskaber og Synder kun Midler til hans hellige Riges Opbyggelse.

Men hvad der i den nye Pagt viser sig som en eneste stor, salig, verdenshistorisk og verdensfornyende Kjendsgjerning, giver sig allerede tilkjende i formindsket Maalestok i Josefs Historie. Al Menneskenes Daarskab lige fra Jakobs Gave, den brogede Kjortel, til de ægyptiske Drømmetyderes Kortsynethed eller Feighed, alle Synderne, fra Josefs fine Forfængelighed til Kvindens heftige Lidenskab, fra den første Misundelsens Spire i Brødrenes Hjerter til Mundskjænkens utaknemmelige Glemsomhed — alt, alt har Gud taget med i sin Plan.

Og hvad er nu denne Plan? O, den er meget rig og mangesidig. Først og fremst har Gud til Hensigt at opdrage, helliggjøre, prøve og forherlige denne ene Sjæl, der søger ham. Dernæst vil han ved denne saaledes prøvede Mand skaffe Frelse i Ægypten og i andre Lande. Hvad Gud har lovet Abraham: „I dit Afkom skal alle Jordens Slegter velsignes", begynder her at gaa i Opfyldelse. I den Hensigt vil han ved Josef først indvortes fornye og rense Israels Familie, som vi snart skal se. Men derefter vil han ved ham bringe det udvalgte Folk til et Sted, hvor det kan nyde en Sikkerhed, som er paatrængende nødvendig forat det kan modnes for sit verdenshistoriske Kald.

Det er en Overdrivelse (som alt i den ægyptiske Selvbeherskers høitravende Tale), naar han giver sin nye Yndling Navnet: „Verdens Frelser". Verden er dog adskillig større, end Farao mener, og af en, der

virkelig skal være en Frelser, kræver man noget mere, end at han blot skal sørge for tilstrækkeligt Korn. Men forsaavidt har det sin Rigtigtighed, som der i Josefs Førelse aabenbarer sig guddommelige Fredstanker, der tager Sigte paa den hele Verden. Saaledes er det alligevel sandt, om end Farao selv ikke forstaar det, ja ikke engang har nogen Anelse derom. Det har sin Rigtighed, at denne Josef, som Farao kalder „Verdens Frelser", paa en underfuld Maade virkelig er et Forbillede paa ham, om hvem vi synger: „Jesus Kristi, vor Hjælp, er kommen".

Den, som har Øine at se med, han maa indrømme, at baade i den gamle og i den nye Pagt afsløres den ene og samme store Guds Tanker med en storartet Harmoni. Hvilke Strømme af Trøst og Troesstyrke maa der ikke for de gamle Testamentes troende have vældet frem ved Betragtningen af Josefs Førelse! At det paa Guds Veie gaar gjennem Nat til Lys, og at det der kun kan gaa saaledes, at den troeskraftige, lidende Dyd sluttelig seirer og triumferer, ja at den retfærdiges Lidelser har en stedfortrædende Kraft for de uretfærdige, — det bliver ganske vist først ved Kristi Kors aabenbaret i sin hele straalende Klarhed. Men det dæmrer allerede frem i Josefs Historie. — — Misundelsen hos hans eget Folks Børn er det, som har bragt Frelseren ind i Dødslidelserne. Endog Pilatus vidste helt vel, at de af Avind havde overantvordet ham, og at de hadede ham formedelst hans Helligbed, at de hadede ham paa Grund af hans Indflydelse, at de hadede ham for det guddommelige Velbehags Skyld, som hvilede over ham. Med Josef forholder det sig heller ikke anderledes, ihvorvel han som et syndigt Menneske ikke var uden egen

Skyld. Alligevel kan man sige: som Kristus, saaledes er ogsaa Josef givet hen for sin Retfærdigheds Skyld. Begge fornedres de; begge bliver de overgivne til Døden. Jesus bliver fæstet til Korset og sænket i Jorden, Josef bliver levende begravet i Fængslet. For begge svinder ethvert Glimt af Haab. Forskjellen bestaar deri, at Jesus frivillig, Josef mod sin Vilje bliver fornedret. Men om han end fornedres mod sin Vilje, saa er han dog Jesus lig deri, at han seirer og i Anfegtelserne bestaar Prøven. Derfor har og Gud ophøiet ham og givet ham et Navn, som var over alt Navn i Ægypten, — atter et Forbillede paa Kristus, hvis Navn alene bliver tilbage i Himmelen og paa Jorden, naar alle Menneskenavne er blevne til intet. — Men den Jesus, der er ophøiet til guddommelig Herlighed, vil ikke bruge sin Magt og Storhed til sin egen Fordel; hvad han har, det har han for Menneskeheden, til dens Lykke og Saliggjørelse. Paa sin Vis er det heller ikke anderledes med Josef. Hans Magt tjener kun den frelsende Kjærlighed. Saaledes fremtræder Jesu Lidelse som en Lidelse fra Menneskeheden og for Menneskeheden, og paa lignende Maade kommer ikke blot Josefs Lidelse fra Brødrene, men den kommer ogsaa Brødrene tilgode. Vel vidste Josef selv ikke noget derom, medens han var i Lidelsen, hvorimod Frelseren baade vidste og vilde det. Men efterat Josef er blevet ophøiet til Herlighed, har dog ogsaa han (som vi snart skal se) planmæssig og heller ikke forgjæves arbeidet paa at føre sine Brødre til Bod, til Selverkjendelsens Helvedvandring og derpaa til Gudserkjendelsens Himmelfart d. v. s. til den guddommelige verdensomfattende, alt gjenoprettende Naade.

Er ikke dette en forbausende Overensstemmelse? Vi kunde strække den endnu langt videre. Endog Sølvpengene, som ved begge Leiligheder bliver betalte for den forraadte og den solgte, stemmer i en paafaldende Grad overens. Men det faar være nok. Med Rette har en Theolog sagt: „Dersom Josefs Livsbillede havde foresvævet Jesu Kristi Disciple paa Golgatadagen, saa havde de ikke ladet ethvert Haab fare, da alt Haab var ude." Og hvis i vore dunkle (lad os heller sige: uforstaaede) Førelser Josefs Billede og Kristi fuldkomne Billede levende staar for vor Sjæl, saa vil vi ogsaa i de uhyggeligste dybe Dale, Gud fører os ind i, stille og fortrøstningsfuldt kunne sige:

„Gud skal al Ting mage,
Mægtig i de svage
Han sig altid ter;
Skulde eller kunde
Nogen gaa til Grunde,
Som paa Herren ser?
Allesteds da vel tilfreds!
Alting staar udi hans Hænder,
Al din Trang han kjender."

3. Uløste Gaader

bliver der endnu i rigeligt Maal tilbage for Josef, ogsaa efter hans underfulde Ophøielse. Dersom Josef havde været et Verdensmenneske, et Menneske, som kun levede for denne lavere, forgjængelige Verden, — saa havde han nu opnaaet alt, hvad der kunde være at opnaa. Der var da kun et Ønske tilbage, — at alt nu maa

forblive saaledes; thi Verden kunde ikke byde ham mere, end den allerede havde skjænket ham. Men da han var et Guds Barn, saa var for ham det høieste, at Guds Forjættelser maatte gaa i Opfyldelse. Men dermed saa det, menneskelig talt, helt mørkt ud. Israels Familie, paa hvem dog den hele guddommelige Fremtid beroede, maatte hungre ihjel i Kanaan eller, om ikke netop det, saa dog iethvertfald indvortes forkomme, idetmindste saasnart den gamle Israel døde. — Men alene kunde Josefs Stamme heller ikke holde sig i Ægypten. Om end Josef selv i det store Hedningland blev fast i sine Fædres Tro, — saa vilde dog hans Børn og Børnebørn blive indhyllede i det Mørke, der overalt omgav dem.

Josef kunde saaledes nok fremdeles spørge: hvorfor maatte jeg dog paa en saa skammelig Maade blive revet ud af min Faders Hus, hvorfor maatte jeg afskjæres fra Israels Stamme? Hvis det var for at yde Ægypterne en Tjeneste i den kommende Nød, — saa kunde det dog være skeet uden mig, ved en indfødt, der kunde tyde Farao hans Drømme og give ham paalidelige Raad. — Ja, saaledes kunde Josef have spurgt; men saaledes har han visselig ikke spurgt. Han har vidst, at den Gud, der indtil da saa underfuldt havde hjulpet ham, ogsaa fremdeles vilde hjælpe og i sin Tid utvilsomt igjen forene ham med sit Folk.

Naar du i en Retning erkjender, at Guds almægtige og vise Haand aabenbart har vendt det til din Frelse, der en Tid lang tyktes dig indhyllet i en skrækkelig Dunkelhed, saa skal du være ved godt Mod og være forvisset om, at han heller ikke i Fremtiden vil lade dig i Stikken. Hvad du har erfaret af Guds Hjælp og

Visdom, skal være dig et Pant paa, hvad du endnu vil komme til at erfare deraf. Hvad Gud begynder, lader han ikke ufuldført. „Hold dig i Ro, min Datter, indtil du faar vide, hvorledes Sagen vil falde ud; thi den Mand hviler ikke, førend han faar bragt Sagen til Ende," — siger den gamle Noomi, der har lært at bie, til sin unge Svigerdatter Ruth, som endnu maa lære det. (Ruts Bog 3,18). Og naar det allerede kan siges om Boas, at han ikke hviler, førend han har bragt Sagen til Ende, saa gjælder det tusend Gange mere om den trofaste Fader i Himmelen, naar vi blot vil være stille. Ved Stilhed og Tillid bliver vi sterke. Vel den, der i saadan Stilhed, fuld af tillidsfuld Fortrøstning, allerede kan synge om den kommende store Seier! Men det er heller ikke ilde, om ogsaa vore Taarer imellem flyder, naar vi blot i vort indre er stille.

Josef var stille og trøstefuld i alle de 9 Aar, der endnu gik hen, inden han atter kunde slutte sine egne i sine Arme. Man har vistnok (tilsyneladende med-rette) bebyrdet ham for Kjærlighedsløshed og Grusomhed, fordi han intet Budskab sendte sin Fader, der elskede ham saa overmaade. — At han med Lethed kunde have gjort det, er utvilsomt. Naar han nu alligevel ikke gjorde det, saa kan der kun spørges, om han har glemt sin Fader og den barnlige Kjærlighed, eller om han handlede saaledes med Hensigt, ledet af en høiere Visdom. Kun at le af er den Undskyldning, at han han har havt saa meget at gjøre og derfor ingen Tid har havt, eller at han først maatte oppebie en mere varig Befæstelse af sit Herredømme og

Magt. Ingen Tid har man kun til det, for hvilket man intet Hjerte har; han kunde desuden ladet Jakob vide, at han var ilive, om end hans Stilling for Tiden ikke tillod, at Israels Hus flyttede ned til Ægypten. — Beskyldningen for, at Josef uden Nødvendighed i hele 9 Aar lod den gamle Fader forblive i sin Jammer, vilde være tilintetgjørende. Men Moses, den Guds Mand, har ikke et eneste Ord til Undskyldning eller Forklaring af Josefs Uvirksomhed. Han ved nok, hvad han et Blad længere frem har at berette. Vi for vor Del er fast overbevist om, at Josef ikke handlede, som han gjorde, uden først at have taget Gud paa Raad. Han havde paa en saa underfuld Maade erfaret Guds faderlige Forsyn, — han havde som intet Menneske før ham med egne Øine seet, at ogsaa de tungeste Guds Veie fører til det herligste Maal, naar vi blot er stille og lader os føre, — saa at han villig gav Afkald paa at gjøre noget Skridt paa egen Haand.

Man kunde indvende: ja, men i Fængsel har han dog gjort et Skridt paa egen Haand. Han har inderlig bedet Mundskjænken om at lægge et godt Ord ind for ham. Det er rigtig nok. Jeg er heller ingenlunde af den Mening, at et Guds Barn altid skal sidde med Hænderne i Skjødet og kun lade Gud raade. Gud vil, at vi skal bruge vor Fornuft og benytte de gunstige Anledninger, han giver os. Men dette er en kilden Sag. Ikke alt det, der ser ud som en Anledning til at hjælpe sig selv, er virkelig en Anledning fra Gud. Der skal adskillig aandelig Visdom til for i hvert enkelt forefaldende Tilfælde at afgjøre, hvorvidt Anledningen til at hjælpe os selv kommer ovenfra eller kun er et Spørgs-

maal til vort Hjerte og vor Samvittighed. Nylig skrev en erfaren Mand til mig: „Jeg kunde fortælle meget om, hvorledes der ofte frembød sig ypperlig Anledning til grundig at ydmyge Mennesker, der havde fornærmet mig. Gud havde fremkaldt Leiligheden for at prøve mig. Hver Gang har jeg bagefter staaet mig godt paa at forholde mig rolig og afstaa fra at give min Modstander den „velfortjente Løn." Derimod sørger jeg endnu den Dag idag over, at jeg en Gang har gjort Brug af min Magt." Ganske og aldeles enig. Dermed vil jeg dog ikke have sagt, at der ikke gives Omstændigheder, under hvilke Gud vil, at ogsaa den fromme skal ydmyge den ugudelige til hans — jeg mener til Guds Ære. Men dertil kræves et Menneske, for hvem Guds Ære er alt, hans egen intet.

Men for at komme tilbage til Josef, saa talte ogsaa en af Gud oplyst Fornuft for, at han i Stilhed biede. Han vidste, at i sin Tid maatte Israels Hus komme til Ægypten. Han vidste, at Dyrtiden ogsaa vilde strække sig til Kanaan, og det sagde sig selv for Landets Indvaanere, at de maatte tage sin Tilflugt til det nærliggende Ægypten, den gamle Verdens Kornkammer. Men hvorledes vilde vel Tingene have stillet sig, hvis Josef lige efter sin Ophøielse havde ladet Faderen vide: „Se, din Søn Josef lever og er Herre i hele Ægyptens Land! Jeg er ikke død, som man har indbildt dig, men solgt af mine Brødre." Det vilde ganske vist voldt Patriarken stor Glæde, men de ti Sønner en ikke mindre Forfærdelse. Kun med Gru vilde Jakob seet paa sine Sønner, og fulde af Rædsel vilde disse have vendt sig bort fra sin Fader. Paa den Maade vilde Underretningen have fremkaldt et

ulægeligt Brud i Israels Familie. Brødrene kunde derved vel bringes til Fortvilelse, men ikke til Nød. Heller ikke vilde de vel i dette Tilfælde af nogen Magt i Verden ladet sig bevæge til at reise til Ægypten. De vilde aldrig kunnet tænke sig, at Josef ikke vilde hævne sig. Vi ved, at hvad de i Ægypten under Josefs vise Ledelse i sit indre oplevede, virkelig ledede dem til Omvendelse. Og naar de som angerfulde Mennesker, som Mennesker, hvem Barmhjertighed var vederfaret baade af Gud og Mennesker, traadte frem for sin Fader med Bekjendelsen af sin Brøde, saa kunde ogsaa han tilgive og glemme.

Naturligvis mener jeg ikke, at Josef fra først af havde lagt den Plan at behandle sine Brødre, som han gjorde. Han har oppebeiet Tid, Anledning og Visdom fra Gud. Men et godt, helligt og fornuftigt Instinkt ledede ham dog, naar han satte sit Lid til Guds Ledelse og lod Tingene udvikle sig af sig selv.

Det er ikke længe, siden jeg læste følgende Historie: En kristelig Kvinde, der var meget tungsindig sagde til den Præst, der søgte at indgyde hende Mod: „Jeg er saa vist fortabt, som dette Glas nu gaar istykker." Dermed kastede hun et tomt Vandglas, der stod ved Siden af hende paa Bordet i Gulvet, og — o Under! — Vandglasset gik ikke itu, fik ikke engang den mindste Sprække. — Fra nu af kunde den stakkels Kvinde tro, at Gud vilde forbarme sig over hende. — Saa vidt Historien. Om den er sand eller som saa mange lignende opfundet til Guds Ære, lader jeg staa derhen. Men om den virkelig er gaaet for sig netop saaledes, saa vilde det dog være dumdristigt, hvis en anden vilde forsøge det samme.

At bære sig saaledes ad og forlange Tegn er ikke at tro paa Gud, men at friste ham. Vi, den nye Pagts Børn, har ikke Lov til at kræve et Under, hverken naar der handles om vore Sjæles Salighed, eller naar det gjælder i hvilketsomhelst stort eller lidet Livsspørgsmaal at komme efter, hvad der er Guds Vilje. „Jeg vil give Raad med mit Øie vendt paa dig," siger Herren. Men forat han kan gjøre det, maa du lægge Mærke til hans Øie. Med andre Ord: du maa vandre med ham, stadig have hans Ord for Øie, sætte hans Vilje høit over din egen og mærke paa hans Helligaands fine Tilskyndelser og Advarsler. Paa den Maade vil du komme til Klarhed. Indtil du er kommet saa langt, skal du bie og være stille. Men hvad han har at sige dig, vil han gjøre klart for dig gjennem din Fornuft; thi det er ikke kristeligt at give Afkald paa sin Fornuft. Kristeligt er det at lade sin Fornuft oplyses af Gud istedetfor af sine egne Lyster eller af Tids- og Verdensaanden. — Det var Josefs Hemmelighed. Og derfor traf han altid det rette. Hvor betænkelig, ja kjærlighedsløs den niaarige Taushed ligeover Faderen og hans Hus end synes at være, saa giver dog den følgende Del af hans Historie ham det glimrende Vidnesbyrd, at han har handlet med Visdom efter Guds Vilje — trods alle Kritikere.

XVI.

De døde bliver levende.

1 Mosеb. 42.

1. Hungersnøden som guddommeligt Sendebud.

Overflodens Aar, Jubelens, Sangens og Nydelsens Aar i Nillandet er forbi. En forfærdelig Tørke herfker overalt. Støvet og Heden er endnu mere uudholdelig end sædvanlig. Men Mangel lider Ægypterne ikke. Alt Folket velsignede den udenlandske Storvisir, hvem de gode Guder i rette Tid paa en saa underfuld Maade havde stillet ved Kongens Side. Josef var blevet en af Jordens mest indflydelsesrige og mest ærede Mænd. Og jo høiere Nøden steg, desto større blev hans Anseelse. Han viste sig aabenbart at være „Verdens Frelser". Endog de fornemste i Landet bøiede Knæ for ham. Det var en farlig Tid for hans indre Menneske. David, Salomo, Ezekias er sørgelige Beviser paa, at intet i Livet er vanskeligere at bære end en Række af gode Dage. Formentlig kan ogsaa Læseren fra eget Liv anføre kun altfor slaaende Beviser derfor. Men det ser ud, som om Josef er forblevet i Ydmyghed og Enfold. Historien i dette Kapitel vil vise os det. Heldigvis besad han jo heller ikke nogen fuldkommen Lykke. En saadan gives der overhovedet ikke paa Jorden, og kun Narre ere alle de, der atter og atter løber og render efter den. Hvorledes kan vel en ufuldkommen Verden skjænke en fuldkommen Lykke?

Og om den ogsaa var at finde, — hvorledes kunde vi være fuldkommen lykkelige, saa længe vi dog er ufuldkomne i os selv.

Hvad Josef angaar, saa er det let at begribe, at han ikke var fuldkommen lykkelig. Jeg vil ikke anføre, at han havde saa meget at bestille, eller at der hvilede saa stort et Ansvar paa ham. Heri laa netop en usigelig Kilde til Glæde for ham; thi hvad kan gjøre et ædelt Menneske mere lykkeligt, end at han gjør andre lykkelige? Men hvor vanskeligt maa det dog ikke have været for ham at forblive fast i sine Fædres Tro og alligevel ikke uden Nødvendighed støde an mod ægyptisk Skik og Brug! Hvor vanskeligt var det dog ikke for ham at tage Del i den ægyptiske Gudstjeneste uden at blive utro mod sin religiøse Overbevisning! Og saa endelig Hjemlængselen efter Faderhjemmet, Hjertets angstfulde Spørgen efter den gamle Fader: om han endnu lever, hvorledes det gaar ham, hvorledes det staar til med Brødrenes indre, om de er komne til Erkjendelse af sine Synder, — naar endelig Jehova engang vil drage Sløret bort fra sine dunkle Førelser? Om, naar, hvorledes det vil komme dertil, at han, som er skilt fra Israels Hus, atter bliver forenet med Forjættelsens Stamme? — Alle disse Spørgsmaal er for Josef smeltet sammen til en varm Bøn, og mange Taarer maa han have grædt derved.

Ogsaa den gamle Fader i det fjerne har sikkerlig ofte kjæmpet med Gud om sine Sønners Sjæle. Og han skulde ikke kjæmpe forgjæves. Da Hungersnøden blytung sænkede sig over Kanaans Marker, har han vistnok deri seet en ny Ulykke. Josef derimod har vel havt en Anelse om, at netop denne „Ulykke" vilde tjene til

Opfyldelsen af hans Bønner. Saaledes har han som et fornuftigt Menneske ikke blot stolet paa Gud, men ogsaa efter grundig Overveielse selv taget de Forholdsregler, der var nødvendige for at bringe ham i Forbindelse med sine Brødre. Han har givet Befaling til, at alle Udlændinge, som kom for at kjøbe Korn i Ægypten, skulle stilles frem for ham selv.

Som med en Malers Pensel stilles det os for Øie, hvorledes det var Jakob selv, der fik sine Sønner til at reise. Da Dyrtiden blev værre, da allerede al Verden drog til Ægypten for at kjøbe Korn, siger Jakob til sine Sønner: „Hvorfor ser I paa hverandre? Se, jeg har hørt, at der er Korn i Ægypten; drag derned og kjøb til os derfra, saa vi maa leve og ikke dø!" (Kap. 42, 1 og 2). Den ellers saa raadsnare Ungdom er altsaa ikke kommet til at tænke paa en saa naturlig Udvei. Raadvilde ser de paa hverandre og spørger: hvad skal vi gjøre? Dette bliver uforklarligt for os, hvis vi ikke antager, at Ægypten dog altid indgjød dem en Rædsel, siden de havde fulgt sin Broder dertil. Deres Samvittighed begynder at røre paa sig. Dette kan de naturligvis ikke sige til sin Fader, og saaledes gjør de efter hans Vilje. Snart ser vi dem med sine Æsler paa Nillandets Grund, snart paa Memfis's Gader. De melder sig som Kjøbere og bliver førte frem for Josef.

At de ikke gjenkjender ham, der i Aarenes Løb har udviklet sig til en Mand, er glatraget og kortklippet, iført fyrsteligt Klædebon, har antaget ægyptiske Skikke og Former og taler Ægypternes Sprog, — er ganske naturligt. Og ligesaa naturligt er det, at Josef straks gjenkjender dem. Ja, det var de samme ti, som en-

gang havde fulgt ham. De bar endnu den samme Slags Dragt som for mange Aar siden; de talte endnu fremdeles det samme Sprog. Hvor maa det ikke have været gribende for Josefs Hjerte, da han atter saa Brødrenes Ansigter, atter hørte det hjemlige Sprog! Hvor mange Spørgsmaal svævede ham ikke paa Læberne! Men ved et eneste vilde han straks have røbet sig. — Han tænkte heller ikke paa hurtig at fremkalde en rørende Scene. Han lagde Baand paa sine Følelser og holdt sin brændende Længsel i Tømme. Ti stille, mit Hjerte, ti stille! — Som et Menneske, der kjender en hellig Gud, vidste han, at Brødrene alene kunde hjælpes, hvis de først tilbad Guds Hellighed og lod sit Hjerte sønderknuses af den. Som Jehovas Stedfortræder ser han sig kaldet til ikke blot at undersøge, om Brødrene har fattet et andet Sind, men ogsaa efter Evne at hidføre denne Sindsforandring. Barmhjertighed er en stor og herlig Ting; men den bliver til Sjælens og Samvittighedens Fordærvelse, naar den øves paa urette Sted. Gud er ikke saa blød og barmhjertig, at han meddeler sin Naade til et Hjerte, der ikke har villet ydmyge sig. Han ligner ikke saa mangen taabelig Fader, der forudsætter Boden som selvforstaaelig, naar han ser sin Søn i Nød og Elendighed. Gud ved, at her kan der ikke være Tale om noget, der forstaar sig af sig selv, og at det stolte Menneskebarn har forfærdelig vanskeligt for at trænge igjennem til Selvfordømmelse.

2. „Han skal sidde og smelte."

„Han er som en Smelters Ild og som Tvætteres Lud. Han skal sidde og smelte og rense Sølvet, og han skal rense Levis Børn og lutre dem som Sølvet og Guldet." Saaledes taler den dybsindige Kjender af Menneskets Hjerte og Guds Hjerte, Profeten Malakias (Kap. 3, 2 og 3). Hvad det vil sige, har alle Guds Børn erfaret, lige fra Noah, som midt i den gyselige Vandørken dog sad i en Smelteovn, og til den dybt faldne Peter, hvem Herren ubønhørlig tre Gange gav det Hjertespørgsmaal: „Elsker du mig?" Det havde ogsaa Josef tilstrækkelig erfaret i Fængsel og Trældom. Derfor ansaa han sig nu for at være den Mand, der i den hellige Guds Navn skulde sidde og smelte.

Medens Brødrene, fulde af Ærefrygt, „bøier sig for ham med Ansigtet til Jorden," kommer Josef sine Drømme ihu. Herligheden i Guds Styrelse træder frem for hans Øie. Men han anstiller sig haard mod dem og kalder dem Speidere, der kun vil udspionere, hvor man bekvemmest kan komme ind i Landet, og hvorledes det staar til med Forholdsreglerne til dets Forsvar. Denne Beskyldning var valgt med megen Klogskab. Thi fra gammel Tid af havde Ægypterne havt meget at udstaa paa Grund af asiatiske Stammers Indfald. Brødrene tilbageviser Beskyldningen ligesaa bestemt som beskedent. For at retfærdiggjøre sig fortæller de om sine Familieforhold og, som de mener, ganske overensstemmende med Sandheden. Ved denne Leilighed faar nu Josef at vide, hvad der bringer hans Hjerte til at juble, nemlig: „Den yngste af vore Brødre er nu hos vor Fader." Faderen lever altsaa endnu, lige-

ledes Benjamin, Josefs eneste Broder i egentligste Forstand. Men hvor maatte ikke hans Hjerte banke, da de sagde: „Den ene er ikke mere.“ (V. 13). Om ham, der stod lyslevende for dem, sagde de: han er ikke mere. Hvem maa ikke her tænke paa den herlige Fortælling om Emmaus-Disciplene, som ligeledes med bedrøvet Hjerte fortæller Frelseren, der vandrer ved deres Side, at man uden Barmhjertighed har naglet den, som de anfaa for Israels Forløser, til Korset, og at Fortællingen om hans Opstandelse kun var tosset Kvindesnak. Og om end Jesus viser dem, at kun deres Sendrægtighed til at tro har bragt dem til at tvile, kan de dog ikke komme til Troens Vished.

Brødrene har altsaa ingen Anelse om, hvem det er, som taler med dem. Josef har heller ingen Hast med at tage Sløret fra deres Øine; tilsyneladende kold og haard holder han fast ved Paastanden om, at de er Speidere. En af dem skal (saa forlanger han) sendes hjem for at hente den yngste Broder hid. Indtil da skal de øvrige forblive i Fangenskab, og indtil da vil han ikke skjænke deres Udsagn nogen Tiltro. Den yngste Broder skal tjene til Bevis for, at de er ærlige Folk. — „Saa vist som Farao lever,“ saaledes sværger han, for at de skal anse ham for en ægte Ægypter, „saa vist som Farao lever, er I Speidere.“ (V. 16). — Det er foreløbig hans sidste Ord. Trods alle sine Forsikringer og Taarer bliver de førte i Fængsel. Der faar de Tid til at komme til Eftertanke.

Efter et Ophold i Fængslet af tre Dage, der var dem som tre Evigheder, bliver de atter førte frem for den almægtige Storvisir. Hans Aasyn er idag venligere, da han, den store Tankelæser, bemerker den dybe Sørg-

modighed i deres Miner. Hans Ord lyder idag mildere: „Gjør dette (som jeg straks skal sige), saa skal I leve; thi jeg frygter Gud.“ Han har forandret sine strenge Forholdsregler. De ni skal ikke blive igjen og blot en drage hjem for at hente den ellevte; men blot en skal blive tilbage, og de ni skal faa vende hjem for derefter at komme igjen med Benjamin. Af denne Mildhed skal de forstaa, at han frygter Gud, og at saavel deres Liv som deres hele Families Velfærd i det fjerne ligger ham paa Hjerte.

Det er en kostelig Ting, naar en tilsyneladende haard Mand pludselig forraader, at han frygter Gud. Man behøver ikke at frygte den, som frygter Gud. Han vil aldrig misbruge sin Magt. Men hvad skal man sige, naar man nu selv ikke har frygtet Gud? Hvad, naar man har handlet Gud imod og har den sønderknusende Bevidsthed, at Guds Vrede tynger paa en —? Ja, da er der heller ikke deri nogen Trøst, at man har med et gudfrygtigt Menneske at gjøre. Og saaledes er det her. Brødrene er ogsaa vel vidende derom. Og derfor hører vi nu den ene sige til den anden: „Sandelig, vi har Skyld paa os for vor Broder, hvis Sjæleangst vi saa, da han bønfaldt os, og vi vilde ikke høre, derfor er denne Nød kommet over os.“ (V. 21).

O, hvilken himmelsk Musik var dog ikke dette for Josefs Øren, ja ogsaa for Guds og hans Engles Øren, som rører sine Harper, hvergang en Synder gjør Bod. Det er Foraarsvinden, der bebuder, at Isen omkring Hjertet holder paa at smelte. Disse raa og uvidende Mennesker har dog et forud for Tusender af vor Tids fintdannede Børn: de tror endnu paa Gud;

de tror virkelig, at han personlig dømmer og raader over ethvert enkelt Individ. Theoretisk har de sandsynlig aldrig tvilet derpaa. Men de har, forheksede som de er af Djævelen, hidtil aldrig gjort nogen Brug af denne sin Kundskab. Men nu har de brudt med den onde Trældomsmagt. De tre Dages Fængsel har været den bedste Skole i hele deres Liv, omendskjønt det var den tungeste. Der har disse trodsige Knegte prøvet Helvede og ladet den hellige Guds Stemme efter lang, lang Tids Trods og Ubodfærdighed atter komme tilorde. Salige Dage, naar det sker! Salige Timer! Og maa en eller anden end opleve dem paa et smertefuldt Sygeleie eller i et mørkt Fængsel, ja som Misdæderen paa det blodige Kors, — alligevel er det salige Timer; thi her er Hjertet atter kommet tilbage til sit Udspring.

Rent udvortes betragtet kunde man jo sige: hvad Brødrene *nu* lider, det lider de ganske og aldeles *uskyldig*. De er dog virkelig *ikke* Speidere, de kan med god Samvittighed træde frem for sin Fader og fortælle ham, at der er skeet dem en himmelraabende Uret, og at den ægyptiske Magthaver skammelig har holdt deres Broder tilbage. De kan kræve af sin Fader, at han lader Benjamin drage med dem, forat de kan skaffe den fangne Simon fri og paanyt erholde Levnetsmidler.

Denne Tale er ligesaa rigtig, som den er falsk. Den er rigtig, hvad Sagens *ydre* Side angaar. Den er falsk, grundfalsk, naar det gjælder det *indre* Liv. „I har ladet eders Broder lide uskyldig; nu maa I selv lide uskyldig," — det er guddommelig Retfærdighed og Hjemsøgelse. I har i sin Tid med Vidende og

Vilje voldt eders Fader saadan forfærdelig Sorg, — nu maa I uden at ville det berede ham en ny Kummer. Ubarmhjertige har I været; ubarmhjertigt handler man nu mod eder. Det er guddommelig Retfærdighed. — Det er dem som Døden, at de maa volde den gamle Fader saadan Bedrøvelse. Men det er et Tegn paa det fremspirende Liv, at dette er dem som Døden. Derover toner stille og i det fjerne Himmelens Klokker. — „Og Josef vendte sig fra dem og græd." Udvortes vender han sig bort fra dem, og hans mange Taarer er ligesaa mange Takkesalmer. Men alligevel viste han sig ikke fra den ømme Side. Han anser det for sin Pligt at blive ved med Smeltearbeidet. For deres Øine lod han Simeon binde og bringe bort. Hvorfor ikke Ruben, den ældste? Nu, han har forhen hørt, at Ruben ikke har havt nogen Del i hin skjændige Handel, og derfor tager han den næstældste af Brødrene. Det maatte give alle noget at tænke paa. I Josefs Person skulde den guddommelige Retfærdighed komme tilsyne for dem.

Forøvrigt sørger Josef for, at de ikke alene faar det kjøbte Korn med sig, men ogsaa Reisekost. De skulde ikke paa Reisen have nødig at tage Hul paa det saa høist nødvendige Forraad. Men de skulde heller ikke underveis se i sine Sække. Josef har nemlig endnu beredet dem en ny Overraskelse. I al Hemmelighed har han ladet de af dem betalte Penge stikke ind mellem Kornet. En af Brødrene, der (uvist af hvilken Grund) alligevel en Gang aabner sin Sæk, faar se Pengene. Senere, da de er kommet hjem, finder de ogsaa de øvrige Penge. Men da gribes de af en ny, stor Forfærdelse. „Hvad er det, som Gud har gjort

imod os?" siger bævende den ene til den anden. De er bange for, at man ved deres Tilbagekomst til Ægypten skal besky1de dem for at have reist afgaarde uden at betale, og at de altsaa er Bedragere. Ja ja, den, som har fulgt en Broder, ser overalt Aander, der anklager ham for Bedrageri. Ikke det alene, — de ser her selve Guds hævnende Straf: „Hvad er det, som Gud har gjort imod os?" siger de. Det falder dem aldeles ikke ind, at Storvisiren skulde have givet Befaling til at lægge Pengene ned i deres Sække. Efterat Samvittigheden engang er blevet vækket, ser de overalt den helliges dømmende og hævnende Haand. Josefs Hensigt med disse forunderlige Forholdsregler kan heller ikke have været nogen anden, end at de skulde tro sig omsvævede af usynlige hellige Magter.

Smeltet sammen til ni tiltræder de Hjemreisen, der trods det rigelige Kornforraad har været dem en Smertensvei. Naar Samvittigheden først er blevet levende, holder den ikke saa snart op med sit Arbeide. Brødrene vidste jo ogsaa, af hvilken Smerte Faderen vilde gribes, naar de kom uden Simeon, og end mere, naar de kom med den Fordring, at han skulde overlade dem Benjamin.

I Sandhed det Optrin, som foregaar under Teltene ved Hebron, er hjertegribende. Efterat de ni ærlig og ligefremt har fortalt sine Oplevelser, jamrer og klager Oldingen: „I gjør mig barnløs; Josef er ikke mere, og Benjamin vil I tage fra mig; over mig kommer alt dette." Vi behøver ikke at udtyde Ordene. De gaar den til Hjerte, som har et Hjerte, og Sønnernes Hjerter har de gjennemboret. Var de end i Hensende til Simeon virkelig uskyldige, saa

rammer den gamle Klage over Josef dem nu som giftige Pile i deres blødende Samvittighed. Ja, Gud sidder og smelter og lutrer Israels Sønner. — Enhver, som ikke er for kortsynet, forstaar Nødvendigheden af denne altid friske Smelteild. Men det kan gjøre os bitterlig ondt, at den gamle Mand maa lide *med Sønnerne*. Men det er den guddommelige Verdensorden, at Fædrene maa lide med sine lidende Børn, ja, at de paa en vis Maade ogsaa maa bære Børnenes Synd og Skyld, ligesom omvendt Børnene maa bære Forældrenes Skyld og Synd. Tusend Gange gaar det som i vor Historie. Det er tungt, at det maa saa være, — ja meget tungt. Man kunde ofte græde derover, og man fælder ogsaa mangen Gang Taarer derover. Det er godt, naar kun Trods, Forsagthed og Knurren er banlyst fra Taarerne. Men vi skal ikke glemme, at bag vore Taarer staar den Gud, der stiller al Jammer.

Vær kun ogsaa du stille, stakkels gamle Jakob! Fra det fjerne lysner allerede en yndig Paaskedags Morgenrøde. Endnu ser dit taarevædede Øie intet af denne Lysning. Men det lysner dog allerede hist i det fjerne. Og langt borte i Memfis ved Nilens Strand ligger en fyrstelig Mand paa sine Knæ og raaber til Gud, at denne Anfegtelse dog ikke maa overstige din Evne. Og han bliver bønhørt.

Men før vi betragter Solopgangen, maa vi endnu et Øieblik dvæle ved den Omstændighed, at Gud i mere end tyve Aar har forholdt sig taus om de ti Brødres Synd og dog ikke glemt den. Ligeledes, at Brødrene i ligesaa lang Tid har slaaet sin Skyld hen i Veiret

og dog nu maa merke, at den lever i hele sin Vælde, ligesaa kraftig, ja meget kraftigere end den første Dag. Her kan man lære, at der gives en Gud.

3. Hvorledes bliver jeg vis paa Gud?

Hvorledes skal jeg blive vis paa, at der gives en levende Gud? — Dette og lignende Spørgsmaal møder man i denne Spørgsmaalstegnenes Tid kun altfor ofte. Man sætter nu ogsaa et Spørgsmaalstegn ved det, der før aldrig var et Spørgsmaal, og mener at være særdeles fornuftig, naar man opløser det bestaaende i lutter Spørgsmaalstegn og Tankestreger. Om dette nu er Tegnet paa en ungdommelig fremadskridende Slegt eller paa en alderdomssvag, vil vi her for Kjærlighedens Skyld ikke nærmere gaa ind paa. Men det staar fast, at ikke blot Børn, men ogsaa Narre kan spørge mere end alle Vismænd tilsammen kan besvare.

Hvorledes man kan blive vis paa, at der høit over Skyerne raader en levende Gud, er iethvertfald et Spørgsmaal, som er vanskeligt at besvare. Tvingende Bevisgrunde gives der ikke, det siger vi lige ud og har allerede oftere før sagt det. Der gives heller ingen uangribelige Bevisgrunde, hvormed man kan overbevise den oplyste og emanciperede Frøken N. om, at hendes Moder virkelig er hendes Moder. Hun tror sig at være et understukket Barn. Alle Beviser, som man henter fra Kirkebøgerne eller andre Dokumenter, alle de Personers Vidnesbyrd, der i sin Tid har seet, det nyfødte Barn, den paafaldende Lighed mellem Moder og Datter, den end uforklarligere Kjærlighed, som Moderen nu i 19 Aar har vist Pigebarnet — det er altsammen

intet afgjørende Bevis. Det lader sig altsammen forklare paa anden Maade og bliver ogsaa forklaret anderledes, — indtil Frøken N. lader sit Hjertes umiddelbare Følelse tale istedetfor den kolde kritiske Fornuft. Men er hin Følelse død, da staar hun overhovedet ikke mere til at redde.

Det forholder sig ikke anderledes med Menneskesjælen ligeoverfor Gud. Naar et Menneske forlanger Beviser for Guds Tilværelse, der skal have mathematisk Nøiagtighed, saa vil han til evig Tid ikke kunne tilfredsstilles. Naar et Menneske vil le af sit Hjertes umiddelbare Instinkt og Følelse, saa kan han det. Og i Virkeligheden vil intet Bevis da gjøre noget Indtryk paa ham. Men en Stork under Himmelen kjender sin Tid, Svale og Trane ved sin Tid, naar de skal komme igjen; ligeledes kjender en Okse sin Eiermand og et Aasen sin Krybbe; alle ufornuftige Skabninger har en sikker Veileder i sit Instinkt. Og Menneskets er, Gud ske Lov, ikke værre stillet end de. Ogsaa det bliver sikkert ledet, hvis det kun følger sit Væsens Drag, Dragelsen herimod sit Udspring. Lader det den helligste Stemme i sit indre komme tilorde, saa ser det sig pludselig overalt omgivet af Beviser for Guds Tilværelse, og det finder ham overalt.

Der gaves en Tid, da man yndede først og fremst af Naturen at bevise en almægtig og alvis Skabers Tilværelse. Derefter kom en Periode, da Theologien ganske kastede dette Bevis overbord. Jeg for min Part tror, at et barnligt Sind altid paanyt og det ofte paa en overvældende Maade bliver gjennembævet af Guds Virken og Styrelse, naar det med Kjærlighed hengiver sig til Naturen. Selv Fritænkeren Diderot siger

dog: „En Sommerfugls Vinger og en Mygs Øie er nok til at knuse alle Gudsfornegtere.“ Og Mädler: „En ægte Naturforsker kan ikke være nogen Gudsfornegter. Den, der skuer saa dybt som vi (Naturforskere) ind i Guds Verksteder, har saare rig Anledning til at beundre hans Alvidenhed og evige Orden, han maa i Ydmyghed bøie sine Knæ for den hellige Guds Styrelse.“ Lad os endnu høre den berømte Linnés Vidnesbyrd: „Jeg har opmerksomt lyttende seet den ene evige, uendelige, alvidende Gud træde frem og er blevet overvældet af Forbauselse. Jeg har i den skabte Verden bemerket hans Fodspor og i dem alle, endog de mindste iagttaget en Fylde af Kraft, Visdom og uudgrundelig Fuldkommenhed.“*)

Man kunde i Sandhed gjerne falde de lærde, der skriver saaledes, om Halsen. De taler ud af Hjertet for dem, som har seet paa Naturen med et barnligt Sind. Selv om man betragter Naturen uden Kikkert og Mikroskop og uden videnskabelig Erkjendelse, faar man dog dette umiddelbare Indtryk. Men dette Indtryk bliver kun end sterkere, naar man trænger dybere ind. Da bliver det ganske uforstaaeligt, hvorledes et tænkende Menneske ikke ser sig nødt til at antage en personlig, planmæssig ordnende Aand bag alle Ting, — uforstaaeligt, hvorledes man kan tro, at alt ved et Tilfælde er blevet, som det er. Jeg vil her kun gjøre opmerksom paa en eneste Ting, som enhver kan iagttage og visselig ogsaa har iagttaget, men maaske uden at

*) Disse Citater er tagne fra et meget anbefalelsesværdigt lidet Skrift: „Lader Guds Tilværelse sig bevise af Naturen?“ Forfatteren er Pastor J. Lenz i Reval.

Forf.

tænke derover. Kulden drager som bekjendt Vandet sammen, og saaledes er det paa Overfladen afkjølede Vand tungere og synker ned. Det tager det for Vanddyrenes Livsophold nødvendige Surstof med sig ned i Dybet. Men var denne Lov uden Undtagelse, saa vilde Vandet ved stærk Kulde i Form af Is synke ned i Dybet; enhver kold Nat vilde forøge den lavere liggende Ismasse, og efter længere Frost vilde selv den dybeste Sø være forvandlet til en eneste Isklump, — til en Isklump, der aldrig ganske igjen vilde tø op. Alt Liv i Vandet vilde da stivne, og dræbende Kulde vilde fra denne kjæmpemæssige Ismasse øve sin Virkning paa den hele Omgivelse. — Forat nu ikke det skal ske, har den alvise Skaber her sat en Undtagelse. Man skulde jo tro, at naar allerede kjølig Luft trækker Vandet sammen, saa maatte kold Luft gjøre det endnu mere. Men det modsatte er Tilfælde. Saasnart det fryser, indtræder den modsatte Lov; stærk Kulde trækker ikke Vandet sammen, men udvider det. Saaledes opstaar der nu straks ved første indtrædende Frost over Vandmassen et beskyttende Isdække, der med Lethed igjen kan smelte i Solen, og under dette Dække, der negter den kolde Luft Adgang, holder Vandet sig i en passende Temperatur, saa at Dyreverdenen, som lever deri, ikke fryser ihjel.

Er ikke det et forbausende Bevis for, at en ordnende, tænkende Aand har skabt Verden? Og der kunde med Lethed leveres tusend lignende Beviser. — At der desuagtet gives mange Naturforskere, der ikke lader et saadant Bevis gjælde, vil vi ikke fortie. Men om de og alle tilsammen vilde prise den personlige Skabers Visdom, som Mädler og Linné har gjort, saa var dog

dermed hverken bevist, at der gives en hellig eller en barmhjertig Gud. Dermed vilde endnu ikke være bevist, at Gud staar i et særeget Forhold til Menneskene, at han raader over dem med Naade og Retfærdighed. Og for os kommer netop alt an herpaa. Beviset herfor maa man søge i selve Menneskehjertet og i Menneskenes egen Erfaring. Og der finder vi det ogsaa virkelig. Vi gjør ved denne Leilighed kun opmerksom paa et Punkt, nemlig paa

4. Syndens Udødelighed.

„Samvittigheden og Angeren har jeg ikke ladet komme tilorde hos mig, saavidt det lod sig hindre. Ganske lader de sig ikke trænge tilbage, alt i et hvisler deres Slangetunger. Kun vældige Helte og store Aander kan undertrykke dem, — dog vel heller ikke de ganske og aldeles. Besværlige, ubehagelige Dyr er Angeren og Samvittigheden, de er iblandt vor Sjæls tusend Kvaler ikke de daarligste Pinemestere.“ Saaledes skriver den „aandrige“ Hr. v. Liliencron bogstavelig, Ord til andet i sin „Mæcen“. Nu, Manden er i det mindste oprigtig, og derfor skal han have Tak. Paa en rystende Maade fortæller han, hvorledes det Menneskeliv, der har vendt sig bort fra Gud, helt og holdent er en unyttig Kamp mod de „Dyr“, der heder Anger og Samvittighed. Se, der har du den karakteristiske Bekjendelse af et oprigtigt Verdensmenneske, ja af en Naturalist.

Samvittigheden er altsaa ikke en Del af det jeg, hvorover vi byder. Var Samvittigheden i Menneskets Magt, saa maatte han kunne bringe den til Taushed.

Menneſket kan udrive ſine Dine, fordærve ſin Forſtand, ja tilintetgjøre ſit hele Liv. Han har Magt til at dræbe en Lidenſkab hos ſig og ſætte en anden iſtedet. Men det, hvorover han ingen Magt har, det er Samvittigheden. Ak, hvor gjerne gav man ikke alt ſit Gods bort, naar man kunde bringe den til Taushed; men det kan man ikke! — Viſtnok lykkes det undertiden at kloroformere den, og hos alle Folk har atter og atter talløſe Menneſkers Studium gaaet ud paa at finde den Kloroform, ſom kunde bringe Samvittigheden til Taushed, ſaa man uhindret paanyt kunde nyde Livet. I vanvittig Livslyſt eller i ſtreng Aſkeſe og Selvpinſel, i det oprivende Arbeides brogede Mangfoldighed eller i opofrende Virkſomhed for andre ſøgte man at blive den indvortes anklagende Stemme kvit. Det lykkedes maaſke for en Tid, maaſke for en lang Tid. Saa troede man at være blevet Herre over den ſlemme Mare. Da — paa engang, pludſelig, ganſke uformodet løfter Samvittigheden atter ſit Hoved og ſtaar for dig ſom et ſkrækkeligt Spøgelſe. Og om du ſtiller dig alle den videnſkabelige Naturalismes Grunde for Øie og paa „uimodſigelig Maade“ gjør dig det klart, at Synd og Skyld jo dog kun er Ammeſtueeventyr og tosſet Spøgeri, at ethvert Menneſke maa være og handle ſaaledes, ſom han er og handler, — at der, ſom det forſtaar ſig af ſelv, ikke kan gives nogen Gud, der dømmer og kræver dig til Regnſkab, trods dette og meget mere: den er der ſom en forfærdelig Virkelighed.

Og du, kjære Læſer, ſom maaſke endnu idag ſmiler derover, — triumfer ikke for tidlig! Din Kloroform vil ikke beſtandig vare. Du vil vaagne, og din Samvittighed vil vaagne. Og ſelv om det end ikke ſkede i din Døds-

stund, og selv om du i din Dødsstund endnu kunde smile over Eventyret om Himmel og Helvede, — triumfer ikke for tidlig! — Guds Veie er lange. Han vil nok hjemsøge din Synd, naar hans Tid kommer. Og Evigheden er netop hans Tid. Men i Regelen behøves der ikke saa lang Tid. Enhver, der med aabne Øine lægger Mærke til Livet omkring os, gjør for hvert Skridt den Erfaring, at Synden er en udødelig Ting, fordi en dømmende Gud raader over Synden. Og vi, vi gjør denne Erfaring hos os selv og det ikke blot med Hensyn til de saakaldte grove Synder, o nei! Du har gjort dig skyldig i en liden Kjærlighedsløshed, har sagt et haardt eller urent Ord; Guds Aand maner dig til Bod og til efter bedste Evne at gjøre godt igjen, hvad du har gjort ilde. Men du vægrer dig og overhører den blide Stemme. Og du bliver virkelig stille; du kan forglemme Sagen, lang, lang Tid kan du glemme den. Sagen er død bort, saa synes det. Men se, paa engang, maaske i en Nattetime træder den i frygtindjagende Skikkelse frem for dig, og fra din angstfulde Sjæl lyder det: „Hvorledes skal jeg flygte?"

Josefs Brødres Historie er ogsaa et Bevis for, at Synden er udødelig. 22 Aar er forløbne, siden de solgte Josef. 22 Aar, det er en lang Tid. Hvorledes kan man ikke i en saa lang Tid vinde alt og tabe alt? Hvor forandrer ikke alt sig! Hvad gaar ikke alt i saa lang Tid gjennem et Menneskehjerte! Hvad havde ikke ogsaa Brødrene trods sit ensformige Nomadeliv oplevet i Løbet af denne Tid! Gilder og Ligfærd, Familiefeste, Overfald af Nabostammer, Familietvistigheder, Jordskjælv, Børnesygdomme, smaa Krige med Kananiterne, Uaar, Kvægsygdomme o. s. v.

Atomerne i hele deres legemlige Organisme havde allerede skiftet tre Gange. Men Samvittigheden var ikke død.

Vi ved ikke noget om, at den indtil da havde plaget dem. Heller ikke Gud i Himmelen har rørt sig. Men se nu, da de staar for den ægyptiske Storvisir, nu, da de selv lider uskyldig, vaagner deres Synd i al sin Vælde. Skyldbevidstheden griber dem som med Jernklør.

Nylig stod jeg ved en gammel Mands Dødsleie; det var en „Hædersmand"; men hans Død var skrækkelig. Da jeg Ansigt til Ansigt med ham spurgte, hvad der var Grunden til hans Uro, bekjendte han under Taarer, at han for 60 Aar (siger og skriver seksti Aar!) siden havde gjort en ung Pige ulykkelig. Han havde uden Vanskelighed slaaet sig til Ro, da jo saadant var noget ganske hverdagsligt. Han havde i Aarevis nydt sine Medborgeres Kjærlighed og Tillid, og nu, da han skulde til at dø, saa han denne Pige staa foran Guds Throne som en anklagende Skikkelse.

Det er allerede flere Aar, siden jeg fik et Brev fra et Hospital i det fjerne Østen. Det var skrevet med rystende Haand. Brevskriveren sagde mig, at han for Aartier siden havde boet i Bremen. Han havde dengang bestyldt en Tjener for Tyveri og givet ham Afsked. Den indtil da grundærlige Mand havde forladt Huset under mange Taarer og Forsikringer om sin Uskyldighed. Ikke længe efter var det ogsaa kommet for Dagen, hvor ugrundet hin Mistanke var; men Brevskriveren havde ikke holdt det for Umagen værdt at udfinde Tjenerens Opholdssted og gjøre ham Afbigt. Han havde ogsaa snart glemt denne Ubetydelighed over alle sine vigtige

Anliggender. Men nu var pludselig (han vidste ikke selv hvorledes) denne gamle Synd pludselig blevet levende; den pinte ham Dag og Nat, og han kunde ikke dø, førend der var ydet Manden Retfærdighed. — I dette Tilfælde løb Sagen heldig af. Den tidligere Tjener levede endnu, var at finde, tilgav med Glæde sin Herre og da han var i en yderst mislig Stilling, prisede han den hele Førelse som et Mesterstykke af Guds Visdom; thi hans tidligere Herre gjorde sig en Glæde af at fri ham fra yderligere Nød.

Ja, gjennem Aartier kan Samvittigheden tie. I Aartier kan Gud tie. Men ve den, der indbilder sig, at Sagen dermed er bragt ud af Verden! Vi kan ikke bringe noget ud af Verden, som engang er i den. Gud har allerede for Aartusender siden advaret Menneskebarnet mod af hans øieblikkelige Uvirksomhed at drage forhastede Slutninger. I Salme 50 V. 19—21 heder det jo: „Din Mund lader du løs med ondt; og med din Tunge sammenknytter du Svig. Du sidder og taler imod din Broder, din Moders Søn bagvasker du! Dette gjorde du, og jeg taug; du tænkte at jeg var som du; men jeg vil straffe dig og lægge det frem for dine Øine." Og i den 139 Salme læser vi: „Tager jeg Morgenrødens Vinger, og vil jeg bo ved Havets yderste Grænse, saa fører ogsaa der din Haand mig, og din høire Haand holder mig fast." Det er vistnok gamle Ord; men deres Sandhed faar end den Dag idag ligesaa nøiagtig Stadfæstelse som for Aartusender siden, da man første Gang hørte dem. Og dette er ligesaa sikkert Tilfældet i Amerikas Urskove som paa Paris's Boulevarder. Og allerede førend Ordene blev udtalte saaledes, som vi nu har dem, stod de med

Flammeskrift skrevne i Menneskenes Samvittighed. Eva, den første Synderinde, Kain, den første Morder, kunde fortælle og har fortalt derom.

Synden, d. e. Gjenstridighed mod Gud, er en Ting, som ikke dør, fordi den hellige og retfærdige Gud selv er udødelig. „Farer ikke vild, Gud lader sig ikke spotte! Hvad et Menneske saar, dette skal han ogsaa høste". Gud glemmer ikke noget, om du end kunde glemme. Det gjælder ogsaa om hele Nationers Liv. Aarhundreder gjennem havde det bourbonske Dynasti i Forening med en stolt Adel og en fordærvet Geistlighed plaget det franske Folk. Der gik lang Tid hen, førend Hjemsøgelsens Dag kom. Men den kom, og den kom som en Dag, fuld af Rædsel. I en vis Forstand varer den endnu den Dag idag. Ja, hvor er der blevet af Banneret med de tre Lilier?*) — I Spanien har man i Aarhundreder pint og plaget Guds Børn. Derfor maatte det verdensbeherskende Spanien stige ned i Armodens og Ydmygelsens Dal. Det Rige, i hvilket Solen ikke gik ned, er blevet et Rige uden Magt.

Ja, der gives en sedelig Verdensorden, om den end ofte synes skjult af Skyer. Men en sedelig Verdensorden vilde være en utænkelig og latterlig Ting uden en hellig og dømmende Gud. Syndens Udødelighed vilde være en Uting uden den udødelige og hellige i det høie. O du, som indtil nu har hobet Synd paa Synd og spottet den evige Dom, — besind dig dog; vær sikker: din Synd dør ikke! Den vil nok vaagne op en Dag og overfalde dig som en Løve. Søg, saa længe du er paa Veien, det eneste, som kan frelse dig hos

*) Bourbonnernes Vaaben. Overs.

den levende Gud! Hvad er det? Det er den Tilgivelsens og Fornyelsens Kilde, som den samme Gud i Jesus Kristus har ladet sprudle frem for alle bodfærdige og sanddrue Hjerter. O Hoved, høit forhaanet med blodig Saar og Ve!

XVII.

Gjennem Nat til Lys.

1 Mosеb. Kap. 43—45*)

1. „Vanddyb raaber til Vanddyb,

alle dine Vover og Bølger gaar over mig", saaledes klagede en gammel Korsdrager (Salme 42, 8.). Og mange af Læserne ved, hvad det vil sige. Men forhaabentlig ved de ogsaa, at et Troens Barn ikke bliver sønderrevet, men renset i de guddommelige Dyb. Og fordi vi er, som vi er, kan Redning kun findes paa denne Vei. Det er sørgeligt, at det er saa; men det

*) Vi behandler altsaa her paa en Gang det hele store Afsnit, fordi det hænger uadskillelig sammen. Jeg beder ogsaa bemerket, at det først og fremst er os om Josefs Historie at gjøre, men ikke om en Udlæggelse af alle Enkeltheder i de Kapitler, hvori hans Liv skildres. Paa Grund af det for denne Bog bestemte Omfang bliver fra nu af det, som ikke ligefrem tilhører Josefs Historie, kun kortelig berørt.

Forf.

lader sig ikke forandre. Ak, hvor ofte maa ikke den evige Kjærlighed, som dog kun er rettet paa vor Salighed, føre os ind i et Hav af Smerter, før den kan gjøre os lykkelige! Denne Lykke kommer fra Kjærligheden; men Smerternes Hav kommer fra Synden, — fra vor egen som fra vore Medmenneskers Synd.

„I Himmelen," har en dybsindig Mand sagt, „i Himmelen er Evangeliet uden Lidelser, i Helvede er Lidelsen uden Evangeliet; men paa Jorden er Lidelse og Evangeliet uadskillelig forbundne." Lad os forud glæde os til den Tid, da vi skal nyde Evangeliet, den guddommelige Frelse og den guddommelige Herlighed uden en Erindring om Synd og uden en eneste Skygge af Smerte. Foreløbig maa vi finde os i, at der endnu vil falde mange Taarer paa de Veie, der fører til den guddommelige Livskilde. Ogsaa fra den gamle Israels og hans Sønners Øine maatte der endnu flyde mange hede Taarer, førend Glædens Sol gik op for dem.

Da Kornforraadet næsten var fortæret i Israels store Husholdning, da man allerede havde begyndt at uddele mindre og mindre Portioner, opfordrer Jakob sine Sønner til atter at gjøre en Reise til Ægypten. (Kap. 43, 1—5.) Men disse erklærer rent ud, at de ikke tør træde frem for den ægyptiske Magthavers Øine uden at have Benjamin med. Overvældet af Angst og Smerte, bebreider den gamle Mand uretfærdigen sine Sønner, at de har fortalt den fremmede Herre sine Familieforhold, — en Bebreidelse, som de med Lethed kunde tilbagevise. Men Sønnerne gjør ikke dette i en fortrydelig Tone. Ak nei, det brænder dem i deres Samvittighed. Har de end ikke fortjent denne Bebreidelse, saa havde de dog fortjent en meget større, som de

er gaaet fri for. De maa sige sig selv, at Jakob kun har altfor megen Aarsag til ikke at ville betro dem Rakels anden Søn; de siger det ogsaa virkelig til sig selv. De ved, hvorledes de har baaret sig ad med den ældste, om end Jakob ikke ved det. Derfor klager de her over sig selv, ikke over Faderen, som i Virkeligheden gjør dem Uret. Har de i Ægypten ligeoverfor Storvisirens Bevkyldning alligevel maattet sige: „Det har vi forskyldt for vor Broder," saa siger her deres Samvittighed: „Det har I forskyldt for eders Fader." Den Uretfærdighed, for hvilken den bodfærdige er Gjenstand, minder ham om den Uretfærdighed, han selv har begaaet, og derfor bliver han mild og tier stille.

Af Brødrenes Række træder Juda frem. Han var ikke den første, der forsikrede Jakob, at han vilde indestaa for Benjamins Sikkerhed. Ruben, den førstefødte, havde allerede gjort det. Men hans Forslag, at Jakob kunde dræbe hans to Sønner, hvis han ikke bragte Benjamin med tilbage (Kap. 42, V. 37 og 38), var af en saadan Art, at Patriarken ikke engang svarede derpaa. Anderledes er det med Juda. Han stiller sig selv som Sikkerhed; hvis han ikke bringer Benjamin tilbage, vil han bære Skyld for sin Fader alle sine Dage (43, 8—10). Ud af disse Ord taler et helligt Alvor, en storartet Offervillighed, en høimodig, ædel Følelse af Ansvarlighed, og den følgende Historie vil vise os, at det hele Menneske, ja et bedende Menneske staar bag Ordene.

Saa gaar da Israel med smertelige Følelser ind paa at lade Benjamin drage med. Men han undlader derhos ikke at træffe de yderligste Forsigtighedsregler. Han anordner, at man skal tage med sig af

Landets ypperste Frugter. Disse Frugter kaldes „Landets Sang", „Landets Besungne". Vi vilde sige: „Landets Poesi." Det er Ting, som ikke hører med til den prosaiske Nødvendighed, men til Livets Pryd og Luksus. Jakob havde i sin Tid ved Esau erfaret, hvorledes Gaver gjør et dybt Indtryk paa verdslige Mennesker. Han forestiller sig jo ogsaa den ægyptiske Magthaver kun som en grufuld Tyran, som et Verdensmenneske af allerværste Sort. Vi paa vor Side maa smile over, at han holdt saadanne Midler for nødvendige. Endvidere skal de ogsaa tage de Penge, som Sønnerne har fundet i sine Sække, med sig foruden nye Penge. Og Benjamin! Ja, det var det vanskeligste ved Sagen. Hvad er al Verdens Guld mod et elsket Barn? Men det maa saa være. Det er i en Fortvilelsens Tone, Jakob taler, naar han udbryder: „Og jeg, — skal jeg være barnløs, saa faar jeg være barnløs! Og den almægtige Gud give eder Barmhjertighed for Mandens Ansigt!" (Kap. 43, 11—15). Vi føler, at dette kommer fra Hjertedybet. Vi ser, hvorledes Taarerne rinder ned fra de gamle Øine; vi ser den hjerteskærende Afsked med Ynglingen. Vi ser den gamle Mand staa paa en Høi og se efter den bortdragende Karavane, indtil det svimler for hans Øine. Vi hører ham kun atter og atter med bævende Stemme raabe op mod Himlen: „O, du almægtige Gud, du Abrahams Gud, du min Gud, skaf dem Barmhjertighed for den frygtelige Mands Ansigt!" Saa gaar han ind i sit Telt og væder sit Leie med Taarer.

Ja, det er meget mørkt omkring ham. Og dog synger allerede den himmelske Nattergal sin søde Sang;

den lyder endnu i det fjerne; men den kommer nærmere og nærmere. Lyt kun, gamle Israel!

Medens nu Patriarken i kvalfuld Ensomhed dvæler i sit Telt, ser Sønnerne sig hensatte i

2. En Verden af Hemmeligheder.

Saasnart de er ankomne, føres de frem for Josef, der først og fremst betragter denne sin eneste kjødelige Broders Ansigt, hvem han for 22 Aar siden forlod som et Spædbarn. Han giver sin Hushovmester Befaling til at berede et stort Maaltid og at føre de fremmede ind i hans Hus. Under andre Omstændigheder vilde de ganske sikkert holdt dette for en stor Ære. Men nu ser de, ængstede og bange, som de er dels paa Grund af den onde Samvittighed, dels paa Grund af det tidligere oplevede, i alt dette kun en ægyptisk Intrige, en Snare. De frygter intet mindre, end at man, naar de er komne ind i Huset, skal berøve dem deres Frihed og gjøre dem til Slaver. Fuld af Angst taler de ved Indgangen med Hushovmesteren og forsikrer ham, at de paa en uforklarlig Maade havde fundet Pengene i sine Sække, og at de som ærlige Folk havde bragt dem med sig igjen foruden andre Penge for ny Forsyning af Korn.

Men Hushovmesteren er, saavidt det behøvedes, blevet indviet i Sagen af Josef og spiller sin Rolle mesterlig. Vistnok kan det ikke gaa for sig uden at være usand. Vi indrømmer, at en Jesu Kristi Discipel ikke kan tale og handle saaledes som Josef. Men vi finder overalt, at den gamle Pagts Repræsentanter endnu havde en lidet skjærpet Samvittighed med Hensyn til

Sanddruhed. Vi minder kun om Abrahams Forhold i Ægypten, Davids Adfærd i Filisterlandet o. s. v. Husbovmesteren forsikrer da de fremmede, at deres Penge efter sin fulde Vægt (det var nemlig uprægede Metalstykker, der blev veiede) er flydt ind i hans Kasse: „Eders Gud og eders Faders Gud har givet eder en Skat i eders Sække.“ Forbausede hører Sønnerne dette, overalt ser de en usynlig Haand raade, og netop dette, at de skal spore den usynlige Guds Styrelse, er Josefs Hensigt.

Med større Mod træder de allerede ind i den herlige Bygning, hvor Josef har sin Residens. Vistnok havde de fornemme Ægyptere, ja selv Kongerne Boliger, der i Sammenligning med Templerne og Gravmælene var for simple at regne; thi, mente de, det jordiske Liv er saa kort; derfor bør man ikke anvende saa meget derpaa. Men i Forhold til Kanaans Telte var dog Josefs Bolig visselig storartet og herlig. Og der bliver de modtagne som fornemme Gjester. Deres Fødder bliver tvættede, for deres Dyr bliver der draget Omsorg. Og nu, o Glæde! bliver Simeon, der har lidt for dem alle, ført til dem. Hvilket gribende Gjensyn maa det ikke have været! Imidlertid gjorde de Gaven rede. (Kap. 43, 16—25). Ved Middagstid kommer da den almægtige Mand, og de overrækker ham med dybe Ærbødighedstegn, hvad de havde bragt med sig. Det maa vel have været kosteligt for ham; thi det havde en hjemlig Duft. — Huldsalig spørger han dem om deres Befindende. Saa kommer det store Spørgsmaal: „Gaar det eders Fader vel, den gamle, som I talte om? Lever han endnu?“ Først efter han har faaet tilfredsstillende Svar herpaa,

vover han at rette sit Blik paa Benjamin, hans Moders Søn. Hjertet svulmer i hans Bryst, da han spørger, om det er deres yngste Broder. Og uden at vente paa Svar siger han: „Gud være dig naadig, min Søn!“

Men nu holder han det ikke længer ud. Han maa gaa ind i sit Kammer og græde. Ja, det forstaar vi nok. Enhver, som levende sætter sig ind i denne Historie, vil endnu den Dag idag let komme til at græde med.

Efter at Josef har tvættet sit Ansigt, kommer han tilbage og har al sin Styrke behov for ikke at røbe sig. Han befaler at frembære Maden. Som fornemt Medlem af Præstekasten har han et Bord for sig selv. Han tør ikke spise sammen med almindelige Ægyptere, end mindre med urene Barbarer. Men det tør heller ikke Ægypterne, som deltager i Maaltidet. Ogsaa de har sit særskilte Bord. Ved det tredie Bord sidder endelig de elleve Brødre. Men hvilken Forbauselse griber dem ikke, da de bliver ordnet nøiagtig efter sin Alder! Dette Kjendskab til deres Alder kunde Ægypteren kun have erholdt ved en guddommelig Inspiration. Forskjellen i Aar var tildels saa ringe, at man umulig kunde opdage den af Ansigtstrækkene eller Legemets Holdning. Altsaa idel Undere og Hemmeligheder! Og nu Josefs Venlighed, at han sendte dem Æresretter fra sit eget Bord! Hvorledes lod dette sig forene med hans tidligere Strenghed? Men mere end alt andet var den Omstændighed paafaldende, at han sendte Benjamin femdobbelte Æresretter. Hvad kunde vel saaledes begeistre denne ægyptiske Storherre for Benjamin? Vi forstaar allerede, at Josef vilde se, om de nu ogsaa blev misundelige paa Benjamin,

som de engang var blevet det paa ham selv for den brogede Kjortels Skyld.

Men hvor hemmelighedsfuldt end alt var, — saa var det dog meget behageligt. Lidt efter lidt forlod al Frygt dem. Den kraftige ægyptiske Vin gjorde ogsaa sin Virkning. Hebræerne blev muntre og snakkesomme. Efter den gamle Sætning, at i Vinen er Sandheden, d. v. s. at man, oplivet af Vinen, ubekymret taler ud af sit Hjerte, har de vel ogsaa i sine Samtaler udtalt sine Tanker om, at Benjamin blev foretrukket. De anede ikke, at der var en i Nærheden, som lyttede til deres Ord; det synes forøvrigt, som om denne første Prøve faldt heldig ud. (Kap. 43, 26—34.).

Men den nærværende Prøve var kun Forspillet til en meget alvorligere. Næste Dag bliver de fremmede sendte bort, da Morgenen bryder frem. Af Josefs Tjenere er deres Æsler sadlede og belæssede, og atter er Pengene stukne ind mellem Kornet. Men ikke nok hermed. Efter udtrykkeligt Paalæg har Hushovmesteren hemmelig lagt Josefs Sølvbæger i Benjamins Sæk. Neppe er de i den muntreste Stemning af Verden dragne afsted, førend Embedsmanden selv maa sætte efter Brødrene. Og Josef har nøiagtig foreskrevet ham, hvorledes han skal bære sig ad. Han skal fare løs paa Brødrene: „Hvorfor har I gjengjældt godt med ondt? Er det ikke det Bæger, som min Herre drikker af, og hvorved han spaar?*) I har gjort ilde i, hvad I har gjort".

*) „I Ægypten, Oraklernes Land, var ogsaa Hydromantien brugelig, d. v. s. den Kunst at spaa af de Figurer, som dannedes af det flydende Indhold i et Fad eller et andet Husgeraad. Saadant forekommer end den Dag idag. Tegnene var i denne Spaadomskunst enten Lysstraalernes

Og netop saaledes taler ogsaa den klogtige Tjener til dem i en forstilt haard Tone. (Kap. 44, 1—6). Fulde af Forfærdelse hører Jakobs Sønner denne Tale. I hellig Vrede tilbageviser de den Beskyldning, at de skulde være Tyve. Og saa fast overbeviste er de om deres alles Uskyldighed, at de siger: „Den, hos hvem Bægeret findes, skal dø, og dertil vil ogsaa vi være vor Herres Trælle." (Kap. 44, 7—9.) Men den kloge Husholder mener ikke, at han maa tage det saa strengt; kun den, hos hvem Bægeret findes, skal være Træl. Og nu begynder Undersøgelsen, hvortil alle trænger sig frem. For at synes ganske naturlig begynder han med den ældste, tager dernæst den anden o. s. v. Enhver ny Sæk bringer Brødrene en ny Triumf. Allerede faar deres Ansigter et lysere Udtryk, da — o Forfærdelse! i den sidste Sæk, i Benjamins Sæk det skjæbnesvangre Bæger findes! (V. 10—12.)

Et kritisk Øieblik var kommet. Dersom den gamle Aand endnu levede i de ti ældste Sønner, saa kunde de nu rolig drage sin Vei og overlade den yngste til hans Skjæbne. Var han skyldig, eller havde en Dæmon

---

forstjellige Brydninger i det flydende Indhold eller de Figurer, smaa Blærer o. s. v., der dannedes, naar man havde kastet et eller andet ned deri. Men efter Bunsen var det Hovedsagen, at man stirrede stivt paa et Punkt i Bægeret, hvad der havde til Hensigt at hensætte den stirrende i en drømmeagtig, fremsynt Tilstand (altsaa i Lighed med den magnetiske Søvn)". (Efter Lange.) — At Josef ligesom Ægypterne har spaaet af Bægeret, kan man vel ikke antage. Alt dette som ogsaa, at han sværger „ved Faraos Liv", hører kun „til hans Rolle". Baade det ene og det andet skal bevare Brødrene i den Tro, at de har med en virkelig Ægypter at gjøre. Forf.

spillet ham Bægeret i Sækken, — de var iethvertfald uskyldige og blev heller ikke anklagede af nogen. Men der er ikke en eneste, som tænker paa at drage videre. Der er heller ikke en eneste, uden at han med uendelig Smerte sønderriver sine Klæder. Benjamins Lidelse er deres Lidelse. Det falder dem ikke et Øieblik ind at skille sin Skjæbne fra hans. De drager da bagefter sine Æsler tilbage til Staden, fast bestemte paa kun at forlade den igjen sammen med Benjamin. Men Gud er Føreren. (V. 13 og 14). Senere blev Stammen Guds Israels Bannerfører i dets Kampe. Men den vanskeligste og reneste Seier har Stamfaderen, som nu gaar foran, vundet i dette ublodige Slag.

Snart staar de atter for Josefs Ansigt; han dvæler endnu i Huset, har altsaa endnu ikke taget fat paa sine Forretninger. Som man let kan forstaa, har han denne Morgen noget vigtigere at gjøre end at besørge de mest paatrængende Statssager. Den skjønneste Dag i hans Liv var brudt frem, — den Dag, da han midt under Jordelivet skulde nyde en himmelsk Glæde og gjøre andre glade med sig. Men endnu engang maa han forstille sig, — endnu en halv Times Tid — og saa aldrig mere. Med mørkt Aasyn tiltaler han Mændene: „Hvad er dette for en Gjerning, som I har gjort? Vidste I ikke, at en Mand som jeg kan spaa?" (V. 15). Juda kan i Øieblikket ikke finde noget Ord; der synes ham at være liden Udsigt til med noget Held at kunne forsvare Broderen mod Beskyldningen for Tyveri; men af Sjælens Dyb kjæmper det rystende Ord sig frem: „Gud har fundet dine Tjeneres Misgjerning." Og han føier til, at de vil alle være den almægtige Ægypters Trælle, de uskyldige med den anklagede. Men Josef

forsikrer, at det er langt fra ham at begaa en saadan Uret. De skal alle faa drage hjem; kun den skyldige Benjamin skal blive tilbage som Træl. (V. 16 og 17).

Nu kunde ogsaa Juda paa almindelig Menneskevis have undskyldt sig for sig selv og for sin Fader. Han havde jo gjort alt, hvad han kunde for at bringe Josef paa andre Tanker og frelse Benjamin. Men Tanken om, at denne skulde blive tilbage, er ham forfærdeligere end Døden. Han nærmer sig Josef. Det gløder inden i ham. Han holder en Tale, som maa virke rystende paa ethvert følende Menneskehjerte. Ja, det er næsten, som om nogle Draaber af det hellige Guds-lams Blod, der atten Aarhundreder senere fremtraadte som Borgen og Offer for Verdens Synd, ruller i hans Aarer, — ja i Judas Aarer, som var Frelserens Stam-fader. Med denne Tale beviser han, at der i hans Hjerte nu, da det er renset i den helliges Smelteovn, luer en Ild, som stammer fra Jehovas hellige Alter.

Vi vil ikke sønderstykke denne Tale (V. 18—34). Læseren fordybe sig selv deri! Først viser han Josef, at det har været ham selv, der med sit indtrængende Forlangende har bragt det dertil, at man har revet Benjamin bort fra Faderens Side. Han viser, hvor-ledes denne den yngste er uadskillelig sammenvokset med den gamle. Han lader Josef faa et Indblik i de rystende Scener, som er gaaet forud, førend Jakob gav sit Minde til, at de tog Benjamin med sig. Han viser, at det vilde bringe Faderen Døden, hvis han kom hjem uden Benjamin. „Vi", siger Juda, „er da Skyld deri." Og nu først kommer han med det, han har gjemt tilsidst: „Din Tjener gik i Borgen for Drengen hos min Fader og sagde: Dersom jeg ikke bringer ham til dig, da

vil jeg bære Skyld for min Fader alle mine Dage. Og nu, kjære, lad din Tjener blive i Drengens Sted som Træl hos min Herre; men lad Drengen drage op med sine Brødre; thi hvorledes skulde jeg drage op til min Fader, uden at Drengen er med mig? Jeg kunde ikke se paa den Jammer, som vilde ramme min Fader."

Det er vel en Tale! Her maa Demosthenes og Cicero stryge Seil. Her kommer Følelser tilorde, der stammer fra Himmelen. Hvad Juda har forskyldt mod Josef, det gjør han i Sandhed nu godt igjen mod Benjamin, som jo er Josefs Kjød og Blod. Og hvis der gaves en Sonebod, som Mennesker kunde yde, saa maatte denne Angst ved Tanken paa Faderens Smerte udslette al den Angst, som han og hans Brødre saa skjændig havde bragt over Faderen. — Ja, enhver, der vil vide, hvad Omvendelse er, han maa høre paa denne Tale. For dens vældige Brusen kan heller ikke Josef længere holde Stand.

3. Dækket falder.

Josef vilde være en Barbar, hvis han uden den yderste Nødvendighed havde beredet sine Brødre og end mere sin gamle, ensomme Fader i det fjerne saadant et Hav af Smerter. Men hvad der tjener til et Menneskes virkelige Bod, er sandelig aldrig for haardt, selv om ens Hjerte skulde briste derved. Thi trods al Jammer for Legeme og Sjæl er dog denne Bod den eneste Vei, paa hvilket det fortabte Menneske kan gjenfinde sin Gud. Men at finde Gud betyder for evig at have fundet sig selv. Judas og hans Brødres Sindsforandring har ikke alene bestaaet Ildprøven; nei, den er netop ved

denne Ild først blevet til, — først blevet færdig. Josef handler med guddommelig Visdom. Gud handler ikke blidere med de Sjæle, hvem han vil tilstaa Synet af sin Herlighed; derom kunde Josef synge en taarerig Sang.

Som vi har seet, har det været ham slemt nok saa længe at maatte dæmpe og tvinge sit brusende Hjerte. Nu endelig, endelig er Øieblikket kommet, at han kan bryde Hul paa Dæmningen og lade sit Hjerte faa frit Løb, saaledes som han allerede længe har ønsket. Maatte han være grusom mod sine Brødre, saa maatte han ikke være mindre grusom mod sig selv. Og du Menneskebarn, som stønner under Guds Perse, vær kun vis paa, at din Gud nødig nok lader dig lide saa længe. Han glæder sig ikke mindre end du til den Time, da han kan overbryste dig med Kjærlighed. Thi „hans Hjerte bruser imod dig, at han maa forbarme sig over dig."

„Da kunde Josef ikke længere holde sig for alle dem, der stod hos ham, og han raabte: Lad hver Mand gaa ud fra mig!" Dette „han kunde ikke mere" lader os kaste et Blik ind i de indre Vanskeligheder, som det havde voldt ham at holde sig saa længe. Men nu kan han det ikke længere. Han behøver det heller ikke længere. Nu tør han lade sit Hjerte tale. Men han vil ikke have nogen Tilhører, der er ude af Stand til at forstaa Øieblikkets Betydning. Den hellige Time, da de skilte Brødre ikke blot udvortes gjenfandt hverandre, men for første Gang forenedes i Gud, — den maatte ikke vanhelliges af fremmede Vidner. Her heder det: „Gud er tilstede." Men ogsaa Gud alene. Josefs Graad er uden Tvil saa tydelig, at den ogsaa

kan høres gjennem de lukkede Døre og følgelig ikke være skjult for Ægypterne. Men hvad der er Aarsagen til denne sterke Bevægelse, skal de først senere faa at vide. (Kap. 45, 1 og 2). — Nu endelig kommer det almægtige Ord, der som en triumferende Lysstraale bryder igjennem alle Skyer og forklarer alle hidtil uopklarede Hemmeligheder med et eneste Slag —: „Jeg er Josef, eders Broder!“ Og da Jakobs Sønner efter denne Forklaring vil synke sammen som tilintetgjorte, opfordrer han dem at komme hen til ham. Endnu engang forsikrer han dem: „Jeg er Josef, eders Broder, som I solgte til Ægypten.“ Derpaa vedbliver han: „Men vær nu ikke bekymrede og harmes ikke over, at I solgte mig hid; thi for at holde eder ilive har Gud sendt mig hid foran eder; thi nu har Hungeren været to Aar i Landet, og endnu er der fem Aar, i hvilke der hverken skal være Pløining eller Høst. Men Gud har sendt mig foran eder for at holde eder ilive — til en stor Redning. Og nu, ikke I har sendt mig hid, men Gud; og han har sat mig til Fader for Farao og til Herre over hele hans Hus og til Hersker i hele Ægyptens Land. Skynd eder og drag op til min Fader og sig til ham: Saa siger din Søn Josef: Gud har sat mig til Herre over hele Ægypten, kom ned til mig, tøv ikke! Og du skal bo i Gosens Land og være nær hos mig, du og dine Børn og dine Børnebørn og dit Smaakvæg og dit Storkvæg og alt det, du har. Og jeg vil forsørge dig der; thi endnu i fem Aar bliver der Hunger, — for at du ikke skal forarmes, du og dit Hus og alle de, der hører dig til. Og se, eders Øine og min Broder Benjamins Øine ser, at jeg med egen Mund taler til eder.

Og I skal forkynde min Fader al min Herlighed i Ægypten og alt, hvad I har seet; og skynd eder at bringe min Fader herned!"

Efter denne kostelige og trøstelige Tale falder han sin Broder Benjamin om Halsen, og Benjamin græder ved hans Hals, og han kysser alle sine Brødre og græder, bøiet over dem. Nu vover ogsaa de ti at løfte sine Øine op med ham og tale med ham; lidt efter lidt vandt de frem til fuld Tryghed.

4. Herren har gjort alt vel.

Hvad er Grunden til, at Brødrene nu faar Mod til at tale med Josef? Dette Mod faar de ved en dobbelt Erkjendelse; for det første idet de ser, at Josef ikke vredes paa dem, men elsker dem; men end mere derved, at de med største Forbauselse haandgribeligen erkjender den almægtige Guds Veie, at Gud endog vender det til stor Frelse, som de har forsyndet sig i. Ikke derfor er de altsaa frimodige, fordi de er bodfærdige. Tvertimod, deres heftige Forskrækkelse kommer kun af den Erkjendelse, at de endnu fortjener Josefs Vrede og Hævn. Vi kommer snart tilbage dertil. Men Josef havde heller ikke fundet Kraft til at være saa naadig, forsonlig og kjærlighedsfuld, hvis han ikke havde gjort den Erfaring, at Gud har gjort alt det gode, som Menneskene havde gjort ilde. Naar hos ham den gamle Sætning, der stikker os alle i Blodet, — jeg mener den Sætning: „Hævnen er sød," er forvandlet til den Sætning: „Barmhjertighed er sød," — saa har dette alene kunnet ske derved, at han overalt ser Guds seirende Barmhjertighed. Derfor kan han med

en Venneſælhed, ſom trodſer enhver Beſkrivelſe, ſige: „Gud har ſendt mig foran eder for at holde eder ilive.“ Overalt ſer han kun Gud. Menneſkene forſvinder med al ſin Gjøren og Laden. For ham er Gud alene tilſtede. Og han er tilſtede ſom idel Visdom, Taalmodighed og Sandhed. Hvorledes ſkulde da Joſef vel endnu kunne vredes?

I hans levende Forening med Gud, al Kjærligheds Fader, er den eneſte Forklaring givet for denne ſtore Kjendsgjerning, at Joſef var ophøiet over enhver Tanke paa Vrede, Had og Hævn. At han virkelig det var, vil enhver Menneſkekjender, der læſer vor Hiſtorie, ſtraks bemerke. Den, der med ſaadan Ro udkaſter, ſaa følgerigtig og rolig gjennemfører en ſaa vidtrækkende Plan, — en Plan, der kun er rettet paa at føre Brødrene til Bod og paa at prøve denne Bod, iſær deres Sindsbeſkaffenhed ligeoverfor Benjamin, — han maa dybt og inderlig være gjennemtrængt af hellig Fred og hellig Kjærlighed. Og det er Joſefs Storhed, ikke dette, at han var en Herre over Ægypten. Kjærligheden er hans Adel.

Naar man hører ſaadan Tale, finder man det ganſke i ſin Orden, at Ungdommen elſker varmere end Alderdommen. Man udleder det deraf, at de mere uforbeholdent oplukker ſit Hjerte, og fremfor alt deraf, at de endnu ikke har gjort ſaa mange ſmertelige Erfaringer om Menneſkenes kolde Egenkjærlighed. Efter denne almengyldige Theori dør med Naturnødvendighed Kjærligheden med Aarene og den tiltagende Menneſkekundſkab lidt efter lidt ud. — Skal vi ældre Folk finde os heri? Jeg proteſterer derimod med hver Blodsdraabe, ſom findes i mig. Jeg vil ikke holde op

med at elske, min Kjærlighed skal heller ikke med Tiden blive mindre. Jeg vil elske høiere og elske renere. Altsaa ikke elske med Forgudelse af Menneskene, ikke elske, idet jeg ser bort fra Menneskenaturens Afgrunde. Men jeg vil lære at elske, som Gud elsker, der trods al Synd dog i ethvert Menneske ser den uendelige, udødelige Længsel efter ham, alle Aanders Fader. Som Gud elsker, vil jeg lære at elske. Men det kan jeg kun, idet jeg lader mig elskes af dig, o Gud, og fyldes af din Kjærlighed. Jeg kan kun lære det, idet jeg tilbedende erkjender og tror din Kjærligheds store Seier i al Skabningen og i alle Livets Former. Jeg vil lære det, idet jeg ganske og aldeles knytter mit Liv til dig; da kan alle smertelige Erfaringer i Verden ingensinde slukke Kjærlighedslivet i mig.

Eller skulde ikke det, som var muligt allerede for en Josef, være muligt for den nye Pagts Børn, der har saa meget herligere Kundskab og Erfaring om Guds forsonende, reddende Kjærlighed? Han har sandelig fra tidlig Tid af gjort sørgelige Erfaringer om Menneskene. Vi har seet, hvor ilde de har handlet med ham. Og han var en Menneskekjender. Var han det ikke hjemmefra, saa er han ialtfald blevet det i Ægypten. Det lærer vi af de Kapitler, vi nu betragter. Og dog triumferer Kjærligheden fuldt og rent. — Men han har ogsaa i Guds Skole lært, at Forbarmelse er sammenknyttet med Visdom og Hellighed.

5. Ikke Boden, men Naaden frelser.

Den guddommelige Kjærlighed har ikke nærmest til Maal at skjænke os disse eller hine indre og ydre Goder, men at føre os til Omvendelse og Samfund med Gud. Er vi først Børn, saa er vi og Arvinger — det følger med af sig selv. — Josef har derfor som guddommelig Stedfortræder heller ikke forhastet sig med at afdække sit Hjerte, men ubønhørlig arbeidet paa Brødrenes sande Bod, uden at spørge, om der vilde flyde tusende og atter tusende Taarer. Og vi har seet, hvorledes Verket med Guds Bistand er lykkedes for den store Mester. Det har kostet ham nok af Angst og Taarer, indtil han er naaet saa langt, at han kan lade Barmhjertigheden raade. Denne Barmhjertighed gjør dem først lykkelige; Boden alene havde kun knust dem.

Naade er altsaa kun mulig der, hvor der findes Bod; thi Gud er hellig. Men hvor der er Bod, kommer ogsaa Naaden til, ikke fordi Gud er retfærdig, men fordi han er naadig, fordi hans frie, altomfattende Naade længes efter at bringe det fortabte tilbage, hele det sønderbrudte, gjøre det døde levende. — Da jeg nylig havde talt om Nødvendigheden af at omvende sig, kom en forstandig Mand til mig og sagde: „Naar Sagen forholder sig saa, da begynder jo den kristelige Karakterdannelse med en **Karakterløshed**; thi det er dog en Karakterløshed, at man slaar en tyk Streg over hele sit tidligere Liv, fordømmer sig selv og ligesom begynder forfra igjen.“ — Nu, hvis nogen vil kalde det Karakterløshed, saa gjerne for mig. I den Forstand er det ogsaa Karakterløshed, at jeg, naar jeg en Tid lang har vandret paa en feilagtig Vei og mer-

ker, at det er en gal Vei, da vender om, gaar den hele Vei tilbage og fra Begyndelsespunktet gaar afsted i stikmodsat Retning. Derimod skulde det følgelig være Karakterfasthed at sige: „Da jeg nu engang er kommet saa langt paa denne Vei, saa vil jeg ogsaa blive paa den og med trodsigt Mod se, hvorhen jeg tilsidst kommer.“ Josefs Brødre derimod og alle bodfærdige lige til Verdens Ende kan iethvertfald kun beklage sit tidligere Liv som et fortabt og forfeilet og bede Gud: „Dæk over det Liv, jeg har levet; tag du i din Ledelse, hvad jeg endnu har tilbage af Livet.“ Ingen vil negte, at det er meget smerteligt og meget ydmygende, ja en sand Selvfornegtelse. Men det er saa langtfra at være Karakterløshed, at det netop er det første Skridt til Dannelsen af en Karakter, som fortjener at være til. Og hvis en Gjerning er saa stor, som den er vanskelig, da er dette den største Gjerning, et Menneske kan gjøre. Pascal siger ogsaa: „Menneskets Storhed bestaar i Erkjendelsen af sin Elendighed. Det er altsaa elendigt, fordi det er det; men det er stort, fordi det *ved* det.“ —

Men til denne *Viden* hører først og fremst *Viljen*. Man maa ville vide, hvor elendig man er, henvist til sig selv alene; ellers erfarer man det aldrig i Evighed. Vor Forfængelighed, vor Hoffærdighed, vor Trods forstaar atter og atter at brede et blendende Dække over vor Sjæls Jammer, hvor ofte Guds Haand end har sønderrevet det.

O salige Sjæl, der endelig er trængt igjennem til Sandhed overfor dig selv, som endelig, endelig har vendt dig til Gud, dit evige Urbillede! *Salige* Sjæl, siger jeg. Ikke at den allerede er salig, fordi den er

bodfærdig. Den sønderſmuldrede, renſede og befrugtede Jordklump bærer endnu ingen Frugt, fordi den er gjennemfuret, men den er nu gjort færdig til at optage Livsfæden. Intet mere, men heller intet mindre; intet mindre, men heller intet mere.

Naar man hører paa de religiøſe Mennesker, saadanne som de gjennemſnitlig er, saa taler de som oftest i en Tone, som om det fulgte af sig selv, at den bodfærdige fik Forladelse. Boden, mener de, er den fuldgyldige Soning for Synderne. „Hvad har reddet den forlorne Søn?“ spurgte jeg nylig Børnene ved Konfirmationsundervisningen, og næsten alle svarede: „hans Bod“. Disse Børns Forældre vilde vel og for Størstedelen have svaret det samme. Og dog er intet falskere end denne Anskuelse. Boden kan i det høieste bringe Menneskets ind paa den Vei, hvor Redning er mulig; men den er ikke paa langt nær Frelsen selv. Angeren havde ikke engang bragt den forlorne Søn paa Hjemveien, hvis ikke Troen havde opløftet sin Røst og talt om, at der trods alt, hvad der var skeet, dog vel endnu boede noget af Kjærlighed til ham i Faderhjertet. Og denne Tro vilde ogsaa været forfængelig, hvis ikke Barmhjertigheden virkelig havde været tilstede og aabenbaret sig i Gjerning.

Sandelig, den, som nogensinde har gjort Bod, finder det ikke selvforstaaeligt, at Gud har tilgivet ham; men han siger: „Mig er Barmhjertighed vederfaret, en Barmhjertighed, som jeg ikke er værd; dette regner jeg til det underfulde; mit stolte Hjerte har aldrig begjæret det.“ Saaledes taler ogsaa Guds Mund hos Profeten: „Du skal blues og ikke mere oplade din Mund for din Skams Skyld, idet jeg forlader dig

alt, hvad du har gjort, siger den Herre Herre." (Ez. 16, 63). Det lyder anderledes end: „paa Bod følger Forladelse". Men for den, som virkelig har grebet det saliggjørende Ord om Forladelse, er disse Gudsord hos Ezekiel talt ud af inderste Hjerte. Den, hvem Barmhjertighed er vederfaret, forbauses ikke over noget som over den Barmhjertighed, der er blevet ham tildel.

Josefs Brødre forskrækkes kun derover, at den store Magthaver virkelig var ham; det falder dem aldeles ikke ind at tænke: „Da vi har givet ham saadanne slaaende Beviser paa vort forandrede Sind, følger det af sig selv, at han tilgiver os, ja at han ogsaa stiller sin Magt til vor Raadighed." Og Josef paa sin Side mener heller ikke, at dette følger af sig selv; men han forstaar, at nu er de Kar færdige, hvori Barmhjertigheden uden at vanhelliges kan flyde ned. Og da han nu tør vise Kjærlighed, gjør han det ogsaa; thi han handler ikke efter menneskelig, men efter guddommelig Fornuft. Men det varer længe, førend Brødrene kan fatte det; for dem er denne Kjærlighed for stor og for underfuld. Endnu 11 Aar senere, da Jakob er død, vaagner igjen Angsten for, at Josef nu, da han ikke behøver at tage noget Hensyn til den gamle Fader, vil hævne sig. Josefs vennesæle Tilgivelse og Velsignelse er næsten nytestamentlig, den er næsten evangelisk.

Dog — det er endelig paatide, at vi kommer til Ende med dette næsten endeløse Kapitel. Men vi maa endnu gjøre opmerksom paa, at Gud ogsaa ledede Faraos og hans mægtiges Hjerter, saa at ogsaa de med Jubel hilser den sælsomme Begivenhed. (V. 16—20). Hvorvidt Hoffolkene havde at kjæmpe med lidt Nid og Iversyge, vil vi ikke her undersøge. Jethvertfald

var de kloge nok til at forstaa, hvorfra Vinden nu blæste. Det er de fleste Menneskers Skik ved Hoffe, at de ikke har nogen egen Mening, men retter sig efter Fyrstens Miner. Men Farao er et retsindigt og taknemmeligt Menneske. Det glæder ham synlig nu endelig engang at faa Anledning til at gjøre noget ret ordentligt for sin kjære Minister, hvem han har at takke for saa meget. Josefs rørende Historie og især den underfulde Gjenforening af den hidtil skilte Familie maatte jo ogsaa gjøre et rystende Indtryk paa ethvert følende Menneskehjerte. Kort og godt, han indbyder med saadan Hjerteligbed Israels Sønner at komme til Ægypten, at enhver Frygt maa forsvinde. „Landets Fedme" skal de faa, hvad der vel hentyder paa en Grundbesiddelse i Ægyptens frugtbareste Egne. Tillige trøster han dem forud med Hensyn til det urørlige Gods, som de maa lade blive tilbage. Han antyder, at han har Midler og Vilje til at erstatte dem alt. Men Josef lægger han paa Hjerte af hans (ɔ: Faraos) Midler at anskaffe alt fornødent. Du „har min Befaling" til at gjøre dette, siger Herskeren. Ellers har Farao ikke talt til Josef i en befalende Tone. Men nu befaler han ham ikke at spare paa noget. Det er den fineste Maade, hvorpaa alle hans Hjertensønsker kan opfyldes.

Og Josef lader det sig ikke sige to Gange. Hvor lidet han end har forlangt for sig selv, — nu, da det gjælder at gjøre den gamle Fader og hans hele Familie lykkelig, er ikke det bedste ham for meget. Det bliver da en statelig Karavane, som drager ud af Memfis's Porte. Her ser man ikke alene en lang Række af Æsler, der bærer Korn, men ogsaa talrige tohjulede Vogne, som de var brugelige i Ægypten, og tillige indrettede

for en Reise i Ørkenen. De er bestemte for den ærværdige gamle Fader saavel som for Kvinderne og Børnene. Desuden Gaver i rigeligt Maal af enhver Art.

Prosaiske Fortolkere har vistnok ment, at Josef kunde have tæmmet sin Kjærlighedsiver en Smule og ventet, indtil hans Fader selv var kommet til Nillandet. Det skulde være upraktisk at trække Gaverne frem og tilbage paa en saa besværlig Maade. — De, der taler saaledes, faar hente sin Præmie hos dem, hvem det praktiske Talent synes Indbegrebet af al Dyd. Et Hjertes Følelser, der er mægtig gjennemstrømmet af himmelsk Kjærlighed, har de vanskeligere for at sætte sig ind i end en Kamel i Mozarts Musik. Josef skjænker ogsaa hver af sine Brødre en Festklædning. Da de er blevet indvortes nye Mennesker, skal de ogsaa i det ydre fremtræde i en hvid Festdragt. At han skjænker Benjamin en femdobbelt Gave, forundrer os ikke. Bortseet fra alt andet, har han virkelig noget at gjøre godt igjen mod ham, der dog var ganske uskyldig, og hvem han dog mod sin Vilje havde maattet lade lide stor Angst og Smerte. (V. 21—24).

Saa er de da alle glade! Kun en af Familien, og det en Hovedperson, vandrer endnu bestandig i Kummerens mørke Dal. Vi mener den gamle Israel. O, hvor gjerne var ikke Josef ilet til ham paa Kjærlighedens Vinger! Men Pligten holdt ham bundet ved Faraos Side. Og om det ikke havde været Tilfælde, saa maatte dog den kjære, gamle Patriark vente sin Tid ud. Thi Flyvekunsten er os ikke givet, ialfald ikke her i Verden. Lynposters Tider var heller ikke kommet. Ikke havde det heller været til nogen Nytte, om man kunde have sendt ham et Telegram — han havde dog

ikke troet det. Dertil behøvedes kraftigere Beviser. Altsaa vente, bie, være taalmodig! — Ja, paa anden Maade gaar det nu engang ikke hernede. Men „den retfærdiges Venten vil blive til Glæde."

XVIII.

Som drømmende.

1 Mosеb. 45, 5—46, 27.

1. Alligevel bønhørt.

„Min Hvile du, min Fred saa mild!
Min Længsel du, kun du den stiller."

Saaledes begynder en af vore skjønneste Kjærligheds-sange. Men hvad der bliver udtalt i den høiere Poesi, opfyldes aldrig fuldkomment blandt Menneskene. Intet Menneske kan varig og tilbunds stille en andens Længsel, ligesaalidt som et naturligt Menneske paa Jorden har fuldkommen Fred, endsige er fuldkommen Fred. Men sandt er i fuldeste Maal hint Ord, naar Guds Time er kommet over en Sjæl, der er bedrøvet efter Gud. Ja han er vor Hvile, han er vor „Fred saa mild". Han er ogsaa Længselen, han, der længes efter hvert Menneskehjerte, og som længes efter at gjøre hvert eneste Menneskehjerte lykkeligt. Og han længes ikke blot derefter, — nei, han vil ogsaa i Virkeligheden stille al

Gudsbørnenes Længsel, idet han skjænker dem sin Hvile og sin Fred.

Hvad vi idag hører, leverer et herligt Bevis derfor. O, hvor sønderrevet havde ikke Patriarken Jakobs Liv været! En Vei af Stumper og Stykker! Især havde de sidste 22 Aar været saa ensomme, saa glædeløse, saa kummerfulde, at det skjærer en i Hjertet, naar man sætter sig ind deri. Og hans største Kummer var uden Tvil den, at de Sønner, som han saa omkring sig, var kjødelig sindede Mennesker, ganske og aldeles uskikkede til at være Bærere af de store guddommelige Forjættelser. Aar efter Aar havde han kjæmpet med Gud om deres Sjæle. Men alt var forblevet med det gamle. Vi ved dog, at det gamle allerede i al Stilhed var forganget og alt blevet nyt. — Den Dag, som nu oprandt over Teltene ved Hebron, skulde aabenbare det synligt ogsaa for ham. Den skulde vise ham, at han ikke havde grædt en eneste Taare for sine Sønners Skyld, uden at Gud jo havde set den, — at han ikke havde sendt et eneste Suk op mod Himmelen, uden at det jo var naaet frem til Guds Hjerte.

O J, som kjæmper for eders forvildede og fortabte Børns Sjæle, — ja, som maaske allerede har kjæmpet i Aarevis, uden at en eneste Straale af Haab lyser for eder — se dog op! Fat Mod ved at betragte den gamle Israel! „Den, som tror, er en Gud" har Dr. Martin Luther engang dristig udtalt. Han mener, at den, som tror og taalmodig holder Stand, vil sætte de guddommelige Kræfter i Bevægelse, som om han selv var Gud. — Jeg har kjendt en stakkels Kvinde, hvis Søn var saa forvildet, som et Menneske kan blive. Men hun holdt ved i trofast Forbøn. Da hun laa paa

sit Dødsleie, var Sønnen langt borte, og i mange Aar havde hun ikke hørt et eneste Ord fra ham. Ikke et Ord, ikke et Svar paa alle hendes Breve! Trods alt var alligevel dette hendes sidste Ord: „Han bliver dog reddet!“ Saa døde hun. Og hvad skede? — I det Øieblik, man sænkede hendes Legeme i Graven, traadte Sønnen frem. Drevet af en pludselig, ubeskrivelig Længsel var han fra det fjerne ilet hjem. Hans Fortvilelse var forfærdelig, da han ikke fandt andet end Moderens Ligkiste. Men hendes sidste Ord: „han bliver dog reddet“ forvandlede Fortvilelsen til Bod og Boden til Tro. Han blev virkelig reddet. — „Han bliver dog reddet“ skal ogsaa du sige om din fortabte Søn, om din fortabte Datter, naar du kun bliver ved med din prestelig forbedende Kjærlighed. Og skal du end dø uden at have seet Morgenrøden, saa skal du alligevel midt i Døden troesfreidig sige: „Mit Barn bliver dog reddet“.

Lad os saa efter denne lille Afstikker vende tilbage til Patriarken. I Dagevis havde han allerede seet sine gamle Øine trætte med at speide efter Karavanen. Den blev længere borte end rimeligt var. For den, der venter, sniger Tiden sig forfærdelig langsomt hen. Men hans Sønner var jo virkelig ogsaa blevet opholdt paa forskjellige uventede Maader. „Var alt gaaet godt (har vel den bekymrede Olding sagt), saa maatte de allerede kunne have været her igjen. Der maa vist atter være tilstødt dem en Ulykke. Ak, hvem ved, om en *eneste* af dem vender levende tilbage?“ — Fuld af Fortvilelse, vridende sine Hænder vandrer han urolig omkring. Da melder et Bud, at man langt borte kan se et Tog af Mennesker og Dyr. Det saa vel ud, som om det var

hans Sønner; men det kunde alligevel neppe være dem; dertil var der for mange Dyr og derhos flere forunderlige Ting, som man aldrig havde seet paa de Kanter. Vi ved, at dermed mentes de ægyptiske Vogne, som man dengang endnu ikke kjendte noget til i Kanaan. — Men nu kommer de nærmere! „Jo, det er dem" raaber først hans Tjenere og Piger; „den der er Ruben, og den, som iler foran alle de andre, er Benjamin, og lige efter ham Juda" o. s. v. Nu kjender ogsaa han dem med sine gamle Øine, og snart ligger Benjamin i hans Arme. Saa tæller han dem og se, ingen, ikke en eneste mangler! Simeon er ogsaa med; det var en uventet Lykke. Det var, hvad han mest længtes efter; men Gud havde gjemt noget endnu bedre til ham. Naar de salige Øieblikke er komne, da vor Gud velsigner og tørrer Taarerne af vore Øine, da faar vi langt over al Forventning; da kjender vi en Glæde, som aldrig ellers trænger ind i et Menneskes Hjerte.

„Din Søn Josef lever endnu, og han er Hersker over hele Ægyptens Land" — saa lyder det nu fra alle Munde. Det var vel en Glæde! — Nei, det var for det første ingen Glæde! Den var for stor, til at den gamle Mand skulde kunde fatte den, og derfor var det foreløbig ingen Glæde. „Hans Hjerte forblev koldt; thi han troede dem ikke." Han troede dem ikke, fordi Efterretningen var saa uhørt, saa eventyrlig skjøn. Men Josef havde ved at medsende Vognene og de andre Gaver sørget for, at hans Fader dog tilsidst maatte tro, — maatte tro det, som han jo dog saa gjerne vilde tro. Dertil kom Josefs Ord, som ikke kunde være opdigtede, og fremdeles hans Sønners Bekjendelser og Bodstaarer, der endnu mindre kunde

være opdigtede. Dette Øieblik, da Visheden om hans Lykke flammede op i hans Sjæls Nat, er ubeskriveligt. Her er alle vore Ord for fattige. Den sørgelige Gaade opløses paa hans gamle Dage nu i Lyset af en gylden Aftensol. Kun den kan af Gud føres op paa saadanne solbeskinnede Høider, der først er ført ned i de mørkeste Dale. Tag det til dig du, som netop nu føres gjennem saa mørke, dybe Dale! Tag det til dig og tag Gud fast i Haanden og glæd dig til den Time, da Gud vil gjøre med dig, som han gjorde med Jakob. Timen kommer nok; thi Gud er Gud.

„Da oplivedes Jakobs Aand, og han sagde: Det er nok. Josef, min Søn, lever endnu.“ Hin den forlorne Søns Fader synger den Dag, da han er kommet tilbage: „Denne *min Søn* var død og er blevet levende; han var fortabt og er fundet igjen.“ Om Jakob hører vi, at *han selv*, som var død, er blevet levende igjen. Han havde virkelig været død, død for den hele Verden. Vi ser jo ogsaa mangen Gang saadanne ulykkelige, der enten som Følge af visse forfærdelige Nervelidelser eller af tilintetgjørende Tab er døde for alt, ikke mere har Deltagelse eller Interesse for noget af det, der foregaar omkring dem. Paa lignende Maade har det været med Jakob. Nu er imidlertid Livet atter et Liv; nu er heller *ikke den foreſtaaende Død andet end Liv*. Det at Sønnen er ilive, borger Faderen for en frimodig Død, en Død, som ingen Død er.

Ja, her opfyldes, hvad der blev skrevet tusend Aar senere: „Der Herren lod Zions Fanger vende tilbage, da var vi som drømmende, da fyldtes vor Mund med Latter og vor Tunge med Jubel. De, som

saar med Graad, skal høste med Fryderaab." (Salme 126, V. 1—2 og 5). Her er det ikke blot en høi jordisk Lykke. Naar en Fader igjen kan slutte en for død anseet Søn i sine Arme, da er dette uden Tvil en uendelig Glæde. Men naar Sønnen ikke blot udvortes, men indvortes var tabt (som hin fortabte Søn i Evangeliet) og nu kommer tilbage som et nyt Menneske, saa er Glæden endnu meget sterkere. Men her er noget, som er endnu større. Og hvad er det? Det er Aabenbarelsen af den Pagtesgud, der nu leverer haandgribelige Beviser for, at han hverken nu eller nogensinde har forladt sit Folk, at han er og bliver dets Tilflugt, dets Velsignelse, dets Frelse og Fred. „Med en Moders Haand fører han altid sine," ogsaa naar han fører dem midt igjennem Helvede. Ja, da netop paa det herligste og saligste! — Dette er den nye Sang i den graanede Patriarks Udlændigheds-Land, nu da alle hans Sønner blev ham skjænkede paa en Dag, — Josef som en fra de døde opstanden, de ti ældste vakte op af den aandelige Dødssøvn! Nu kan han paanyt tro, at hans Afkom skal blive Guds Folk og Verdens Frelse, saaledes som Jehova har forjættet.

„O Barn," sagde min Moder, da hun fortalte mig denne Historie, „o Barn, hvilke salige Overraskelser venter der os dog ikke i Himmelen!" Den lille tiaarige Gut, der sad ved hendes Fødder, forstod dengang endnu ikke, hvorledes Moderen pludselig fra Hebrons Telte kom til Himmelen; men idag forstaar jeg det og stemmer min Harpe; forhaabentlig forstaar ogsaa Læserne det og stemmer med mig sine Harper.

2. Det maa dog frem!

Hvad? De ti Sønners Bekjendelse, at de har solgt Josef. Da de første Gang kom tilbage fra Nilens Land, var de allerede begyndt at gjøre Bod; men de kunde dog dengang endnu ikke overvinde sig til at aflægge Faderen en Bekjendelse. Det vilde ogsaa været skrækkeligt at sige til ham: „O Fader, de vilde Dyr, som har sønderrevet din Josef, de heder ikke Løve og Leopard, men Ruben, Simeon, Levi, Juda, Dan, Naftali, Gad, Asser, Issakar, Sebulon.“ Sandelig, en skrækkelig Bekjendelse! De haabede endnu stadig at blive sparede for denne bitre Kalk. Men nei, det maa frem! Hører du, kjære Læser, det maa frem! Og tænk nu ikke paa Jakobs Sønner, men tænk paa alslags Uret, som allerede længe har tynget paa din Sjæl og hindret dig i at puste frit. Og Guds Aand har allerede ofte formanet dig til at sprænge Lænken og skaffe dig selv Frihed, og du har altid søgt at stille ham tilfreds med en „beleiligere“ Tid og dermed selv bundet dine Hænder, saa du ikke har kunnet bede. Saa, bryd nu endelig engang igjennem! Læg Haanden paa Hjertet og sig: Nu, nu straks skal det frem! — Vær kun vis paa, at Herren „staar paa sit;“ han sirer ikke og giver ikke efter — altsaa maa du give efter for ham.

„Fra den Skyld, som har dig fanget,
Bli'r du kun ved Sandhed fri.“

O, du vil opleve en herlig Dag, naar du indvier den med at give Gud Æren, men dig selv Skammen og — Friheden. De ti Sønner vilde forlængst havt bedre Dage, hvis de tidligere havde ydmyget sig. Nu maa

de, lige meget om de vil eller ikke, bekjende sin Synd. De kan ikke berette, at Josef er ilive og er blevet en stor Herre i Ægypten, uden med rene og klare Ord at fortælle, hvorledes han er kommen derhen. Forudseende dette, havde Josef givet dem et Ord med paa Reisen, som var ydmygende nok, men som han ikke kunde spare dem for; jeg mener disse Ord: „Kives ikke paa Veien!" Som vi har seet, var Skylden hos de forskjellige Brødre af forskjellig Grad. Hvor nær kunde det da ikke ligge, at den ene vilde anklage den anden, og at enhver ogsaa ligeoverfor Faderen vilde vælte den største Skyld over paa andre.

Vi haaber, at enhver af dem var oprigtig og ærlig nok til at tage den hele Skyld paa sig. Den, som virkelig er angergiven, har saa meget at bestille med sig selv, at han taber enhver Lyst til at anklage andre. O, hvor maa de ikke have været sønderknuste ligeoverfor Faderen og vædet Jordens Støv med sine Taarer, medens de bønfaldt om Tilgivelse! — Og den gamle Jakob? Ja, det bliver os ikke berettet, hvad han har sagt til sine Sønner. Men ganske sikkert har han villigen tilgivet dem, saaledes som og Josef havde tilgivet dem. Og den samme Grund, der gjorde det let for Josef at tilgive, gjorde det ogsaa let for Jakob. Gud havde benyttet sig ogsaa af Sønnernes Synd til at udvirke en saa stor Triumf, at ophøie Josef, gjøre ham til en Frelser for Ægypten og Israel, men at bringe dem selv, de gudløse Mennesker, til sig selv og til sin Gud og endelig at fordybe ham, den gamle Israel, i sit Troeskiv for saa at lade ham skue Guds Herlighed. Sandelig, da var det ikke meget vanskeligt at tilgive. Nei, da er det ikke længere vanskeligt for os at tilgive,

naar vi ser, at der, hvor Synden var blevet overflødig, er dog Naaden blevet end overflødigere. Jeg tør nok indestaa for, at Jakob paa den Dag, hvorom vi taler, har trykket sine Sønner til sit Hjerte med en Varme, som det ikke i aarevis var skeet.

Men nu gribes Oldingens Sjæl af en brændende Længsel efter sin Søn Josef.

3. „Jeg vil drage ned og se ham".

„Jeg vil drage ned og se ham, førend jeg dør", lyder det fra Patriarkens stærkt bevægede Hjerte. Hvad bryder han sig om at tage Afsked med det vante, kjære Hjem! Hvad bryder han sig om Reisens Besværligheder! Magnetisk drages hans Hjerte til det saa inderlig elskede Barns Hjerte. Vanskeligheder kjender han ikke mere til; for Kjærligheden har der aldrig været Vanskeligheder.

Og dog gives der Vanskeligheder for Troens Mand. Om ogsaa hver eneste Blodsdraabe drager ham mod et bestemt Maal, — den troende maa alligevel spørge: „Bedrager dog ikke mit eget Hjerte mig?" Den gamle Jakobs Længsel var jo rent ud ubetvingelig, og Hungersnøden i Kanaan pegede jo ogsaa tydelig paa den aabenstaaende Redningshavn. Men paa den anden Side var dog Kanaan Forjættelsens Land og altsaa Fremtidens Land. Det burde ikke forlades uden i yderste Nød, iethvertfald ikke uden ligefrem guddommelig Tilladelse. Da Jakobs Bedstefader, Abraham, i en Hungersnøds Dage havde vendt Kanaan Ryggen og var draget til Ægypten, var det blevet til Skade for hans Sjæl. (1 Mosеb. 12, 140, flg.) Og da Isak

vilde drage sammestedshen, forbød Jehova selv ham at drage afsted. (1 Mosеb. 26, 2). Derfor vilde nu Jakob, omendskjønt alt talte for en Udvandring til Nillandet, ikke driste sig til det store Skridt uden at have modtaget en ligefrem Anvisning fra sin Gud. Uagtet al sit Hjertes Længsel var han bange for at drage til Ægypten, ellers vilde Gud ikke have sagt: „Frygt ikke!“ Derfor har han i Beersaba, Grænsestaden, lige ved Kanten af Ørkenen, „hvor Abrahams Tamarisk og Isaks Alter stod“, — bragt Jehova et Offer. Dette Offer var et Spørgsmaal til Gud: „Er dette store Vovestykke, min Families Overflytning til Hedningelandet, ogsaa efter din Vilje? Og nu faar han i et natligt Syn det guddommelige Segl paa sit Forehavende. Jehova, der netop her karakteristisk nok betegner sig som den sterke Gud, indgyder den bange Jakob freidigt Mod. Han tager al Frygt fra ham og forjætter ikke blot, at hans Søn i sin Tid skal trykke hans Øine til, heller ikke dette alene, at han i Ægypten vil gjøre Israel til et stort Folk, men at han ogsaa i sin Tid vil føre det tilbage til det forjættede Land.

Og nu først bestiger Jakob tilligemed Kvinder og Børnebørn de Vogne, som Josef har sendt. Med Tak og Lovsang bevæger det lange Tog sig frem mod Syd gjennem den arabiske Ørkens glødende Sand.

Det er i det hele 70 Sjæle, som drager til Ægypten. De tælles omhyggelig og anføres alle med Navn; thi ingen maa glemmes. Som en samvittighedsfuld Skibskaptein, hvem mange Menneskesjæle paa en lang Reise er betroede, optager en nøiagtig Fortegnelse for senere at kunne bevise, at han ikke har mistet nogen, saaledes er det ogsaa her gaaet til. (Kap. 46, 8—27).

Men førend vi bliver Vidner til det himmelskjønne Møde mellem Israel og hans Sønner, maa vi dog endnu gjøre en ganske nøgtern Bemerkning. Det er vel at betænke, at Jakob trods sit bevægede Hjertes Længsel alligevel søger sin Guds Ansigt og beder ham om Raad. Oldingen har gjort bedrøvelige og smertelige Erfaringer nok om, hvad det har bragt med sig, at han saa ofte har fulgt sin egen Vilje, men dog vel ingen smerteligere end baade du og jeg. Vi er enige med Digteren, naar han synger:

„Vilde jeg mig selv kun raade
Og mig vove uden dig,
Blev det kun til liden Baade,
Modet svigted' ofte mig;
Men holdt jeg mig stille blot,
Da blev alting let og godt."

Ja, saa er det. Og har Jakob lært, at man maa være *forsigtig*, saa behøver *vi* ikke mindre at lære det. — Det er just ikke smigrende for den menneskelige Natur, naar Salomo siger: „*Den, som forlader sig paa sit Hjerte, er en Daare*". Men alligevel er det nyttigt og nødvendigt, at vi ikke glemmer denne bitre Sandhed. *Vore Følelser spiller os ofte slemme Puds*, ja ogsaa vore *fromme Følelser*. Hjertets Drag er langtfra altid „Skjæbnens Stemme"; thi vort Hjerte er en trodsig og forsagt Ting. Guds hellige Vilje er ofte noget ganske andet, end hvad vore Følelser og Længsler, endog vore varmeste og ædleste Længsler tilsiger os. Ogsaa med Hensyn til de saakaldte *guddommelige Vink og Fingerpeg* bedrager man sig ikke sjelden sørgelig. Hvor let havde ikke f. Eks. Paulus i Fængslet i Filippi kunnet tænke, at Gud ved de under-

fuldt aabnede Døre og borttagne Lænker vilde lette ham Flugten. (Ap. Gj. 16, 26 flgn.). Hvor let havde ikke Elisa kunnet tænke, at Gud havde givet Syrerne i hans Haand, forat han skulde tilintetgjøre sit Folks Arvefiender. (2 Kong. 6, 20 flgn.). Baade det ene og det andet laa jo saa nær. Men hvad der ligger nær, er langt fra altid, hvad der er Guds Vilje. I begge de nævnte Tilfælde var Guds Vilje netop det modsatte af, hvad der laa saa nær og syntes at være et aabenbart Vink fra Gud. Og heldigvis gjorde hans Tjenere ogsaa det modsatte.

Desværre er ikke Guds Børn altid saa nøgterne og saa vise; om Verdensbørnene tier vi ganske stille. Hvor ofte er man ikke, naar en kristelig Pige faar et Tilbud, straks færdig til at sige: „Dette kommer tydelig fra Herren!" Nogle opmuntrende Biomstændigheder bliver oppustede til aabenbare „Vink fra Gud;" men de alvorlige og vigtige Omstændigheder, der taler mod Sagen, bliver overseede og upaaagtede. Hvad der kun var en billig Prøve fra Gud, bliver stemplet som et aabenbart Bifald fra Gud. Og Følgerne udebliver heller ikke. De kan ofte betegnes med tre Ord: — en knust Livslykke.

Vi skal prøve, hvad der er Guds velbehagelige Vilje. Men til saadan Prøve hører et enfoldigt Hjerte, et Hjerte, som kun vil et: at vide, ville og gjøre Guds Vilje. I det afgjørende Øieblik vil et saadant Hjerte ikke mangle det rette Lys. Gud vil ifølge sin Forjættelse undervise det og lede det med sit Øie.

Ak Gud! Gud Skaber! Gud Forløser! Skab i os et saadant Hjerte og forløs os fra Egenviljen!

XIX.

Hellige Taarer.

1 Mosеb. 46, 28—30.

1. „Nu vil jeg gjerne dø."

Langsomt, meget langsomt, ja med Snegleskridt bevægede Hebræernes Karavane sig fra Hebron mod Syd gjennem den arabiske Ørken. Med saa store Hjorde er det ikke godt at komme fort frem. Og saa Virvaret, Planløsheden, den manglende Mandstugt, som overalt er Særkjende paa de østerlandske Tog! — Heden er udholdelig, Landet gløder som Ild i den trøbare Ørken. Brændende Tørst plager Mennesker og Dyr. Mangler det, takket være Josefs rige Forsyning, ikke paa Føde, saa var det dog umuligt at medtage tilstrækkeligt Vandforraad for saa mange Skabninger; det dreiede sig jo om Hundreder af Mennesker, om mange Tusender af Dyr. Det er en hel Nomadestamme, der er paa Reise. Overalt hører vi Graad, Skjælden, Raab, Klage. Her styrter en Ko, her segner et Faar. Man overlader dem til Schakalerne. Her slagter man en Kamel for af deres Beholdning at skaffe sig Vand. Der lægger Trækoksen sig ned i Sandet og kan ikke ved aldrig saa mange Piskeslag bevæges til at reise sig. Hin unge syriske Slave rammes af Solstik! Alslags Jammer, alslags Nød! Ingen Reise er uden sine Ulemper; men Reisen under Østens glødende Himmel og oven-

ikjøbet gjennem Ørkenens brændende Sand har dog endnu sin særegne Plage.

Dog endelig, endelig dukker nogle grønne Høider frem! Nyt Mod besjæler ogsaa de mest forsagte. Endnu en sidste Anstrængelse, og man staar paa Ægyptens frelsende Grund. Patriarken holder en Takkebøn og sender den ædle Juda foran sig som Budbærer til Josef. Og denne, hvem hans Faders Reisetid vel er forekommet end længere end ham selv, lader straks sin Stadsvogn spænde for og iler Faderen imøde.

„Og da han viste sig for ham, faldt han om hans Hals og græd længe ved hans Hals." Saaledes heder det i den hellige Skrift. Josef viste sig for Israel; det hebraiske Udtryk for „viste sig" bliver ellers næsten altid kun brugt, naar der er Tale om en Guds Aabenbaring. Og her finder virkelig noget lignende Sted. Ikke saa at forstaa, at Israel skulde have forvekslet sin Søn med Gud; ikke heller, at den ydre Glans, som omgav Josef, skulde have blendet den gamle Gudspilgrim. Men det er ham, som om han lige bag Josef ser den frelsende, almægtige Gud, hans Pagtsgud selv. Med sine Øine ser han i Josef Opstandelsen fra de døde ved Jehovas Magt og Forbarmelse. Og derfor siger han: „Nu vil jeg gjerne dø." — Der fortælles ikke, at han ligesom Josef har grædt. Men mer end Taarer siger de Ord, at han nu har faaet Frimodighed til at dø. Det gamle Hjerte bliver igjen ungt, da det banker ved den gjenfundne Søns Hjerte. Den Gud, der gjør saadanne Undere og saaledes oplyser de dunkleste Dale, kan og maa ogsaa gjøre Dødens mørke Dal til en Livets Port. Et uendeligt Haab fører den

ærværdige Patriark langt ud over den gamle Pagts Dunkelheder.

Hvor gaar dog ikke alt ganske anderledes, end et Menneske tror og tænker! 22 Aar er nu henrundne, siden Jakob sendte den 17aarige Josef til Brødrene. Dengang sagde han uden at ane noget ondt: „Gak med Fred! Om nogle faa Dage ser jeg dig igjen.“ — Men om nogle faa Dage holdt han det elskede Barns blodbestænkede, sønderrevne Kjortel i sine skjælvende Hænder, og hjerteskjærende lyder hans Klage: „Jeg faar aldrig se ham igjen!“ I 22 Aar levede Oldingen med den sørgelige Bevidsthed, at han aldrig skulde faa se Rakels Søn igjen. Og nu ser han ham ikke blot igjen, men det er næsten, som om Gud selv viser sig for ham i hans Søn. Nu forstod han, at al den Jammer, han i disse 22 Aar — lange som en Evighed — havde gjennemlevet, ikke var for høi en Pris for dette ene Øiebliks Glæde. Thi i dette Gjensyn laa for ham Visheden om et evigt Samvære. — Og derfor vil han gjerne dø. Den Gang, da han saa den blodige Kjortel, vilde han ogsaa gjerne dø, men kun fordi Livet ikke mere havde nogen Tiltrækning for ham. Nu vil han gjerne dø, fordi Tid og Evighed ligger for ham i Sollys. Misundelsesværdige Israel! Ja, „de, som bie paa Herren, faar ny Kraft, at de flyver afsted med Vinger som Ørnen.“ Og atter: „De, som er plantede i Herrens Hus, skal grønnes i vor Guds Forgaarde. Og naar de bliver gamle, skal de dog blomstre, være frugtbare og friske.“ Vi skal snart se, at der ogsaa er kommet nyt Liv i den gamle Israels Hjerte og Sjæl. Men lad os først betragte Josef!

2. Og Josef græd længe.

Ikke om nogen af alle de gudfrygtige Mennesker, Skriften omtaler, bliver der saa ofte sagt, at de har grædt, som om Josef. Der fortælles ikke, at han græd, da han blev mishandlet og solgt af Brødrene; der fortælles ikke, at han græd, da han stod paa Slavetorvet for at sælges; der fortælles ikke, at han græd, da han for sin Dyds Skyld blev slæbt i Fængsel. Det vilde vistnok være uforstandigt deraf at slutte, at der ved disse Leiligheder ingen Taare blinkede i Josefs Øine; det modsatte er derimod sandsynligt. Men Skriften holder det ikke for Umagen værdt at optegne disse Taarer. Det var naturlige Taarer, saadanne som ethvert varmfølende og varmhjertet Menneske vilde græde i en lignende Stilling.

Men syv Gange har Moses, den Guds Mand, berettet, at Josef har grædt. Første Gang græder han, da han gjør den Opdagelse, at hans Brødre er komne ind i den hellige Dal, hvor man er bedrøvet efter Gud og fordømmer sig selv. (Kap. 42, 4). Anden Gang græder han, da de viser sig for ham sammen med Benjamin; da maa han gaa bort og hemmelig græde ud. (43, 30). Dernæst græder han, da han efter Judas herlige Tale med overstrømmende Hjerte giver sig tilkjende for sine Brødre. Da maa alle Ægyptere fjerne sig; men han græder saa høit, at man i Faraos aabenbart nærliggende Palads hører det. (43, 2). Fjerde Gang græder han midt iblandt Brødrene, da han omfavner hver enkelt. (45, 15). Kap. 50, 1 fortælles der os, at han græd over sin Faders Lig, efterat han har trykket hans Øine til, og endelig, Kap. 50, 17,

græder han over, at hans Brødre endnu ikke ret kan tro paa Sandheden af hans Tilgivelse og af Guds Tilgivelse. Men paa vort Sted fortælles der, at Josef græd længe, da han laa om Faderens Hals. (46, 29).

Vi vilde kun troløst skildre Josefs Liv, hvis vi ikke dvælede ved disse Taarer. Vi vil ikke strides med saadanne hjerteløse Sjæle, som paa Grund af den hyppige Graad kalder Josef et sentimentalt Menneske. Vi har lært ham bedre at kjende end som saa. Lad os heller spørge om Aarsagen til og Beskaffenheden af disse hans Taarer.

Bortseet fra de Taarer, der randt ved den hjemgangne Faders Lig, er det overalt Taarer af en hellig tilbedende Rørelse, Taarer, som han græder, fordi den eviges Aande berører hans Sjæl.

Lad os her engang gaa noget dybere tilbunds! At vor Jord er et Taarernes Land, behøver man ikke først at bevise. Allerede det nyfødte Barn kommer ind i Verden med Taarer og aflægger ved disse et ubevidst Vidnesbyrd om, at det er traadt ind i en Smerternes Verden. Og hvor mange Slags Taarer maa du ikke endnu komme til at græde, du stakkels Barn! — Men hvad Slags Taarer end et Menneske græder, — de er altid mere eller mindre en Aabenbaring af et bevæget, rystet Hjerte. (Thi hykleriske Taarer er lige saa lidt virkelige Taarer, som kunstige Blomster er virkelige Blomster). Men som vort Hjertes Bevægelser er af mangeartet Natur, saaledes er ogsaa Beskaffenheden af vore Taarer høist forskjellig. Der gives Taarer af Skuffelse og Taarer af Vrede; der gives Taarer over egen legemlig eller sjælelig Smerte,

og der gives en hellig Medlidenheds Taarer over den Jammer, som man ser hos andre. Der gives Taarer, som grædes „til Gud" (Job 16, 20), og Taarer, som man græder ved elskede Medmenneskers Bryst. Der gives Taarer af Tak og Taarer af Glæde over Guds og Menneskers Godhed og omvendt Angerens Taarer over vildfarende Veie, man selv har vandret. Uden Tvil er de allerfleste Taarer, der bliver grædt i denne Lidelsernes Verden, Smertestaarer, — desværre ofte nok taabelige Taarer, saa at man senere endnu engang maa græde over, at man har fældet dem. Men kun altfor ofte er der dog virkelig Aarsag til at græde.

Og fordi Sagen forholder sig saa, er det en af de herligste Forjættelser i hele den hellige Skrift, at Gud vil aftørre alle Taarer af sine Børns Øine. Allerede hos Profeten Esaias (Kap. 52, 8) bliver der aabnet Guds Folk denne store Udsigt, og tilsidst løber den hele Aabenbaring ud i denne Trøst. (Joh. Aabenb. 21, 14).

De mest heldbringende Taarer er uden Tvil Bodstaarerne. De er mest heldbringende, fordi den barmhjerlige Gud uden dem trods al sin Barmhjertighed aldrig kan komme til at faa aftørret vore Taarer. Men Bodstaarerne faar først sit evige Værd ved Jesu Kristi Taarer, der blander sig med dem. Tre Gange bliver det berettet os, at vor Frelser har grædt. Første Gang ved Lazarus's Grav, da han med dyb Bevægelse saa den Jammer, som Synd og Død har bragt over Menneskет, Guds Billede. Anden Gang fortælles der os om hans Taarer, da han i Aanden saa den Jammer, der maatte komme over Guds Stad, over det

Jerusalem, der ikke vilde vide, hvad der tjente til dets Fred. Det var altsaa begge Gange en hellig Medlidenheds Taarer.

Men Forfatteren af Hebræerbrevet bevidner, at Jesus som Ypperstepræst og Offerlam i sit Kjøds Dage „med sterkt Raab og Taarer frembar Bønner og ydmyge Begjæringer" for Gud. (Hebr. 5, 7). Det er de Taarer, som Kalken, der ikke kunde gaa ham forbi, har afpresset ham — den Kalk, som er Betegnelsen for hans Smerter og vor Salighed. For disse Taarers Skyld, der er et med hans Hjerteblod, kan nu Gud aftørre vore Taarer. Uden hans af hellige Taarer beduggede Offer vilde ikke alle vore Bodstaarer føre til nogen Glædeshøst, selv om de fyldte et Hav.

Josefs Taarer er ingen Bodstaarer, og dog er de hellige Taarer, salige Taarer, — Taarer, der tillige er Jubelsalmer. De bærer som allerede bemerket Rørelsens Præg i Ordets mest ophøiede Betydning. Jeg tænker altsaa ikke paa en sentimental Rørelses Taarer, der flyder strømmevis og i Regelen ikke har større Værd end Snefnug. Der gives Mennesker, som maa græde, saasnart de hører en vemodig, mild Melodi. Taabeligen gjør de sig meget til deraf og anser sig paa Grund af de let flydende Taarer for særdeles ædle Mennesker. Andre igjen græder, naar det med rørende Ord fortælles dem, at her og der i Verden bor der hungrende Mennesker, — men de tænker dog ikke paa at stille denne Hunger og saaledes tørre Taarerne. — Nei, Josefs Taarer er en hellig Indvielses Taarer. Vistnok indeholdes i dem ogsaa al den oplevede Lidelse, al hans Sjæls Angst, al den Forladthed, al den Stræben efter Lys og Trøst, al den Kamp, al den Ydmygelse, som

han har gjennemlevet. Men al denne Nød er nu forklaret ved Guds Seier over Verden og Synden. Derfor græder han. Han græder disse Taarer i det Øieblik, da han gribes af from Bævelse ved den evighellige og herlige Guds Nærværelse, da hans ryslende og saliggjørende Indgriben i alle hans eget Livs Forelser haandgribelig træder ham for Øie.

En af vore (tyske) Digtere har engang sunget:

„Aad du aldrig Taarers Brød,
Laa du aldrig paa dit Leie,
Medens Graad af Øiet flød, —
Da du ukjendt er med Herrens Veie."

Til Gudserkjendelse og Gudserfaring skal altsaa Taarerne føre. Da først har de gjort sin Gjerning.

Og som nu Verden engang er, saa gaar det ikke af uden Taarer. „Ikke uden Taarer er Bibelen skrevet, og heller ikke forstaaes den uden Taarer," siger Albrecht Bengel, den store Bibelkjender. Ikke uden Taarer kunde Jesus forløse os, og ikke kan vi uden Taarer begribe hans Forløsning. Og for Josef har de Taarer, han maatte græde i Nødens Dage, gjort den Tjeneste, de skulde. Derfor er han baade kommet til sin Gud og til de Taarer, som han nu tør græde om sin Faders Hals. „O Gud, du har hjertelig taget dig af min Sjæl, at den ikke skulde fordærves; du har for mig og mine forvandlet Helvede til en Himmel;" dette er Josefstaarernes Sprog. I det Øieblik, da han græder om sin Faders Hals, er den ophøiede, guddommelige Plans Triumf fuldstændig.

Og det er i vort Liv altid frydefulde Taarer, naar vi græder, fordi den eviges Nærværelse berører os. Hvorfor græder hist den sterke, haarde Mand, der aarevis holdt det for mandigt at foragte Gud og de guddommelige Ting? Hvorfor græder han nu? Det kommer kun deraf, at hans treaarige Barn har spurgt ham: „Fader, kan du ikke bede med mig? Fader, bed dog med mig!“ Barnets Moder var netop død ved den yngstes Fødsel. Hun havde altid bedet med sin lille Pige, naar hun bragte hende tilsengs; nu kan hun det ikke mere. Derfor anraaber hun Faderen: „Kan du bede, saa bed du med mig!“ Det ryster den sterke Mand lige ind til hans inderste Hjerterod. Det er Gud selv, der gjennem Barnet spørger ham: Hvad har jeg gjort dig, o Mand, og hvormed har jeg fornærmet dig, at du saa længe har vendt mig Ryggen? — Fra den Time af lød det i ham: „Du, o Gud, er blevet mig for sterk og har vundet Seier.“

Og naar var det, du Jesu Kristi Discipel, at dine Taarer ikke mere var Taarer, men en Forsmag paa den evige Salighed? Var det ikke paa den Dag, var det ikke i den Time, da Frelseren viste sig for dig i Selvfordømmelsens mørke Dal og tilhvikede dig: „Jeg har altid elsket dig, netop dig; derfor har jeg af lutter Godhed draget dig til mig“, — og da for første Gang du, netop du kunde synge og sige om dig selv: „Mig er Barmhjertighed vederfaret, en Barmhjertighed, som jeg ikke er værd!“ —? De Taarer, som da randt, var tillige de sidste Taarer. Det var Taarer, og de var dog allerede Begyndelsen til Guds Borttørren af Taarerne. Der blev grædt i Jordens arme Dale, og dog hørte du som i det fjerne den nye Sang, der synges

ved Guds Trone. Ja, disse Taarer var Josefstaarer. For din Sjæls Saligheds Skyld — lad dem aldrig tørres bort! Og hvis du endnu ikke kjender noget til dem, — o, und dig ikke Hvile, førend de rinder!

XX.

To Audientser ved det ægyptiske Kongehof.

1. Mosеb. 46, 31 — 47, 12.

1. Farao er Brødrene naadig.

Vi befinder os i den rummelige, høithvælvede Hal i Kongepaladset i Memfis. Det ligger frit og luftigt, høit over den vældige Strøms Bredder, og er udrustet med al den Glans og al den Herlighed, hvorover den gamle Verden raadede. Solen gaar netop op hinsides Ørkenen og overgyder den feagtig skjønne Stad med Purpurglød. Men hvor tidligt det end er, saa er dog i Paladset alt allerede gjort istand til en høitidelig Modtagelse; thi i Ægypten, Sollysets Land, modtager Herskeren allerede ved Daggry de Mennesker, som han har ladet tilsige. — O, hvor henrivende er ikke Skuet baade opad og nedad Floden! Hundreder af Baade med høie, hvide Seil glider henad de blaa Bølger, og alslags Sang, dels vemodig, dels lystig, trænger op til

os. Hele Skarer af Pelikaner og Heirer med skinnende Fjær dukker op af Floden og forsvinder igjen deri. Mægtige Ørne tumler sig i Morgenluften og tager Veien til den nærliggende Dødsstad, til Katakombernes Stad, og om Døden minder ogsaa de kjæmpemæssige Pyramider, hvis Spidse endnu er dækket af den sølverne Morgentaages lette Flor, hvorved de kun synes dobbelt store. Paa den støvede Vei ved vor Fod drager vældige Karavaner forbi. Brune, gule, sorte Mænd driver med mange Raab Dromedarer og Elefanter, Heste og Æsler og giver dem neppe Tid til at stille sin Tørst ved Flodbredden.

Men Jakobs Sønner, som vi ser i Modtagelseshallen, har hverken Øre eller Øine for alle disse Herligheder. De staar der med skjælvende Knæ og venter paa det Øieblik, da den „tilbedelsesværdige" Konge, den himmelske Solguds jordiske Stedfortræder vil vise sig. Josef, der alene er stille og glad, har stor Møie med at berolige dem.

Og nu melder prægtig klædte Slaver, at den „guddommelige" nærmer sig. Et Forhæng rasler, og han staar foran dem. Men de ligger paa sine Ansigter, indtil Farao tillader dem at reise sig.

Det var en skjøn Dag i Josefs Liv, da han turde forestille sin Familie for Kongen. Hidtil havde han lagt et hemmelighedsfuldt Slør over sin Herkomst. Som en Træl var han bragt til Ægypten. Han har neppe fortalt, hvorledes det var gaaet til. Og om han ogsaa fortalte det, saa blev der dog Rum nok tilbage for alle Misundere og Bagvaskere til at sætte betænkelige og foragtelige Rygter i Omløb om den fremmede. Idag kan han nu bevise, at han er en fri Nomade-

fyrstes fribaarne Søn. Det har ogsaa visselig gjort hans Hjerte godt. De ti Sønner maa nu ligeoverfor Ægypterne bære den Skam uden Grund og Aarsag at have solgt sin Broder til Trældom.

Saaledes ser det ogsaa ud, som om Farao har været temmelig kjølig mod dem. Josef har forud sagt dem, hvorledes og hvad de skulde svare Kongen. Han har ogsaa allerede forud meddelt Fyrsten, at hans Brødre er Kvæghyrder og har bragt sine Hjorde med sig. Netop dette skal de ogsaa svare ham, naar han spørger dem om deres Beskjæftigelse. — Ikke alle Brødrene, men kun fem bliver førte frem for Herskeren. Femtallet var Ægypterne et helligt Tal; det vender ogsaa atter og atter tilbage i vor Historie, hvad de opmerksomme Læsere allerede vil have bemerket.

Audientsen selv forløber, som det endnu pleier at ske ved Hoffet, nøiagtig efter Programmet. — I Aviserne bliver det os den Dag idag berettet, hvorledes en Audients hos Keiseren gaar for sig, hvad der bliver sagt og ikke sagt. Tiden, naar man skal komme, Minuterne, man tør blive der, Dragten, man maa være iført, de Ord, man tør sige, og de Ord, man ikke tør sige, — alt er foreskrevet. Og i Regelen forekommer der heller ingen Hindring. Alt gaar for sig som ved et Urverk. Der er ingen Plads for Aandrighed, Humor og Originalitet. Ikke Aanderne af første Rang, men „Raaderne" af første Rang spiller Hovedrollen. Hofmarskalkerne sørger nok for, at Folk, som taler ud af Leveren, eller Mænd med „afvigende" Anskuelser ikke kommer Fyrsten for nær.

Kort sagt: intetsteds gaar det ialmindelighed stivere og kjedsommeligere til end i Fyrsternes Paladser.

Vi har saaledes heller ikke noget videre at berette om Audientsen i Memfis. De fem Jakobs Sønner fremsiger sin Lekse og beder sluttelig om at maatte faa bo i Gosen, i Kvægbeiternes Land. Vel at lægge Merke til er den Omstændighed, at Farao ikke giver Brødrene, men Josef sit indvilgende Svar. (Kap. 47, 5). Ja han gjør endnu mere, end han har udbedet sig. Han paalægger endog sin Yndling at indsætte dem til Overhyrder over hans egne Hjorde, hvorved de selvfølgelig fik stor Anseelse og mægtig Indflydelse i Landet, ikke at tale om den Løn, som de vilde faa derfor. Farao havde staaet sig særdeles godt paa, at han havde betroet Josef saa meget. Saa haaber han da, at ogsaa hans Brødre med Troskab vil røgte sit Hverv, og vi vil gjerne tro, at de har retfærdiggjort hans Tillid.

For Israels Hus var der nu indtraadt en meget kritisk Udviklingstid, og alt kom an paa, at det nu blev ledet ind i det rette Spor.

Men man tillade mig ved denne Leilighed nogle Bemerkninger, som er praktiske og vigtige for enhver. Vi taler om kritiske Tider i de enkelte Menneskers Liv. I et bevæget Liv gives der ofte mange saadanne; men de mangler ikke ganske i noget. Vi forstaar derved saadanne Tider, da et Menneskes Liv tager en ny, stor Vending, da et nyt Omraade betrædes og nye Opgaver gjør sig gjældende. At der ifølge hermed ogsaa kommer nye Farer og nye Fristelser, siger sig selv.

Et saadant kritisk Punkt er det, naar et Barn for første Gang betræder Veien til Skolen og forlader Barneværelset, som indtil da var dets hele Verden.

Barnet tænker ikke paa, hvor alvorligt og faretruende dette Øieblik er; men Forældrene skal saa meget mere betænke det. De skal efter bedste Evne udruste Barnet, nu da det vil komme til meget friere at bevæge sig blandt Menneskene og i den Verden, der dog „ligger i det onde" og skjuler tusende Farer, der er saa meget større, som Barnet ikke har nogen Anelse derom. Forældrene skal med dobbelt Inderlighed folde sine Hænder til Bøn for Barnet, nu da det meget mer end før er unddraget deres Hænder og Øine.

Et ikke mindre farligt, kritisk Punkt er Konfirmationen. Da forlader Barnet, idetmindste som Regel, Skolen og faar et endnu større Maal af „Frihed". Men Friheden bliver snart til Trældom, hvis det benytter den til at fortabe sig i Verden og slutte sig til alle Slags Mennesker — paa Bekostning af Omgangen med Gud. At dette sidste sker næsten i de fleste Tilfælde saavel blandt mandlige som kvindelige Konfirmander, er en Sandhed, som ingen kan negte.

Lignende kritiske Tider er det, naar man begynder en egen Forretning eller stifter Familie, eller naar man udvandrer til et andet Land. Den pludselige Omskiften af de ydre Forhold kan ogsaa henregnes dertil, jeg mener, naar man uformodet fra ringe Forhold kommer til Rigdom, eller — hvad der nu for Tiden endnu oftere finder Sted — fra Rigdom synker ned i Armod, naar man opnaar stor Ære eller synker ned i Skjændsel, heller ikke mindst, naar et Menneske bliver svagt og elendigt og alt, hvad man fortjener, gaar med til Sygdommen.

Alle disse og lignende Tider fører den store Fare med sig, at Hjertet verdsliggjøres, hvad enten det

bliver fortryllet af Verdenslyst og Verdensvinding, eller det bliver bittert mod al Verden. Man ser tusende Gange, at fra saadanne Vendepunkter af faar Menneskene saa meget med sig selv og Verden at gjøre, at der bliver liden eller ingen Tid tilovers for Gud. Dette: „Jeg har taget en Hustru tilægte, jeg har faaet en Mand, derfor kan jeg ikke komme", — lader sig anvende paa alle Slags kritiske Tider i Livet. Man lader sig fra da af tage paa Slæbetaug af Mennesker, — af Mennesker, der er „uundværlige for vor Livslykke"; Gud maa taale det og se derpaa, — han skal senere ogsaa faa komme med i Rækken! Men dette „senere" kom for det meste aldrig.

Det er let at se, hvad der i saadanne Tider udkræves for ikke at tabe Ligevegten. Fremfor alt maa man have Klarhed over Forholdene og med aabne Øine erkjende de Farer, som ligger i dem. Man maa fremdeles være paa det rene med, at man ikke med sin egen Fornuft og Kraft kan greie sig her, men meget let kan strande paa Klipperne. Altsaa skal man netop nu med dobbelt Inderlighed slutte sig til sin Gud: „Jeg slipper dig ikke, førend du velsigner mig", — man skal med dobbelt Alvor netop nu „vaage og bede, at man ikke skal falde i Fristelse" og tabe sin Perle. Saaledes skal denne Tid være en Tid til særegen Inderliggjørelse, Befæstelse og Berigelse for Sjælen, medens nu derimod talløse Mennesker i de kritiske Perioder indvortes gaar tilgrunde.

Men at der gives kritiske Tider ikke alene for enkelte Personer, men ogsaa for hele Familiekredse, ligger nær for Haanden. Og saaledes var det nu med

Familien Israel. Som Jehovas Stedfortræder førte Josef i denne overmaade alvorlige Tid sin Families lille Skib lykkelig i Havn midt imellem Sandbanker og Klipper. Havde han tilladt, at hans Folk havde nedsat sig blandt Ægypterne og opgivet sin gamle Haandtering, havde han (hvad der var ham en let Sag) ansat sine Brødre som sine underordnede Embedsmænd, saa vilde Israel være fortabt. Ved gjensidige Giftermaal vilde der snart være indtraadt en Sammenblanding, i dette Tilfælde ensbetydende med Tilintetgjørelse, nemlig Israels Tilintetgjørelse. Hvor er der blevet af Vandalerne, der i Titusender drog til Afrika, — hvor er der blevet af Gotherne, der i Hundredetusender kom til Italien og det som Seierherrer? Hvor finder man nu deres Boliger? Og nu denne Haandfuld Israeliter mod Ægypternes Millioner!

Desuden vilde vel Ægypternes Gudsdyrkelse snart ved den fortrolige Omgang have fortryllet Israeliterne og det saa meget mere, som den var overordentlig rig paa poetiske og dybsindige Former og Tanker, ja endog paa Evighedstanker.

Hvilken ophøiet Visdom kommer der da ikke tilsyne deri, at Josef bevirker to Ting: for det første, at hans Landsmænd fik sine Boliger i en ganske afsondret Del af Landet, og dernæst at de fortsatte sin Beskjæftigelse som Kvæghyrder, hvad der var en „Afsky" for Ægypterne. Saaledes blev de ifølge Kastelovene skilt fra Ægypterne og kunde bibeholde sine Folkeskikke, pleie sin hele Eiendommelighed og uforstyrret formere og udvikle sig.

At dette blev opnaaet, er den store Betydning af

den første Audients ved Faraos Hof, med hvilken vi har at gjøre, — den Audients, der i og for sig er saa kjedelig og tør.

2. Jakob velsigner Farao.

Mer interessant end de fem Brødres Audients, er den, som den gamle Israel fik ved Faraos Hof. Josef bringer først Faderen frem efter Sønnerne. En klog Mand gjemmer det bedste tilsidst. Med Hensyn til Brødrene havde han maaske lidt Hjertebanken; men med Frimodighed, ja med hellig Stolthed leder han den ærværdige Olding frem til sin Konge. Og kom Brødrene for at modtage, saa kommer den gamle Israel for at give.

„Og Jakob velsignede Farao" — dermed begynder og dermed slutter Audientsen. (Kap. 47, 7—10.) Den gamle Jakob er her altsaa den handlende Person. Ham er det, der vel uden selv at ane det „bryder Etiketten". Anraabende om Beskyttelse og omtumlet af Livets Vover, er han kommet til Nildalen; han er, menneskelig talt, ganske og aldeles henvist til Kongens Naade. Og dog velsigner han Farao, velsigner ham to Gange. Det maa man lægge nøie Merke til. Det havde formodentlig endnu aldrig hændt den høie Herre. Det kunde aldrig heller have hændt ham; thi for første Gang staar den Mand for ham, der havde kjæmpet med Gud og faaet Overhaand (1 Mosеb. 32, 24—31); for første Gang staar den Mand for ham, der uagtet al Synd og Svaghed dog som ingen anden er Bæreren af den evige Guds Forjættelse og Naade. Og om han end, udvortes betragtet, intet kan give Kongen, som denne ikke allerede mangfoldigen har, saa

har Jakob alligevel noget at give ham og giver ham det ogsaa.

Der ligger en høi, hellig Selvbevidsthed i den gamle Israels Velsignelse. Man kunde tænke, at han vilde takket Kongen for, at han saa høit havde ophøiet hans Søn og optaget ham med hele hans Hus i Landet; man kunde tænke, han havde bedet om fremtidig Bevaagenhed og paa sin Side lovet at ville være en tro og lydig Vasal. Ikke et eneste Ord om alt dette! Nei, han velsigner. Men at velsigne er Toppunktet af at give.

Hvad har da den gamle Mand at give? „Fromme Talemaader", vilde de tankeløse Verdensbørn sige, „fromme Talemaader og fromme Læber, opløftede, men tomme Hænder." Ja vel tomme, naar man tænker paa skinnende Guld eller paa en gylden Herskerstav eller en Orden med Brillanter; men ikke tomme, naar man ved, at Bønnens Hænder er de sterkeste og rigeste Hænder. Ikke tomme, naar man ved, at disse Hænder staar i Forbindelse med den almægtige Guds Hænder i Himmelen, fra hvem al god og al fuldkommen Gave kommer ned. Jakob har visselig ved sin Velsignelse havt et Tilknytningspunkt i den mod Josef udviste Velvilje og nedkaldt Himmelens Velsignelse over Herskeren og hans Land. Idet han velsigner, takker han paa sin Vis ogsaa Farao. Men han velsigner ikke blot som en ærværdig Olding, men som Guds høieste Præst paa Jorden, som Bærer af Forjættelsen, som Israel.

Det er overhovedet merkværdigt, at af alle Patriarkerne, ja af alle Skriftens Gudsmænd netop Jakob træder mest frem som den velsignende. Vi kommer endnu til at høre mere herom og henviser nu blot til

det 48de og 49de Kapitel. Den Patriark, der af Naturen har flere moralske Skrøbeligheder ved sig end nogen af de andre, — den Patriark, der som Følge heraf føres gjennem en meget større Trængsel end nogensomhelst anden, — netop han er ogsaa i Guds Smelteovn naaet til en saadan Høide af Samfundet med Gud, at han næsten som en Jehovas Stedfortræder synes at have Raadighed over Fremtiden og over Himmelens Velsignelser. Saaledes velsigner han ogsaa her Farao i ophøiet Selvbevidsthed, som han ogsaa senere velsigner Josefs og sine egne Sønner.

Guds Børn er de mest ydmyge Væsener i det hele Universum. De er inderlig gjennemtrængte af Bevidstheden om, at de intet, aldeles intet har at bringe frem for Gud, uden hvad hans Naade har gjort dem til, at de heller intet har kunnet gjøre eller kan gjøre af blivende Værd uden ham. Men de ved ogsaa, hvad det vil sige: „Af Guds Naade er jeg, hvad jeg er.“ Og netop dette giver dem en lige saa barnlig som majestætisk Selvbevidsthed. Naar Apostelen Paulus saaledes staar for Kong Agrippa og Landshøvdingen Festus (for disse Mænd, der har Magt til at sætte ham i Frihed eller berøve ham Livet) og ser disse Herrer i prægtige Uniformer, disse pyntede Damer i kostbare Dragter, saa kan han, den stakkels hjælpeløse Fange, alligevel vove at sige: „Jeg vilde ønske til Gud, at alle, som hører mig idag, maatte blive saadanne, som jeg er.“ (Ap. Gj. 26, 29.) Og vor Dr. Martin Luther, — ja hvad skrev han ikke til sin Kurfyrste, da denne havde advaret ham mod at forlade Wartburg, fordi han ikke var istand til at beskytte ham? Han skrev omtrent saaledes: „Min Herre Kristus er ikke af Straa, og hvis det kom

an paa at beskytte, saa kunde jeg snarere beskytte Eders kurfyrstelige Naade, end at jeg skulde se mig om efter den kurfyrstelige Beskyttelse." Det var et Guds Barns ydmyge, stolte Selvbevidsthed. — Saaledes ser jeg endnu, hvorledes min faderlige Ven, den blege Væver-mester Wagner, velsignede sin Præst. Oldingen stod foran Døren til sin Hytte ved Wülfrath. Aftenrøden farvede hans hvide Haar. I hans Øine perlede Taarer. Da opløftede han sine næsten gjennemsigtige Hænder og sagde: „Himmelens Velsignelser opfylde Dem, og guddommeligt Enfold lede Dem, at De maa tale, hvad der tjener til Fred!" Jeg, den elleveaarige Gut, gjennembævedes deraf fra Isse til Fodsaale. Men min Bedstefader, med hvem jeg var paa Hjemveien, var og blev ganske stille og blød. Han foragtede ikke Lægmandens Velsignelse. Han vidste, at denne Lægmand var en af den himmelske Konges Sønner og Præster.

Forhaabentlig forstod ogsaa Farao at skatte den gamle Israels Velsignelse. Han maa vel have været ganske underlig tilmode derved. Han synes ikke at have anseet det for en Formastelse, at den gamle Israel lagde sine Hænder paa ham, den guddommeligt ærede. Han har imidlertid intet udtalt derom. Dog har han ikke været ganske taus ligeoverfor Patriarken. Som han havde spurgt Sønnerne om deres Bedrift, saaledes spurgte han nu paa en passende Maade Patriarken om hans Alder. Og denne svarede: „Min Udlændigheds Aars Dage er hundrede og treti Aar; faa og onde har mine Leveaars Dage været, og de har ikke naaet mine Fædres Leveaars Dage i deres Udlændigheds Dage." Han taler, som om hans Liv nu var tilende, nu da ved den underfulde guddommelige Naades Styrelse al

hans Sorg og Smerte er forvandlet til Glæde. Han er tydelig af den Mening, at Jehova nu snart vil tage hans Sjæl hjem. Og dog skulde han endnu leve 17 Aar paa ægyptisk Grund og efter stormende Dage nyde en stille, fredelig Livsaften. Men alligevel staar hans Livs Længde betydelig tilbage for Abrahams og Isaks, der som bekjendt levede 175 og 180 Aar. Hans Dage er saaledes forholdsvis faa. Og de har været onde, d. v. s. lidelsesfulde. Vi behøver ikke her at udtale os derom. Jakobs Liv bærer som intet andet Præg af Sønderrevethed. Hvad har dog ikke Patriarken maattet lide af sin Familie! Man tænke bare paa Esau, hans Broder, paa Laban, hans Svigerfader! Man tænke paa al den Hjertesorg, hans Sønner beredede ham! Dertil den ydre Uro lighed! Han har tumlet meget omkring, og Jordan som Eufrat, Jabbok som Nilen ved at fortælle om utallige og dog af Gud talte Taarer, der er rundne fra hans Øine. Det var dog ingen trøstesløse Taarer; thi han var en Pilgrim, en Mand, som havde sit Maal hist oppe over Skyerne. Han søgte en Stad, hvis Grundvold og Bygmester Gud er, og han vidste, at han ogsaa i sin Tid skulde finde den. Derfor kalder han sit Liv en Udlændighed.

Og vi, — vi synger: „Salig, ja salig den, hvis Hjælp er Jakobs Gud.“ Jakobs Gud er din Gud, hvis du lig Jakob er Guds Pilgrim, et Menneske, hvis Kraft, Lys, Tugt, Trøst, Haab og Maal er Gud selv. Berleburger-Bibelen*) siger herom: „O, hvorledes kan

*) En bekjendt Bibelforklaring fra forrige Aarhundrede, der indeholder mange dybe Blik og aandrige Bemerkninger; den nævnes end den Dag idag i theologiske Fortolkninger og i Opbyggelsesskrifter. Overs.

ikke et Sind, der søger Gud i alle onde Dage, med et saadant Haab give sig tilfreds, da der alligevel efter en kort Lidelse kommer en evig Herlighed. Ak, at dog ingen vilde anse den Tid eller den Dag for en god, paa hvilken man kan leve efter sin egen Vilje, Lyst, Ære og Overflod! Ak, maatte dog ethvert Menneske lide som en god Kristi Stridsmand og gjerne tage imod ogsaa de onde Dage, indhylle sig i Taalmodighed og tro, at det for hans Kjød er høist nødvendigt med Jakob saaledes at blive øvet og prøvet. Man forgabe sig ikke i synlige Forfængeligheder, men som en kaldet Pilgrim paa Jorden og Borger af Himmelen bevare Aanden opløftet til Gud, sit Udspring; da har man ogsaa i Alderdommen en frimodig Samvittighed, og den salige Evighed opsluger endelig den korte Lidelsestid i uendelig Jubel og Triumf, hvor der vil være en evig Dag uden Mørke og Omskiftelse i den guddommelige Herligheds uendelige Lys." Gyldne Ord! Hvem vil hertil sige: „Amen!"?

XXI.

Josefs Besøg hos den gamle Fader.

1 Mosb. 47, 11 — 48, 22.

1. Et haltende Sendebud.

Fra min Ungdom mindes jeg endnu, at Davids Historie begyndte at blive mig kjedelig fra den Stund af, at han blev Konge, og Josefs Historie ikke mindre fra det Øieblik af, at han havde omfavnet sin gamle Fader og saaledes var kommet til sine Ønskers Maal. Spændingen er over, og alt det følgende gaar ganske glat, det vil sige, for den overfladiske Læser. — Desværre er de fleste Menneskers Liv ikke alene ikke mere saa interessant, naar det gaar dem godt i Verden, men heller ikke saa fromt som tidligere. Det gjælder ikke saa sjelden ogsaa om de fromme. David er et sørgeligt Bevis herpaa. Og baade du og jeg skal vaage og bede, at ikke ogsaa vi bliver Beviser derpaa.

Men hvad nu Josefs Historie angaar, saa er den ikke i noget Stykke de gjængse Romaner lig. Her ender almindelig alt med en storartet Scene, hvor alt

gaar tilgrunde. Og derpaa falder Tæppet. Som sagt, saaledes gaar det ikke i Josefs Historie. Efter den underfulde Løsning af den frygtelige Knude følger der endnu alle Slags hjertegribende Begivenheder, af hvilke der er meget at lære. Det forundrer mig ikke nu, at jeg som liden Gut ikke fandt stor Smag deri. Men jeg beder Læserne alvorlig at fri sig for saadan gutteagtig Fordom. Maaske kommer da for mangen det bedste tilsidst, jeg mener ved „det bedste" den Medicin, der er mest lægende for hans syge Hjerte. Ved Josef er først og fremst det stort, at han ogsaa i den store Lykkes og Æres Dage har bevaret sit fromme Enfold. Men et haltende Bud (som hæseblæsende kommer bagefter alle gode Efterretninger) indfinder sig dog ogsaa her. Vi mener dette, at han benyttede Hungersnøden i Ægypten til at gjøre alle Landets Børn, Præsterne kun undtagne, til Faraos Livegne og alt Land til Kronens Eiendom. (Kap. 47, V. 13 og flgn.). Min Moder, som havde et meget frihedselskende Sind, og som dog paa den anden Side ikke vilde lade nogen røre ved hendes Josef, paastod vistnok, at alt dette var at forstaa aandelig. Hvorledes hun egentlig tænkte sig det, er forblevet mig en Gaade. Og med al barnlig Ærbødighed for min Moders Minde tillader jeg mig dog nu at være af en anden Mening. Jeg vil gjerne lade det gjælde, som nogle lærde siger: „Ægypterne kunde jo i de syv fede Aar have sparet, saa var Mangelen i Hungersnødens Tid ikke blevet saa stor, og de kunde bedre have bevaret sin Frihed." Og videre: „Josef havde mildnet Livegenskabet derved, at alt Folket i Afgift kun skulde betale den femte Del af sit Udbytte."

Alligevel maa det staa fast, at Josef til Skade for Folkets Frihed styrkede Faraos despotiske Magt, og jeg er ikke tilbøielig til at forsvare ham heri. Det er ikke min Mening af Josef at gjøre en pletfri Mand som de romersk-katholske Helgener. Han var i denne Henseende, jeg mener i Politiken, ogsaa „Barn af sin Tid". Saaledes hyldede han den høist feilagtige Anskuelse, at en Minister bedst opfylder sin Pligt, naar han paa alle Kanter udvider den kongelige Magt, hvad der jo kun kan ske paa den almindelige Friheds Bekostning. At et Folk er saa meget dygtigere, taprere, trofastere og rigere paa Fremtid, som det er friere, — det gik over hans Horisont. Ak, det gaar end den Dag idag over de fleste Fyrsters og Statsmænds Horisont! —

Det stakkels ægyptiske Folk har stadig maatte gaa i et haardt Aag, og Fellaerne, der nutildags bebor den herlige Nildal, er kun Ruiner af Mennesker. Det vil vi ikke skrive paa Josefs Regning. Men heller ikke han har dog vist Farao, hvorledes han kunde blive en Fader, men derimod en uindskrænket Hersker over Landet. Han viser sig overalt som et Menneske. Her er Josef iethvertfald intet Kristi Forbillede. Den blotte Tanke, at han skulde have givet en Fyrste et saadant Raad, forekommer en modbydelig.

Glædeligere, ja endog meget glædeligt er det derimod, at Josef ogsaa i sin høie Stilling bevarer den inderlige og ømme Kjærlighed til sine og fremfor alt den taknemmelige Ærefrygt for sin gamle Fader. Dette er desværre en sjelden Ting, især blandt Jafets Sønner, som vi allerede tidligere har seet. Ak, mangen Søn, som er i den lykkelige Stilling at kunne være en

Beskytter og Hjælper for sine gamle Forældre, ja for sin hele Familie, turde her lære, hvad der sømmer sig for ham, og hvad der i Sandhed adler ham.

2. Sønnen ved Faderens Dødsleie.

Har du, kjære Læser, allerede staaet ved dine Forældres Dødsseng? Ja? Og hvorledes var det? Kunde du i al Ydmyghed sige: „Jeg har efter bedste Evne søgt at afbetale min Barmhjertighedsgjæld mod min Fader, mod min Moder og at gjøre deres Livsaften saa liflig som mulig?“ Eller var din Tanke: „Ak, at de dog kunde blive friske igjen, saa vilde jeg med Glæde gjøre, hvad jeg indtil nu desværre har forsømt“ —? Hvorledes er du tilmode, naar du staar ved den Gravhøi, hvorunder deres Ben hviler? — Det er alvorlige Spørgsmaal. Men der findes ogsaa mange blandt Læserne, som først *vil komme* til at opleve, at en døende Fader tager Afsked med dem. O, tænk dog, denne Time kan komme *imorgen*, og bær dig saaledes ad mod ham, at du med god Samvittighed kan sige ham Farvel, om han end har alslags indre og ydre Svaghed og Skrøbelighed.

Ogsaa i *dette* Stykke er Josef et almengyldigt *Forbillede*. Og den, der alvorlig tager ham til Forbillede, vil derved vinde et frimodigt Hjerte og megen anden Livslykke.

Israel sendte Bud efter sin Søn Josef, da hans Dage nærmede sig sin Ende. For Josef er intet nu mere magtpaaliggende end at ile til Faderen (Kap. 47, 29—31). Allerede tidligere fortælles det os, hvorledes han rigelig har forsørget Faderen og Brødrenes Familier, alt efter

Børnenes Antal, med Brød. Hvilken Glæde maa det ikke have været for ham i denne Henseende at kunne borttage enhver Bekymring fra Familiehovedets Hjerte og berede ham en saa lislig Livsaften! Jeg mener, at netop derved er Josefs Liv paa den kosteligste Maade blevet forskjønnet, at han kunde gjøre det saa godt for sin Fader. — Da jeg for 30 Aar siden i Bonn paa det nærmeste havde afsluttet mine Universitetsstudier, skrev min Moder i en ret bedrøvet Tone til mig, at hun havde mistet sin Guldbrosche. Jeg kjendte denne meget godt; thi hun havde ikke meget af de Ting, som Rusten kan fortære og Tyvene kan bryde ind og stjæle. Men jeg vidste ogsaa, at hun, som pleiede at ofre alt paa andre, var altfor „paaholdende" til at ville erstatte den bortkomne med en ny. Nu havde jeg paa hin Tid skrevet en Prisafhandling. Themaet var: „De receptione gentium in regnum christianum." (Om Hedningernes Optagelse i Kristi Rige). Det var en Tekst for mig; thi jeg har altid været for et stort Hjerte og for at erstatte. Nu, mit Arbeide havde Lykken med sig, og jeg fik 50 Thaler (thi i hine lykkelige Tider regnede man endnu efter Thaler og ikke efter Mark*). Disse 50 Thaler var de første Penge, jeg nogensinde i mit Liv havde tjent. Jeg modtog dem samme Dag, som Sørgebudskabet om det tabte Klenodie indløb. Naturligvis var min Beslutning snart fattet. Jeg lod arbeide en ganske lignende Brosche og stak den til min Moder, da jeg snart derpaa i Ferierne kom hjem. O denne Glæde! Disse Glædestaarer hos

*) 1 Thaler = 3 Reichmark, 1 Reichmark = 90 Øre.
Overs.

Moder og Søn! Jeg kan den Dag idag takke Gud for, at han forundte mig at gjøre min Moder saadan Glæde. — Maaske tænker denne eller hin mistroiske Læser, at jeg vil rose mig selv. Nu, den, som overhovedet vil tro det, faar saa gjøre. Men Gud ved, jeg kun gjorde, hvad der syntes mig selvsagt, og jeg vilde forekommet mig selv som en Tyv, hvis jeg ikke havde gjort det. Men jeg tænker paa, at som Følge af denne Meddelelse kunde maaske en eller anden af de ungdommelige Læsere, som endnu har Forældre ilive, faa Lyst til at finde ud, hvad der kunde fremkalde Glædestaarer ogsaa i hans „gamles" Øine.

Jeg beder saaledes ikke om Undskyldning for denne indflettede Fortælling, men er nu atter hos Josef. Den meget beskjæftigede og af vigtige Anliggender næsten overvældede Mand havde alligevel Tid nok til straks at ile til sin Fader, da denne sendte Bud efter ham. Han havde Tid nok, fordi han havde Hjertet paa rette Sted. — Israel havde Dødstanker, og derfor havde han ladet sin Søn kalde. Af alle Guds Mænd er der ingen, der saa ofte som Jakob troede, at Enden var nær. Da han holdt den blodige Kjortel i sine Hænder, forudsagde han, at han snart vilde fare ned i de dødes Rige. Da han hører, at Josef lever, er hans første Ord: „Nu vil jeg gjerne dø." Det samme siger han, da han slutter den høitelskede i sine Arme. For Farao taler han om sit Liv, som om den Dag er hans sidste. Nu tror han igjen, det stunder mod Enden. Efter nogen Tids Forløb (Kap. 48, 2) gaar det og saa. Og dog er vel endnu mangen Maaned gaaet hen, førend den gamle Pilgrim har faaet gaa hjem (Kap. 49, 33). — Heraf synes mig

at fremgaa, at den ærværdige Patriark har været meget skrøbelig, iethvertfald var han i sin høie Alder næsten blind, hvad jo ogsaa hans Fader Isak havde været. Men paa den anden Side ser vi ogsaa deraf, at han havde overvundet enhver Frygt for Døden. Det ser ud, som han ikke kan vente, indtil Roret bliver hæftet fra hans lille Skib.

Men en Bøn har han endnu til sin kjære Søn Josef, den maa blive opfyldt, hvis han skal kunne dø med fuld Fortrøstning. Og denne Bøn angaar hans Jordefærd. Ikke saa at forstaa, at den skal blive ret storartet og høitidelig; ikke at Josef skal bygge en liden Pyramide over hans Grav. Saadanne forfængelige Tanker har ikke en Guds Pilgrim. — Nei, det gjælder dette, at han maa blive bisat i Kanaan, i sine Fædres Land og i sine Fædres Gravsted, ikke i Ægypten. Denne Sag er ham af stor Vigtighed. Det er ham ikke nok, at Josef uden Nølen lover at opfylde hans sidste Vilje, — nei, han hviler ikke, førend Sønnen har bekræftet sit Løfte med en Ed. Efter denne høitidelige Edsaflæggelse bliver først hans Sjæl stille. Han ved nu Sagen i de bedste og sikkreste Hænder og holder en Takkebøn, „bøiet over Hovedgjærdet i Sengen." (Kap. 47, 29—31).

Vi sagde, at det her gjælder en stor Sag, og skal nærmere forklare dette, naar vi senere hører, at ogsaa Josefs sidste Vilje gaar i samme Retning. Men det var ogsaa en stor Sag at opfylde dette Ønske; thi Farao kunde, bortseet fra andre Vanskeligheder, have Betænkeligheder ved at give en saadan Tilladelse. Josef sværger alligevel. Han er sikker paa, at hans Gud heller ikke i dette Stykke vil lade ham i Stikken.

Ikke længe efterat Josef er vendt tilbage til Hovedstaden, bliver han paanyt kaldet til Gosen. Ogsaa nu har Rigskansleren Tid. Denne Gang tager han sine to ældste Sønner med. Da Patriarken hører, at Josef kommer, „gjør han sig sterk og sætter sig op i Sengen.“ Den gamle, næsten blinde Mand udøser nu for Yndlingssønnen sit bevægede Hjerte, idet han ser tilbage paa sit Liv og fremfor alt paa de guddommelige Forjættelser. Ogsaa den elskede Rakel, Josefs Moders Død omtales atter her. Den begeistrede Ungdomskjærlighed for Mesopotamiens skjønne Datter er endnu altid levende.

Det var en stor Begivenhed for Josef, at den gamle Fader i Kraft af guddommelig Fuldmagt erklærer, at Josefs to ældste Sønner, Manasse og Efraim, skal gjælde for Jakobs og Rakels ligefremme Efterkommere, at de altsaa ganske som Ruben og Simeon skal være Jakobs Arvinger, og at de skal danne selvstændige Stammer.

Imidlertid er de to Ynglinge traadt nærmere. Den næsten blinde Mand ser nok, at det er Mennesker; men han kan ikke nøiagtigere skjelne noget og spørger derfor: „Hvo er disse?“ Josef giver ham Oplysning, og Israel siger: „Før dem hen til mig, og jeg vil velsigne dem.“ Josef stiller dem nu saaledes foran Patriarken, at dennes høire Haand vil komme til at hvile paa den førstefødtes, Manasses Hoved, den venstre paa Efraims Hoved. Men den gamle Patriark lægger sine Arme overkors, lægger sin høire Haand paa Efraims Hoved og giver ham den vigtigste Velsignelse. Den omsorgsfulde Fader vil afværge den formentlige Feil-

tagelse; men Israel bliver ved med sit, at Efraim skal velsignes forud for Manasse.

Hvor merkværdig og vel værd at lægge paa Hjertet er ikke her enhver Enkelthed! Ved disse Mennesker er der overalt en ligefrem guddommelig Styrelse, fordi de af ganske Hjerte er paa det rene med at lade Gud raade. Men vi erkjender her ogsaa, hvad Digteren siger: „Hos Gud gaar det guddommeligt til, ikke efter Stand og Værdighed.“ Den førstefødtes ellers saa høit skattede Værdighed bliver ved denne Leilighed, hvor Guds Haand raader, fuldstændig upaaagtet. Jakob velsigner ikke, hvem han vil, men hvem han skal.

Det er endnu mere paafaldende, naar vi tænker paa de øvrige Sønners Velsignelse. Havde nogen opdigtet denne Historie, saa vilde han uden Tvil nu have gjort Josef, Israels Redder, al Dyds Urbillede, til Bærer af Forjættelsen og til Messias's Stamfader. Dog ikke Josef, men Juda bliver den Mand, over hvem Frelsens Morgenrøde lyser. Og Levi bliver Stamfader for den høit ærede Præsteſtamme, heller ikke her Josef. Ja, allerede derved, at Efraim og Manasse bliver ophøiede til selvstændige Stammer, forsvinder Josefs Navn fuldstændig af Stammernes Række, af de Navnes Række, der uden hans reddende Hjælp alle vilde været udslettede.

Nu, han selv kunde let trøste sig derover, da hans Navn var skrevet i Himmelen. Men det er dog meget merkværdigt, og intet Menneske vilde være faldt paa at opdigte noget saadant. Josef idetmindste har ikke græmmet sig stort derover. Nogle Dage eller Uger senere bøiede han sig over sin affjælede Faders Ansigt, græd over ham og kyssede ham. (Kap. 50, 1). Det

var det sidste Kys i denne Verden. Der skulde hengaa 54 Aar, førend Jakob kunde give sin Yndling Velkomstkysset i det himmelske Kanaan ved den krystalklare Flod. Gud give, at vi engang maa finde dem der! Ret forstaaet: de er der uden Tvil; Spørgsmaalet er kun, om vi kommer der!

XXII.

En storartet Begravelse.

1 Mosеb. 50, 1—13.

1. Blomster paa Veien.

For nogle Uger siden havde jeg udført en Embedsforretning paa en af vore Kirkegaarde. Da jeg kom tilbage fra Graven, drog netop et glimrende Ligtog ind gjennem Porten. Ja — „glimrende", anderledes kunde man ikke benævne det. Den brede Vei fra Kapellet var med ødsel Haand lige til Graven bestrøet med Blomster og Bar. Kisten var beslaaet med Sølv. Lange Silkesløifer var fæstede til den. Paa en af dem læste jeg i forbigaaende Apostelens Ord: „Kjærligheden falder aldrig bort"; paa den anden: „For tidlig har du sagt os Farvel." Bag Kisten kom en stor Vogn, der ganske var opfyldt af Kranse og kjæmpemæssige Palmegrene. Hvor mange

hundrede Mark maatte vel ikke denne Blomsterrigdom have kostet! — Derefter fulgte en endeløs Række af Vogne. I den første sad den afdødes Sønner. Da min Ledsager saa dem, for et spottende Smil over hans Ansigt, og han sagde: „De skulde heller have strøet kjære Blomster paa sin Faders Vei, medens han levede. Nu vil de for den døde gjøre godt igjen, hvad de har forsømt for den levende.“ — Mig var den afdøde ubekjendt. Men at slutte efter det, min Hjemmelsmand berettede, maatte han i sine Levedage have lidt meget af sine Børn.

„De skulde heller have strøet Blomster paa hans Vei, medens han levede“ — de Ord stod længe for mig og er endnu den Dag idag ikke gaaet fra mig. Nu var det for sent. Det kom ikke mere den afdøde tilgode. Ak, hvor ofte ser man ikke, at en storartet Ligfærd skal dække de Synders Mangfoldighed, som man har begaaet mod den, der ikke mere kan tage imod nogen Kjærlighed; endnu oftere, at man med sine Frænders glimrende Begravelse vil skuffe Verden og bringe den til at tro paa en Kjærlighed, som ikke fandtes, eller ogsaa at man kun vil fremvise og prale med sin egen Rigdom. O Forfængeligheders Forfængelighed! Hvor megen Synd og Hoffærdighed endog i Døden og ved Graven; hvor ofte, meget ofte en stor, tankeløs Ødselhed og saa derefter endnu en offentlig Taksigelse for den bevisste Deltagelse og til Hr. Pastoren for hans „trøstefulde Ord ved Graven,“ — hvad der desværre ofte betyder: for den Lovtale, han holdt for de bedrøvede gjenlevende. O Forfængeligheders Forfængelighed!

Jeg er *ogsaa* af den Mening, at man skal begrave sine døde med kristelig *Anstand*, og at man fremfor

alt skal lade Evangeliet og en Troessalme komme tilorde, (hvad der er det modsatte af en naragtig Forherligelse af den afdøde og de gjenlevende). Heller ikke en Krans skulde mangle (jeg ved, at Gartnerne ogsaa maa leve). Men i denne Henseende overdriver man som oftest. Judas Iskariots onde Ord: „Man skulde heller have givet de fattige disse Penge" er her et godt Ord. Og naar Arvingerne — det være nu leende eller grædende Arvinger — opdager, at den afdøde har *glemt* at tænke paa de fattige og paa Guds Riges Formaal, saa skal *de* gjøre det. Det vilde være et smukt Mindesmerke paa hans Grav, varigere end Marmor og Metal, ja det vilde endog i Himmelen gjøre Indtryk. Og det vilde ganske vist være „efter den bortgangnes Sind," hvis man ikke forestiller sig Manden, som han tænkte her paa Jorden, men som han nu tænker i Selverkjendelsens og Beskuelsens Verden. Ak, hvad havde ikke den rige Mand, da han var i Helvede og Pinen, givet for at kunne have gjort sin Forsømmelse mod Lazarus og saa mange andre Mennesker god igjen.

Altsaa efter den dødes Sind! Men da Læserne endnu ikke hører til de afdøde og forhaabentlig heller ikke indvortes er døde i Egenkjærlighed og Havesyge, saa beder jeg dem, at de *nu* gjør, hvad de senere gjerne vilde have gjort, men da ikke mere kan gjøre. Man tænke paa den netop omtalte stakkels „rige Mand" i Evangeliet! (Luk. 16).

Den gamle Jakob har grundig beskikket sit Hus, førend han forlader det. Han var ikke saa feig som mange Kristne, at han forjagede Dødstankerne som besværlige Fluer og altid foreløi sig selv, at han endnu havde Tid nok. O, hvor megen Ubehagelighed, Strid og

Bitterhed, ja uheldsvangre Processer uden Tal er der ikke opstaaet, fordi man forsømte at beskikke sit Hus! Men om det ikke bliver glemt, — vil ikke alligevel det i den anden Verden være en slem Omstændighed, at man paa Jorden kun tænkte paa sine maaske allerede velstillede Slægtninge, naar den evige Dommer spørger: „Hvad har I gjort for mine mindste og for mit Rige paa Jorden?"

Ikke til de døde, men til de levende taler jeg. Og jeg beder, lad Blomsterne fremfor alt være for de levende! Strø Blomster for din Broders Fod, saalænge du er med ham paa Veien! Og naar du har saa meget at taale af denne eller hin Husfælle, og naar mangen Gang Vreden mod dette eller hint Medmenneske vil faa Magt over dig, og naar et haardt Ord eller en bitter, bidende Vittighed mod din Embedsbroder eller Konkurrent svæver paa dine Læber, — o, tænk da øieblikkelig paa, at du, hvem ved hvor snart, kan staa ved hans Baare. Eller naar Vindesyge eller Magelighed eller alslags Egenkjærlighed vil afholde dig fra at vise dine Medmennesker Kjærlighed, en Velgjerning eller en Venlighed, — saa tænk paa, at du maaske blot en liden Stund endnu er hos ham eller han hos dig. Strø Blomster, saa længe han lever, og saa længe du selv lever. Elsk, saa længe du kan elske! Elsk, saa længe det er dig givet at elske! Den kommer, ja den kommer den Time, da du staar ved Gravene og jamrer dig. —

Jakobs ti ældste Sønner kunde takke Gud, at ikke deres Fader allerede var død tyve Aar tidligere. De havde da maattet fortvile paa Veien til hans Grav. De havde maattet sige til sig selv: Vi har ved vore

onde Gjerninger bragt ham i Graven. Nu laa der et forsonende Skjær over den ærværdige Patriarks Lig. Der har dog vel ogsaa nu gaaet noget af Selvanklagens bitre Smerte gjennem deres Sjæle. Kun Josefs Smerte var ganske ren og hellig; derfor berettes der ogsaa kun om denne Smerte. (Kap. 50).

2. Et Ligtog gjennem to Verdensdele.

Det siger sig selv, at Josef viste sin elskede Fader den høieste Ære ogsaa efter Døden. Liget maa allerede af den Grund forvandles til en Mumie, at det skulde føres lige til det fjerne Hebron. Men ogsaa for Ægypternes Skyld maatte Josef yde den hjemgangne de brugelige Æresbevisninger. I Undladelsen heraf vilde disse Hedninger se Mangel paa Kjærlighed og Ærbødighed. Vedligeholdelsen af Liget og en omhegnet Grav var som bekjendt for dem af allerhøieste Betydning. — Vi maa da ikke undre os over, hvad der berettes os.

Firti Dage behøver Josefs Læger til at bringe Oldingens Lig i den rette Stand. „Taricheuter" kaldtes de Mænd, der forvandlede det afsjælede Legeme til en Mumie, og disse Taricheuter dannede en særskilt, ansect Klasse, der stod Præstekasten nær. Den kostbareste Slags Balsamering bestod efter Herodot*) deri, at man gjennem Næsen udtog Ligets Hjerne og fyldte Hovedskallen med Krydderier, som især indførtes fra Palæstina. Derefter fjernede man Indvoldene, fyldte Bugen med Specerier og syede den igjen. Nu indgned man Legemet med Natron, lod det staa i 70 Dage,

*) En bekjendt græsk Historieskriver. Overs.

bestrøg det saa med Gummi og indsvøbte det i fin Byssus. Derefter bragtes det ind i Dødsværelset. — Indvoldene lagde man i en Kiste, som blev kastet i Nilen; thi Bugen ansaaes for at være Sæde for Synderne, særlig Aede- og Drikkesynderne.

Saa — nu ved vi da, hvad de har gjort med vor Patriark. Vi behøver hverken at misunde eller beklage ham derfor, heller ikke for den officielle Sørgehøitid i 70 Dage, der for hans Skyld blev feiret i Aegypten, og som formodentlig i Lighed med vor Hofsorg blev befalet ovenfra. Om Farao hermed blot har hædret og æret sin Kansler, den afdødes Søn? Eller om Patriarkens *Velsignelse* skulde have gjort et dybere Indtryk? Eller begge Dele? — Hvem ved? — Denne Farao gjør overalt Indtryk af en fintfølende Mand. Saaledes gjorde han heller ikke nogen Vanskelighed, da Josef bad ham om at maatte begrave sin Fader i *Kanaan*. Josef fremkom ikke personlig med denne Bøn, men lod den fremføre gjennem andre og beraabte sig derved paa den Ed, han havde svoret sin døende Fader. Man siger, at det havde stridt mod Etiketten, hvis Josef var traadt frem for Kongen i Sørgeklæder; til ham turde kun glade Mennesker nærme sig. Men maaske turde heller ikke Josef tale til Kongen i *sine egne* Anliggender. Hvorledes det nu end forholder sig, saa gjorde Farao ingen Vanskeligheder. Hvor lidet han end ellers kunde undvære Josef saa gav han ham dog nu uindskrænket Reisetilladelse. Han havde ogsaa den sikre Tillid til ham, at han og hans vilde komme tilbage og ikke lade sig lokke ved Synet af Hjemlandet.

Saa drager da 70 Dage efter Israels Død et mægtigt Ligtog afsted. Ikke blot alle voksne Per-

soner af Israels Hus tager del deri; nei, de fornemste Folk fra hele Ægypten er ogsaa med, ja Ryttere og Hestfolk har sluttet sig dertil. Dette skede for paakommende Tilfældes Skyld. Man kunde ikke vide, hvilke vilde, rovlystne Horder der kunde møde Toget paa Reisen. I en uoverskuelig Række udfoldede sig den straalende Karavane, hvis Midtpunkt var Vognen med Israels Kiste, — en Karavane, som i Grunden var et Triumftog for Josef; thi kun af Hensyn til ham deltog Nillandets Adel deri uagtet den meget besværlige Reise. Fra en Verdensdel til en anden, fra Afrika til Asien, fra Kams Land til Semiternes Land drager denne høist eiendommelige Ligfærd. Endnu i de Dage, da Moses skrev vor Bog, viste man hinsides Jordan et Sted, der kaldtes „Ægypternes Sørgemark", fordi Josef før den sidste Overfart til Mamre der havde holdt en „Veklage" i syv Dage. (Kap. 50, 11).

Jeg ved vel, at for Udlægningen gives der her forskjellige Vanskeligheder; men de er uden Interesse for mine Læsere. Jeg maa dog gjøre dem opmerksomme paa, at dette mægtige og høitidelige Ligtog fra Ægypten lige ind i Kanaan er en mægtig, om end taus Profeti om selve det hebraiske Folks Tilbagevenden til det gamle Fædreland. Den døde Jakob drager foran det levende Israel og viser det Veien og Maalet.

Vel gik der endnu næsten fire hundrede Aar hen, inden Hebræerfolket, sat i Bevægelse af det guddommelige Stormveir, kunde forlade Nildalen og drage op til Kanaan. Men gjennem disse Aarhundreder var Patriarkens Grav i Mamre en mægtig Magnet, en stadig Paamindelse: „Israel, glem ikke dig selv. Israel, glem ikke dit Udspring! Israel, glem ikke din Guds

Forjættelser! — Dine Stamfædre vilde ikke for nogen Pris i Verden stedes til Hvile paa nogetsomhelst andet Sted end i Kanaans hellige Jord. Glem ikke: Ægypten er kun din Udlændigheds Land, Kanaan er dit Fædreland! Hør, hvorledes Patriarkens stille Grav tilraaber dig, læg Mærke til, hvorledes dine Stamfædres Ben maner dig: Israel, glem ikke din Gud, Israel, glem ikke dig selv!"

XXIII.

Jeg tror Syndernes Forladelse.

1 Mosеb. 50, 14—23.

---

1. Hvor vanskeligt det er,

viser vor Fortælling os. Den, som ikke ved eller vil vide, hvilket Uhyre Synden er, finder naturligvis heller ikke den mindste Vanskelighed deri, at Gud forlader Synden. Er (som den nymodens og kun altfor meget paaagtede Naturalisme præker) den saakaldte Synd intet andet end Aabenbarelsen af uimodstaaelige Drifter og Tilbøieligheder, saa kan der naturligvis hverken være Tale om Skyld eller om Tilgivelse. Hvor intet er forbrudt, der er heller intet at tilgive. Er fremdeles Synden kun en „tilgivelig Svaghed", saa kan man ogsaa let forstaa, at „den gode Fader over Stjerne-

teltet" slaar en Streg derover og beroligende siger: „Børn, lad det nu være godt og plag eder ikke mere dermed!" — Men anderledes forholder det sig med dybere tænkende Mennesker. Endog hos alle ædlere Hedninger finder vi, at Synd og Skyld tyngede paa dem som forfærdelige, mørke Bjerge, og aldrig hører vi, at den guddommelige Tilgivelse var dem en simpel Sag. Tvertimod! De kan ikke begribe, at Guderne udsletter Synd; thi de kjender ingen Gud, i hvis Hjerte Barmhjertigheden bor Side om Side med Helligheden. Aristoteles, den største af alle græske Filosofer, siger: „Guddommen er ikke til for elske, men for at elskes." Og en af Oldtidens dybsindigste Digtere skriver: „Uglemt bliver Uretfærdigheden for Guddommen, og til evig Tid kommer den begaaet Synd ihu."

Der maatte i Virkeligheden en ganske særegen Aabenbaring til for at bibringe Menneskeheden Troen paa en Gud, der forlader Synden og borttager Skylden. Derfor jubler ogsaa Profeten Micha med triumferende Undren: „Hvo er en Gud som du, der borttager Misgjerning og gaar Overtrædelse forbi for Resten af sin Arv; han holder ikke evindelig fast ved sin Vrede; thi han, han har Lyst til Miskundhed. Han skal igjen forbarme sig over os, han skal træde vore Misgjerninger med Fødder; og du skal kaste i Havets Dyb alle deres Synder." (Micha 7, 18—19). Syndens Udslettelse er Gjenstand for hans høieste Tilbedelse. Intet Under! Videnskaben belærer os om, at i det hele Verdensalt gaar trods alle indgribende Forandringer, trods alle forfærdelige Omvæltninger dog intet Atom tilspilde. Hvilke Begivenheder der end til enhver Tid maa ske, de enkelte Atomer gaar kun over i andre Former og

Skikkelser; de skifter kun Plads. Og saa skal vi tro, at Synden, der dog er et virkeligt Indgreb i den guddommelige Verdensorden, bliver tilgivet, d. v. udslettet som Skyld og ophævet som fordærvelig Gjerning?! Naturligvis kun for den bodfærdige; ellers var Tilgivelsen umoralsk. Men selv at tro dette, at den tilgives den bodfærdige, er kun muligt, naar Gud selv bevidner det. Han alene kan gjøre det umulige muligt. Han alene kan ogsaa uden at gaa sin Hellighed og Retfærdighed for nær, ophæve Synden, som om den ikke var begaaet; ja, han kan medoptage den i sin frelsende Naades Triumf, — hvilket altsammen ganske vist først faar sin fulde Forstaaelse ved Kristi Kors, og som desuden paa Grund af dets Utrolighed endnu en Gang ved et særeget Sakrament, ved Alterens Sakrament paa synlig Maade stilles den kristne Menighed for Øie.

Alligevel er Forstaaelsen af denne guddommelige Kjendsgjerning lige til den Dag idag kun forundt de færreste. „Jeg tror Syndernes Forladelse" siger vistnok alle, som bekjender den apostoliske Troesbekjendelse. Men Tusender af ærlige Sjæle føier sagte til: „Jeg tror, kjære Herre; hjælp min Vantro!" De finder, at denne Troesartikel er den haardeste Nød. Og den bliver ogsaa kun aabnet af dem, for hvem den Helligaand har spredt Lys over, hvad der er skeet paa Golgata, og hvad vi feirer i den hellige Nadverd.

Jeg erindrer endnu meget godt den Tid, da jeg allerede havde faaet Frelseren hjertelig kjær og dog nærede store Betænkeligheder, naar min Moder sang sin Yndlingssang: „Hvor er du mig dog hjertens kjær, du dyre Frelser min!" Men hvad der mest bragte

mig til at studse, det var de sidste Strofer, der nu er mig de kjæreste, disse nemlig:

Min Synd jeg ganske har forglemt,
Som var den aldrig skeet;
Du siger: „Stille vær hos mig,
Du kun paa mig maa se!"

Saa vil jeg da paa dig kun se,
Min Gud, min Trøst, min Del,
Og vil ei tænke mer paa mig:
I dig min Frelse al!"

Jeg husker godt, hvorledes jeg indvendte, at Forfatteren dog aabenbart ikke havde glemt sin Synd; havde han glemt den, saa vilde han ikke mer kunne tale om den. Dertil sagde min Moder: Ikke Synden, men Syndens Forladelse er det, han tænker paa. Den tilgivne Synd er saa langt fra en Skillemur mellem Gud og os, at den meget mer er et Kjærlighedens og Livets Baand. Det varede længe, førend jeg greb og begreb det; men Moder havde Ret, det forstaar jeg nu, Gud ske Lov!

En Kjendsgjerning er det altsaa, at der blandt kristelig sindede Mennesker kun findes faa, der saaledes ret af Hjertet trøster sig med sine Synders Forladelse. De har bestandig et „naar" og et „men", og disse mange „naar" og „men" er selvfølgelig ligesaa mange Dæmpere paa Glæden og Freden.

Hvor lidet Begreb Menneskene har om Guds tilgivende Naade, ser man kun altfor tydelig deraf, at de ikke tror paa en Tilgivelse hos Mennesker. Eller er det ikke ofte, kjære Læser, ogsaa gaaet dig saaledes? Et Menneske havde smertelig krænket dig; han bad dig

om Tilgivelse, og du tilgav ham af Hjertet. Dette antager jeg. Og hvis han nu virkelig troede paa din Tilgivelse, saa vilde den hele Sag faa det Udfald, at du for Fremtiden kun kom i et saa meget inderligere Forhold til ham. Men ak, du blev var, at det modsatte var Tilfælde. Den Mand, som du tilgav, forblev sky overfor dig, undgik dig, var forskræmt, naar I kom sammen. Hvorfor? Nu, han var bange for, at der dog endnu et eller andet Sted i dit Hjerte skulde bo nogen Bitterhed, Vrede og Hævnlyst, og at du kun ventede paa en given Leilighed for at gjengjælde ham, hvad han havde syndet imod dig. O, hvor smerteligt er det ikke at erfare saadant! Hvad mig angaar, saa har det mer end en Gang bragt mig Taarer i Øinene.

2. Hvorledes Tilgivelse er mulig?

Idag ønsker jeg at pege paa en Hindring, som gjør Troen paa den guddommelige Forladelse saa vanskelig netop for dybere, ædlere kristne. Jeg ønsker ikke blot at stille dig denne Hindring for Øie, men at bortrydde den. Dog lad mig stanse lidt.

Da for omtrent 20 Aar siden den spanske Martyr Matamoros i Fængslet fik Underretning om, at han var benaadet, ytrede han i Øieblikket ikke den ringeste Glæde; han spurgte kun med spændt Mine: „Men de øvrige?“ Han mente dem, der med ham var kastede i Fængsel for sin Tros Skyld; hans første Spørgsmaal var, om ogsaa de skulde blive fri. Først da man kunde forsikre ham herom, hilsede han Frihedens gyldne Dag. — Den ædle og dybsindige kristen, der først fortalte mig denne bekjendte Historie,

gjorde den Anvendelse deraf, at heller ikke vi i Himmelen vilde kunne glæde os over Saligheden, naar „de andre," nemlig en større eller mindre Del af vore Medmennesker forsmægtede i Fordømmelsen. Hans Mening var, at tilsidst dog alle Mennesker vilde blive salige. Jeg gaar ikke nu nærmere ind herpaa. Det er guddommelige Hemmeligheder. For at undgaa Misforstaaelser bemerker jeg kun, at jeg ikke kan dele den nævnte ædle kristens Mening.

Men det maa jeg sige, at det forekommer mig som noget uethisk, hvis jeg i Himmelen kunde være salig, medens jeg vidste, at der var Mennesker, som ved min Skyld var blevet fortabte. Saaledes havde Paulus f. Eks., da han endnu var en Saulus, ikke alene selv spottet Jesu Navn, men ogsaa med Magt tvunget andre til at gjøre det samme. Og hvis disse Sjæle var blevet ved dermed, saa havde han dem altsaa paa sin Samvittighed, som man pleier at sige. Hvor kunde man nu være salig i Himmelen, naar disse Sjæle ved hans Skyld var fordømte? Andre Eksempler ligger i mængdevis for vore Øine. En kristen har i sin uomvendte Tilstand forført en uskyldig og brav ung Pige og ført hende ind paa Lastens Vei. Da han senere vilde opsøge og redde hende, var hun allerede død. Hvad saa?*)

Men vi behøver ikke at lede efter saa krasse Eksempler. Naar der blandt de Mennesker, for hvis

*) Forf.s Mening er uden Tvil den, at Saligheden ikke vel kan tænkes forenet med Bevidstheden, Kundskaben om andres Usalighed, navnlig hvad de af dem selv forsætlig eller uforsætlig forførte angaar. Overs.

Dine Peter fornegtede Frelseren, var en, som allerede stod paa Spranget til at blive en Kristi Discipel, — men som nu, da han saa „Klippemanden" falde saa dybt, blev uvis, fik Tvil og forblev i sin Vantro, — hvad saa? Peter fik det aldrig at vide her i Verden; men det var dog saa. Og hvis du ved et letsindigt Ord i et ubetænksomt Øieblik eller ved at undlade en Kjærlighedsgjerning lig Peter har virket paa andre Hjerter? Og hvem har vel ikke det? Hvem kan beregne, hvilke ulykkelige Følger en ond Gjerning, et ondt Ord eller en Undladelsessynd ofte drager efter sig?

Hvad skal man nu sige til dem, der ængstes derover? Utvilsomt dette, at den samme reddende Guds Naade, som er aabenbaret dig til Frelse, i sin hele Magtfylde ogsaa vil blive dem aabenbaret til Frelse, som ved din Skyld har taget Skade paa sin Sjæl, og at den barmhjertige Gud ogsaa i hin Verden har Rum nok dertil, om det i den nærværende end ikke kommer dertil.

Men det vilde være til endnu større Trøst, hvis vi fik erfare, at netop vor tidligere Synd, hvorved vi havde forført hine, under den altraadende og almægtige Guds Naadestyrelse for den vantro blev en Spore til Tro. For at komme tilbage til Eksemplet med Paulus, — maatte det ikke saaledes paa dem, der var blevet forførte ved hans Bespottelse af Kristus, gjøre et rystende Indtryk, naar de erfarede, at denne Spotter var blevet en frimodig Bekjender af Jesu Navn og satte Liv og Blod, Ære og Gods paa Spil for ham? Indtrykket af Omvendelsen har saadan Kraft netop i Modsætning til den tidligere Bespottelse. Maatte det ikke for den frafaldne være en mægtig Spore til at

vende tilbage til Troen og holde ud indtil Enden, der komme, hvad der vilde? — Og har vi ikke gjort lignende Erfaringer? Og skulde ikke det være Guds sidste og største Triumf og tillige den herligste Aabenbarelse af hans Naade over alle hans Børn, naar han viser dem, at han har vendt det til Frelse, som de har syndet? Vilde ikke Ordet om Tilgivelse da straale i sit fuldeste Lys? Vilde ikke Forjættelsen: „Herren vil aftørre alle Taarer af deres Øine" da feire sin skjønneste Triumf? Ja, saaledes maa det engang blive, naar denne ene Lovsang toner gjennem det hele Univers: Herren har gjort alle Ting vel, — gjort alle Ting vel, ogsaa hvad vi har gjort ilde.

Dette vilde være den herligste Theodice, man kunde tænke sig, d. v. s. den herligste Retfærdiggjørelse af Gud og alle hans Veie. For mangen Læser vil det være bekjendt, at den berømte Leibnitz*) først har bragt Ordet „Theodice" i Anvendelse. For 180 Aar siden skrev han en Bog over Guds Retfærdiggjørelse i Henseende til det ufuldkomne, onde og slette i Verden. Han forsøgte at eftervise, at trods det onde og tilsyneladende ufuldkomne aabenbares alligevel Gud i Verdens Skabelse og Styrelse som den høieste Visdom og Godhed. Nu er det ingen Tvil underkastet, at Gud i sin Tid vil retfærdiggjøre sig for alle sine Gjerninger og al sin Virken. Og da vil det ikke, som en trodsig Kneegt har skrevet, blive „surt nok" for ham. Men denne Retfærdiggjørelse vilde faa sin største Glans, naar han stillede os for Øie, at

*) En berømt tysk Filosof og Mathematiker, f. 1646, d. 1716. Overs.

han havde vendt selv Menneskenes Synder til Frelse saavel for dem, der begik dem, som for andre.

Men vor Josefs Historie giver os herpaa et kosteligt Forspil. Og derfor er jeg ogsaa her kommet ind paa denne Sag. Vers 14 og 15 i det 50de Kapitel fortæller os, at Josefs Brødre efter Faderens Begravelse paany er blevet plagede af Samvittighedsnag. De mener, at Josef vel kun af Hensyn til Faderen, d. v. s. for ikke at berede *ham* nogen Sorg, indtil da har ladet Naade gaa for Ret. Men nu, da dette Hensyn er faldet bort, frygter de for, at han vil give sin tilbageholdte Vrede frit Løb. De tror saaledes virkelig ikke paa nogen *Tilgivelse*. Saa sender de da Bud til ham, maaske gjennem Benjamin, der var ung og uskyldig og desuden hans kjødelige Broder. „Faderen", saa skal Budet sige, „har, medens han endnu levede, befalet dem: saaledes skal I sige til Josef: Kjære, forlad dog dine Brødres Misgjerning og deres Synd; thi de har gjort ondt imod dig." Det staar for mig, som om de tager sin Tilflugt til en Usandhed og nu vil give sin Bøn mere Vægt ved Faderens Autoritet. Det er i høieste Grad usandsynligt, at Jakob har overdraget dem et saadant Budskab. Han kjendte sin Josef bedre. Og om han alligevel havde tvilet paa hans Forsonlighed, saa vilde han vel før sin Død selv have henvendt sig til ham med sin Bøn. Nok er det, de gjør, som desværre mange kristne ogsaa gjør, og søger at naa et godt Maal ved et urent Middel. — Efterat Budet, som de mener, har skudt den første Bresche, kommer de selv. De falder ned for sin mægtige Broder og udbeder sig at maatte faa være hans

Tjenere, saaledes som de engang havde gjort ham til Træl.

Og hvad er Josefs Svar? Taarer er hans første Svar. Og disse Taarer viser os hans store Sjælsadel. I denne lutrede Sjæl er der ingen Skygge af Uvilje eller Vrede. Smertelig berøres han af Brødrenes Mistro, han, som ikkun har Freds- og Kjærlighedstanker mod dem i sit Hjerte. Saaledes betager han dem enhver Frygt og trøster dem. Efter Grundteksten heder det (V. 21): „Han talte paa deres Hjerte," saa at hans Ord dryppede lig Balsam i deres Saar. „Istedetfor at gjøre eder ondt," siger han, „vil jeg trolig forsørge eder og eders Børn."

Men i hans Graad laa dog noget mere. Det er Vemods-, men ogsaa Glædestaarer. Netop nu træder det hele uudgrundelige Dyb af den guddommelige Naadesstyrelse atter frem for Josefs Blik, og han giver Følelsen heraf Udtryk, idet han siger: „I tænkte ondt imod mig, men Gud tænkte det til det gode, for at gjøre, hvad der sker paa denne Dag, for at holde meget Folk ilive." Dette Ord er den gyldne Nøgle til Patriarkens Liv. „Den barmhjertige og vise Gud har netop vendt eders, mine Brødres Synd til Redning, til eders Frelse, til min Frelse, til utallige Menneskers Frelse. Han har netop givet eders Synd en saadan Vending, at Israels Hus derved blev reddet fra Hungersnøden og holdt ilive til en stor Fremtid. Hvorledes kunde jeg vel endnu være vred, naar Gud lader sin Naades Herlighed i den Grad straale? Nei, nei, af ham, til ham, i ham er alle Ting; ham være Ære i Evighed!"

Vi ser saaledes, at Josefs Hjerte er saa forsonligt, saa stille, saa fuldt af hellig Fred og Ro, fordi han ser alle Ting i Gud. Ham er det, som forklarer alt; ham er det, der lader alle Ting tjene dem tilgode, som elsker ham, endog deres Daarskaber, endog deres Synder. Menneskene forsvinder, deres Handlinger forsvinder, alle Ting forsvinder, — intet, intet bliver tilbage uden Gud alene, — Gud alt i alt!

O, at ogsaa vi maatte naa til denne livsalige Høide! Sandelig, da havde vi ingen Nød!

Men at nu Gud ogsaa i de jordiske Ting kan velsigne et saa ædelt og lutret Menneske, forundrer os ikke. I hele otteti Aar kunde Josef røgte sit høie Embede, i hele otteti Aar faa Tak fra Millioner. Stor er hans Hus's Lykke; han ser sine Efterkommere lige til 3dje Led. Hvor havde han kunnet ane noget saadant, da han som Slave gjorde sin Indtrædelse i Nildalen? Hvor havde han kunnet ane noget saadant, da han blev levende begravet i Fængslet, berøvet endog sin Ære? Ja, allerede Josef har storlig erfaret, at Gudsfrygt ikke blot har Forjættelse for det tilkommende Liv, men ogsaa for dette Liv. Men det tilkommende var dog Hovedsagen. Og han hørte allerede her nede i Nildalen Lyden af Klokketonerne fra den hinsidige Verden. Om ingen anden hørte den, — han hørte den og stemmede sin Harpe.

XXIV.

Hjemlængsel og Hjemfart.

1 Mosеb. 50, 22 26.

1. Den døende Josefs sidste Bøn.

Medens jeg endnu var Student, havde jeg ofte den Glæde at spadsere med afdøde Professor Tholuck. Ved en saadan Leilighed fortalte han mig engang følgende: „Jeg reiste i Italien og blev i flere Dage befordret af en gammel Kusk, som maatte gjøre et troværdigt Indtryk paa enhver. Da jeg endelig til min Bedrøvelse maatte skilles fra ham, spurgte jeg ham, hvad der vel var hans Hjertes høieste Ønske. Han betænkte sig ikke længe og svarede saa med skjælvende Stemme og med Taarer i Øinene: „Morire in pace con Dio.“ „At dø i Fred med Gud“ var altsaa denne jevne katholske Mands Ønske; det beherskede og bestemte alle andre Ønsker. Den gamle Tholuck ytrede dertil, at af alt det skjønne, store og herlige, han havde seet og hørt i Italien, havde intet gjort et saa dybt, gribende og velgjørende Indtryk paa ham som denne Kusks ligefremme Ord. — Er du enig? Ja de er allesammen Brødre og Søstre, for hvem det at dø i Fred med Gud staar over alt andet. Det er Hjemvemenne-

skene, som, ihvorvel endnu paa de forskjelligste Veie, dog drager til det samme Hjem.

„Salige er de, der længes hjem; thi de skal komme hjem", har Jung-Stilling*) sagt. Det er Ord, som vel kunde fortjene at staa i Bibelen; thi de er ganske og aldeles født ud af Aanden i den hellige Skrift. — Og en Tone af saadan hellig, trofast Hjemlængsel lyder ogsaa i Josefs Livsaften, ligesom i den gamle Israels. Vor Bogs sidste Kapitler er gjennemtrængte af Længselen efter det jordiske og himmelske Kanaan. „Herre, jeg bier paa din Frelse", det var det Suk, som tonede gjennem Pilgrimen Jakobs hele paa Kamp saa rige Liv, men som først fandt sit rette Udtryk paa den døendes Læber. Han kunde, som vi saa, neppe oppebie den Stund, da Jehova, hans Gud, vilde lade det mørke Forhæng falde, der skjuler Evighedens Verden. Og hans sidste Bøn til den meget formaaende Søn gik ud paa, at hans Ben maatte blive begravede i Kanaans indviede Jord, i Landet med den store Fremtid, — at de maatte faa hvile Side om Side med de Mænds dødelige Levninger, der ogsaa søgte efter en Stad, hvis Grundvold og Bygmester Gud er. Som vi saa, blev hans Bøn opfyldt. Og fra da af var disse afblegnede Ben en hellig Magnet, der drog Israels, ved Nilen boende Folk til Jordan, fra Gosen til Hebron, fra Heliopolis og Memfis til Salem og Sikem.

Men til denne Magnet kom endnu en anden, der befandt sig i Ægypten, nemlig Josefs Ben. I otteti Aar havde denne ligesaa sagtmodige som kraftige Mand

---

*) Bekjendt tysk Professor og Forfatter, f. 1740, d. 1817. Overs.

(uden Tvil under forskjellige Konger) i Egenskab af Kansler havt Styret over det store ægyptiske Rige og ført et velsignelsesrigt Regimente. Fra de 54 Aar, som han levede efter Faderens Død, berettes os intet særligt, med Undtagelse af, at han mildt og forsonligt trøstede sine Brødre og prisede den guddommelige Naadeshusholdnings Visdom og Dybde. Naar der nu intet videre fortælles os, saa har vi deraf Ret til at slutte, at han har levet sit Liv tilende i denne Troens, Kjærlighedens og Tilbedelsens Aand. Og hvad vi endnu tilsidst faar høre, stadfæster vor Formodning.

I og for sig kunde man jo frygte for, at han i et saa langt Liv af Herlighed og Ære, næsten forgudet af Menneskene, kunde være blevet omtaaget af denne Verdens Aand. Men det modsatte er Tilfælde. Han er forblevet tro lige til Døden og har holdt fast ved det, han ikke saa, som om han saa det. I de guddommelige Forjættelser, der var Abraham givne, og som skulde finde sin Opfyldelse i Kanaan, kastede hans troende Sjæl trygt sit Anker.

Da han mærkede, hans Ende nærmede sig, lod Josef de af hans Brødre, der endnu levede, kalde til sig. Med hellig Ro, og uden at hans Stemme skjælver, siger han: „Jeg dør" — og med urokkelig Trosvished tilføier han: „og Gud skal visselig besøge eder og føre eder op af dette Land, som han har tilsvoret Abraham, Isak og Jakob." Denne Sag, der hører den dunkle Fremtid til, staar dog ligesaa fast for den trosstærke Statsmand som hvilkensomhelst Begivenhed i Samtiden. Om det vil ske om 40 eller om 400 Aar — ja, derom ved han intet, men at det vil ske, det ved han vist. Intet i hele Verden

er ham saa uangribeligt som den Ting, at Gud vil holde, hvad han lover. — O, du lykkelige Josef, som lader Guds Ord virkelig være Guds Ord! Og indtil Dagenes Ende er alle de lykkelige, i hvem dette hellige Enfold bor. For dem gives der ikke mere noget Spørgsmaal, nogen Tvil eller Betænkelighed, naar kun dette ene staar fast — „Da, min — Gud!"

Israels Udtog af Ægypten frembød jo i sin Tid Vanskeligheder, som næsten var uovervindelige. Nei, de var ikke næsten uovervindelige, de var ganske og aldeles uovervindelige, d. v. s. for Mennesker. Kun den almægtige Gud kunde overvinde dem, og han overvandt dem ogsaa. — Sandt nok, Josef saa ikke disse Vanskeligheder, da han laa paa sit Dødsleie; men om han havde seet dem, saa var han ikke blevet forskrækket derover; han havde erfaret, at der for Gud ingen Vanskeligheder gives.

Men Josef talte ikke blot om Israels Udtog; nei, han tilføiede ogsaa en Bøn. Han, hvem hans Familie havde alt at takke for, fremtræder alligevel tilsidst som en ydmyg bedende. Men det, der ligger ham paa Hjerte, er dette: „Gud skal visselig besøge eder, og I skal da føre mine Ben op herfra." Han vil ogsaa være med blandt dem, der drager ind i Kanaan. Og saa magtpaaliggende var denne Sag ham, at han lod sine Brødre med en Ed love, at hans Ben skulde være med paa Hjemreisens store Dag. Og saa dybt havde denne Bøn præget sig i Israels Sønners Hjerte, at de fjerne Ætled efter 3—400 Aars Forløb trofast indløste denne Æresgjæld. Omendskjønt Israels Udtog gik for sig i Storm og Uveir, saa glemtes dog ikke Kisten, hvori Rakels Søn slumrede. (2 Mosеb. 13,19).

Men i Slutningen af Josvas Bog (Kap. 24,32) berettes, at Israel har begravet Josefs Ben ved Sikem og det paa en Mark, som Jakob engang havde kjøbt. Maaske var der ikke mere Rum tilbage i Hulen ved Hebron, og da var i Virkeligheden denne Plads, som den gamle Jakob særlig havde yndet, og som ikke blot med Erobrerens Ret var Israels Eiendom, meget forstandig valgt. Saa er da Josef død i Fred, efterat han var blevet sikker paa, at han skulde være med, naar hans Folk engang med Jubel og Tak skulde drage op til det Land, hvorover Guds Forjættelse lyste. Og gjennem sit Gravmæle ved Nilens Bred har han atter og atter for sit Folk holdt en Trospræken, endog han var død. Om og hvorledes man i Ægypten vilde ære hans affjælede Legeme, voldte ham ingen Bekymring. Uden Tvil er den hele Nildal blevet opfyldt af rystende Klager over den elskede Rigsstyrers Død. Uden Tvil har man gjort alt for af hans Lig at danne en Mumie, saa fuldkommen som mulig. Uden Tvil har man ikke anseet den herligste Kiste for god nok til at gjemme den Mands Legeme, hvem det hele Folk skyldte saa meget; uden Tvil er efter ægyptisk Skik det mest storartede Mindesmerke reist over hans Kiste. Men det er altsammen forgjængelige Ting. Af uforgjængelig Betydning er det imidlertid, at hans sidste Ord var et Troens Ord. Og dette Troens Ord var en Magt, som holdt Israels Hjemlængsel vedlige, et Tegn, ja en Stjerne, som i Fryd og Smerte for Israels Folk pegede mod Morgenen, mod den gryende Dag.

2. Gud er de levendes Gud.

Man har ofte forundret sig over, at i det herlige 11te Kapitel af Hebræerbrevet, som stiller den taalmodige, kjæmpende og standhaftige Tros Helteskikkelser for Øie, — at Josef der kun omtales med nogle faa Ord. Det heder nemlig kun: „Formedelst Tro erindrede Josef, da han døde, om Israels Børns Udgang og gav Befaling om sine Ben." (Hebr. 11,22). Det er ganske vist ikke meget. Havde ikke Forfatteren af Hebræerbrevet kunnet berette meget større Ting? F. Eks.: formedelst Tro ærede Josef Gud, da han var tro i Potifars ganske Hus; formedelst Tro stred han den gode Strid, da han fristedes af Potifars Hustru og modstod Fristelsen. Formedelst Tro forblev han frimodig i alle Trængsler og trøstede dem, der var mismodige i sin Elendighed; formedelst Tro blev han en Frelser for Ægypten og forblev alligevel ringe i sine egne Øine, da Menneskene tilbad ham. Formedelst Tro er han forblevet standhaftig i Taalmodighed, indtil Jehovas Haand førte Israels Hus til Ægypten. Formedelst Tro tilgav han sine Brødre deres Misgjerning og drog dem til sit Hjerte, der havde gjort ham saa meget ondt. Formedelst Tro tilsvor han sin Fader, at hans Ben skulde føres hjem til Kanaan. — Men alt dette og meget andet, som Forfatteren af Hebræerbrevet kunde sige, omtaler han ikke, men kun, hvad Josef forudsagde om Israels Udtog, og hvad han udbeder sig med Hensyn til sine Ben.

Og at han kun omtaler dette, er netop meget sint. Thi det er Seglet paa Josefs hele Liv, den sidste Tone, hvormed dette lidelsesrige, kamprige,

glæderige, daadsrige Liv slutter. Det er den salige Harmoni, hvori alle tilsyneladende Mislyd paa en henrivende Maade smelter sammen. Som den gamle Israel udaander sit Liv i det Suk, der tillige er et Halleluja: „Herre, jeg bier paa din Frelse," saaledes ogsaa Josef, hans Søn. Det er, som hørte vi ham sige: „Med dig, o Gud, har jeg vandret; paa dig har jeg forladt mig i min Udlændigheds Dage; du var min Styrke og min Borg i Lidenskabernes og Fristelsernes Storme; du var min Tilflugt i min Forladthed, min Sol i mine Smerters mørke Dal; du var og blev mit Livs Lys, da Menneskene forgudede mig, ligesaavelsom da de traadte mig under Fødder; det var dig, som opløste alle mit Livs dunkle og mørke Gaader i en salig Harmoni; — paa dit Hjerte lægger jeg mig nu, da mit Hjerte brister; end ikke Dødens Mørke kan være mørkt for dig, for dig er Natten klar som Dagen. Mørke er som Lys, naar du kun er nær. Nei, du drager ikke din Haand fra mig, min Frelses Gud; i dine Hænder befaler jeg min Aand."

Saaledes tolker vi Patriarken Jakobs sidste Tanker, og vi lægger ikke noget ind deri. Da han døde, var han hos sit Livs Kilde, hos Gud, i Gud. Ja, Døden kunde kun bringe ham end nærmere til Kilden. — Eller skal vi tænke os, at Gud har ladet det Menneske, der saaledes vandrede med ham, synke ned i Døden? Sandelig, da maatte Døden være sterkere end Gud eller Gud ikke være Gud, — ikke være den trofaste, Forbarmeren. Men hvem vil vel tro det ene eller det andet? Det er sandt: Først ved Kristi Opstandelse er Verden blevet oplyst, ligesom den guddommelige Tilgivelse først ved Kristi Forsoningsdød er kommet til sin fulde Klarhed. Men som

Abraham saa har ogsaa Josef, denne ægte Abrahamssøn, glad skuet Kristi Dag i det fjerne. Og selv om han ikke havde skuet den, saa maatte en Sjæl, der i alle Livsaffnit var rodfæstet i den levende Gud, trods al Uklarhed i det enkelte dog være grebet af den dybe Anelse: „Gud forlader mig ikke; Døden, som nu griber fat i mig, kan umulig beholde mig.“ — Selv hos den døende Sokrates møder vi denne Tro, ja hos de ædleste af alle Nationer, til alle Tider, men fuldkomment kun hos dem, for hvem den evige, hellige Gud selv havde aabenbaret sig som den, der var og er og kommer med Naade og Dom. Hvorledes skulde disse Trosmennesker kunne anseet Døden som Tilværelsens Ende? Nei, der heder det ogsaa:

„Døden ei mig skrækker; jeg kommer kun didhen,
Hvor jeg med Sjæl og Aand forlængst har havt mit Hjem“

Paa denne Maade fører ogsaa Frelseren ligeoverfor hine spottende Sadducæere Beviset for Sjælens Udødelighed. (Matth. 22, 31 og 32). Han siger ikke, at Menneskesjælen i og for sig er udødelig. Denne Lære finder jeg ikke i Skriften, tror heller ikke, at den findes i Skriften. Men han beraaber sig paa sin Faders Ord: „Jeg er Abrahams, Isaks og Jakobs Gud“ og tilføier: „Gud er ikke de dødes, men de levendes Gud.“ Aarhundreder efter Patriarkernes Død kalder Gud sig endnu Abrahams, Isaks og Jakobs Gud. Vilde han, saa slutter Frelseren, give sig Navn efter Mennesker, der overhovedet ikke mere var til? Hvor uværdigt det vilde være for ham! Hvor taabeligt, hvor umuligt det er! Han kalder sig imidlertid efter disse Menneskers Navne, fordi de satte

hans Navn over alt. Derfor skammer Gud sig ikke over at hede deres Gud, fordi de ikke skammede sig over ham, men efter bedste Evne ærede ham.

Ja, deraf, at Gud kalder sig de troendes Gud, slutter Jesus ligefrem til Opstandelsen fra de døde, d. v. s. til det hele Menneskes Forherligelse, Legemet ikke undtaget. Herimod strider det ingenlunde, naar Jesus betegner sig selv som Opstandelsen og Livet, naar han siger: Hvo som tror paa mig, skal ikke dø, om han end dør; men han er overgaaet fra Døden til Livet." Jeg siger, her er ingen Modsætning. Nei, saavidt som al Guds Naades Aabenbaring faar sin Fuldendelse i Jesu Kristi, hans Søns Forherligelse, saavist faar ogsaa al Tro først sin Fuldendelse ved at gribe og annamme Jesus Kristus. Der er ingen Forskjel i Sag, men i Grad.

Alt rent Troesliv drager med naturlig Kraft til Kristus, som Floderne drages mod det alt samlende Ocean. Idet Josef slutter sin Pilgrimsfærd med den troende Fortrøstning til hans Pagtesguds Trofasthed og Naade, griber han Kristus uden selv at vide det. Thi „alle Guds Forjættelser er i ham Ja og Amen."

Naar Moses og Elias paa Forklarelsens Bjerg kommer sammen med Verdens Frelser og taler med ham om hans Forløsningsverk, saa er disse to kun Stedfortrædere for alle Sjæle, der fra Verdens Begyndelse har søgt Gud. Deres trosfaste Digten og Tragten, Smerte og Fryd er, bevidst eller ubevidst, gjennemtrængte af Haabet paa den, som Gud vil sende for evindelig at stille al vor Jammer.

Vi siger farvel til Josefs herlige Troesskikkelse, idet vi griber vore Harper og stille for os selv synger:

„Min Jesus, lad mit Hjerte faa
En saadan Smag paa dig,
At Nat og Dag du være maa
Min Sjæl umistelig!

Da skrider Naadens Tid og Stund
Saa sød og salig frem,
Til du mig kysser med din Mund
Og tager til dig hjem.

Mit Hjerte i den Grav, du laa
Knust af min Syndenød,
Lad, naar det kvælder, Hvile faa
Og smile ad sin Død!

Før saa mig, arme Synder, hjem
Med din Retfærdighed
Til det ny Jerusalem,
Til al din Herlighed!“

CHRISTIAN THEOLOGICAL SEMINARY
3 9305 01083959 3

BS 580 .J6 F8516 1890
Funcke, Otto.
Livet i Gud

LIBRARY
Christian Theological Seminary
1000 West 42nd Street
Indianapolis, IN 46208

DEMCO